

1777

4. - - - 9. 2. 1629

1. Thomae Mori Utopia.
2. - - - - - Epigrammata.
3. Gasmi Aroterodami Epigrammata.
4. Michaelis Kilii Neapolitani de Rebus
Francorum, Hispaniae, Hier
solytinarum, Neapolitis &c.
5. Jo: Garzonis Bononiensis de Rebus
Saxoniae, Thuringiae, Libono
muntiae &c.

1773.

GVILLIELMVS

EVDAEVS THOMAE LV.

PSETO ANGLO S.

RATIAM SANÈ INGENTEM A
nobis inñsti Lupsete adolefcetum do
ctiffime, qui me porrecta mihi VTO
A THOMAE MORI, ad iucūdis
mae simul & usui futurae lectionis in
tentionem auertisti. Nam cum à me dudum precibus
id contendiſſes, id quod meapte ipse sponte magnope
re exoptaturus eram, ut THOMAE LINACRI medi
ci utraq; lingua praestātiffimi libros sex de sanitate tuē
da legerem, quos ille ex Galeni monumentis latinita
te nuper ita donauit, uel quibus ipse potius latinitatē,
ut si omnia eius autoris opera (quæ ego instar omnis
medicinæ esse puto) latina tandem fiant. non magno
pere tum medicorum schola Græcæ linguæ cognitio
nem desyderatura uideatur. cum librū ex schedis LI
NACRI tumultuaria lectione ita percurri (quarum mi
hi usum tan per à te indultum summi loco benefi
cij duco) ut ea lectione multū me profecisse existimem,
sed ex libri additione, quæ nunc à te sedulo procuratur
in officinis huius urbis, ego maiorem etiam profectū
mihi spondeam. Hoc nomine cum me tibi obstri
ctum esse

a 2 ctum esse

Alxcl.

TRU Raamatukogu

2079

244315168

etum esse satis crederem, ecce tu mihi uelut prioris beneficij uel appendicem uel auctarium VTOPIAM illā MORI donasti, hominis in primis acris, ingenioq; amœno, & in rerum humanarum æstimatione ueterato ris. Eum librum cum ruri in manibus cursitando, sata gendo, operis imperitando haberem (partim enim no sti, partim audisti uillaticis me negocijs alterū iam hūc annum multum operæ impendisse) usq; adeo eius le ctione affectus sum cognitis & perpenſis Vtopinorū moribus & institutis, ut penē rei familiaris procuratio nem intermiserim, atq; etiam abiecerim, cū nugas esse uiderem artem omnem industriamq; œconomicam, omnino curam census ampliaticem. qua tamen ipsa omne genus mortalium uelut œstro quodam intesti no & congenito exagitari nemo est qui non uideat & intelligat, ut legitimarum propē dixerim & ciuiliū at tium ac disciplinarum eum esse scopum fateri necesse sit, ut tam liuida quā accurata solertia alter ab altero, qui cū ciuilitatis ius ei & interdū gentilitatis intercedit, quippiā semp abducatur, abstrahatur, abradatur, abiuret, ex primatur, extundatur, exculpat, extorqueatur, excutiat, excu dat, subducatur, suffuretur, suppilet, inuolet, legibusq; par tim conuiuentibus, partim autoribus auferat & inter uertat. Id adeo magis in ijs gentibus apud quas iura, quæ ciuilia & pontificia uocantur, amplius in utroq; so ro ualent. Quorum moribus & institutis eam inualuisse opinionē

se opinionē nemo nō uidet, ut homines cautionū prouidentes uel captionū potius, & inconsultorū ciuiliū aucupēs, & formularū, id est excipularū opifices, ac pactilis iuris callentissimi, & litiū concinnatores iurisq; contra uersi, peruersi, inuersi, consulti, antistites esse iustitiæ æquitatisq; existiment, soli q; digni q; de æquo bonoq; responsitent, atq; etiam (quod maius est multo) qui cū imperio ac potestate statuunt, quid unum quēq; habere, quid non habere, quatenus q; diūq; liceat, halucinā tis id utiq; sensus communis iudicio, quippe cū pleriq; hominum crassis ignorantia lemis cæcutientes, tam æquissimam fere causam unum quēq; putemus habere quā maxime ius postulat, aut iure subnixus est. Cū si ad ueritatis normam, & ad simplicitatis Euangelicæ præscriptum exigere iura uelimus, nemo sit tam stupidus quin intelligat, nemo tā uæcors quin fateatur si urgeas, tā ius & fas hodie ac iamdiu in sanctionibus pontificijs, & ius atq; æquum in legibus ciuilibus & principum placitis dissidere, quā CHRISTI rerum humanarum conditoris instituta, eiusq; discipulorum ritus, ab eorū decretis & placitis qui Cræsi & Midæ aceruos bonorum finem esse putant, & felicitatis cumulū, adeo si iustitiam finire nūc uelis quomodo priscis autoribus placuit, quæ ius suum unicuiq; tribuat, uel nullibi eam in publico inuenias, uel (si dicere id mihi permittam) ciuiliariam quandam dispensatricem esse ut fateamur necesse sit.

cesse sit. siue nunc imperitantium mores spectes, siue ciuium inter se & popularium affectus. Nisi uero à germana mundiæ æquali iustitia (quod ius naturale uocant) manasse ius id cōtēderint, ut quo quisq; plus polleat, eo etiā plus habeat. quo autē plus habeat, eo plus eminere inter ciues debeat. quo fit ut iā iure gentiū receptū esse uideamus, ut q nec arte nec industria memorabili iuuare ciues suos & populares possunt, si modo patiles illos nexus & cōtractiles nodos teneāt, queis hominū patrimonia obstringuntur, quosq; uulgus ignarum, hominesq; literis humanioribus dediti ac procul foro, animi causa aut ueritatis indagandæ ergo agentes, partim Gordij uincula esse ducunt, partim circulatoria, nec magnopere miranda, ij millenorum ciuium censum, & sæpe singularum ciuitatum, aut etiam ampliorē habeant. ijdemq; tum locupletes, tum frugi homines, tum magnifici conquisitores honorifice uocentur. Quippe ijs sæculis, ijs institutis, ijs moribus, in ijs gentibus quæ id ius esse statuerunt, ut tam summa fide atq; autoritate quisq; sit, quàm maximis opibus penates suos architectatus est, ipse hæredesq; eius. idq; eo magis atq; magis, quo eorum adnepotes horumq; rursus abnepotes patrimonia à maioribus parta luculentis certatim accessionibus cumulauerint, id est quo longius latiusq; confines, affines, cognatos, consanguineosq; summouerint. At uero CHRISTVS possessio-

num condi

num conditor & moderator, Pythagoricam cōmunionem & charitatem inter affectas suos relictam, luculentō sanxit exemplo, damnato capitis Anania ob temeratam cōmunionis legem. Quo certe instituto CHRISTVS omne iuris, istius ciuilis pontificijq; adeo recentioris argumentosa uolumina, inter suos quidem abrogasse mihi uidetur. quod ipsum ius hodie arcem tenere prudentiæ uidemus, ac fata nostra regere. VTOPIA, uero insula, quam etiam VDEPOTIAM appellari audio, mirifica utiq; sorte (si credimus) Christianos ueritus ac germanā ipsam sapientiā publice priuatimq; hausisse perhibetur, intemeratamq; ad hūc usq; diem, seruasse, utpote quæ tria diuina instituta, hoc est bonorum malorumq; inter ciues æqualitatem, seu malis ciuilitatem numeris omnibus suis absolutam, & pacis ac tranquillitatis amorem constantem ac pertinacem, & auri argentiq; contemptū consertis (ut aiunt) manibus retinet, tria (ut ita loquar) cuerticula omnium fraudū, imposturarum, circūscriptionum, uersutiarum, & planicarum improbitatum. Superi suo numine facerent ut hæc tria VTOPIANAE legis capita trabalibus clauis firmæ ac statæ persuasione in sensibus omniū mortaliū figerentur, protinus superbiam, cupiditatem, contentionē uasānam, atq; alia penē omnia uulnifica Stygij aduersarij tela concidere languereq; uideres, iurisq; illam uoluminum uim immensam, tot eximia solidaq; ingenia

ingenia ad libitinam usque detinentia, ut cassa & uacantia teredinibus permitti, aut inuolutris officinarum dicari. Proh diui immortales quæ nam Vtopianorum sanctitas eam diuinitus beatitudinem emereri potuit, ut auaritia & cupiditas in eam unam insulam irrumperet, aut irrepere tot sæculis non potuerint, nec inde iustitiam cum pudore proteruitate sua impudentiæque explodere & exigere. Deus nunc optimus maximus tam benigne cum his prouincijs egisset, quæ ab eius sacratissimo nomine cognomentum retinent & amplectuntur: certe auaritia tot mentes alioquin egregias arduasque deprauans & pessundans, semel hinc facesseret, & aureum sæculum Saturniumque rediret. Hic enim uero periculum esse quispiam autumarit ne forte Aratus & poetæ prisca opinione falsi fuerint, qui Iustitiam ex terris decedentem in signifero circulo collocauerunt. restituisse enim eam in Vtopia insula necesse est, si Hythlodæo credimus, nec dum in cælum peruenisse. uerum ego Vtopiam extra mundi cogniti fines sitam esse percunctando cōperi, insulam nimirum fortunatam, Elysijs fortasse campis proximam, (nam Hythlodæus nōdum situm eius finibus certis tradidit ut Morus ipse testatur) multas quidem ipsam in urbes distractam, sed unam in ciuitatem cocuntes aut cōspiranteis, nomine Hagnopolin, suis utique ritibus bonisque acquiescentem, innocentia beatam, cælestem quodam modo uitam agentem, ut infra cælum

cælum, sic supra mundi huius cogniti colluuiōem. Quæ in tot mortalium studijs ut acribus & incitatis, sic inani bus & irritis turbide & æstuose in præcipitium rapitur. Eius igitur insulæ cognitionem THOMAE MORO debemus, qui beatæ uitæ exemplar, ac uiuendi præscriptum ætate nostra promulgauit, ab Hythlodæo, ut ipse tradit, inuentum, cui omnia fert accepta. qui ut Vtopianis ciuitatem architectatus sit, ritusque illis & instituta cōdiderit, id est beatæ uitæ argumētum nobis inde mutuatus sit, & importarit, MORVS certe insulam & sancta instituta stilo orationeque illustrauit, ac ciuitatem ipsam Hagnopolitanorum ad normam regulamque expoliuit, omniaque ea addidit, unde operi magnifico decor uenustasque accedit, & autoritas, etiā si in ea opera nauanda sibi tantum partes structoris uendicauit, uidelicet religio fuit maiores sibi partes in eo opere sumere, ne Hythlodæus iure queri posset gloriam sibi à MORO præceptam, præfloratamque relinqui, si quando suos ipse labores literis mandare constituisset. εὐλαβουμένου δὲ θεοῦ αὐτοῦ, μὴ ὑθλόδαος αὐτὸς ὁ τῆ οὐδεποτίᾳ γε νήσω ἐμφιλοχωρῶν ἐπιφανείας ποτὲ δυσχεράνειε καὶ βαρύνοιτο ταύτην ἀγνωμοσύνην αὐτοῦ τοῦ γε ἰγκαταλιπόντος αὐτῷ προαπηνθισμένου τοῦ κλέος τοῦ εὐρέματος τοῦτον. οὕτω γὰρ πεποιθὼς, πρὸς ἀνδρῶν ὄψιν ἀγαθῶν τε καὶ σοφῶν, MORO autem homini per se graui, & autoritate magna subnixo, fidem plane ut habeā, efficit Petri Aegidij Hantuerpiensis testimonium, quem uirum

b nunquam

nuncq̃ coram a me cognitum (mitto nūc doctrinæ morūq̃ cōmendationem) eo nomine amo quod ERA-
SMI clarissimi uiri ac de literis sacris, profanis, omnēq̃
genus meritissimi, amicus est iuratissimus, quicum etiā
ipso iamdiu societatem amicorū contraxi literis ultro
citroq̃ obsignatis. Vale Lupsete mi dilectissime, & LI-
NACRVM Britānici nominis columē (quod quidē ad
literas bonas attinet) nō magis iam uestrū (ut spero) q̃
nostrū uerbis meis saluta, uel coram uel epistola inter-
nuncia, idēq̃ primo quoq̃ tempore. is em̃ unus est pau-
corum, quibus me perlubens approbarim si possim, cū
& ipse coram hic agens mihi se summe, Ioannēq̃ Ruel-
lio amico meo, studiorūq̃ conscio probauerit, & eius
excellentem doctrinam, exactamq̃ diligentiam in pri-
mis suspiciam, æmulariq̃ contendam. Velim etiam ut
MORO salutem unā & alteram mandato meo uel mit-
tas ut dixi, uel dicas. quem uirum in Mineruæ sacratius
album iamdiu opinione mea, sermonēq̃ meo relatū,
de Vtopia noui orbis insula summe & amo, & uene-
ror. Eius enim historiam ætas nostra, posteræq̃ ætates
habebunt uelut elegantium, utiliumq̃ institutorum se-
minarium, unde translatis mores in suam quisq̃ ci-
uitatem importent & accommodent. Vale, Parisijs
pridie Cal. August.

Hexastichon

HEXASTICHON ANEMOLII POETAE LAV-
REATI, HYTHLODAEI EX SORO-
RE NEPOTIS IN VTOPI-
AM INSVLAM.

Vtopia priscis dicta, ob infrequentiam,
Nunc ciuitatis æmula Platonica,
Fortasse uictrix, (nam quod illa literis
Deliniauit, hoc ego una præstiti,
Viris & opibus, optimisq̃ legibus)
Eutopia merito sum uocanda nomine.

b 2

CLARISSIMO D.

HIERONYMO BVSLIDIO PRAEPOSITO
ARIENSI, CATHOLICI REGIS CA
ROLI A CONSILIIS, PETRVS
AEGIDIVS ANTVERPI-
ENSIS S. D.

SUPERIORIBVS hisce diebus ornatissi-
me Buslidi, misit ad me THOMAS ille
MORVS, te quoque teste, cui notissimus
est, eximium huius aetatis nostrae decus,
Vtopia insula, paucis adhuc mortalibus
cognita, sed digna in primis, quam ut plusquam Platoniam
omneis uelint cognoscere, praesertim ab homine facundis-
simo sic expressam, sic depictam, sic oculis subiectam, ut quo-
ties lego, aliquanto plus mihi uidere uidear, quam cum ipsum
Raphaelem Hythlodæum (nam ei sermoni aequae interfui ac
MORVS ipse) sua uerba sonantem audire. Etiam si uir ille
haud uulgari praeditus eloquentia sic rem exponeret, ut
facile appareret eum non ea referre, quae narrantibus alijs
didicisset, sed quae cominus hausisset oculis, & in quibus non
exiguu tempus esset uersatus, homo mea quidem sententia,
regionum, hominum, & rerum experientia uel ipso Vlysses su-
perior, & quale octingentis hisce annis nusquam arbitrer na-
tum, ad quem collatus Vespucius nihil uidisse putetur. Iam
praeterquam quod uisa quam audita narramus efficacius, aderat
homini peculiaris quaedam ad explicandas res dexteritas.

Attamen

Attamen eadem haec quoties MORI penicillo depicta con-
templor, sic afficior, ut mihi uidear nonnunquam in ipsa uersa-
ri Vtopia. Et hercule crediderim Raphaelem ipsum minus
in ea insula uidisse per omne quinquennium quod illic egit,
quam in MORI descriptione uideri liceat. Tantum hic occurrit
undique miraculorum, ut ambigam quid primum, aut potissimum
admirer, felicissimae memoriae fidem, quae tot res auditas
duntaxat penae ad uerbum reddere potuerit, an prudentiam,
qui uulgo ignotissimos fontes, unde omnia reipublicae uel
oriuntur mala, uel oriri possent bona, sic animaduertit, an
orationis uim ac facultatem, qua tanta sermonis latini puri-
tate, tantis dicendi neruis, tot res complexus est, praesertim
unum in tot publica simul & domestica negotia distractus.
Verum haec omnia tu minus admiraris doctissime Buslidi,
qui familiari etiam consuetudine penitus habes cognitum, ho-
mine maius ac prope diuinum hominis ingenium. In ceteris
igitur nihil est, quod illius scriptis quae adhaerere. Tantum te
trastrictum uernacula Vtopiensium lingua scriptum, quod a
MORI discessu, forte mihi ostendit Hythlodæus apponen-
dum curauit, praefixo eiusdem gentis alphabeto, tum adiectis
ad margines aliquot annotatiunculis. Nam quod de insu-
la situ laborat MORVS, ne id quidem omnino tacuit Ra-
phael, quamquam paucis admodum, ac uelut obiter attigit, ue-
lut hoc alij seruas loco. Atque id sane nescio quo modo ca-
sus quidam malus utriusque nostrum inuidit, siquidem cum ea lo-
queretur Raphael, adierat MORVM e famulis quispiam,
qui

qui illi nescio quid diceret in aurē, ac mihi quidē tanto attentius auscultanti, comitū quīspīā, clarius, ob frigus opinor, nauigatione collectū, tussiens, dicentis uoces aliquot interceptit. Verū non conquiescā, donec hāc quoq; partē ad plenū cognouero, adeo ut nō solum situm insulæ, sed ipsam etiā poli sublationē sim tibi ad unguē redditurus, si modo incolumis est noster Hythlodæus. Nam uarius de homine rumor adfert, alij affirmant perisse in itinere, rursus alij reuersum in patriā, sed partim suorū mores nō ferentē, partim Vtopiæ desyderio sollicitatū, eō remigrasse. Nā quod huius insulæ nomē nuscē apud Cosmographos reperiā, pulchre dissoluit Hythlodæus ipse. Si quidem fieri potuit, inquit, ut nomē quo ueteres sint usi, postea sit cōmutatū, aut etiā illos hāc fugerit insula, quādo & hodie cōplures oriuntur terræ, priscis illis Geographis intactæ. Quancūq; quorsum attinet hic argumentis astruere fidē, cū MORVS ille sit autor? Cæterū quod is ambigit de ædicatione, equidem laudo & agnosco uiri modestiā. At mihi uisum est opus modis omnibus indignū quod diu premeretur, & cū primis dignū, quod exeat in manus hominū, idcūq; tuo potissimū nomine cōmendatū orbi, uel qd' MORI dotes tibi præcipue sint p'spectæ, uel qd' nemo magis idoneus, q' rectis cōsilijs iuuēt rēpublicā, in qua iā annis cōpluribus, summa cū laude uersaris, tum prudētiae, tū integritatis. Bene Vale studiorū Meccenas, & huius seculi decus. Antuerpiæ An. M.D.XVI. Cal. Nouēb.

Thomas

ris reliquerunt. Dum causas forenseis assidue alias ago, alias audio, alias arbiter finio, alias iudex dirimo, dum hic officiij causa uisitur, ille negocij, dum foris totum ferme diem alijs impartior, reliquum meis, relinquo mihi, hoc est literis, nihil. Nempe reuerso domum, cum uxore fabulandum est, garriendum cum liberis, colloquendum cum ministris. quæ ego omnia inter negocia numero, quando fieri necesse est (necesse est autem, nisi uelis esse domi tuæ peregrinus) & danda omnino opera est, ut quos uitæ tuæ comites, aut natura prouidit, aut fecit casus, aut ipse delegisti, hijs ut te quā iucundissimum compares, modo ut ne comitate corrumpas, aut indulgentia ex ministris dominos reddas. Inter hæc quæ dixi elabitur dies, mensis, annus. Quando ergo scribimus? nec interim de somno quicquā sum loquutus, ut nec de cibo quidem, qui multis non minus absomit temporis, quā somnus ipse, qui uitæ absomit ferme dimidium. At mihi hoc solum temporis adquire quod somno ciboque suffuror, quod quoniam parcum est, lente, quia tamen aliquid, aliquando perfeci, atque ad te mi Petre transmisi Vtopiam ut legeres, & si quid ef-

c 2 fugisset

fugisset nos, uti tu admoneres. Quanquā enim non hac parte penitus diffido mihi (qui utinam sic ingenio atque doctrina aliquid essem, ut memoria non usquequaque destituor) non usqueadeo tamen confido, ut credam nihil mihi potuisse excidere. Nam & Ioannes Clemens puer meus, qui adfuit ut scis unā, ut quem à nullo patior sermone abesse in quo aliquid esse fructus potest, quoniam ab hac herba qua & latinis literis & Græcis coepit euirescere, egregiam aliquando frugem spero, in magnam me coniecit dubitationem, si quidem quum, quantum ego recordor, Hythlodæus narrauerit Amauroticum illum pontem, quo fluuius Anydrus insternitur, quingentos habere passus in longum, Ioannes meus ait detrahendos esse ducentos, latitudinem fluminis haud supra trecentos ibi continere. Ego te rogo rem ut reuoces in memoriam. Nam si tu cum illo sentis, ego quoque adsentiar & me lapsum credam, si ipse non recolis, scribam ut feci quod ipse recordari uideor mihi, nam ut maxime curabo, ne quid sit in libro falsi, ita si quid sit in ambiguo, potius mendacium dicam, quā mentiar, quod malim bonus esse quā prudens. Quanquā facile

Nota Theologice diffidentiam inter mentiri & mendacium dicere.

facile fuerit huic mederi morbo, si ex Raphaelē ipso, aut praesens scisciteris, aut per literas, quod necesse est facias, uel ob alium scrupulum, qui nobis incidit nescio mea ne culpa magis, an tua, an Raphaelis ipsius. Nam neque nobis in mentem uenit quærere, neque illi dicere, qua in parte noui illius orbis Vtopia sita sit. Quod non fuisse praetermissum sic, uellem profecto mediocri pecunia mea redemptum, uel quod subpudet me nescire, quo in mari sit insula de qua tam multa recenset, uel quod sunt apud nos unus & alter, sed unus maxime, uir pius & professione Theologus, qui miro flagrat desiderio aduēdæ Vtopiæ, non inani & curiosa libidine collustrandi noua, sed uti religionem nostram, feliciter ibi coeptam, foueat atque adaugeat. Quod quo faciat rite, decreuit ante curare ut mittatur à Pontifice, atque adeo ut creetur Vtopiensibus Episcopus, nihil eo scrupulo retardatus, quod hoc antistitium sit illi precibus impetrandum. Quippe sanctum ducit ambitum, quem non honoris aut quæstus ratio, sed pietatis respectus pepererit. Quamobrem te oro mi Petre uti aut praesens, si potes commodè, aut absens per epistolam, compelles Hythlodæum

Sanctus ambitus.

Ingrata ho-
minum iu-
dicia.

dæum, atq; efficias, ne quicquam huic operi meo, aut insit falsi, aut ueri desyderetur. Atque haud scio an præstet ipsum ei librum ostendi. Nam neque alius æque sufficit, si quid est erratum corrigere, neq; is, ipse aliter hoc præstare potest, quam si quæ sunt à me scripta perlegerit. Ad hæc: fiet ut hoc pacto intelligas, accipiat ne libenter, an grauatim ferat, hoc operis à me conscribi. Nempe si suos labores decreuit ipse mandare literis, nolit fortasse me: neque ego certe uelim, Vtopiensium per me uulgata republica, florem illi gratiamque nouitatis historiæ suæ præripere. Quamquam ut uere dicam, nec ipse mecum satis adhuc constitui, an sum omnino æditurus. Etenim tam uaria sunt palata mortalium, tam morosa quorundam ingenia, tam ingrati animi, tam absurda iudicia, ut cum hijs haud paulo felicius agi uideatur, qui iucundi atque hilares genio indulgent suo, quam qui semet macerant curis, ut ædant aliquid quod alijs, aut fastidientibus, aut ingratiss, uel utilitati possit esse, uel uoluptati. Plurimi literas nesciunt: multi contemnunt. Barbarus ut durum reijcit, quicquid non est planè barbarum, Scioli aspernâtur ut triuiiale, quicquid obso-

letis uerbis

letis uerbis non scatet. quibusdam solum placent uetera, plerisque tantum sua. Hic tam tetricus est, ut non admittat iocos, hic tam insulsus, ut non ferat sales, tam simi quidam sunt, ut nasum omnem uelut aquam ab rabido morsus cane, reformidēt. adeo mobiles alij sunt, ut aliud sedentes probent, aliud stantes. Hi sedent in tabernis, & inter pocula de scriptorum iudicant ingenijs, magnâq; cum autoritate condemnant utcunque lubitum est, suis quenque scriptis, ueluti capillicio uellicantes, ipsi interim tuti, & quod dici solet, *ἔω βέλους*. quippe tam leues & abradi undique, ut ne pilum quidem habeant boni uiri, quo possint apprehendi. Sunt præterea quidam tam ingrati, ut quum impense delectentur opere: nihilo tamen magis ament autorem. non absimiles inhumanis hospitibus, qui quum opiparo conuiuio prolixè sint excepti, saturi demum discedunt domum, nullis habitis gratijs ei, à quo sunt inuitati. I nunc & hominibus tam delicati palati: tam uarij gustus: animi præterea tam memoris & grati, tuis impensis epulum instrue. Sed tamen mi Petre tu illud age quod dixi cum Hythlodæo. postea tamen integrum erit hac de re consultare denuo. Quamquam si

Simos, uocat homi-
nes nullo
nasos.

Prouerbi-
um.

Mira co-
latio.

24 MORI AD PET. AEGID. PRAEFATIO.
 quam si id ipsius uoluntate fiat: quandoquidem
 scribendi labore defunctus: nunc sero sapio:
 quod reliquum est de ædendo: se/
 quar amicorum consilium: at/
 que in primis tuum. Va-
 le dulcissime Petre
 Aegidi: cum
 optima
 con/
 iuge: ac
 me ut soles a-
 ma: quando ego te
 amo etiam plus quam soleo.

omnes candido, in amicos uero tam propenso pectore
 amore, fide, adfectu tam sincero, ut uix unum aut alte-
 rum usque inuenias, quem illi sentias omnibus amicitiae
 numeris esse conferendum. Rara illi modestia, nemini
 longius abest fucus, nulli simplicitas inest prudentior,
 porro sermone tam lepidus, & tam innoxie facetus, ut
 patriae desyderium, ac laris domestici, uxoris, & libero-
 rum, quorum studio reuiscendorum nimis quam anxie tene-
 bar (iam tum enim plus quatuor mensibus absueram do-
 mo) magna ex parte mihi dulcissima consuetudine sua,
 & mellitissima confabulatione leuauerit. Hunc quum
 die quadam in templo diuæ Mariæ, quod & opere pul-
 cherrimum, & populo celeberrimum est, rei diuinæ inter-
 fuisset, atque peracto sacro, pararem inde in hospitium
 redire, forte colloquentem uideo cum hospite quodam,
 uergentis ad senium ætatis, uultu adusto, promissa bar-
 ba, penula neglectim ab humero dependente, qui mihi
 ex uultu atque habitu nauclerus esse uidebatur. At Pe-
 trus ubi me conspexit, adit ac salutat, respondere conan-
 tem seducit paululum, & uides inquit hunc? (simul de si-
 gnabat eum cum quo loquentem uideram) eum inquit
 iam hinc ad te rectam parabam ducere. Venisset inquā
 pergratus mihi tua causa. Imo inquit ille, si nosses ho-
 minem, sua. Nam nemo uiuit hodie mortaliū omnium,
 qui tantam tibi hominum, terrarumque incognitarum nar-
 rare possit historiam, quarum rerum audiendarum scio
 d. 2. audisti

audissimum esse te. Ergo inquā non pessime coniecta-
ui. Nam primo aspectu protinus sensi hominem esse
naulerum. Atqui inquit aberrasti longissime: nauiga-
uit quidem non ut Palinurus, sed ut Vlysses: imo uelut
Plato. Nempe Raphael iste, sic enim uocatur gentilicio
nomine Hythlodæus, & latinæ linguæ nō indoctus, &
græcæ doctissimus (cuius ideo studiosior q̃ Romanæ
fuit, quoniam totum se addixerat philosophiæ: qua in
re nihil quod alicuius momenti sit, præter Senecæ quæ-
dam, ac Ciceronis extare latine cognouit) relicto fratri-
bus patrimonio, qd' ei domi fuerat (est em̃ Lusitanus)
orbis terrarū contemplandi studio Americo Vespucio
se adiunxit, atq; in tribus posterioribus illarū quatuor
nauigationū quæ passim ita leguntur, perpetuus eius co-
mes fuit, nisi qd' in ultima cū eo nō rediit. Curauit em̃
atque adeo extorsit ab Americo, ut ipse in his XXIII
esset q̃ ad fines postremae nauigatiōis in Castello relin-
quebant. Ita q; relictus est, uti obtēperaret animo eius,
peregrinationis magis q̃ sepulchri curioso. quippe cui
hæc assidue sunt in ore, Cælo tegitur qui non habet ur-
nam, & Vndiq; ad superos tantundem esse uia. Quæ
mens eius, nisi deus ei propitius adfuisse, nimio fuerat
illi cōstatura. Caterū postq̃ digresso Vespucio multas
regiones cū quinq; Castellanoꝝ comitibus emensus
est, mirabili tandē fortuna Taprobanen delatus, inde
peruenit in Caliquit, ubi repertis cōmode Lusitanorū
nauib.

Apophthe-
gma.

nauib, in patriā deniq; præter spem reuehitur. Hæc
ubi narrauit Petrus, actis ei gratijs quod tā officiosus
in me fuisset, ut cuius uiri colloquiū mihi gratum spera-
ret, eius uti sermone fruerer, tantā rationem habuisset,
ad Raphaelē me conuerto, tum ubi nos mutuo salu-
tassēmus, atq; illa cōmunia dixissēmus, quæ dici in pri-
mo hospitum cōgressu solent, inde domū meam digre-
dimur; ibiq; in horto confidentes in scamno cespitibus
herbeis constrato, cōfabulamur. Narrauit ergo nobis,
quo pacto posteaq; Vespucius abierat, ipse, sociq;
eius, qui in Castello remanserant, conueniendo atque
blandiendo cœperint se paulatim eius terræ gentibus
insinuare, iamq; non innoxie modo apud eas, sed etiā
familiariter uersari, tum principi cuidā (cuius & patriā
mihi, & nomen excidit) grati, chariq; esse, eius liberalita-
te narrabat cōmeatum, atq; uiaticū ipsi & quinq; eius
comitibus affatim fuisse suppeditatū, cū itineris (quod
per aquam ratibus, per terram curru peragebant) side-
lissimo duce, qui eos ad alios principes, quos diligēter
cōmendati petebant, adduceret. Nam post multorum
itineria dierum, oppida atque urbes aiebat reperisse se,
ac non pessime institutas magna populorum frequen-
tia respublikas. Nempe sub æquatoris linea tum hinc
atq; inde ab utroq; latere quantum ferē spatij solis or-
bita cōplectitur, uastas obiacere solitudines perpetuo
feruore torridas. Squalor undiq; & tristis rerum facies
d 3 horrida

horrida atq; inculta omnia feris habitata, serpētibusq;
aut deniq; hominib⁹, neq; minus efferis quā sint be
luæ, neq; minus noxijs. Cæterum ubi longius euectus
sis, paulatim omnia māsuescere, cælum minus asperū,
solum uirore blandū, mitiora animantiū ingenia; tan
dem aperiri populos, urbes, oppida, in his assidua non
inter se modo, ac finitimos, sed procul etiā dissitas gen
tes, terra mariq; cōmercia. Inde sibi natam facultatem
multas ultro citroq; terras inuisendi, quod nulla nauis
ad iter quodlibet instruebatur, in quam non ille, comi
tesq; eius libentissime admittebantur. Naues quas pri
mis regionibus conspexerūt, carina plana fuisse narra
bat, uela consutis papyris aut uiminibus intendebant,
alibi coriacea. post uero acuminatas carinas canabea
uela reppererunt. omnia deniq; nostris similia. nautæ
maris ac cæli nō imperiti. Sed miram se narrabat inisse
gratiā, tradito magnetis usu, cuius antea penitus erant
ignari. ideoq; timide pelago consueuisse sese, neq; aliās
temere, q̃ æstate credere. Nunc uero eius fiducia lapi
dis contemnūt hyemem, securi magis, q̃ tuti, ut pericu
lum sit, ne quæ res magno eis bono futura putabatur,
eadem per imprudētiam magnorum causa malorum
fiat. Quid quoq; in loco se uidisse narrauit, & longum
fuerit explicare, neq; huius est operis institutum, & alio
fortasse loco dicetur à nobis, præsertim quicquid ex usu
fuerit nō ignorari, qualia sūt in primis ea, quæ apud po
pulos

pulos usq; ciuilitate cōiuentes animaduertit, recte pru
denterq; prouisa. His enim de rebus & nos auidissime
rogabamus, & ille libentissime differebat, omissa inte
rim inquisitione monstrorū, quibus nihil est minus no
uum. Nam Scyllas & Celenos rapaces, & Lestrigonas
populiuoros, atq; eiusmodi immania portēta, nusq;
fere non inuenias, at sane ac sapienter instituto ciues
haud reperias ubilibet. Cæterū ut multa apud novos
illos populos adnotauit pperā cōsulta, sic haud pauca
recensuit, unde possint exempla sumi corrigendis harū
urbiū, nationū, gentium, ac regnorū erroribus idonea,
alio, ut dixi, loco à me cōmemoranda. Nunc ea tantum
referre animus est, quæ de moribus atq; institutis nar
rabat Vtopiensium, præmissis tamen eo sermone, quo
uelut tractu quodam ad eius mētionem reipublicæ de
uentum est. Nam quū Raphaël prudentissime recen
sisset, alia hic, alia illic errata, utrobique certe plurima, tū
quæ apud nos, quæue itē sunt apud illos cauta sapien
tius, quum uniuscuiusq; populi mores atq; instituta sic
teneret, tanq̃ in quēcunq; locum diuertisset, totā ibi ui
tam uixisse uideretur, admiratus hominem Petrus, Mi
ror profecto mi Raphaël, inquit, cur te regi cui piā non
adiungas, quorū neminē esse satis scio, cui tu non sis fu
turus uehemēter gratus, utpote quē hac doctrina, atq;
hac locorum hominumq; peritia nō oblectare solum,
sed exemplis quoque instruere, atq; adiuuare consilio
sis

sis idoneus, simul hoc pacto & tuis rebus egregie cōsu-
lueris, & tuorum omniū commodis magno esse adiu-
mento possis. Quod ad meos attinet, inquit ille, nō ual-
de cōmoueor, nempe in quos mediocriter opinor me
officij mei partes impleuisse. nam quibus rebus alijs nō
nisi senes & ægri cedunt, imo tum quoq; ægre cedunt,
quum amplius retinere non possunt, eas res ego nō fa-
nus modo ac uegetus, sed iuuenis quoq; cognatis, ami-
cisq; dispartiui, quos debere puto hac mea esse beni-
gnitate cōtētos, neq; id exigere atq; expectare prae-
rea, ut memet eorum causa regibus in seruitiū dedam.
Bona uerba inquit Petrus, mihi uisum est non ut ser-
uias regibus, sed ut inseruias. Hoc est inquit ille, una syl-
laba plusq; seruias. At ego sic cēseo inquit Petrus, quo
quo tu nomine rē appelles, eam tamen ipsam esse uia,
qua non alijs modo & priuatim, & publice possis cōdu-
cere, sed tuam quoq; ipsius cōditionem reddere felicio-
rem. Feliciorem ne inquit Raphael, ea uia facere, à qua
abhorret animus? Atqui nunc sic uiuo ut uolo, quod
ego certe suspicor paucissimis purpuratorū cōtingere.
Quin satis est eorum, qui potētum amicitias ambiunt,
ne magnā putes iacturam fieri, si me atq; uno aut alte-
ro mei similibus sint carituri. Tum ego, perspicuum est
inquā te mi Raphael, neq; opū esse, neq; potētiā cupi-
dum, atq; ego pfecto huius tuæ mentis hominē nō mi-
nus ueneror ac suspicio, q̃ eorū quēuis, q̃ maxime rerū
sunt

sunt potentes. Cæterum uideberis planē rem te atque
isthoc animo tuo tam generoso, tam uere philosopho
dignam facturum, si te ita compares, ut uel cum aliquo
priuatim incōmodo ingenium tuū atq; industriā, pu-
blicis rebus accōmodes, quod nunq; tanto cum fructu
queas, quāto si à consilijs fueris magno alicui principi,
eiq; (quod te facturū certe scio) recta atq; honesta per-
suaseris. nempe à principe bonorū, malorūq; omniū
torrens in totum populū, uelut à perenni quodā fonte
promānat. In te uero tam absoluta doctrina est, ut uel
citra magnū rerum usum, porro tanta rerum peritiā, ut
sine ulla doctrina, egregium cōsiliariū cuius regum sis
præstaturus. Bis erras, inquit ille, mi More, primum in
me, deinde in re ipsa. nam neq; mihi ea est facultas, quā
tu tribuis, & si maxime esset, tamē quū ocio meo nego-
cium facefferem, publicam rem nihil promoueam. Pri-
mum em̃ principes ipsi pleriq; omnes militaribus stu-
dijs (quorum ego neq; peritiā habeo, neq; desydero)
libentius occupantur, q̃ bonis pacis artibus, maiusq;
multo studiū est, quibus modis per fas ac nefas noua
sibi regna pariant, q̃ uti parta bene administrent. Præ-
terea quicuncq; regibus à consilio sunt, eorū nemo est,
qui non aut uere tantū sapit, ut non egeat, aut tantum
sibi sapere uidetur, ut non libeat alterius probare consi-
lium, nisi quod absurdissimis quibusq; dictis assentiū-
tur & supparasitātur eorū, quos ut maxime apud prin-
cipem

cupiam gratiæ, student assentatione demereri sibi. Et certe sic est natura comparatum, ut sua cuique inueta blandiantur. Sic & coruo suus arridet pullus, & suus simiæ catulus placet. Quod si quis in illo cœtu uel alienis inuidentium, uel præferentium sua, aliquid afferat, quod aut alijs temporibus factum legit, aut alijs fieri locis uidit, ibi qui audiunt, perinde agunt, ac si tota sapientiæ suæ periditaretur opinio, & post illa pro stultis plane sint habendi, nisi aliquid sufficiant inuenire, quod in aliorum inuentis uertant uitio. Si cætera destituant, tum huc confugiunt, hæc nostris, inquiunt, placere maioribus, quorum prudentiā utinam nos æquaremus. itaque hoc dicto ueluti egregie perorata re confidunt. Tanquam magnū sit periculū, si quis ulla in re deprehendatur maioribus suis sapientior. a quibus tamen, ut quicque optime consultū est, ita æquissimo animo ualere sinimus. at si qua de re potuit consuli prudentius, eam protinus ansam cupide arreptam mordicus retinemus. Itaque in hæc superba, absurda, ac morosa iudicia, cum sæpe alibi, tum semel in Angliā quoque incidi. Obsecro inquā, fuisti apud nos? Fui inquit, atque aliquot menses ibi sum uersatus, non multo post eam cladem, qua Anglorum occidentaliū ciuile aduersus regem bellum miseranda ipso rum strage cōpressum est. Interea multum debui reuerendissimo patri Ioanni Mortono Cantuariensi Archiepiscopo & Cardinali, ac tum quoque Angliæ Cancellario, uiro

tio, uiro mi Petre (nā Moro cognita sum narraturus) nō autoritate magis, quam prudentiā ac uirtute uenerabili. Etenim statura ei mediocris erat, nec atati, quam seræ cedens, uultus quē reuereare, nō horreas. in congressu nō difficilis. serius tamen & grauis. libido erat asperius interdum cōpellando supplicātes experiri, sed sine noxa, quid ingenij, quā animi præsentia quisque præ se ferret, qua uelut cognata sibi uirtute, modo abesset impudentia delectabatur, & ut idoneā ad res gerendas amplectebatur, Sermo politus & efficax, Iuris magna peritia, ingenium incōparabile, memoria ad prodigiū usque excellens. Hæc enim natura egregia, discendo atque exercendo puexit. Huius cōsilijs rex plurimū fidere, multū Respon- niti (cū ego aderam) uidebatur. quippe qui ab prima fere iuuenta protinus a schola cōiectus in aulā, maximis in negocijs per omnē uersatus ætatē, acuarijs fortunæ aestibus assidue iactatus prudentiā rerum (quæ sic recepta nō facile elabatur) multis, magnisque cū periculis didicerat. Forte fortuna quā die quodā in eius mensa essem, laicus quidam legum uestراطيū peritus aderat, is nescio unde nactus occasionē, cepit accurate laudare, rigidā illā iustitiā, quæ tū illic exercebat in fures, quos passim narrabat nonnunquam suspēdi uiginti in una cruce, atque eo uehementius dicebat se mirari, cū tam pauci elaberentur supplicio, quo malo fato fieret, uti tā multi tamē ubique grassarentur. Tum ego, ausus enim sum libere apud Cardinalem

De legib⁹
parū aq^s

Qua ratio
ne fieri pos
sit, ne tam
multi sint
fures.

nalem loqui: nihil mireris inquā. Nam hæc punitio fu
rum & supra iustum est, & nō ex usu publico. Est enim
ad uindicanda furta nimis atrox, nec tamē ad refrenan
da sufficiens. Quippe neq; furtum simplex tam ingēs
facinus est, ut capite debeat plecti, neque ulla poena est
tanta, ut ab latrocinij cohibeat eos, qui nullam aliā ar
tem quærendi uictus habent. Itaq; hac in re non uos
modo, sed bona pars huius orbis imitari uidetur ma
los præceptores, qui discipulos uerberant libentius q̃
docent. Decernuntur enim suranti grauiā atq; horreda
supplicia, cum potius multo fuerit prouidendū, uti ali
quis esset prouentus uitæ, ne cuiq; tam dira sit furandi
primū, dehinc pereundi necessitas. Est inquit ille, satis
hoc prouisum: sunt artes mechanicæ, est agricolatio, ex
his tueri uitā liceat, ni sponte mali esse mallent. At non
sic euades inquā. Nam primū omittamus eos, qui sæ
pe uel ab externis bellis, uel ciuilibus mutili redeunt do
mum, ut nuper apud uos e Cornubiensi prælio, & non
ita pridem e Gallico, qui uel Reip. impendunt mēbra,
uel regi, quos neq; pristinas artes exercere debilitas pa
titur, neq; ætas nouam discere. hos inquā omittamus,
quando bella per intermissas uices cōmeant. Ea cōtem
plemur, quæ nullo die nō accidunt. Tantus est ergo no
bilium numerus, qui nō ipsi modo degant ociosi tanq̃
fuci laboribus aliorū, quos puta suorum prædiorū colo
nos augēdis redditibus ad uiuū usq; radunt. Nam eam
solam

solam frugalitatem nouere, homines alioquin ad men
dicitatem usq; prodigi: uerū immensam quoq; ocioso
rum stipatorum turbam circūferunt, qui nullam unq̃
quæredi uictus artē didicere. Hi simul atq; herus obie
rit, aut ipsi ægrotauerint, eijciuntur ilico, nam & ociosos
libentius q̃ ægrotos alunt, & sæpe morientis heres nō
ptinus alendæ sufficit paternæ familiæ. interim illi esu
riunt strennue, nisi strennue latrocinētur. Nam quid fa
ciant? Siquidē ubi errando paululū uestes ac ualetudi
nem attriuere, morbo iam squalidos, atq; obsitos pan
nis, neq; generosi dignatur accipere, neq; audent rusti
ci: non ignari eum qui molliter educatus in ocio ac deli
cijs, solitus sit accinctus acinace ac cetra, totam uiciniam
uultu nebulonico despicere & contemnere omnes præ
se, haudquaq; idoneum fore, qui cum ligone ac marra,
maligna mercede ac uictu parco, fideliter inseruiat pau
peri. Ad hæc ille, atqui nobis inquit, hoc hominum ge
nus in primis fouendū est. In his enim, utpote homini
bus animi magis excelsi ac generosioris, q̃ sunt opifi
ces aut agricolæ, consistunt uires ac robur exercitus, si
quando sit cōfligendū bello. Profecto inquā ego, eadē
opera dicas licet, belli gratia fouēdos esse fures, quibus
haud dubie nunq̃ carebitis, dum habebitis hos. Quin
neq; latrones sunt instrennui milites, neq; milites igna
uissimi latronū, adeo inter has artes belle conuenit. At
hoc uitium tamē frequens est uobis, nō propriū. est em̃
e 3 omniū

Quā per-
niciē adfel-
rant perpe-
tua militū
præsidia.

omniū ferē gentiū cōmune. Nam Gallias infestat alia
præterea pestis pestilentior, Tota patria stipendiarijs,
in pace quoq; (si illa pax est) oppleta atq; obsessa mili-
tibus, eadem persuasione inductis, qua uos ociosos hic
ministros alendos esse cēsistis, nempe quod Moroso/
phis uisum est, in eo sitam esse publicam salutem, si in
promptu semper adsit ualidum, firmumq; præsidium,
maxime ueteranorū, neq; enim cōfidunt in exercitatis
quicq;, ut uel ideo quærendū eis bellum sit, ne imperi-
tos habeāt milites, & homines iugulandi gratis, ne (ut
habet facete Salustius) manus aut animus incipiat per
ocium torpescere. At quā sit perniciosum huiusmodi
beluas alere, & Gallia suo malo didicit, & Romanorū,
Carthaginensium, ac Syrorum, tum multarū gentium
exempla declarant, quorū omniū non imperiū modo,
sed agros quoq; atq; adeo urbes ipsas parati ipsorum
exercitus alijs atq; alijs occasionibus euerterūt. Quam
uero nō magnopere necessariū, uel hinc elucescit, quod
ne Galli quidem milites armis ab unguiculis exercita-
tissimi cum euocatis comparati uestris, admodū sæpe
gloriantur superiores sese discessisse, ut ne quid dicam
amplius, ne præsentibus uidear adblandiri uobis. Sed
nec uestri illi uel opifices urbici, uel rudes atq; agrestes
agricolæ ociosos generosorū stipatores creduntur ual-
de pertimescere, nisi aut hi quibus ad uires atq; auda-
ciam corpus contigit ineptius, aut quorum animi uis

inopia

inopia rei familiaris infringitur, adeo periculū nullum
est, ne quorū ualida & robusta corpora (neq; enim nisi
selectos dignantur generosi corrumpere) nunc uel elan-
guescūt ocio, uel negocijs propè muliebribus emolliun-
tur, ijdem bonis artibus instructi ad uitam, & uirilibus
exercitati laboribus effoementur. Certe utcunq; sese
hæc habet res, illud mihi nequaq; uidetur publicæ rei
conducere, in euentum belli, quod nunq; habetis, nisi
quum uultis, infinitam eius generis turbam alere, quod
infestat pacem, cuius tãto maior haberi ratio, quā
belli debeat. Neque hæc tamen sola est furandi necessi-
tas. Est alia magis quantum credo, peculiaris uobis.
Quænam est ea inquit Cardinalis. Oues inquam ue-
stræ, quæ tam mites esse, tamq; exiguo solent ali, nunc
(uti fertur) tam edaces atq; indomitæ esse cœperunt, ut
homines deuorēt ipsos, agros, domos, oppida uastent
ac depopulentur. Nempe quibuscunq; regni partibus
nascitur lana tenuior, atque ideo preciosior, ibi nobiles
& generosi, atq; adeo Abbates aliquot sancti uiri, non
his contenti redditibus, fructibusq; annuis, qui maiori-
bus suis solebant ex prædijs crescere, nec habētes satis,
quod ociose ac laute uiuentes, nihil in publicū profint,
nisi etiā obsint, aruo nihil relinquunt, omnia claudunt
pascuis, demoliuntur domos, diruunt oppida, templo
duntaxat stabulandis ouibus relicto, & tanq; parum
soli perderent apud uos ferarum saltus, ac uiuaria, illi
boni

boni uiri habitationes omnes, & quicquid usque est culti, uertunt in solitudinem. Ergo ut unus helluo inexplibilis ac dira pestis patriae, continuatis agris, aliquot millia iugerum uno circūdet septo, enīuntur coloni quidam, suis etiam aut circūscripti fraude, aut ui oppressi exuuntur, aut fatigati iniurijs, adiguntur ad uenditionē. Itaque quoquo pacto emigrant miseri, uiri, mulieres, mariti, uxores, orbi, uiduae, parētes cum paruīs liberis, & numerosa magis quam diuite familia, ut multis opus habet manibus res rustica, emigrant inquā ē notis atque assuetis laribus, nec inueniūt quo se recipiāt, supellectilē omnē haud magno uendibilem, etiā si manere possit emptorem, quū extrudi necesse est, minimo uenūdant, id quū breui errando insumpserint, quid restat aliud denique, quam uti furentur, & pendeant iuste scilicet, aut uagentur atque mendicent, quanquam tum quoque uelut erronei coniciuntur in carcerem, quod ociosi obambulent, quorum operā nemo est qui conducatur, quū illi cupidissime offerant. Nam rusticae rei cui assueuerūt nihil est quod agatur, ubi nihil feritur. Siquidem unus opilio atque bubulcus sufficit ei terrae depascendae pecoribus, in cuius cultum, ut sementi faciendae sufficeret, multae poscebantur manus. Atque hac ratione fit, ut multis in locis annona multo sit carior. Quin lanarum quoque adeo increuit pretium, ut à tenuioribus, qui panes inde solent apud uos conficere, prorsus emi non possint, atque ea ratione

plures

plures ab opere ablegantur in ocium. Nam post aucta pascua infinitam ouium uim absumpsit tabes, uelut eorum cupiditate ulciscente deo immissa in oues lue, quā in ipsorum capita contortam esse fuerat iustius. Quod si maxime increseat ouium numerus, precio nihil decreuit tamen, quod earum, si monopolium appellari non potest quod non unus uendit, certe oligopolium est. Reciderunt enim ferē in manus paucorum, eorundemque diuitū, quos nulla necessitas urget ante uendēdi quam libet, nec ante libet quam liceat quanti libet. Iam cetera quoque pecorum genera, ut aequae cara sint, eadem ratio est, atque hoc etiam amplius, quod dirutis uillis, atque imminuta re rustica non sint qui sceturam curent. Neque enim diuites illi, ut ouium, sic etiam armentorum foetus educant: sed aliunde macra empti uili, posteaque suis pascuis pinguerint, magno reuendunt. Ideoque, sicuti reor, nondum sentitur totum huius rei incommodum. Nempe adhuc his modo locis reddunt cara, ubi uendunt. ceterum ubi aliquandiu celerius extulerint illinc, quam nasci possint, tū demū ibi quoque paulatim decrescere copia, ubi coemuntur, necesse est hic insigni laboretur inopia. Ita qua re uel maxime felix haec uestra uidebatur insula, iam ipsam paucorum improba cupiditas uertit in perniciem. Nam haec annonae caritas in causa est, cur quisque quam possit plurimos e familia dimittat, quo quāso nisi mendicatum, aut quod genero-

f sis

42 V T O P I A E T H O M A E M O R I
 sis animis persuadeas facilius latrocinatū? Quid quod
 ad miseram hanc egestatem, atq; inopiam adiungitur,
 importuna luxuries. Nam & ministris nobilium, & opi
 ficibus, & ipsis propemodū rusticis, & omnibus deniq;
 ordinibus, multū est insolētis apparatus in uestibus, ni
 mius in uictu luxus. Iā ganca, lustra, lupanar, & aliud lu
 panar tabernæ, uinariæ, ceruisiariæ, postremo tot im
 probi ludi, alea, charta, fritillus, pila, sphaera, discus, an
 non hæc celeriter exhausta pecunia, recta suos mystas
 mittunt aliquò latrocinatum? Has perniciosas pestes
 eijcite, statuete, ut uillas atq; oppida rustica, aut hi resti
 tuant qui diruere, aut ea cedant reposituris, atq; ædifi
 care uolentibus. Refrenate coëmptiones istas diuitum,
 ac uelut monopolij exercendi licentiā. Pauciores alant
 ocio, reddatur agricolatio, lanificium instauretur, ut sit
 honestum negociū, quo se utiliter exerceat ociosa ista
 turba, uel quos hætenus inopia fures fecit, uel qui nūc
 erronei aut ociosi sunt ministri, fures nimirum utriq;
 futuri. Certe nisi his malis medemini, frustra iactetis
 exercitam in uindicanda furta iustitiam, nempe specio
 sam magis, q̃ aut iustā aut utilem. Siquidē quū pessī
 me finitis educari, & mores paulatim ab teneris annis
 corrūpi, puniendos uidelicet, tum demū quū ea flagi
 tia uiri designent, quorum spem de se perpetuā a pueri
 tia usq; præbuerāt, quid aliud quæso q̃ facitis fures, &
 ijdem plectitis? Iam me hæc loquente iuris ille consul
 tus inter

LIBER PRIMVS. 43
 tus interim se ad dicendum composuerat, ac statuerat
 secum modo illo solenni disputantium uti, qui diligen
 tius repetunt q̃ respondent, adeo bonam partem lau
 dis ponunt in memoria. Belle, inquit, dixisti profecto,
 quum sis uidelicet hospes, qui magis audire his de re
 bus aliquid potueris, q̃ exacte quicq; cognoscere, id
 quod ego paucis efficiam perspicuum. Nam primum
 ordine recensebo quæ tu dixisti. deinde ostendam qui
 bus in rebus imposuit tibi nostrarum rerum ignora
 tio, postremo rationes tuas omnes diluam atq; dissolu
 uam. Igitur ut a primo quod sum pollicitus, exordiar,
 quatuor mihi uisus es: Tace inquit Cardinalis: nam
 haud responsurus paucis uideris qui sic incipias. Quā
 obrem leuabimus in præsentem te hac respondendi mo
 lestia, seruaturi tamen integrum id munus tibi in pro
 ximum congressum uestrum, quem (nisi quid impe
 diat, aut te, aut Raphaēle hunc) crastinus dies uelim re
 ferat. Sed interim abste mi Raphaēl perquam libēter
 audierim, quare tu furtū putes ultimo supplicio nō pu
 niendum quamue aliam pœnam ipse statuas, quæ ma
 gis conducat in publicum. Nam tolerandum ne tu qui
 dem sentis. At si nunc per mortem quoq; tamen in fur
 tum ruitur, proposita semel uitæ securitate, quæ uis,
 quis metus posset absterre maleficos: qui mitigatio
 ne supplicij, uelut præmio quodam ad maleficiū se in
 uitatos interpretaretur? Qm̃ino mihi uidetur inquā
 f 2 pater

Expressit
 morem et
 Cardinali
 familiarē
 interpellā,
 di si quis
 loquacius
 ageret.

Manliana
imperia
ex Liuto.

pater benignissime homini uitā eripi propter ereptam pecuniā prorsus iniquum esse. Siquidem cum humana uita ne omnibus quidē fortunæ possessionibus paria fieri posse arbitror. Quod si læsam iustitiam, si leges uiolatas, hac rependi pœna dicant, haud pecuniā: quid ni merito summum illud ius, summa uocetur iniuriā? Nam neq; legū probanda sunt tam Manliana imperia, ut sicubi in leuissimis parum obtemperetur, illico stringant gladium: neq; tam Stoica scita, ut omnia peccata adeo existiment paria, uti nihil iudicent interesse, occidat ne aliquis hominem, an nummum ei surripiat, inter quæ (si quicq; æquitas ualet) nihil omnino simile aut affine. Deus uetuit occidi quenq;, & nos tam facile occidimus ob ademptā pecuniolam? Quod si quis interpretetur, illo dei iussu interdictam necis potestatem, nisi quatenus humana lex declaret occidēdū, quid obstat quo minus homines eodem modo constituent inter se, quatenus stuprum admittendum sit, adulterandum, peierandum? Siquidem quum deus non alienæ modo, uerum etiam suæ cuique mortis ius ademerit, si hominum inter se consensus de mutua cede, certis placitis consentientium, adeo debet ualere, ut illius præcepti uinculis eximat suos satellites, qui sine ullo exemplo dei, eos interemerint, quos humana sanctio iussit occidi: an non hoc pacto præceptum illud dei tantum iuris est habiturum, quantū humana iura permiserint?

ac fiet

ac fiet nimirum ut ad eundem modum omnibus in rebus statuant homines, quatenus diuina mandata conueniat obseruari. Denique lex Mosaica, quantq; inclemens & aspera: nempe in seruos, & quidem obstinatos lata, tamē pecuniā furtum haud morte mulctauit. Ne putemus, deum in noua lege clemētiā: qua pater imperat filijs maiorem indulsisse nobis inuicem sœuendi licentiam. Hæc sunt cur non licere putem. Quam uero sit absurdum, atq; etiam perniciosum reipub. furem, atq; homicidam ex æquo puniri, nemo est, opinor, qui nesciat. Nempe quum latro conspiciat non minus imminere discriminis duntaxat furti damnato, q̃ si præterea conuincatur homicidi, hac una cogitatione impellitur in cædem eius, quem alioqui fuerat tantum spoliaturus. quippe præterq; quod deprehenso nihil sit plus periculi, est etiā in cæde securitas maior, & maior calādi spes sublato facinoris indice. Itaq; dū fures nimis atrociter studemus perterrefacere, in bonorum incitamus perniciem. Iam quod quæri solet: qua punitio possit esse comodiore hoc meo iudicio haud paulo facilius est reperi-
tu: q̃ quæ possit esse deterior. Cur enim dubitemus eā uiam utilem esse castigandis sceleribus: quā scimus olim tam diu placuisse Romanis administrandæ reipub. peritissimis? Nempe hi magnorum facinorum couictos in lapidicinas, atq; fodienda metalla damnabant, perpetuis adseruandos uinculis. Quantq; ego quod ad hanc

f 3 rem

Respubli-
ca Polyleri-
tarū apud
Persas.

Annotan-
dum nobis
qui secus
facimus.

rem attinet, nullius institutū gentis magis pbo, quam id quod interea dū peregrinabar, in Perside obserua-
tum apud uulgo dictos Polyleritas adnotauī, populū neq; exiguū, neq; imprudenter institutū, & nisi quod tributum quotannis Persarū pendit regi: cetera liberū ac suis pmissum legibus. Ceterū quoniam longe ab mari, montibus ferē circūdati, & suae terrae nulla in re maligne cōtenti fructibus, neq; adeūt alios saepe, neq; adeūt tur, tamē ex uetusto more gentis, neq; fines prorogare student, & quos habent ab omni facile iniuria, & montes tuent, & pensio quā rerum potenti persoluunt, immunes prorsus ab militia, haud perinde splēdide, atq; cōmode, felicesq; magis quā nobiles, aut clari degūt, quippe ne nomine quidē opinor prāter q̄ contermi-
nis admodum, satis noti. Ergo apud hos furti qui peraguntur, quod sustulere domino reddūt, non, quod alibi fieri solet, principi: utpote cui tantū iuris esse censent in rem furtiuam quantū ipsi furi: Sin res perierit, precio ex bonis surum confecto, ac persoluto tum reliquo uxoribus eorū, atq; liberis integro, ipsi damnantur in opera, ac nisi atrociter cōmissum furtū est, neq; claudūt tur ergastulo, neq; gestant compedes, sed liberi, ac soluti in publicis occupantur operibus, detrectantes ac languidiū gerentes sese: non tā uinculis coercent quā excitant uerberibus, strenuam nauantes operā, absunt a contumelijs, noctu tantū nominatim censiti cubiculis includunt

includuntur. prāter assiduum laborem nihil incōmodi est in uita. Aluntur enim haud duriter qui publicae rei feruiūt, ē publico, alibi aliter. Siquidē alicubi quod impenditur in eos ex eleemosyna colligitur, atq; ea uia q̄ incerta: tamen ut est ille populus misericors nulla reperit uberior. alibi redditus quidā publici ad id destinatur. Est ubi certum in eos usus tributum uiritim conferunt. Quin aliquot in locis nullum publicum opus faciūt, sed ut priuatus quisq; eget mercenarijs, ita illorum cuiuspiam in eum diem operam, stata mercede conducit apud forum, paulo minoris quā quanti libera fuerat conducturus: prāterea fas est seruilem ignauia flagris corripere. Sic sit uti nunq; opere careant: & prāter uictum aliquid quoq; die ab singulis publico inferat arario. Vno quodam colore uestiuntur & omnes & soli, capillo non abrafo uerum paulo supra auriculas attonlo, ē quarum altera paululum praescinditur. Cibus cuiq; ab amicis dari, potuinq; ac sui coloris uestem, licet pecuniam datam esse danti pariter, atq; accipietī capitale, neq; minus periculosum etiā homini libero quacūq; de causa nummum a damnato recepisse, & seruos item (sic enim damnatos uocant) arma contingere. Suos quāq; regio propria distinguit nota, quā ab iecisse capitale est, ut uel extra suos conspici fines, uel cū alterius regionis seruo quicq; esse collocutum. At neq; tutior fugae meditatio q̄ ipsa est fuga. Quin consciū talis fuisse

At idē ho-
die famuli
nobilium
pulchrum
sibi ducūt

talis fuisse cōsiliū in seruo nex est: in libero seruitus. Cō-
 tra indici prēmia decreta sunt: libero pecunia, seruo li-
 bertas. utriq; uero uenia atq; impunitas consciētiae, ne
 quando persequi malum consilium q̄ p̄nitere sit tu-
 tius. Huius rei hāc lex atq; hic ordo est, quem dixi. qui
 quātum habeat humanitatis & commodi, facile patet.
 quando sic irascitur, ut uitia perimat seruatis homini-
 bus, atq; ita tractatis, ut bonos esse necesse sit. & quan-
 tum ante damni dederunt, tantum reliqua uita refarti-
 ant. porro ne ad pristinos relabantur mores, adeo nul-
 lus est metus, ut uiatores quoq; quibus iter aliquo in-
 stitutum est, non alijs uia ducibus sese tutioreis arbitre-
 tur, q̄ seruis illis ad quamq; regionem subinde cōmu-
 tatis. Nempe ad perpetrandum latrocinium nihil ha-
 bent usquā non importunum: manus inermes: pecu-
 nia tantum sceleris index: deprehenso parata uindicta
 neq; spes ulla prorsus fugiendi quoquā. Quo enim
 pacto falleret ac tegeter fugam: homo nulla uestiū par-
 te populo similis: nisi abeat nudus: quin sic quoq; fugi-
 entem proderet auricula. At ne inito saltem consilio cō-
 iurent in rempub. id demum scilicet periculū est. quasi
 in tantam uenire spem ulla possit uicinia non tentatis
 ac sollicitatis ante multarum regionū seruitijs. quā tan-
 tum absunt à facultate conspirandi: ut ne cōuenire qui-
 dem: & colloqui aut salutare se mutuo liceat: ut credan-
 tur interim id consilium intrepide credituri suis: quod
 reticentibus

reticentibus periculosum, proidentibus maximo esse bo-
 no sciant. Quum contra nemo sit prorsus exspes, obe-
 diendo ac perferendo, bonamq; de se prebendo spem,
 emendationis in posterum uitae, posse his modis fieri,
 ut libertatē aliquando recuperet. quippe nullo non an-
 no restitutis aliquot cōmendatione pariētiae. Hāc quū
 dixissem atq; adiecissem nihil mihi uideri causae, quare
 non hic modus haberi uel in Anglia possit, multo ma-
 iore cū fructu, quā illa iustitia, quā iuris ille peritus
 tantopere laudauerat, Sub hāc ille, nempe iure consul-
 tus, Nunq̄ inquit istud sic stabiliri queat in Anglia, ut
 nō in summum discrimen adducat remp. & simul hāc
 dicens, cōmouit caput, ac distorsit labrum, atq; ita con-
 trixit. Et omnes qui aderant, pedibus in eius ibant sen-
 tentiā. Tum Cardinalis nō est, inquit, prodiue diuina-
 re, commode ne an secus res cessura sit, nullo prorsus fa-
 cto periculo. Verū si pronuntiata mortis sententia, dis-
 ferri executionem iubeat princeps, atq; hūc experiatur
 morem, cohibitis asylorū priuilegijs. Tum uero si res
 comprobetur euentu esse utilis, rectum fuerit eam sta-
 biliri, alioqui tunc quoq; afficere supplicio eos, qui sunt
 ante damnati, nec minus ē republica fuerit, neq; ma-
 gis iniustum, quā si nunc idē fieret, nec ullum interea
 nasci ex ea re potest periculum. Quin mihi certe uiden-
 tur erronei quoq; ad eundē posse modum nō pessime
 tractari, in quos hactenustā multis æditis legibus, nihil
 g promouimus

Festius
dialogus
fratris &
morionis.

promouimus tamē. Hæc ubi dixit Cardinalis, quæ me
narrante contempserant omnes, eadem nemo non cer-
tatim laudibus est prosequutus, maxime tamen illud
de erronibus, quoniam hoc ab ipso adiectum est. Ne-
scio an quæ sunt secuta silere prestiterit. erant enim ri-
dicula, sed narrabo tamen. nam non erant mala, & alio-
quid ad hanc rem pertinebant. Adstabat forte parasit-
us quidā, qui uideri uolebat imitari morionē, sed ita si-
mulabat, ut propior uero esset, tã frigidis dictis captas-
risum, ut ipse sapius, q̃ dicta sua rideretur. Excidebant
homini tamē interdū quædam, adeo non absurda, ut
fidem adagio facerēt, crebro iactu iaci aliquādo Vene-
rem. Is ergo, dicente quodam ē conuiuiis: Iam meo ser-
mone bene, puissum esse furibus, atq; à Cardinale etiā
cautum de erronibus, restare nunc uti his præterea con-
sulcretur publicitus, quos ad egestatē morbus aut sene-
ctus impulisset, atq; ad labores unde uiui possit, reddi-
disset impotes. Sine, inquit, me. nam ego & hoc recte ut
fiat uidero. Etenim hoc genus hominum misere cupio
aliquò ē cōspectu amoliri meo, ita me male uexarūt se-
pe, cum querulis illis opplorationibus flagitarent pecu-
niam, quas nunc tamen tam commodè potuerunt co-
scinere, ut nummum à me extorquerent. Quippe semper
alterum euenit, ut aut non libeat dare, aut ne liceat qui-
dem, quando nihil est quod detur. Itaq; nunc cœperūt
sapere. nam ne perdant operam, ubi me præterire ui-
dent, præter-

dent, prætermittunt taciti, ita nihil à me sperant ampli-
us, non hercule magis quàm si essem sacerdos. Sed illos
ego mendicos omnes lata lege distribui ac dispartiri iu-
beo in Benedictinorum cœnobis, & fieri laicos ut uo-
cant monachos: Mulieres moniales esse impero. Sub-
risit Cardinalis & approbat ioco, cæteri etiam serio.
Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in sacer-
dotes ac monachos adeo est exhilaratus, ut iam ipse
quoq; cœperit ludere homo alioqui prope ad toruita-
tem grauis. At ne sic quidem, inquit, extricaberis à mē-
dicis, nisi nobis quoq; prospexeris fratribus. Atqui, in-
quit Parasitus, hoc iam curatum est. Nam Cardinalis
egregie prospexit uobis quum statueret de cohercen-
dis, atq; opere exercendis erronibus. nam uos estis er-
rones maximi. Hoc quoque dictum, quum coniectis
in Cardinalem oculis cum uiderent non abnuere, cœ-
perunt omnes non illibenter arripere, excepto fratre.
Nam is (neque equidē miror) tali perfusus aceto, sic in-
dignatus est, atque incanduit, ut nec à conuicijs qui-
dem potuerit temperare: hominem uocauit nebulo-
nem, detractorem, susurrionem, & filium perditionis,
minas interim terribiles citans ē scriptura sacra. Iam
scurra serio scurrari cœpit. & erat planē in sua palæ-
stra. Noli, inquit, irasci bone frater, scriptum est, in
patientia uestra possidebitis animas uestras. Rur-
sum frater (referam enim ipsius uerba) non irascor,

Prouerbiū
uulgo ia/
statū apud
mendicos.

Alludit ad
illud Hora-
tianum, ita
lo pfusus
aceto.

g 2 inquit,

Vt seruat
decorū in
narratiōe

Apparet
fratrem ob
imperitiā,
zelus abu-
sum neu-
tro genere,
sicut hoc
scelus.

inquit furcifer, uel saltem non pecco. Nam Psalmi-
sta dicit, Irascimini & nolite peccare. Admonitus de-
inde frater à Cardinale suauiter, ut suos affectus com-
pesceret, Non domine, inquit, ego loquor nisi ex bo-
no zelo sicut debeo, Nam uiri sancti habuerunt bonū
zelum, unde dicitur, Zelus domus tuæ comedit me-
& canitur in ecclesijs, Irrisores Helizei, dum conscendit
domum dei, zelus calui sentiunt, sicut fortasse sentiet
iste derisor, scurra, ribaldus. Facis inquit, Cardinalis bo-
no fortassis affectu, sed mihi uideris facturum, nescio
an sanctius, certe sapientius, si te ita compares, ne cum
homine stulto & ridiculo ridiculum tibi certamen insti-
tuas, Non domine inquit, non facerem sapientius. Nā
Solomon ipse sapientissimus dicit: Responde stulto se-
cundum stultitiam eius, sicut ego nunc facio, & demon-
stro ei foueam in quam cadet, nisi bene præcaueat.
Nam si multi irrisores Helizei, qui erat tātum unus cal-
uus, senserunt zelus calui, quāto magis sentiet unus de-
risor multorum fratrum, in quibus sunt multi calui &
etiam habemus bullam Papalem, per quā omnes qui
derident nos, sunt excommunicati. Cardinalis, ubi ui-
dit nullum fieri finem, nutu ablegato parasito, ac aliam
in rem commodum uerso sermone, paulo post surgit
mensa, atque audiendis clientum negotiis dedit se, nos
q̃ dimisit. En mi More, quāto longo te sermone onera-
ui, quod tam diu facere planè puduisset me, nisi tu &

cupide

cupide flagitasses, & sic uidereris audire, tanquā noli/
les quicquā eius confabulationis omitti, quæ quan-
quā aliquanto perstrictius, narranda tamē mihi fuit
omnino propter eorum iudicium, qui quæ me dicente
spreuerant, eadē rursus euestigio nō improbante Car-
dinale, etiam ipsi comprobarunt, usq̃ adeo assentantes
ei, ut parasiti quoq̃ eius inuentis, quæ dominus per io-
cum non aspernabatur, ad blandirentur & serio prope
modū admitteret. Vt hinc possis æstimare quanti me
ac mea cōsilia aulici foret æstimaturi. Profecto mi Ra-
phael inquā magna me affecisti uoluptate, ita sunt abs-
te dicta prudenter simul & lepide omnia, præterea ui-
sus mihi interim sum, non solū in patria uersari, uerum
etiam repuerascere quodāmodo iucunda recordatione
Cardinalis illius, in cuius aula puer sum educatus, cuius
uiri memoriæ quod tu tam impense saues, non credas
mi Raphael quanto mihi sis effectus hoc nomine cha-
rior, cū esses alioqui charissimus. Caterum nō possum
adhuc ullo pacto meā demutare sententiā, quin te pla-
nē putem, si animū inducas tuum, uti ne ab aulis princi-
pum abhorreas, in publicum posse te tuis consilijs plu-
rimū boni cōferre, quare nihil magis incumbit tuo, hoc
est boni uiri, officio. Si quidem cū tuus censeat Plato,
resp. ita demum futuras esse felices, si aut regnēt philo-
sophi, aut reges philosophentur, q̃ procul aberit felici-
tas, si philosophi regibus nec dignentur saltē suum im-

g 3 patiri

partiri consiliū? Non sunt, inquit, ille tam ingrati, quin id libenter facerēt, imo multi libris æditis iam fecerūt, si hī qui rerum potiuntur essent parati, bene consultis parere. Sed bene haud dubie præuidit Plato, nisi reges philosophentur ipsi, nunquā futurū, ut peruersis opinionibus a pueris imbuti, atque infecti penitus philosophatium cōprobenſt consilia: quod ipse quoque experiebat apud Dionysiu. An non me putas, si apud aliquē regū decreta sana pponerem, & pernicioſa malorū semina, conarer illi euellere, p̄tinus aut eiciēdum aut habendū ludibrio? Age finge me apud regē esse Gallorū, atque in eius cōſidere cōſilio, dū in secretissimo secessu præſidente rege ipſo, in corona prudentiſſimorū hominum, magnis agitur studiis, quibus artibus ac machinamētis Mediolanū retineat, ac fugitiuā illam Neapolim ad se retrahat: postea uero euertat Venetos, ac totā Italiā subiiciat sibi, deinde Flandros Brabantos, totā postremo Burgundiā suā faciat ditionis. Atque alias præterea gentes, quarū regnū iam olim animo inuasit. Hic dū alius suadet feriendū cū Venetis fœdus tantisper duraturū, dū ipsis fuerit commodum, cum illis communicandum cōſilium, quin deponendam quoque apud eosdem aliquā prædæ partem, quam rebus ex ſententia peractis reperat, dum alius conſulit conducendos Germanos, alius pecunia demulcendos Eluetios. Alius aduersus nomen imperatoriæ maiestatis, auro, uelut anathemate, propi-

Teſte Gal
los dehor-
tat ab Ita-
lia paran-
da.

Elueti cō-
ducti.

propitiandum. Dum alij uiderur cum Arragonum rege componendas esse res, & alieno Nauariæ regno, uelut pacis authoramento cedendum: Alius interim cenſet Castellæ principem aliqua ſpe affinitatis irretiendū, atque aulicos nobiles aliquot in ſuam factionem certa penſione eſſe pertrahendos. Dū maximus omnium nodus occurrit, quid ſtatuendum interim de Angliā ſit. Cæterum de pace tractandum tamen, & conſtringenda firmiſſimis uinculis, ſemper infirma ſocietas, amici uocentur, ſuſpiciantur ut inimici. Habendos igitur paratos, uelut in ſtatione Scotos, ad omnem intentos ocaſionem, ſi quid ſe commoueant Angli protinus immittendos. Ad hæc fouendum exulem nobile aliquem occulte, nāque id aperte ne ſiat prohibent ſœdera, qui id regnum ſibi deberi contendat, ut ea uelut anſa contineat, ſuſpectum ſibi principem. Hic, inquā, in tanto rerum molimine, tot egregijs uiris ad bellum ſua certatim conſilia conferentibus, ſi ego homuncio ſurgam, ac uerti iubeam uela, omittendam Italiā cenſeam & domi dicam eſſe manendū, unū Galliæ regnū ſere maius eſſe, quā ut cōmode poſſit ab uno adminiſtrari, ne ſibi putet rex de alijs adiciēdis eſſe cogitādū. Tū ſi illis pponerem decreta Achoriorū populi, Vtopienſiū inſulæ ad Euronoton oppoſiti, quæ olim bellum geſſiſſent, ut regi ſuo aliud obtinerent regnum, quod affinitatis antiquæ cauſa ſibi contendeſat hæreditate deberi,

Exemplū
annotādū.

56 V T O P I A E T H O M A E M O R I
 debet, consequi tandē id, ubi uiderunt nihilo sibi mi-
 nus esse molestiae in retinendo, quā in quārēdo per-
 rulerūt, uerum assidua pululare semina, uel internae re-
 bellionis, uel externae incursionis, in deditos ita semper
 aut pro illis, aut contra pugnandum, nunquā dari facul-
 tatem dimittendi exercitus, compilari interim se, efferri
 foras pecuniam, alienae gloriolae suum impendi sangui-
 nem, pacem nihilo tutiorē, domi corruptos bello mo-
 res, imbibitam latrocinandi libidinē, confirmatam cæ-
 dibus audaciam, leges esse contemptui, quod rex in du-
 orum curam regnorum distractus, minus in utrumuis
 animum posset intendere. Cum uiderēt alioqui tantis
 malis nullum finem fore, inito tādē consilio, regi suo
 humanissime fecerunt optionem retinēdi utrius regni
 uellet, nam utriusque nō fore potestatem, se plures esse,
 quā qui à dimidiato possint rege gubernari, quū ne-
 mo sit libenter admissurus mulionē sibi cum alio com-
 munē. Ita coactus est ille bonus princeps, nouo regno
 cuiuspiam ex amicis relicto (qui breui etiam post eiectus
 est) antiquo esse contētus. Præterea si ostenderē omnes
 hos conatus bellorum, quibus tot nationes eius causa
 tumultuarentur, quum thesauros eius exhausissent, ac
 destruxissent populum, aliqua tandem fortuna frustra
 cessuros tamē, proinde autum regnum coleret, onaret
 quantū posset, & faceret quā florētissimū. Amet suos
 & ametur à suis, cum his unā uiuar, imperetque suauiter,
 atque

atque alia regna ualere sinat, quando id quod nūc ei con-
 tigisset, satis amplum superque esset. hanc orationē qui-
 bus auribus mi More, putas excipiendam? Profecto
 nō ualde pronis inquam. Pergamus ergo inquit, si con-
 siliarijs cum rege quopiam tractantibus, & cōminiscen-
 tibus quibus technis ei queant coaceruare thesauros,
 dum unus intendendam cōsulit æstimationem mone-
 ta, quum ipsi sit erogāda pecunia. deiciendam rursus
 infra iustum, quū fuerit corroganda. uti & multū æris
 paruo dissoluat, & pro paruo multum recipiat: Dum
 alius suadet ut bellū fimulet, atque eo prætextu coacta
 pecunia cum uisum erit, faciat pacē, sanctis cerimonijs,
 quo plebeculae oculis fiat præstigium, miseratus uideli-
 cet humanum sanguinem princeps pius: Dum alius ei
 suggerit in mētem, antiquas quasdam, & tenebris adesas le-
 ges, longa desuetudine antiquatas, quas quod nemo la-
 tas meminisset, omnes sint transgressi, earū ergo multas
 iubeat exigi, nullum uberiores prouētum esse, nullum
 magis honorificum, utpote qui iustitiæ præ se personā
 ferat: Dum ab alio admonetur, uti sub magnis mulctis
 multa prohibeat, maxime talia, quæ ne fiant, in rem sit
 populi, post pecunia cum illis dispense, quorum com-
 modis obstat interdictum, sic & à populo gratiā iniri,
 & duplex adferri compendiū, uel dum hi mulctantur,
 quos quæstus cupiditas pellexit in casses, uel dum alijs
 uendit priuilegia, tanto pluri, quanto scilicet fuerit me-
 h lior

lior princeps, utpote qui grauatim quicquid contra populi
commodum priuato cuiusque indulgeat, & ob id non nisi ma-
gno precio. Dum alius ei persuadet obstringendos sibi
iudices, qui quauis in re pro regio iure disceptet, accersen-
dos praeterea in palatium, atque inuitandos uti coram se de
suis rebus differant, ita nullam causam eius tam aperte ini-
quam fore, in qua non aliquis eorum uel contradicendi stu-
dio, uel pudore dicendi eadem, uel quo gratiam ineant, apud
eum aliquam reperiant rimam, qua possit intendi calumnia.
Sic dum iudicibus diuersa sentiuntibus, res per se clarissi-
ma disputatur, & ueritas in quaestione uenit, ansam com-
modum regi dari, pro suo comodo ius interpretandi. cete-
ros aut pudore accessuros, aut metu, sic intrepide fert.
postea pro tribunali sententia. Neque enim deesse praetextus
potest pronuncianti pro principe. Nempe cui satis est aut
aequitatem a sua parte esse, aut uerba legis, aut contortum
scripti sensum, aut quae legibus denique omnibus praepon-
derat, apud religiosos iudices principis indisputabilem
prerogatiuam. Dum omnes in Crassiano illo consentiunt
atque conspirant, Nullam auri uim satis esse principi, cui sit
alendus exercitus. praeterea nihil iniuste regem facere, ut
maxime etiam uelit posse. Quippe omnia omnium eius
esse, ut homines etiam ipsos, tantum uero cuique esse proprium
quantum regis benignitas ei non ademerit, quod ipsum ut
quod minimum sit, principis multum referre, ut cuius tutamen-
tum in eo situm sit, ne populus diuitijs ac libertate lasciuat,
quod

Crassi diui-
tis dictum

quod haec res minus patienter ferat dura atque iniusta impe-
ria, quam contra egestas atque inopia retundat animos, ac
patientes reddat, adimatque pressis generosos rebellandi
spiritus. Hic si ego rursus adsurgens contendam haec consilia
omnia regi & inhonesta esse, & perniciose. Cuius non honor
modo, sed securitas quicquid in populi, magis opibus sita sit
quam suis. Quis si ostendam, regem sibi deligere sua causa, non re-
gis, uidelicet uti eius labore ac studio ipsi commode uiuant,
tutiusque ab iniurijs. eoque magis ad principem eam pertinere
curam, ut populo bene sit suo, quam ut sibi, non aliter ac pasto-
ris officium est, oues potius quam semet pascere, quatenus
opilio est. Nam quod populi egestatem censeant pacis prae-
sidium esse, longissime aberrare eos ipsa res docet. Nepe
ubi plus rixarum coperias, quam inter medicos? Quis inten-
tius mutationi rerum studet, quam cui minime placet praesens
uitae status? Aut cui denique audacior impetus ad contur-
banda omnia, spe alicuius lucrandi, quam cui iam nihil est quod
possit perdere? Quod si rex aliquis adeo aut contemptus
esset, aut inuisus suis, ut aliter eos continere in officio non
possit, nisi contumelijs, compilatione, & sectione grassetur,
eosque redigat ad medicitatem, praestiterit illi profecto re-
gno abdicare, quam his retinere artibus, quibus quicquid imperij
nomen, retineat, certe amittit maiestatem. Neque enim regiae
dignitatis est, imperium in medicos exercere, sed in opule-
tos potius, atque felices. Quod ipsum sensit certe uir erecti
ac sublimis animi Fabricius, cum responderet malle se im-
perare

perare diuitibus, quæ diuitem esse. Et profecto unum ali-
quem uoluptate ac delicijs fluere, gemetibus undique ac
lamentantibus alijs, hoc non est regni, sed carceris esse
custodem. Denique ut imperitissimus medicus est, qui
morbum nescit nisi morbo curare, ita qui uitam ciuium
non nouit alia uia corrigere, quam ademptis uitæ com-
modis, is se nescire fateatur imperare liberis. quin aut iner-
tiam potius mutet suam, aut superbiam, nam his fere
uitijs accidit, ut populus eum uel contemnat, uel habeat
odio. uiuat innocuus de suo, sumptus ad reditus accom-
modet, refrenet maleficia, & recta institutione suorum præ-
ueniat potius, quæ sinat incrementum, quæ deinde puniat. le-
ges abrogatas consuetudine haud temere reuocet, præ-
sertim quæ diu desitæ nunc desideratæ sunt. neque
unquam commissi nomine eiusmodi quicquam capiat, quale
priuatum quæpiam iudex, uelut iniquum ac uasum non
pateretur accipere. Hic si proponeretur illis Macarensum
legem, qui & ipsi non longe admodum absunt ab Uto-
pia, quorum rex quo primū die auspicatur imperium, ma-
gnis adhibitis sacrificijs iurijurando astringitur, nunc
se uno tempore supra mille auri pondo in thesauris ha-
biturum, aut argenti, quantum eius auri premium æquet.
Hanc legem ferunt ab optimo quodam rege institutam,
cui maiori curæ fuit patriæ commodum, quæ diuitiæ suæ,
uelut obicem acruadæ pecuniæ tantæ, quanta faceret
inopiam eius in populo. Nempe eum thesaurum uide-
bat suffe-

Mira lex
Macarensum

bat suffecturum, siue regi aduersus rebelleis, siue regno
aduersus hostium incursiones esset confligendum. Cæ-
terum minorem esse quæ ut animos faciat inuadendi alie-
na, quæ potissima condendæ legis causa fuit. Proxima
quod sic prospectum putauit, ne desit pecunia, quæ in
quotidiana ciuium commutatione uersetur, & quum
regi necesse est erogare, quicquid thesauro supra legiti-
mum accreuit modum, non quasitum censuit occasio-
nes iniuriæ. Talis rex & malis erit formidini, & a bonis
amabitur. Hæc ergo atque huiusmodi si ingererentur apud
homines in contrariam partem uehementet inclinatos, quæ
furdus essem narraturus fabulam? Surdissimis inquam,
haud dubie. neque hercule miror, neque mihi uidetur (ut
uere dicam) huiusmodi sermones ingerendi, aut talia dan-
da consilia, quæ certus sis nunc admissum iri. Quid
enim prodesse possit, aut quomodo in illorum pectus
influere sermo tam insolens, quorum præoccupauit ani-
mos, atque insedit penitus diuersa persuasio? Apud ami-
culos in familiari colloquio non insuauis est hæc philoso-
phia scholastica. Cæterum in consilijs principum, ubi res ma-
gnæ magna autoritate aguntur, non est his rebus locus.
Hoc est, inquit ille, quod dicebam non esse apud princi-
pes locum philosophiæ. Imo inquam est uerum, non huic
scholasticæ, quæ quiduis putet ubiuis conuenire, sed est
alia philosophia ciuiliior, quæ suam nouit scenam, eique
se accōmodans, in ea fabula quæ in manibus est, suas
h 3 partes

Philoso-
phia scho-
lastica.

ομοιωσις
mira.

καὶ ποῦ
πρὸς σωπὸν

partes concinne & cum decoro tutatur. Hacutendū est tibi. Alioquin dum agitur quæpiam Plauti comœdia, nugantibus inter se uernulis, si tu in prosceniū prodeas habitu philosophico, & recēseas ex Octauia locum in quo Seneca disputat cum Nerone, nonne præstiterit egisse mutam personam, & aliena recitando talem fecisse tragicomœdiam? Corrueris enim, peruerteris & præsentē fabulam, dum diuersa permiscēs, etiam si ea quæ tu affers meliora fuerint. Quæcunq; fabula in manu est, eam age & potes optime. neq; ideo totā perturbes, quod tibi in mētem uenit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in Rep. sic in consultationibus principū. Si radicatus euelli non possint opiniones prauæ, nec receptis usu uitij mederi queas, ex animi tui sententia, nō ideo tamē deferenda Resp. est, & in tempestate nauis destituenda est, quoniā uentos inhibere non possis. at neq; insuetus & insolens sermo inculcandus, quē scias apud diuersa persuasos pondus nō habiturum, sed obliquo ductu conandū est, atq; adnitendū tibi, uti pro tua uirili omnia tractes cōmode. & quod in bonū nequis uertere, efficias saltē, ut sit cōminime malū. Nam ut omnia bene sint, fieri nō potest, nisi omnes boni sint. quod ad aliquot abhinc annos adhuc non expecto. Hac, inquit, arte nihil fieret aliud, & ne dum aliorum furori mederi studeo, ipse cum illis insaniā. Nam si uera loqui uolo, talia loquar necesse est. Cæterū falsa loqui, sit ne philosophi

sophi nescio, certe non est meum. Quancūq; ille meus sermo ut fuerit fortasse ingratus illis, atq; molestus, ita nō uideo cur uideri debeat usq; ad ineptias insolēs. Quod si aut ea dicerē, quæ fingit Plato in sua Rep. aut ea quæ faciūt Vtopiēses in sua, hæc quancūq; essent, ut certe sunt, meliora, tamē aliena uideri possint, quod hic singulorū priuatae sunt possessiones, illic omnia sunt communia. Mea uero oratio nisi quod ad eos qui statuissent secū, Vtopiēsiū instituta. ruerē diuersa uia præcipientes, iucundus esse non potest, qui reuocet ac præmonstret pericula, alioquin quid habuit, quod non ubiuis dici, uel cōueniat, uel oporteat? Equidem si omittenda sunt omnia tanquā insolentia atq; absurda, quæcunq; peruersi mores hominum fecerūt, ut uideri possint aliena, dissimulemus oportet, apud Christianos, pleraq; omnia quæ CHRISTVS docuit, ac dissimulari usque adeo uetuit, ut ea quoque quæ ipse in aures insusurrasset suis, palam in tectis iusserit prædicari. Quorum maxima pars ab istis moribus lōge est alienior, quā mea fuit oratio. Nisi quod concionatores homines callidi, tuum illud consilium secuti puto, quando mores suos homines ad CHRISTI normam grauatim paterentur aptari, doctrinam eius uelut regulam plumbeam accommodauerunt ad mores, ut aliquo saltem pacto coniungerentur scilicet, qua re nihil uideo quid profecerint, nisi ut securius liceat esse malos, atque ipse profecto tantundem proficiam

ficiam in consilijs principum. Nam aut diuersa sentia,
quod perinde fuerit, ac si nihil sentiam. aut eadem, &
ipforum adiutor sim, ut inquit Mitio Teretianus, infa-
nia. Nam obliquus ille ductus tuus non uideo quid
sibi uelit, quo censes adnitendum, si non possint omnia
reddi bona, tamen ut tractentur commode, fiantque,
quoad licet, quod minime mala. Quippe non est ibi dissi-
mulandi locus, nec licet coniuere. approbata sunt aper-
te pessima consilia, & decretis pestilētissimis subscribēdū
est. Speculatoris uice fuerit, ac penē proditoris, etiā qui
improbe consulta maligne laudauerit. Porro nihil oc-
currit, in quo prodesse quicquid possis, in eos delatus col-
legas, qui uel optimum uirum facilius corruperint, quā
ipsi corrigantur. quorum peruersa consuetudine uel de-
prauaberis, uel ipse integer atque innocens, alienae mali-
tiae, stultitiaeque praetexeris, tantum abest ut aliquid pos-
sit in melius obliquo illo ductu conuertere. Quam ob-
rem pulcherrima similitudine declarat Plato, cur meri-
to sapientes abstineant a capeffenda Rep. Quippe quā
populum uideant in plateas effusum assiduīs imbris
perfundi, nec persuadere queant illis, ut se subducāt plu-
uiā, tectāque subeāt. gnari nihil profuturos sese si exeāt,
quā ut unā compluātur, semet intra tecta continent ha-
bentes satis, quando alienae stultitiae non possunt mede-
ri, si ipsi saltem sint in tuto. Quāquā profecto mi More
(ut ea uere dicam, quae meus animus fert) mihi uidetur
ubicunq;

ubicunq; priuatae sunt possessiones, ubi omnes omnia
pecunijs metiuntur, ibi uix unquā posse fieri, ut cū Rep.
aut iuste agatur, aut prospere, nisi uel ibi sentias agi iu-
ste, ubi optima quaeque perueniūt ad pessimos, uel ibi fe-
liciter, ubi omnia diuiduntur in paucissimos, nec illos
habitos undecunq; commode, ceteris uero planē mise-
ris. Quam ob rem quā apud animum meum reputo,
prudentissima atque sanctissima instituta Vtopiesium,
apud quos tam paucis legibus, tam cōmode res admi-
nistrantur, ut & uirtuti precium sit, & tamen aequatis re-
bus omnia abundant omnibus, tum ubi his eorū mo-
ribus ex aduerso cōparo, tot nationes alias, semper or-
dinantes, nec ullam satis ordinatam unquā, earū omniū
in quibus quod quisque nactus fuerit, suum uocat priua-
tum, quorum tam multae indies conditae leges non suffi-
ciunt, uel ut consequatur quisque, uel ut tueatur, uel ut sa-
tis internoscat ab alieno, illud quod suū inuicē quisque
priuatum nominat, id quod facile indicant infinita illa
tam assidue nascentia, quā nuncquā finienda litigia. haec in-
quam, dum apud me consydero, aequior Platonī fio,
minusque demiror, dedignatum illis leges ferre ullas,
qui recusabant eas quibus ex aequo omnes omnia par-
tirentur commoda. Siquidem facile prauidit homo
prudentissimus, unam atque unicam illam esse uiam ad
salutem publicā, si rerum indicatur aequalitas, quae ne-
scio an unquā possit obseruari, ubi sua sunt singulorum
i propria.

propria. Nam quū certis titulis, quisq; quantū potest, ad se cōuerit, quantacūq; fuerit rerū copia, eam omne pauci inter se partiti, reliquis relinquūt inopiam, fereq; accidit, ut alteri sint alterorum sorte dignissimi, quū illi sint rapaces, improbi atq; inutiles, contra hi modesti ui ri, ac simplices, & cotidiana industria, in publicum q; in semet benigniores. Adeo mihi certe psuadeo, res aequa bili ac iusta aliqua ratione distribui, aut feliciter agi cū rebus mortalium, nisi sublata prorsus proprietate, non posse. Sed manente illa, mansurā semper apud multo maximā, multoq; optimam hominū partem, egestatis & erumnarū anxiam atq; ineuitabilem sarcinā. Quam ut fateor leuari aliquantulū posse, sic tolli planē cōtem do nō posse. Nempe si statuatur ne quis supra certum agri modum possideat, & uti sit legitimus cuiq; census pecuniā, si fuerit legibus quibusdam cautum, ut neq; sit princeps nimium potens, neq; populus nimis inso lens, Tum magistratus ne ambiantur, neu dentur ue num, aut sumptus in illis fieri sit necesse, alioquin & oo casio datur per fraudem ac rapinas sarcindae pecuniā, & sit necessitas eis muneribus praeficiendi diuites, quae potius fuerant administranda prudentibus, talibus in quam legibus, quemadmodum agra assiduis solent fo mentis fulciri corpora deploratae uoletudinis, ita haec quoq; mala leniri queant, ac mitigari, ut sanentur uero atq; in bonū redeāt habitū, nulla oīno spes est, dum

sua cuiq; sunt ppria. Quin dum unius partis curae stu des, aliarū uulnus exasperaueris, ita mutuo nascitur ex alterius medela alterius morbus, quādo nihil sic adijci cuiq; potest, ut non idem adimatur aliq. At mihi inquā cōtra uidetur, ibi nunq; cōmode uiui posse, ubi omnia sint cōmunia. Nam quo pacto suppetat copia rerum, unoquoq; ab labore subducente se? utpote quē neq; sui quāstus urget ratio, & alienae industriā fiducia reddit segnem. At quum & stimulentur inopia, neque quod quisq; fuerit nactus, id pro suo tueri ulla possit le ge, an nō necesse est perpetua cāde ac seditione labore tur? Sublata praesertim autoritate ac reuerentia magi stratuū, cui quis esse locus possit, apud homines taleis, quos inter nullū discrimē est, ne cōminisci quidē queo. Nō miror inquit, sic uideri tibi, quippe cui eius imago rei, aut nulla succurrit, aut falsa. Verū si in Vtopia fuiss es mecum, moresq; eorum atq; instituta uidisses praesens, ut ego feci, q plus annis quinq; ibi uixi, neq; unq; uoluissē inde discedere, nisi ut nouū illum orbē pro derem, tum planē faterere, populum recte institutum nusq; alibi te uidisse q; illic. Atqui profecto inquit Pe trus Aegidius, agra persuadeas mihi, melius institutū populum in nouo illo, q; in hoc noto nobis orbe repe riri, ut in quo neq; deteriora ingenia, & uetustiores opi nor esse, q; in illo Resp. & in quibus plurima ad uitam commoda longus inuenit usus, ut ne adijciam apud

nos casu reperta quædam, quibus excogitâdis nullum potuisset ingenium sufficere. Quod ad uetustatem, inquit ille, rerum attinet publicarum, tum pronunciare potes rectius, si historias illius orbis perlegisses, quibus si fides haberi debet, prius apud eos erant urbes, quam homines apud nos. iam uero quicquid hactenus uel ingenium inuenit, uel casus repperit, hoc utrobique potuit extitisse. Cæterum ego certe puto, ut illis præstemus ingenio, studio tamen atque industria longe à tergo relinquamur. Nam (ut ipsorum habent annales) ante appulsum illuc nostrum de rebus nostris (quos illi uocant Ultraequinoctiales) nihil unquam quicquam audierat, nisi quod olim annis ab hinc ducetis supra mille, naus quædam apud insulam Vtopiam naufragio perijt, quæ tempestas eodetulerat. Eiecti sunt in littus Romani quidam, atque Aegyptij, qui postea nunquam inde discessere. Hanc unam occasionem, uide quam commodam illis sua fecit industria. Nihil artis erat intra Romanum imperium, unde possit aliquis esse usus, quod non illi aut ab expositis hospitibus didicerint, aut acceptis quæredi seminibus adinuenerint. tanto bono fuit illis aliquos hinc semel illuc esse delatos. At si qua similis fortuna quempiam antea hac illinc huc perpulerit, tam penitus hoc obliteratum est, quam istud quoque forsan exciderit posteris, me aliquando illic fuisse. Et ut illi uno statim congressu quicquid nobis commode inuentum est, fecerunt suum: Sic diu futurum

futurum puto, priusquam nos accipiamus quicquam quod apud illos melius quam nobis est institutum. Quod unum maxime esse reor in causa, cur quum neque ingenio, neque opibus inferiores simus eis, ipsorum tamen res quam nostra prudentius administratur, & felicius efflorescat. Ergo mi Raphaël inquam, quaeso te atque obsecro, describe nobis insulam. nec uelis esse breuis, sed explices ordine, agros, fluuios, urbes, homines, mores, instituta, leges, ac denique omnia, quæ nos putes uelle cognoscere. putabis autem uelle quicquid adhuc nescimus. Nihil inquit faciam liberius. Nam hæc in promptu habeo. Sed res ocium poscit. Eamus ergo inquam intro pransum, mox tempus nostro arbitratu sumemus. Fiat inquit. Ita ingressi prandemus. pransi, in eundem reuersi locum, in eodem sedili consedimus, ac iussis ministris ne quis interpellaret, ego ac Petrus Aegidius hortamur Raphaëlem, ut præster quod erat pollicitus. Is ergo ubi nos uidit intentos, atque auidos audiendi, quum paulisper tacitus & cogitabundus assedisset, hunc in modum exorsus est.

70
SERMONIS QVEM

RAPHAEL HYTHLODAEVUS DE OPTI
MO REIP. STATV HABVIT, LI
BER SECVNDVS, PER THO
MAM MORVM CIVEM
ET VICECOMITEM
LONDINENSEM.

Sit & for
ma Vto/
pia noua
insulæ.

* TOPIENSIVM INSVLA
in media sui parte (nā hac
latissima est) millia passuū
ducenta porrigit, magnūq;
per insulæ spatium nō mul
to angustior, fines uersus
paulatim utrinq; tenuatur.
hi uelut circumducti circino
quingentorum ambitu mil

lium, insulam totam in lunæ speciem renascentis effi
giant. Cuius cornua fretum interfluens, millibus pas
suū plus minus undecim dirimit, ac per ingens inane
diffusum, circūiectu undiq; terræ prohibitis uentis, ua
sti in morem lacus stagnans magis, q̃p; sauiens omnem
propē eius terræ aluum pro portu facit. magnūq; ho
minum usu naues quaquā uersus transmittit. fauces
hinc

LIBER SECVNDVS. 71

hinc uadis, inde saxis formidolosæ. In medio fermē in
terstitio una rupes eminet, eoq; innoxia, cui inædifica
tam turrim præsidio tenent, cæteræ latentes & insidio
sæ. Canales solis ipsis noti, atque ideo non temere acci
dit, uti exterus quisquā hunc in sinum, nisi Vtopia
no duce, penetret, ut in quem uix ipsis tutus ingressus
est, nisi signis quibusdam è litore uiam regentibus. His
in diuersa translatis loca, hostium quamlibet numero
sam classem facile in perniciem traherēt. Ab altera par
te non infrequentes portus. At ubiq; descensus in ter
ram ita natura munitus, aut arte, ut ingentes copię pau
cis inde queant propugnatoribus arceri. Cæterum uti
fertur, utiq; ipsa loci facies præ se fert, ea tellus olim nō
ambiēbatur mari. Sed Vtopus cuius utpote uictoris
nomē refert insula. Nam ante id temporis Abraxa di
cebatur, quiq; rudem atq; agrestem turbam ad id quo
nunc cæteros propē mortales antecellit cultus, humani
tatisq; perduxit, primo protinus appulsu uictoria poti
tus, passuū milia quindecim, qua parte tellus cōtinenti
adhæsit, excindendū curauit, ac mare circum terrā du
xit. Quūq; ad id operis non incolas modo coegisset
(ne cōtumeliæ loco laborē ducerent) sed suos præterea
milites omnes adiungeret, in tantam hominū multitu
dinē opere distributo incredibili celeritate res perfecta,
finitimos (q̃ initio uanitatē incepti riserant) admiratio
ne successus ac terrore perculerit. Insula ciuitates habet
quatuor

Locus na
tura tutus
unico præ
sidio defen
ditur.

Stratage
ma ex mu
tatis signis

Vtopia in
sula ab
Vtopo du
ce.

Hoc plus
erat q̃p; lith
mum per
fodere.
Facile ferē
q̃d omni
bus cōmu
ne est.

Oppida
Vtopia in
sulæ.
Sistudo
concordiã
facit.
Vrbium in-
ter se me-
diocri in-
teruallum.

Distribu-
tio agrorum.

At hinc ho-
die pestis
rerump.
omnium.

Prima cu-
ra agricola-
tionis.

quatuor & quinquaginta spatiosas omnes ac magni-
ficas lingua, moribus, institutis, legibus, prorsus isde,
idem situs omnium, eadem ubique quatenus per locum li-
cet, rerum facies. Harum quæ proximæ inter sunt millia
quatuor ac uiginti separant. Nulla rursus est tam deser-
ta, è qua non ad aliam urbem pedibus queat unius itinere
dici perueniri. Ciues quaque ex urbe terni senes ac rerum
periti tractatum de rebus insulæ communibus, quotannis
conueniunt Amaurotum. Nam (ea urbs quod tanquam in
umbilico terræ sita maxime iacet omnium partium lega-
tis opportunè) prima, princepsque habetur. Agri ita com-
mode ciuitatibus assignati sunt, ut ab nulla parte minus
soli quam XX passuum millia una quæuis habeat. ab ali-
qua multo etiam amplius, uidelicet qua parte longius
urbes inter se disiunguntur. Nulli urbi cupido promo-
uendorum finium. Quippe quos habent agricolas magis
eorum se, quam dominos putant. Habent ruri per omnes
agros commode dispositas domos, rusticis instrumentis
instructas. Hæ habitantur ciuibus per uices eò commu-
nibus. Nulla familia rustica in uiris mulieribusque
pauciores habet, quam quadraginta præter duos ascriptu-
tios seruos, quibus pater materque familias graues ac ma-
turi præficiuntur, & singulis tricenis familijs philarchus
unus. E quaque familia uiginti quotannis in urbem remi-
grat, hi qui biennium ruri compleuere. In horum locum
totidè recentes ex urbe subrogantur, ut ab his qui annu-
ibi fuere,

ibi fuere. atque ideo rusticarum peritiores rerum, institu-
antur, alios anno sequente docturi, ne si pariter omnes
ibi noui, agricolationisque rudes essent, aliquid in anno
na per imperitiam peccaretur. Is innouandorum agri-
colarum mos, & si solennis sit, ne quisquam inuitus aspe-
riorem uitam cogatur continuare diutius, multi tamen
quos rusticæ rei studium natura delectat, plures sibi an-
nos impetrant. Agricola terram colunt, nutriunt ani-
malia, ligna comparant, atque in urbem qua commodum
est, terra, mariue conuehant. Pullorum infinitam edu-
cant multitudinem, mirabili artificio. Neque enim incu-
bant oua gallinæ, sed magnum eorum numerum calo-
re quodam æquabili fouentes animant, educantque, hi
simul atque è testa prodire, homines, uice matrum comi-
tantur, & agnoscunt. Equos alunt perque paucos, nec ni-
si ferocientes, neque alium in usum quam exercendæ re-
bus equestribus iuuentuti. Nam omnem, seu colendi,
seu uehendi laborem, boues obeunt, quos (ut fatentur)
equis impetu cedere, sic patientia uincere, nec tot obno-
xios morbis putant, ad hæc minore impendio, & ope-
ræ, & sumptus ali, ac denique laboribus emeritos, in cibum
tandem usui esse. Semente in solum panem utuntur.
Nam aut uuarum uinum bibunt, aut pomorum, piro-
rumue, aut denique aquam nonnunquam meram, sæpe etiam,
qua mel, aut glycyrizam incoxerint, cuius haud exigua
habent copiam. Quum exploratum habeant (habet

Agricola-
rum officia.

Mira ratio
fouendi
oua.

Vfus equo-
rum.

Vfus bou.

Cibus, ac
potus.

k enmi

74 V T O P I A E T H O M A E M O R I
 Modus se-
 mentis, enim certissimum) quantum annonae consumat urbs,
 & circumiectus urbi conuentus, tamen multo amplius
 & sementis faciunt, & pecudum educant, q̄ quod in sa-
 os usus sufficiat, reliquū impartituri finitimis. Quibus
 cuncq; rebus opus est, quae res ruri non habentur, eam
 suppellectilem omnem ab urbe petunt, & sine ulla rerū
 commutatione, à magistratibus urbanis nullo negotio
 consequuntur. Nam illo singulo quoq; mense, pleriq; ad
 festum diem conueniunt. Quum frumentandi dies in-
 stat, magistratibus urbanis agricolarum phylarchi de-
 nunciant, quantum ciuium numerum ad se mitti cōue-
 niat, quae multitudo frumentatorum, quum ad ipsum
 diem opportune adsit, uno propè sereno die tota fru-
 mentatione defunguntur.

DE VRBIBVS, AC NOMINA
 TIM DE AMAVROTO.

VRbium qui unam norit, omnes nouerit, ita sunt
 inter se (quatenus loci natura nō obstat) omnino
 similes. Depingam igitur unam quampiam (neq; enim
 admodum refert quam) Sed quam potius, q̄ Amau-
 rotum: qua nec ulla dignior est, quippe cui senatus gra-
 tia reliquae deferunt, nec ulla mihi notior, ut in qua an-
 nos quinq; perpetuo uixerim. Situm est igitur Amau-
 rotum, in leni deiectu montis, figura ferè quadrata. Na-
 latitudo eius paulò infra collis incepta uerticem, m. illi
 bus pas-

Amaurod
 rimariae
 /topiēsiū
 rbis de/
 criptio.

LIBER SECVNDVS.

bus passuū duobus ad flumen Anydrū pertinet, secun-
 dum ripam aliquanto longior. Oritur Anydrus mili-
 bus octoginta supra Amaurotum, modico fonte, sed
 aliorum occurſu fluminum, atq; in his duorum etiam
 mediocrium auctus, ante urbem ipsam, quingentos in
 latum passus extenditur, mox adhuc amplior, sexagin-
 ta milia prolapsus, excipitur oceano. Hoc toto spacio,
 quod urbem ac mare interiacet, ac supra urbem quoq;
 aliquot milia, sex horas perpetuas influens aestus, ac re-
 fluus alternat celeri flumine. Quum sese pelagus infert,
 triginta in longū milia, totum Anydri alueum suis oc-
 cupat undis, profligato retrorsum fluuio. Tum aliquan-
 to ultra liquorem eius falsugine corrumpit, dehinc pau-
 larim dulcescens amnis, syncerus urbem perlabitur, ac
 refugientem uicissim purus & incorruptus, ad ipsas pro-
 pè fauces insequitur. Vrbs aduersae fluminis ripae, non
 pilis ac sublicibus ligneis, sed ex opere lapideo, egregie
 arcuato ponte, commissa est, ab ea parte, quae longissi-
 me distat à mari, quo naues totum id latus urbis pos-
 sint inoffensae praeuehi. Habent alium praeterea flu-
 uium, haud magnum quidem illum, sed perquam pla-
 cidum, ac iucundum. Nam ex eodem scaturiens mon-
 te, in quo ciuitas collocatur, mediam illam per deuexa
 perfluēs Anydro miscetur. Eius fluuij caput, fontemq;
 quod paulo extra urbem nascitur, munimentis ample-
 xi, Amaurotani iunxerunt oppido. ne si qua uis ho-
 k 2 stium

Ar
 mi
 scri

Idem fit a/
 pud An/
 glos in flu/
 mine Tha/
 mysi.

Et in hoc
 Londinū
 cū Amau/
 roto conue-
 nit.

Vsus a/
 quae pota-
 bilis.

Moenium
munimen
ta.

Plateæ cu/
iusmodi.

Aedificia.

Horti ædi/
bus adhæ/
rentes.

Hæc sapiūt
cōmunita/
tē Platonis

Vtilitas
hortorum
etiā Maro/
ni prædi/
cata.

stium ingruat, intercipi, atq; auerti aqua, ne ue corrupti queat. Inde canalibus coctilibus, diuersim ad inferiores urbis partes aqua diriuatur, id sicubi locus fieri ueritat, cisternis capacibus, collecta pluuia, tantundē usus adfert. Murus altus, ac latus oppidū cingit, turribus, ac propugnaculis frequens, arida fossa, sed alta, lataq; ac ueprium sepibus impedita tribus ab lateribus circūdat moenia, quarto flumen ipsum pro fossa est. Plateæ cū ad uecturam, tum aduersus uentos descriptæ, cōmodē ædificia neutiq; sordida, quorum longa, & totum per uicum, perpetua series, aduersa domorum fronte conspiciuntur. has uicorum frontes uia distinguit pedes uiginti lata. Posterioribus ædium partibus, quanta est uicorum longitudo, hortus adiacet, latus, & uicorum tergis undiq; circumseptus. Nulla domus est, quæ non ut hostium in plateam, ita posticum in hortum habeat. Quin bifores quoq; facili tractu manus aptiles, ac dein sua sponte cōcuntes, quemuis intromittūt, ita nihil usquā prius tibi est. Nam domos ipsas uno quoq; decennio sorte cōmutant. Hos hortos magnificiunt. in his uineas, fructus, herbas, flores habent, tanto nitore, cultuq; ut nihil fructuosius usquā uiderim, nihil elegantius. quæ in re studium eorum, non ipsa uoluptas modo, sed uicorum quoq; inuicem de suo cuiusq; horti cultu certamen accendit. & certe non aliud quicq; temere urbe cōta reperias, siue ad usum ciuium, siue ad uoluptatem cōmodius

modius. eoque nullius rei, quā huiusmodi hortorum, maiorem habuisse curam uidetur is qui cōdidit. Nam totam hanc urbis figuram, iam inde ab initio descriptā ab ipso Vtopo ferunt. Sed ornatū, ceterumq; cultum, quibus unius ætatem hominis haud suffecturam uidit, posteris adiiciendum reliquit. Itaq; scriptum in analibus habent, quos ab capta usq; insula, mille septingentorum, ac sexaginta annorum complectentes historiam, diligenter & religiose perscriptos adseruant, ædes initio humiles, ac ueluti casas, & tuguria fuisse, e quolibet ligno temere factas, parietes luto obductos, culmina in aciem fastigiata stramentis operuerant. At nunc omnis domus uisenda forma tabulatorum trium, parietum facies, aut silice, aut cementis, aut latere coctili constructæ, in aluum introrsus congesto rudere. Tecta in planum subducta, quæ intritis quibusdam insternunt, nullius impendij, sed ea temperatura, quæ nec igni obnoxia sit, & tolerandis tempestatum iniurijs plumbū superet. Ventos ē fenestris uitro (nam eius ibi creberrius usus est) expellunt. Interim etiam lino tenui, quod perlucido oleo, aut succino perlinunt, gemino nimirū commodo. Siquidem ad eum modum fit, ut & plus lucis transmittat, & uentorum minus admittat.

Vitreæ aut
linteæ fe/
nestre.

DE MAGISTRATIBVS.

Triginta quæq; familiæ magistratum sibi quotannis eligunt, quæ sua prisca lingua Syphograntum k 3 uocant

Tranibor⁹ cum suis familijs Traniborus olim, nunc protophylar-
 Vtopiēsiū chus dictus praeficitur. Demum Syphogranti omnes
 lingua so- qui sunt ducenti, iurati lecturos sese, quem maxime
 nat praefe- censent utilem, suffragijs occultis renunciant principem
 ctū prima- rium.
 Mira ratio unum uidelicet ex his quatuor, quos eis populus nomi-
 creādi ma- nauit. Nam à quaq; urbis quarta parte, selectus unus
 gistratus. commendatur senatui. Principis magistratus perpe-
 Tyrannis tuus est in omnem illius uiram, nisi tyrannidis affecta-
 inuisa be- ra suspicio impediāt. Traniboros quotannis eligunt.
 ne institui- tā reip.
 Cito diri- Cāterum haud temere commutant. Reliqui magistra-
 mendae cō- tus omnes annui. Tranibori tertio quoq; die, interdū
 trouersia, si res postulat sapius, in consiliū cum principe ueniunt.
 data opera De rep. consultant. controuersias priuatorum (si qua
 in immen- sunt) quā perquam paucae sunt, mature dirimunt. Sy-
 sum proro phograntos semper in senatum duos adsciscunt, atque
 gant. omni die diuersos. cautumq; ut ne quid ratū sit quod
 Nihil subi- ad remp. pertineat, de quo non tribus in senatu diebus
 to statuen- ante agitatum, quā decretum sit. Extra senatum, aut
 dum. comitia publica de rebus cōmunibus inire consilia capi
 tale habetur. Hāc eo ferunt instituta, ne procliue esset
 cōiuratione principis, ac Tranibororum, oppresso per
 tyrannidem populo, statum reipub. mutare. Atq; ideo
 quicquid magni momenti iudicatur, ad Syphogran-
 rum comitia deferretur, qui cum suis familijs communica-
 ta re, post inter se consultant, ac suum consilium renun-
 ciant

ciant senatui. Interdum ad totius insulae consilium res
 defertur. Quin id quoq; moris habet senatus, ut nihil, Vtinā idē
 quo die primum proponitur, eodem disputetur. sed in hodie fiat i
 sequentem senatū differatur, ne quis ubi quod in buc nostris cōl
 cam primum uenerit, temere effutierit, ea potius exco- filijs.
 gitet postea, quibus decreta tueatur sua, quā quā ex
 reip. usu sint. malitq; salutis publicae, quā opinionis Hoc sibi
 de se iacturam facere, peruerso quodam ac praepostero uolebat ue
 pudore, ne initio parū prospexisse uideat. Cui prospe- tus prouer
 ciendū initio fuit, ut consulto potius, q̄ cito loqueretur. bium, ἐν vu
 κτι βουλή.

DE ARTIFICIIS.

Ars una est omnibus uiris, mulieribusq; promi- Agricola/
 scua agricultura, cuius nemo est expers. Hac à pu- tio cōmu /
 eritia erudiuntur omnes, partim in schola traditis pra- nis omniū,
 ceptis, partim in agros uiciniores urbi, quasi per ludum quā nunc
 educti, non intuentes modo, sed per exercitandi corpo in paucos
 ris occasionem tractantes etiam. Præter agriculturam cōtemp-
 (quā est omnibus, ut dixi, cōmunis) quilibet unā quā- resicimus.
 piam, tanq; suam docetur, ea est fere aut lanificiū, aut Artes ad
 operandi lini studium, aut cemētariorum, aut fabri. seu necessitatē
 ferrarij, seu materiarij artificium. Neq; enim aliud est non ad lu-
 opificium ullum, quod numerū aliquem, dictu dignū xū discen-
 occupet illic. Nam uestes, quarum, nisi quod habitu da.
 sexus discernitur, & calibatus à coniugio, una per to- Cultus si-
 tam insulam forma est, eademq; per omne auum per militudo.
 petua, nec ad oculum indecora, & ad corporis motum
 habilis

Nemo ciui
um expers
artificij.

Ad quam
quisq; na-
tura sit ap-
positus, eā
disceat arti-

Ociosi pel-
lendū Re-
publica.

Moderan-
dus opifi-
cum labor.

habilis, tum ad frigoris aestusque rationem appositus. Eas inquam, quæque sibi familia conficit. Sed ex alijs illis artibus unusquisque aliquam discit, nec uiri modo, sed mulieres etiam, cæterum hæ uelut imbecilliores, leuiora tractant. lanam ferè, linumq; operantur. uiris atq; res reliquæ magis laboriosæ mandantur, maxima ex parte quisq; in patrijs artibus educatur, nam eò pleriq; natura feruntur. Quod si quem animus aliò trahat, in eius opificij, cuius capitur studio, familiam quampiam adoptione traducitur, cura non à patre modo eius, sed magistratibus etiam præstita, ut graui, atq; honesto patrifamilias mancipetur. Quin si quis unam perdoctam artem, aliam præterea cupuerit, eodem modo permittitur. Vtramq; nactus, utram uelit exerceat, nisi alterutra ciuitas magis egeat. Syphograntorum, præcipuum ac prope unicum negotium est, curare, ac prospicere, ne quisquam desideat ociosus. Sed uti suæ quisque arti sedulo incumbat, nec ab summo mane tamen, multam usque noctem perpetuo labore, uelut iumentum, fatigatus, nam ea plusquam seruilis crumna est, quæ tamen ubiq; ferè opificum uita est, exceptis Vtropicis sibus, qui cum in horas uigintiquatuor æquales, dies connumerata nocte diuidant, sex duntaxat operi deputant, tres ante meridiem, à quibus prandium ineunt, atq; à prandio duas pomeridianas horas, quum intro quicuerint, tres deinde rursus labori datas, cœna dant.

dunt. Quum primam horam ab meridie numeret: sub octauam cubitum eunt, horas octo somnus uendicat. Quicquid inter operis horas ac somni tibiq; medium esset, id suo cuiusq; arbitrio permittitur, non quo per luxum, aut segnitiam abutatur, sed quod ab opificio suo liberum, ex animi sententia in aliud quippiam studiij bene collocet, has intercapedines pleriq; impendunt literis. Solenne est enim publicas cotidie lectiones haberi, antelucanis horis, quibus ut intersint, ij dumtaxat adiguntur, qui ad literas nominatim selecti sunt. Cæterum ex omni ordine mares simul, ac fœminæ multatudo maxima ad audiendas lectiones, alij alias, prout cuiusq; fert natura confluit. Hoc ipsum tempus tamen, si quis arti suæ malit insumere quod multis usu uenit (quorum animus in nullius contemplatione disciplinæ consurgit) haud prohibetur, quin laudatur quoq; ut utilis reipublicæ. Super cœnam unam horam ludendo producunt, æstate in hortis, hyeme in aulis illis communibus, in quibus comedunt. Ibi aut musicen exercent, aut se sermone recreant. Aleam atq; id genus ineptos ac perniciosos ludos ne cognoscunt quidem, cæterum duos habent in usu ludos, latrunculorum ludo non dissimiles. Alterum numerorū pugnam, in qua numerus numerum prædatur. Alterum in quo collata acie cum uirtutibus uitia confligunt. Quo in ludo perç scite ostenditur & uitiorū inter se dissidiū, & aduersus

Studia li-
terarum

Lusus in
cœnis.

At nunc
alea prin-
cipum lu-
sus est.

Lusus uti-
les quoq;

1 uirtutes

uirtutes concordia. item quæ uitia, quibus se uirtutibus opponant, quibus uiribus aperte oppugnent, quibus machinamētis ab obliquo adoriātur, quo præsidio, uirtutes uitiorum uires infringant, quibus artibus eorum conatus eludant, quibus deniq; modis alterutra pars uictoriæ compos fiat. Sed hoc loco, ne quid erratis quiddā pressius intuendū est, Etenim quod sex dumtaxat horas in opere sunt, fieri fortasse potest, ut inopia aliquā putes, necessariarū rerum sequi. Quod tam longe abest ut accadat, ut id temporis ad omniū rerum copiam quæ quidem ad uitæ uel necessitatem requiratur uel cōmoditatem non sufficiat modo, sed superflua etiam, id quod uos quoq; intelligetis si uobiscum reputetis apud alias gētes, quā magna populi pars inertis degit, primum mulieres ferē omnes, totius summæ dimidium, aut sicubi mulieres negotiosæ sunt, ibi ut plurimum, earum uice, uiri stertunt. ad hæc, sacerdotum et religiosorum, quos uocant quanta quāq; ociosa turba, adijce diuites omnes maxime prædiorum dominos, quos uulgo generosos appellant ac nobiles, his adiuuata ipsorum famulitiū, totam uidelicet illam cetratorum nebulonum colluuiem, robustos deniq; ac ualentes mendicos adiunge, morbum quempiam prætextantes inertia, multo certe pauciores esse quā putaras uenies eos, quorū labore constant hæc omnia quibus mortales utuntur. Expēde nunc tecū ex his ipsis quā

Ocioforū
hominū
genera.

πονηροί
γεννα
nobilium

Prudentis/
sime dictū.

pauci in necessarijs opificijs uersant. siquidē ubi omnia pecunijs metimur, multas artes necesse est exerceri inanes prorsus ac supfluas, luxus tantū ac libidinis ministras. nā hæc ipsa multitudo quæ nūc opat, si partiret in tam paucas artes, q̄ paucas cōmodus naturæ usus postulat: in tāta rerū abūdātia: quantā nūc esse necesse sit, precia nimirū uiliora forent, q̄ ut artifices inde uitā tueri suam possent. At si isti omnes quos nūc inertes artes dstringunt: ac tota insup ocio ac desidīa languescēs turba, quorū unus quiuis earū rerum quæ aliorū laboribus suppeditatur: quantū duo earundē operadores cōsumit: in opera uniuersi atq; eadē utilia collocarent, facile animaduertis: quantulū tēporis ad suppeditāda omnia: quæ uel necessitatis ratio: uel cōmoditatis efflagitet (adde uoluptatis etiā quæ quidē uera sit ac naturalis) abūdē satis supq; foret. atq; id ipsum in Vtopia res ipsa pspicuū facit. Nam illic in tota urbe cū adiacēte uicinia uix homines gngēti ex omī uirorū ac mulierū numero, quorū ætas ac robur opi sufficit, uacatio pmittit. In hīs syphogrāti (q̄q; leges eos labore soluerūt) ipsi tamē sese nō eximūt: quo facilius exēplo suo reliquos ad labores inuitent. Eadē immunitate gaudēt hi: quos cōmēdatiōe sacerdotū, psuasus populus occultis syphogratorū suffragijs ad pdiscedas disciplinas ppetuā uacationē indulget. Quorū si q̄s cōceptā de se spem fefellerit: ad opifices retrudit, cōtractq; nō rarēter usu uenit: ut mechanicus

Ne magi/
stratus qui
dē ab ope/
re cessant.

Soli litera-
ti ad magi-
stratus uo-
cantur.

Quomo-
do uitetur
impensa in
aëdificijs.

ut mechanicus quispiā, subcifiuas illas horas tam gna-
uiter impēdat literis, tantū diligentia proficiat, ut opifi-
cio suo exemptus, in literatorum classem prouehatur.
Ex hoc literatorum ordine legati, sacerdotes, Tranibori
ac ipse deniq; deligitur princeps, quem illi prisca ipso-
rum lingua Barzanem, recentiore Ademum appellat.
Reliqua ferē multitudo omnis: quum neq; ociosa sit
nec inutilib⁹ opificijs occupata, procliuus aestimatio est.
quā pauca horā quantū boni operis pariant, ad ea
quā commemorauī, hoc præterea facilitatis accedit
quod in necessarijs pleriq; artibus, minore opā quā
aliæ gentes, opus habent. Nam primum aëdificiorum
aut structura: aut resectio ideo tam multorum assiduū
ubiq; requirit operā, quod quæ pater aëdificauit: hæc
parū frugī, paulatim dilabi finit, ita quod minimo tue-
ri potuit: successor eius de integro impendio magno co-
gitur instaurare. quin frequēter etiam quæ domus ali-
ingenti sumptu stetit, hanc alius delicato animo con-
temnit, eāq; neglecta: atq; ideo breui collapsa: aliā a
bi impensis non minoribus extruit. At apud Vtropie-
ses compositis rebus omnibus: & constituta rep. rari-
me accidit: uti noua collocandis aëdibus area deligatur
& non modo remedium celeriter præsentijs uitijs ad-
hibetur, sed etiam imminentibus occurritur. Ita fit ut
minimo labore, diutissime perdurent aëdificia. & id ge-
nus opifices uix habeant interdum quod agant: nisi
quod

quod materiam dolare domi & lapides interim qua-
drare atq; aptare iubentur, quo (si quod opus incidat)
maturius possit exurgere. Iam in uestibus uide, quā
paucis operis egeant: primū dum in opere sunt: corio
neglectū aut pellibus amiciuntur quæ in septenniū
durent. quum procedunt in publicū, superinduūt chla-
mydem uestem, quæ rudiores illas uestes cōtegat: eius
per totam insulam unus color est, atq; is natiuus. Itaq;
lanei panni, nō modo multo minus quæ usquā alibi
sufficit, uerū is ipse quoq; multo minoris impendij est,
at lini minor est labor, eōq; usus crebrior, sed in lineo
solus candor, in laneo sola mundicies conspicit^r, nullū
tenuioris fili precium est. Itaq; fit, ut quum alibi nusq;
uni homini quatuor aut quinq; togæ laneæ diuersis co-
loribus, ac totidem sericiæ tunicæ sufficiant, delicatiori-
bus paulo ne decem quidem, ibi una quisq; contentus
est, plerūq; in biennium. Quippe nec causa est ulla
cur plures affectet, quas consecutus neq; aduersus fri-
gus esset munitior, neq; uestitu uideretur uel pilo cul-
tior. Quamobrem quū & omnes utilibus sese artibus
exerceant, & ipsarum etiam opera pauciora sufficiant,
fit nimirum, ut abundante rerum omnium copā, inter-
dum in reficiendas (si quæ detrita sunt) uias publicas
immensam multitudinē educant, persæpe etiam quū
nec talis cuiuspiam operis usus occurrat, pauciores ho-
ras operādi publice denuntiēt. neq; enim supuacaneo
labore

Quomō
in amictu.

86 V T O P I A E T H O M A E M O R I
labore ciues inuitos exercent magistratus: quandoquid-
dem eius reipub. institutio hunc unum scopum in pri-
mis respicit: ut quoad per publicas necessitates licet: quod
plurimum temporis ab seruitio corporis ad animi liber-
tatem cultumque ciuibus uniuersis asseratur. In eo enim
fitam uitae felicitatem putant.

DE COMMERCIIIS MUTVIS.

Sed iam quo pacto sese mutuo ciues utantur: quae po-
puli inter se commercia: quaeque sit distribuendarum
rerum forma uidetur explicandum. Quum igitur ex fa-
milijs constet ciuitas: familias ut plurimum, cognationes
efficiunt. Nam foeminae (ubi maturuerint) collocatae ma-
ritis: in ipsorum domicilia concedunt. at masculi filij, ac
deinceps nepotes: in familia permanent, & parentum an-
tiquissimo parent. nisi praefenecta mente parum ualue-
rit. tunc enim aetate proximus ei sufficitur. Verum ne ci-
uitas aut fieri infrequentior: aut ultra modum possit
increfcere, cauetur, ne ulla familia, quarum millia sex,
quaeque ciuitas, excepto conuentu, complectitur: paucio-
res quam decem: pluresue quam sexdecim puberes ha-
beat. Impuberum enim nullus praefiniri numerus po-
test. Hic modus facile seruatur, transcriptis hijs in ratio-
res familias, qui in plenioribus excrescunt. At si quando
in totum plus iusto abundauerit: aliarum urbium sua-
rum infrequentiam sarciant. Quod si forte per totam
insulam

Numerus
ciuium.

insulam plus aequo moles intumuerit, tum ex qualibet
urbe descriptis ciuibus in continente proximo ubicumque
indigenis agri multum superest, & cultu uacat: colonia
suis ipsorum legibus propagant, ascitis una terrae in-
digenis si conuiuere secum uelint. Cum uolentibus con-
iuncti in idem uitae institutum: eosdemque mores, facile
coalescunt, idque utriusque populi bono. efficiunt enim
suis institutis ut ea terra, utrisque abunda sit: quae alte-
ris aut parca ac maligna uidebatur. Renuentes ipso-
rum legibus uiuere, propellunt his finibus quos sibi
ipsi describunt. Aduersus repugnantes, bello configunt.
nam eam iustissimam belli causam ducunt, quum po-
pulus quispiam eius soli quo ipse non utitur, sed uelut
inane ac uacuum possidet, alijs tamen qui ex naturae
praescripto inde nutriri debeant, usum ac possessionem
interdicat. Si quando ullas ex suis urbibus aliquis ca-
sus, eousque imminuerit, ut ex alijs insulae partibus ser-
uato suo cuiusque urbis modo, refarciri non possint (quod
bis dumtaxat ab omni aequo pestis grassante saeuitia fer-
tur contigisse) remigrantibus ex colonia ciuibus replen-
tur. Perire enim colonias potius patiuntur, quam ullam
ex insulanis urbibus imminui. Sed ad conuictum ci-
uium reuertor. Antiquissimus (ut dixi) praest familiae.
Ministri sunt uxores maritis, & liberi parentibus, atque
in summa minores natu maioribus. Ciuitas omnis in
quatuor aequales partes diuiditur. In medio cuiusque
l 4 partis

Sic excludi
potest ocio-
sa turba mi-
nistrorum.

Rapacitas
unde.

Tabes ac
sordes pe-
stem inue-
nit ciuita-
tibus.
Ex pecudū
laniena di-
dicimus &
homines
iugulare.

partis forū est omniū rerum. Eo in certas domos opa
cuiusq; familiæ conuehuntur, atq; in horrea singulæ se-
orsum species distributæ sunt. Ab hīs quilibet paterfa-
miliæ quibus ipse suū opus habent, petit, ac sine pe-
cunia, sine omni prorsus hostimento quicquid perierit,
aufert. Quare enim negetur quicq;? quum & omnium
rerum abunde satis sit nec timor ullus subsit, ne quisq;
plusquam sit, opus flagitare uelit? Nam cur supuacua
petiturus putetur is, qui certū habeat, nihil sibi unquā
defuturum? Nempe auidum ac rapacem, aut timor ca-
rendi facit, in omni animantū genere, aut in homine so-
la reddit superbia, quæ gloriæ sibi ducit, superflua rerū
ostentatione ceteros antecellere, quod uitij genus in
Vtopiensium institutis nullum omnino locū habet.
Adiuncta sunt foris (quæ cōmemorauī) fora cibaria, in
quæ nō olera modo, arborumq; fructus & panes com-
portantur, sed pisces præterea quadrupedūq; & auium
quicquid esculentū est, extra urbem locis apposis ubi
fluente tabum ac sordes eluant. Hinc deportant pecu-
des occisas depuratasq; manibus famulorū (nam neq;
suos ciues patiuntur assuescere laniatu animalū, cuius
usu, clementiam humanissimū naturæ nostræ affectū
paulatim deperire putant, neq; sordidū quicq; atq; im-
mundū, cuius putredine corruptus aer morbū posset in-
uehere) pferri in urbem sinunt. Habet præterea qui-
libet uicus, aulas quasda capaces, æquali ab sese inuicem
intervallo

intervallo distantes, nomine quanq; suo cognitæ. Has
colunt Syphograti, quarū unicuiq; triginta familiæ ui-
delicet ab utroq; latere quindecim sunt adscriptæ, cibū
ibi sumpturæ. Obsonatores cuiusq; aulæ, certa hora cō-
ueniunt in forum, ac relato suorum numero, cibum pe-
tunt. Sed prima ratio ægrotorum habetur, qui in publi-
cis hospitij curantur. Nam quatuor habent in ambitu
ciuitatis hospitia, paulo extra muros tam capacia, ut to-
tidem oppidulis æquari possint, tum ut neq; ægrotorū
numerus qualibet magnus anguste collocaretur, & per
hoc incōmode, tum quo hī qui tali morbo tenerentur,
cuius contagio solet ab alio ad aliū serpere, longius ab
aliorum cœtu semoueri possint. Hæc hospitia ita sunt
instructa, atq; omnibus rebus quæ ad salutem confe-
rant referta, tum tam tenera ac sedula cura adhibetur,
tam assidua medicorū peritissimorū præsentia, ut quū
illuc nemo mittatur inuitus, nemo tamē ferē in tota ur-
be sit, qui aduersa uale tudine laborans, non ibi decum-
bere q; domi suæ præferat. Quū ægrotorum obsona-
tor cibos ex medicorū præscripto receperit, deinceps
optima quæq; inter aulas æquabiliter pro suo cuiusq;
numero distribuuntur, nisi quod principis, pontificis, &
Tranibororū respectus habetur, ac legatorū etiam, &
exterorū omniū (si qui sunt, qui pauci ac raro sunt) sed
hīs quoq; cū adsunt, domicilia certa atq; instructa pa-
rantur, Ad has aulas prandij, cœnæq; statis horis tota
m sypho-

Cura
ægrotorū.

Conuiuia
cōmunia,
p̄miscuæq;

Ut ubique
bertatis ha-
beret ratio,
ne qd fiat
a coactis.

Fœminæ
ministræ i
cōiurijs.

Syphograntia conuenit, æneæ tubæ clangore commo-
nefacta, nisi qui aut in hospitij, aut domi decumbūt.
quanquam nemo prohibetur, postquam aulis est satis
factum ē foro domum cibum petere. sciunt enim nemi-
nem id temere facere, nam & si domi prandere nulli ue-
titum sit, nemo tamen hoc libenter facit, cum neq; ho-
nestum habeatur, & stultum sit deterioris paradi pran-
dij sumere laborem, cum lautum atq; opiparum præ-
sto apud aulam, tam propinquam sit. In hac aula mini-
steria omnia in quibus paulo plus sordis, aut laboris est,
obeunt serui. Cæterum coquendi, parandiq; cibi offi-
cium, & totius deniq; instruendi cōiuij solæ mulieres
exercent, cuiusq; uidelicet familiæ per uices. Tribus plu-
ribusue mensis pro numero conuiuarum discumbitur.
Viri ad parietem, fœminæ exterius collocantur, ut
quid his subiti oboriatur mali, quod uterum gerenti-
bus interdum solet accidere, imperturbatis ordinibus
exurgant, atque inde ad nutrices abeant. Sedent illæ
quidem seorsum cum lactentibus in cœnaculo quo-
dam ad id destinato, nunquam sine foco atque aqua
munda, nec absque cunis interim, ut & reclinare liceat
infantulos, & ad ignem cum uelint exemptos facili-
ter liberare, ac ludo reficere. suæ quæq; soboli nutrix est
nisi aut mors, aut morbus impediat. id cum accidit
uxores Syphograntorum propere nutricem quarunt,
nec id difficile est. Nam quæ id præstare possunt, nul-
li officio

li officio sese offerunt libentius, quoniam & omnes
eam misericordiam laude prosequuntur, & qui educa-
tur nutricem parentis agnoscit locum. In antro nutri-
cum, confidunt pueri omnes, qui primum lustrum nō
expleuere. cæteri impuberes, quo in numero ducunt
quicūq; sexus alterius utrius intra nobiles annos sunt,
aut ministrant discumbentibus, aut qui per ætatem
nondum ualent, adstant tamen, atque id summo cum
silentio. utrique quod à sedentibus porrigitur, eo ue-
suntur, nec aliud discretum prandendi tempus ha-
bent. In medio primæ mensæ (qui summus locus est,
& cui, Nam ea mensa suprema in parte cœnaculi trans-
uersa est) totus conuentus conspicitur, Syphogran-
tus cum uxore confidet. His adiunguntur duo ex na-
tu maximis. Sedent enim per omnes mensas quater-
ni. At si templum in ea Syphograntia situm est, sacer-
dos, eiusque uxor cum Syphograntis sedent ut præsi-
deant. Ab utraque parte collocantur iuniores, post se-
nes rursus, atq; hoc pacto per totam domum, & aqua-
les inter se iunguntur, & dissimilibus tamen immiscen-
tur, quod ideo ferunt institutum, ut senum grauitas ac
reuerentia (quum nihil ita in mensa fieri, diciue potest,
ut eos ab omni parte uicinos effugiat) iuniores ab im-
proba uerborum, gestuumq; licentia cohibeat. Cibo-
rum fercula non à primo loco deinceps apponuntur,
sed senioribus primum omnibus (quorum insignes
m 2 loci

Laude &
officio ci-
ues opti-
me iuitant
ad recte
agendum.
Educatio
sobolis.

Sacerdos
supra prin-
cipem, At
nuc etiā &
Episcopi
ijs manci-
piorum ui-
ce sunt.

Iuniores
maioribus
admixti.

Senū habi-
ta ratio.

Id hodie
uix mona
chi obser
uant.

Sermones
i cōuiuijs.

Id hodie
medici da
mnant.

Musica in
conuiuijs.

Voluptas
innoxia nō
aspernāda

loci sunt) optimus quisque cibus infertur. deinde reliquis
aqualiter ministratur. At senes lautitias suas (quarum
non tanta erat copia, ut posset totam per domum affa
tim distribui) pro suo arbitratu circumsedentibus im
partiuntur. Sic & maioribus natu suus seruatur honos
& commodi tantundem tamen, ad omneis peruenit.
Omne prandium, coenamque ab aliqua lectione auspi
cantur, quæ ad mores faciat, sed breui tamē ne fastidio
sit. Ab hac seniores, honestos sermones, sed neque tri
stes, ac infacetos ingerunt. At nec longis logis totum oc
cupant prandium, quin audiunt libenter iuuenes quoque
atque adeo de industria prouocant, quo & indolis eui
usque & ingenij per conuiuij libertatem prodentis selu
capiant experimentum. Prandia breuiuscula sunt, coe
nae largiores, quod labor illa, has somnus & nocturna
quies excipit, quam illi ad salubrem concoctionem ma
gis efficacem putant. Nulla coena sine musica transigi
tur, nec ullis caret secunda mensa bellarijs. odores in
cendunt, & unguenta spargunt, nihilque nō faciunt, quod
exhilarare conuiuias possit. sunt enim hanc in partem
aliquanto procliuiores, ut nullum uoluptatis genus (ex
quo nihil sequatur incommodi) censeant interdictum.
Hoc pacto igitur in urbe cōuiuant, at ruri, qui longius
ab se se distiti sunt, omnes domi quisque suæ comedunt.
nulli enim familiaris quicquam ad uictum deest, quippe
à quibus id totum uenit, quo uescantur urbici.

De pere

DE PEREGRINATIONE VTOPIENSIVM.

AT si quos aut amicorum alia in urbe cōmorantiū,
aut ipsius etiam uidendi loci desyderium coeperit
à Syphograntis ac Traniboris suis ueniam facile impe
trant, nisi siquis usus impediat. Mittitur ergo simul, nu
merus aliquis cum epistola principis, quæ & datam pe
regrinandi copiam testatur, & reditus diem præscribit.
Vehiculum datur cum seruo publico, qui agat boues &
curet, cæterum nisi mulieres in coetu habeant, uehiculum
uelut onus & impedimentum, remittitur. Toto itinere
cum nihil secum efferant, nihil deficit tamen, ubique enim
domi sunt. Si quo in loco diutius uno die cōmorentur,
suam ibi quisque artem exercet, atque ab artis eiusdem opi
ficibus, humanissime tractantur. Si semet autore quis
quam extra suos fines uagetur, deprehensus sine prin
cipis diplomate, contumeliose habitus, pro fugitiuo re
ducitur, castigatus acriter. idem ausus denuo, seruitute
plectitur. Quod si quem libido incessat per suæ ciuita
tis agros palandi, uenia patris & consentiente coniuge,
non prohibetur. Sed in quodcumque rus peruenerit, nul
lus ante cibus datur, quam ante meridianum operis pen
sum, (aut quantum ante coenam ibi laborari solet) absol
uerit. Hac lege quouis intra suæ urbis fines ire licet. Erit
enim non minus utilis urbi, quam si in urbe esset. Iam
uidetis quæ nulla sit usque ociandi licentia, nullus inertiae
prætextus, nulla taberna uinaria, nulla ceruisiaria, nusquam
lupanar,

O sanctā
rēpublicā,
& uel Chri
stianis imi
tandam.

Aequabili
tas facit, ut
omnibus
sufficiat.

Respubli
ca nihil ali
ud q̄ ma
gna quæ
dam fami
lia est.

Negotiatio
Vtopiæ suæ.

lupanar, nulla corruptelæ occasio, nullæ latebræ, cōcilia
bulum nullum, sed omnium præsentes oculi necessita
tem aut consueti laboris, aut ocij non inhonesti faciūt.
Quem populi morem necesse est omnium rerum col
piam sequi, atq; ea quum æquabiliter ad omnes perue
niat, sit nimirū, ut inops esse nemo aut mendicus pos
sit. In senatu Amaurotico (quem uti dixi terni quotan
nis omni ex urbe frequētant) ubi primum constiterit,
quæ res quoq; loco abundet, rursum cuius alicubi ma
lignior prouentus fuerit, alterius inopiam, alterius pro
tinus ubertas explet, atque id gratuito faciunt, nihil ui
cissim ab his recipientes quibus donant. Sed quæ de
suis rebus unicuique urbi dederint, nihil ab ea repeten
tes, ab alia cui nihil impenderūt, quibus egent accipiūt.
Ita tota insula uelut una familia est. At postquam satis
prouisum ipsis est, (quod non antea factum censent,
quam in bienniū propter anni sequentis euentum pro
spexerint) tum ex his quæ supersunt magnā uim fru
menti, mellis, lanæ, lini, ligni, cocci, & conchyliorū, uelle
rum, ceræ, seui, corij, ad hæc animalium quoque in alias re
giones exportant, quarum rerum omnium, septimā par
tem in opibus eius regionis dono dant, reliquā precio
mediocri uenditant, quo ex commercio, non eas modo
merces, quibus domi eget, (nam id fere nihil est præter
ferrum) sed argenti atq; auri præterea, magnam uim in
patriam reportant. Cuius rei diutina consuetudine su
pra

pra q̄ credi possit, ubiq; iam earum rerum copia abun
dant. Itaq; nunc parum pensi habent, præsente ne pe
cunia, an in diem uendāt, multoq; maximā partem ha
beant in nominibus, in quibus tamen faciendis nō pri
uatorum unq̄, sed confectis ex more instrumentis, pu
blicam urbis fidem sequuntur. Ciuitas ubi solutionis
dies aduenerit, à priuatis debitoribus exigit creditum,
atq; in ærarium redigit, eiusq; pecuniæ quoad ab Vto
piensibus repetatur, usura fruitur. Illi maximā partem
nunq̄ repetunt. Nam quæ res apud se nullum habet
usum, eam ab his auferre, quibus usui est, haud æquum
censent. Cæterū si res ita poscat, ut eius aliquā partem
aliq; populo mutuā daturi sint, tum demū poscunt, aut
quū bellum gerendum est, quam in rem unam totum
illum thesaurum quem habent domi seruant, uti aut
extremis in periculis, aut in subitis præsidio sit. potissi
mum quo milites externos (quos libentius quam suos
ciues obijciunt discrimini) immodico stipendio condu
cant, gnari multitudine pecuniæ hostes ipsos plerunq;
mercabiles, & uel proditione, uel infestis etiam signis
inter se committi. Hanc ob causam inæstimabilem the
saurum seruant, at non ut thesaurum tamen, sed ita ha
bent, quomodo me narrare profecto deterret pudor,
metuentem ne fidem oratio non sit habitura, quod eo
iustius uereor, quo magis mihi sum conscius, nisi ui
dissem præsens, q̄ ægre potuissem ipse perducī, ut alte
ri idem

Vt nusq;
non memi
nerit suæ
communi
tatis.
Qua ratio
ne possit
esse uilis
pecunia.

Satius est
bellū pecu
nia aut ar
te declina
re, q̄ multa
sanguinis
humani ia
ctura gere
re.

O artificē.

ri idem recensenti credere. Necesse est enim serè quàm quicq; est ab eorum qui audiunt moribus alienū, tam idem procul illis abesse a fide. quanq; prudens rerum æstimator minus fortasse mirabitur, quum reliqua eorum instituta, tam longe ab nostris differant: si argenti quoq; atq; auri usus ad ipsorū potius, q̃ ad nostri moris rationem accommodetur. Nempe quū pecunia non utantur ipsi, sed in eum seruent euentum, qui ut potest usu uenire, ita fieri potest ut nunq; incidat. Interim aurum, argentumq; (unde ea fit) sic apud se habent, ut ab nullo pluris æstimetur, q̃ rerum ipsarum natura mereatur, qua quis non uidet q̃ longe infra ferrum sunt: ut sine quo non hercule magis q̃ absq; igni atq; aqua uiuere mortales queant, quū interim auro, argentoq; nulum usum, quo nō facile carcamus, natura tribuerit, nisi hominū stultitia precium raritati fecisset. quin contra, uelut parens indulgentissima optima quæq; in propatulo posuerit, ut aerem, aquā, ac tellurem ipsam, longissime uero uana ac nihil profutura semouerit. Ergo hæc metalla si apud eos in turrim aliquam abstruderetur, princeps ac senatus in suspicionem uenire posset (ut est uulgi stulta solertia) ne deluso per technā populo, ipsi aliquo inde cōmodo fruerentur. porro si phyalas inde aliaq; id genus opera fabre excusa conficerent, si quando incidisset occasio, ut constanda sint rursus, atq; in militum eroganda stipendium, uident nimirum fore, ut

Aurū ferro
uili⁹. quan
tū ad usum
attinet:

ægre patiantur auelli quæ semel in delitijs habere cœpissent. His rebus uti occurrant, excogitauere quandā rationem, ut reliquis ipsorum institutis cōsentaneam, ita ab nostris (apud quos aurū tāti fit, ac tam diligēter conditur) longissime abhorrētem, eoq; nisi peritis nō credibilem. Nam quum in fictilibus ē terra uitroq; elegantissimis quidē illis, sed uilibus tamen edāt bibātq; ex auro, atq; argento nō in cōmunibus aulis modo, sed in priuatis etiam domibus, matellas passim, ac sordidissima quæq; uasa conficiunt. Ad hæc catenas & crassas compedes, quibus cohercent seruos: n̄sdem ex metallis operantur. Postremo quoscunq; aliquod crimen infames facit, ab horum auribus anuli dependent aurei digitos aurum cingit, aurea torques ambit collum, & caput deniq; auro uincitur. Ita omnibus curant modis, uti apud se aurum argentumq; in ignominia sint, atq; hoc pacto fit, ut hæc metalla, quæ cæteræ gentes nō minus serè dolenter ac uiscera sua distrahi patiūtur, apud Vtopiē, si semel omnia res postularēt efferri, nemo sibi iacturam unius fecisse assis uideretur. Margaritas præterea legunt in littoribus, quin in rupibus quibusdam adamantes ac pyropos quoq; neq; tamen quarunt, sed oblatos casu, perpoliunt. His ornant infantes, qui ut primis pueritiæ annis, talibus ornamentis gloriāntur, ac superbiunt: sic ubi plusculum accreuit ætatis, cum animaduertunt eiusmodi nugis non nisi pueros

O magnificam auri
cōtumeliā.

Aurum gestamen infamium.

Gemmæ puerorum delitiæ.

n uti, nullo

Elegantif-
sima fabu-
la.

uti, nullo parentum monitu, sed suomet ipsorum pudore deponunt. non aliter ac nostri pueri, quum grandes sunt nuces, bullas, & pupas abijciunt. Itaque hæc tam diuersa ab reliquis gentibus instituta, quam diuersas eisdem animorum affectiones pariat, nuncque æque mihi atque in Anemoliorum legatis inclaruit. Venerunt in Amaurotum (dum ego aderam) & quoniam magnis de rebus tractatum ueniebant, aduentum eorum terni illi ciues, ex qualibet urbe prauenerant, sed omnes finitimarum gentium legati, qui eò ante appulerant, quibus Vtopiensium perspecti mores erant, apud quos sumptuoso uestitui nihil honoris haberi intelligebant, seruum cum contemptui esse, aurum etiam infame sciebant, cultu quam poterant modestissimo uenire consueuerant. At Anemolij, quod longius aberant, ac minus cum illis commercij habuerant, quum accepissent, eodem omnes eoque rudi corporis cultu esse, persuasi non habere eos, quo non utebatur, ipsi etiam superbi magis, quam sapienter, decreuerunt apparatus elegantia, deos quosdam representare, & miserorum oculos Vtopiensium, ornatus sui splendore præstringere. Itaque ingressi sunt legatitres, cum comitibus centum, omnes uestitu uersicolorum plerique serico, legati ipsi (nam domi nobiles erant) amictu aureo, magnis torquibus, & in auribus aureis, ad hæc anulis aureis in manibus, monilibus insuper appensis in pileo, quæ margaritis ac gemmis affulgebant, omnibus postremo

bus postremo rebus ornati, quæ apud Vtopienses, aut seruorum supplicia, aut infamium dedecora, aut puerorum nugamenta fuere. Itaque operæ precium erat uideri, quo pacto cristas crexerint, ubi suum ornatum cum Vtopiensium uestitu (nam in plateis sese populus effuderat) contulere. contraque non minus erat uoluptatis considerare quam longe sua eos spes expectatioque fefellerat, quaque longe ab ea existimatione aberant, quam se secuturos putauerant. Nempe Vtopiensium oculis omnium, exceptis perque paucis, qui alias gentes aliqua idonea de causa inuiserant, totus ille splendor, apparatus pudendus uidebatur, & infimum quenque pro dominis reuerenter salutantes, legatos ipsos ex aurearum usu catenarum per seruis habitos, sine ullo prorsus honore prætermiserunt. Quin pueros quoque uidisses, qui gemmas ac margaritas abiecerant, ubi in legatorum pileis affixas conspexerunt, compellere matrem ac latus fodere. En mater, quam magnus nebulo margaritis adhuc & ἑταίρη gemmulis utitur, ac si esset puerulus? At parens serio etiam illa, tace inquit fili, est opinor quispiam e morionibus legatorum. Alij catenas illas aureas reprehendere, utpote nullius usus, quippe tam graciles, ut eas facile seruus infringere, tam laxas rursus, uti quum fuerit libitum possit excutere, & solutus ac liber quouis aufugere. Verum legati postquam ibi unum, atque alterum diem uersati tantam auri uim in tanta uilitate conspexerunt, nec in

Dubius di-
xit, ob gem-
mas factiti-
as, aut certe
dubiū di-
xit exiguū
ac malignū

Quā uere
& q̄ apte.

minore contumelia, quā apud se honore habitam ui-
dissent, ad hæc in unius fugitiui serui catenas compe-
desq; plus auri, atq; argenti congestum, q̄ totus ipso-
rum trium apparatus cōstiterat, subsidentibus pennis
omnem illum cultum, quo sese tam arroganter extule-
rant, pudefacti, seposuerunt. Maxime uero postq̄ fa-
miliarius cum Vtopiensibus collocuti, mores eorum
atq; opiniones didicere, mirant̄ illi siquidē quēq̄ esse
mortalium quem exiguā gemmulā, aut lapilli dubiū
oblectet fulgor, cui quidē stellam aliquam, atq; ipsum
deniq; solem liceat intueri, aut quēq̄ tam insanū esse
ut nobilior ipse sibi ob tenuioris lanæ filum uideatur,
quidē hanc ipsam (quātumuis tenui filo sit) ouis
gestauit, nec aliud tamen interim, q̄ ouis fuit. Mirant̄
item aurum suapte natura tam inutile, nunc ubiq; gen-
tium æstimari tanti, ut homo ipse per quem, atq; adeo
in cuius usum id precij obtinuit, minoris multo q̄ au-
rum ipsum æstimetur, usq; adeo ut plumbeus quisq̄
& cui nō plus ingenij sit q̄ stipiti, nec minus etiā impro-
bus quā stultus, multos tamen & sapientes & bonos
uiros in seruitute habeat, ob id duntaxat, quod ei ma-
gnus contigit aureorum numismatū cumulus, quem
si qua fortuna, aut aliqua legum strophæ (quæ nihil mi-
nus ac fortuna ipsa summis ima permiscet) ab hero illo
ad abiectissimum totius familiæ suæ nebulonē trans-
tulerit, sit nimirum paulopost, ut in famuli sui famo-
licium

licium concedat, uelut appendix additamentumq; nu-
mismatum. Caterum multo magis eorum mirantur, Quāto
ac detestantur insaniam qui diuitibus illis, quibus neq; plus sapiūt
debet quicq̄, neq; sunt obnoxij, nullo alio respectu, q̄ Vtopiā, q̄
quod diuites sunt, honores tantū non diuitiosos impen- Christiano
dunt, idē cum eos tam sordidos atq; auaros cogno- rū uulgas.
scunt, ut habeant certo certius ex tanto nūmorū cumu-
lo, uiuentibus illis ne unum quidem nūmulum unq̄
ad se uenturū. Has atq; huiusmodi opiniones partim
ex educatione conceperunt. In ea educti Rep. cuius in-
stituta longissime ab his stultitiæ generibus absunt,
partim ex doctrina & literis. Nam & si haud multi cu-
iusq; urbis sunt, qui ceteris exonerati laboribus soli di-
sciplinæ deputantur, hī uidelicet in quibus à pueritia
egregiam indolem, eximium ingenium, atq; animū ad
bonas artes propensum deprehendere, tamen omnes
pueri literis imbuuntur, & populi bona pars, uiri, fœmi-
næq; per totā uitam, horas illas quas ab operibus libe-
ras diximus, in literis collocant. Disciplinas ipsorū lin-
gua perdiscunt, est em̄ neq; uerborū inops, nec insua-
uis auditu, nec ulla fidelior animi interpretis est, eadem
ferē (nisi quod ubiq; corruptior, alibi aliter) magnā eius
orbis plagam peruagatur. Ex om̄ibus his philosophis,
quorū nomina sunt in hoc noto nobis orbe celebra,
ante nostrū aduentū ne fama quidē cuiusq; eo puene-
rat, & tamen in musica, dialecticāq; ac numerādī & me-
tiendi scientia,

Studia &
disciplinæ
Vtopiensiū.

Musica.
Dialectica.
Arithmeti-
ca.
Apparet
hoc loco
subesse na-
sum.

Astrologia

Athiſ re/
gnat, inter
Chriſtia/
noſ hodie.

Phyſica o/
mnium inſer-
tiſſima.

Ethica.

tiendi ſcientia, eadem ferè quæ noſtri illi ueteres inue-
nere, Cæterum ut antiquos omnibus propè rebus ex-
quant, ita nuperorū inuentis dialecticorū longe ſunt
impares. Nam ne ullam quidem regulam inuenerunt
earū, quas de reſtrictionibus, amplificationibus, ac ſup-
poſitionibus acutiſſime excogitatis in paruis logicali-
bus paſſim hic ediscūt pueri. Porro ſecūdas intēctiones
tam longe abeſt ut inueſtigare ſuffecerint, ut nec homi-
nē ipſum in cōmuni quē uocāt cōpōſitū (ut ſcitis) planè co-
loſſeū & quouis gigāte maiore, tū à nobis præterea di-
gito demonſtratū, nemo tamē corū uidere potuerit. At
ſunt in aſtorū curſu, & cæleſtiū orbium motu, peritiſſi-
mi. Quin inſtrumēta quoq; diuerſis figuris ſolenter ex-
cogitarunt, quibus ſolis ac lunæ, & cæterorū itē aſtorū
quæ in ipſorū horizonte uiſunt, motiones ac ſitus ex-
cūtiſſime cōprehēſos habent. Cæteræ amicitias, atq; errā-
tiū diſſidia ſyderū, ac totā deniq; illā ex aſtris diuinā di-
impoſturā, ne ſomniāt quidē. Imbres, uētos, ac cæteras
tēpeſtatū uiciſſitudines, ſignis quibuſdā longo perſpe-
ctis uſu præſentiūt. Sed de cauſis earū rerū omnium, &
de fluxu maris eiufq; falſitate, & in ſūma de cæli mun-
diciq; origine, ac natura partim eadē quæ uet. res philo-
ſophi noſtri diſſerūt, partim ut illi inter ſe diſſident, ita
hi quoq; dū nouas rerū ratiōes aſſerūt, ab omnibus illis
diſſentiūt, nec inter ſe tamē uſq; quaq; cōueniūt. In ea
philoſophiæ parte qua de morib; agit, eadē illis diſpa-
tantur

tantur quæ nobis, de bonis animi quærūt & corporis, & externis, tū utrum boni nomen omnibus his, an ſo-
lis animi dotibus conueniat, De uirtute diſſerūt, ac uo-
luptate, ſed omnium prima eſt ac princeps cōtrouerſia,
qua nam in re, una pluribuſue ſitā hominis felicitatem
putēt. At hac in re ppenſiores æquo uident in factio-
nē uoluptatis aſſertricē, ut qua uel totā, uel potiſſimā
felicitatis hūanæ partē definiāt. Et quo magis mireris
ab religione quoq; (quæ grauis & ſeuera eſt ferèq; tri-
ſtis & rigida) petūt tamē ſentētiæ tā delicatæ patrocini-
um. Neq; em̄ de felicitate diſceptant unq; quin princi-
pia quædā ex religiōe deprompta, tū philoſophia quæ
rationibus utitur cōiungant, ſine qbus ad uerā felicitā-
tis inueſtigationē mancā, atq; imbecillā per ſe rationē
putāt. Ea principia ſūt huiuſmodi. Animā eſſe immor-
talē, ac dei beneficētia ad felicitatē natā, uirtutibus ac be-
nefactis noſtris præmia poſt hāc uitā, flagitijs deſtina-
ta ſupplicia. Hæc tamēſi religionis ſint, ratiōe tamē cē-
ſent ad ea credēda, & cōcedenda perducī, qbus è medio
ſublatis, ſine ulla cūctatiōe pñciāt neminē eſſe tā ſtu-
pidū, qui nō ſentiat petendā ſibi per fas ac nefas uolu-
ptatē, hoc tātū caueret ne minor uoluptas obſtet maio-
ri, aut eā perſequat quā inuicem retaliet dolor. Nā uir-
tutē aſperā, ac difficilē ſequi, ac nō abigere modo ſuauitatem
uitæ, ſed dolorem etiā ſponte perpeti, cuius nul-
lū expectes fructū (quis em̄ poteſt eſſe fructus ſi poſt
mortem

Ordo bo-
norum

Fines bo-
norum.
Vtopiani
felicitatem
honeſta uo-
luptate me-
tiuntur.

Principia
philoso-
phiae ere-
ligione
petenda.
Theologia
Vtopieſiū.

Animorū
immortali-
tas, de qua
hodie non
pauci etiā
Chriſtiani
dubitant.
Vt nō quæ-
uis expectē
da uolup-
tatē, ita nec
dolor affe-
ctandus ni-
ſi uirtutis
cauſa.

Hoc iuxta
Stoicos.

mortem nihil assequeris quum hanc uitam totā in sua-
uiter hoc est misere traduxeris) id uero dementissimū
ferunt. Nunc uero non in omni uoluptate felicitatem
sed in bona, atq; honesta sitam putant. ad eam enim
uelut ad summum bonum, naturam nostram ab ipsa
uirtute pertrahi, cui sola aduersa factio felicitatem tri-
buit. Nempe uirtutem definiunt, secundum naturam
uiuere ad id siquidem à deo institutos esse nos. Eū uer-
ro naturæ ductum sequi quisquis in appetendis fugie-
disq; rebus obtemperat rationi. Rationem porrò, mor-
tales primum omnium in amorem, ac uenerationē di-
uinæ maiestatis incendere, cui debemus, & quod si-
mus, & quod compotes esse felicitatis possumus, secun-
dum id commonet, atq; excitat nos ut uitam q̄ licet tri-
stis nime anxiam, ac maxime lætā ducamus ipsi, cæterisq;
omnibus ad idem obtinendum adiutores nos pro na-
turæ societate prabeamus. Neq; em̄ quisq; unq; fuit
tam tristis ac rigidus affecta uirtutis, & osor uoluptatis
qui ita labores, uigilias & squalores indicat tibi, ut non
idem aliorum inopiam, atq; incōmoda leuare, te pro
tua uirili iubeat, & id laudādum humanitatis nomine
censeat, hominē homini saluti ac solatio esse. si huma-
num est maxime (qua uirtute nulla est homini magis
propria) aliorum mitigare molestiam, & sublata tristi-
tia uitæ iucunditati, hoc est uoluptati reddere. Quid ni
natura quenq; instiget ut sibimet idem præstet? Nam
aut mala

aut mala est uita iucūda, id est, uoluptaria, quod si est,
non solum neminem ad eam debes adiutare, sed om̄i-
bus utpote noxiam ac mortiferam, quantum potes adi-
mere, aut si conciliare alijs eam, ut bonam nō licet mo-
do, sed etiam debes, cur non tibi in primis ipsi? cui non
minus propitium esse te quā alijs decet. neq; em̄ quū
te natura moneat uti in alios bonus sis, eadē te rursus
iubet, in temet sœuum atq; indēmtem esse. Vitam er-
go iucundam inquirunt, id est uoluptatem tanq; opera-
tionum omnium finem, ipsa nobis natura præscribit,
ex cuius præscripto uiuere, uirtutem definiunt. At quū
natura mortales inuitet ad hilarioris uitæ mutuū sub-
sidium (quod certe merito facit. neq; em̄ tam supra ge-
neris humani sortē quisq; est, ut solus naturæ curæ sit,
quæ uniuersos ex æquo fouet, quos eiusdem formæ cō-
munionē cōplectitur) eadem te nimirū iubet etiā atq;
etiā obseruare, ne sic tuis cōmodis obsecūdes: ut aliorū
procures incōmoda. Seruanda igitur censent non inita
solū inter priuatos pacta, sed publicas etiā leges, quas
aut bonus princeps iuste, promulgauit, aut populus, nec
oppressus tyrānnide, nec dolo circūscriptus, de partien-
dis uitæ commodis, hoc est materia uoluptatis, cōmu-
ni consensu sanxit. His inoffensis legibus tuum cura-
re commodum, prudentia est: publicum præterea, pie-
tatis: Sed alienam uoluptatem præceptum ire, dum cō-
sequare tuam: ea uero iniuria est. cōtra tibi aliquid ipsi
o demere

At nunc
quidam ac-
cessunt do-
lores uelut
in his sita
sit religio,
cum ferēdi
potius sint
si incidant
ad pietatis
officium tē
dēt, aut na-
turæ neces-
sitate acci-
dant.

Pacta & le-
ges.

Officia ui-
tae mutua.

demere, quod addas alijs, id demū est humanitatis ac
benignitatis officiū, quod ipsum nuncq̃ tantū aufert cō-
modi, quantū refert. Nam & beneficiorū uicissitudine
pensatur, & ipsa benefacti cōscientia, ac recordatio cha-
ritatis eorū & beneuolentiae quibus benefeceris, plus
uoluptatis affert animo, quā fuisset illa corporis qua
abstinuisti. Postremo (quod facile persuadet animo li-
benter assentienti religio) breuis & exiguae uoluptatis
uicē, ingenti ac nuncq̃ interituro gaudio rependit deus.
Itaq; hoc pacto censent, & excussa sedulo & perpen-
dit re omnes actiōes nostras, atq; in his uirtutes etiā ipsas
uoluptatem tandē uelut finem, felicitatemq; respicere.

Voluptas
quid.Falsa uolu-
ptates.

Voluptatē appellant omnē corporis animi ue mori-
statūq; in quo uersari natura duce delectet. Appetitio
nem naturae, non temere addunt. Nam ut quicquid na-
tura iucū dum est, ad quod neq; per iniuriam tenditur
nec iucū dius aliud amittitur, nec labor succedit, nō sen-
sus modo, sed recta quoq; ratio persequit, ita quae pra-
ter naturam dulcia sibi mortales uanissima cōspiratio-
ne confingunt (tanq̃ in ipsis esset perinde res ac uoca-
bula commutare) ea omnia statuunt adeo nihil ad fel-
licitatem facere, ut plurimū officiant etiam, uel eo quod
quibus semel insederunt, ne ueris ac genuinis oblecta-
mentis usq; uacet locus, totum prorsus animum falsa
uoluptatis opinione praecupāt. Sunt enim perquam
multa, quae quum suapte natura nihil contineant sua
uitatis

uitatis, imo bona pars amaritudinis etiam plurimum,
peruersa, tum improbarum cupiditatum illecebra, non
pro summis tantum uoluptatibus habeantur: uerum
etiam inter praecipuas uitae causas numerentur. In hoc
adulterinae uoluptatis genere, eos collocant, quos ante
memorauī, qui quo meliorem togam habent, eo sibi
meliores ipsi uidentur. qua una in re, bis errant. Neque
em̃ minus falsi sunt, quod meliorem putant togam suā,
quā quod se. Cur enim si uestis usum spectes, tenuio-
ris fili lana praestet crassior: at illi tamen tanq̃ natura
nō errore praecelleret, attollūt cristas, & sibimet quoq;
precij credūt inde non nihil accedere. eoq; honorem,
quem uilius uestiti sperare non essent ausi elegantiori
togae, uelut suo iure exigunt, & praetermissi negligētius
indignantur. At hoc ipsum quoq; uanis & nihil profu-
turis honoribus affici, an non eiusdē inscitiae est? Nam
quid naturalis & uerae uoluptatis affert nudatus alte-
rius uertex, aut curuati poplites, hocine tuorum popli-
tum dolori medebitur? aut tui capitis phrenesim leua-
bit? In hac fucatae uoluptatis imagine, mirum quā
suauiter insaniunt n̄ qui nobilitatis opinione sibi blan-
diuntur ac plaudunt, quod eiusmodi maioribus na-
sci contigerit, quorum longa series diues (neque enim
nunc aliud est nobilitas) habita sit, praesertim in pra-
dijs, nec pilo quidem minus sibi nobiles uidentur,
etiam si maiores nihil inde reliquerint, aut relictum
o 2 ipsi obligu

Error corū
qui sibi ob-
cultū pla-
cent.Stulti ho-
nores.Vana nobi-
litas.

Stultissi-
ma uolu-
ptas ex gē-
mis.

Opinio ho-
minū p̄ciū
addit, aut
admit gē-
mis.

Mira fictio
& aptissi-
ma.

ipsi obligauerint. His adnumerant eos qui gemmis ac lapillis (ut dixi) capiuntur, ac dñi quodammodo sibi uidentur facti, si quando eximium aliquē consequantur, eius praesertim generis, quod sua tempestate, maximo apud suos aestimetur, neq; eñ apud omnes, neq; omni tempore, eadem genera sunt in precio: Sed nec nisi ex emptum auro ac nudum comparat. Imo ne sic quidem nisi adiurato uenditore, & praestanti cautionem, uera gemmam ac lapidem uerum esse, tam solliciti sunt: ne oculis eorū, ueri loco adulterinus imponat. At spectaturo tibi, cur minus praebat oblectamēti factitius, quā tuus oculus non discernit à uero. Vterq; ex aequo ualde re debet, tibi, nō minus herde q̄ cæco. Quid hī qui su perfluas opes adseruant, ut nullo acerui usu, sed sola contemplatione delectentur, num ueram percipiūt: an falsa potius uoluptate luduntur? aut hī qui diuerso uitio aurum quo nūq; sint usuri, fortasse nec uisuri amplius, abscondunt, & solliciti ne perdant, perdunt. quid eñ aliud est, usibus demptum tuis & omniū fortasse mortaliū, telluri reddere? & tu tamen abstruso thesauro, uelut animi iam securus lætitia gestis. Quem si quis furto sustulerit, cuius tu ignarus furti, decem post annis obieris, toto illo decennio, quo subtractæ pecuniæ super fuisti, quid tua retulit, surreptū an saluū fuisse? utroq; certe modo tantundē usus ad te peruenit. Ad has tam Alea ineptas læticias, aleatores (quorū insaniam audita, nō

usu cognouere) uenatores praeterea, atq; aucupes, adiū Venatio. gunt. Nam quid habet, inquiunt, uoluptatis, talos in al ueum proicere, quod toties fecisti, ut si quid uoluptatis inesset, oriri tamen potuisset ex frequenti usu satietas: aut quæ suauitas esse potest, ac nō fastidiū potius. in audiēdo latratu, atq; ululatu canum? aut qui maior uoluptatis sensus est, cum leporem canis insequitur, q̄ quā canis canem? nempe idem utrobicq; agitur, accurritur enim, si te cursus oblectet. At si te cædis spes, laniatus expectatio sub oculis peragendi retinet, misericordiam potius mouere debet, spectare, lepulculum à cane, imbecillum à ualidiore, fugacem actimidū à seroce, innoxiiū deniq; à crudeli discriptū. Itaq; Vtopiēses totum hoc uenandi exercitium, ut rem liberis indignam, in lanios (quā artē per seruos obire eos supra diximus) reiecerunt. infimam enim eius partem esse uenationē statuūt, reliquas eius partes & utiliores & honestiores ut quæ & multo magis conferant, & animalia necessitatibus dūtaxat gratia perimāt, quā uenator ab miseri animalculi cæde ac laniatu, nihil nisi uoluptatē petat, quā spectandæ necis libidinē in ipsis etiam bestiis, aut ab animi crudelis affectu censent exoriri, aut in crudelitate deniq; assiduo tā efferæ uoluptatis usu defluere. Hæc igitur & quicquid est eiusmodi (sunt eñ innumera) q̄ pro uoluptatibus mortalium uulgus habeat, illi tamen quum natura nihil in sit suaue, planē statuūt, cum

Athachodie ars est
deorū au-
licorum.

Citta in
gravidisVeræ uolu
ptaus spēs.Volupta
tes corpis.

uera uoluptate nihil habere cōmerciū. Nam quod uol
go sensum iucunditate perfundunt (quod uoluptatis
opus uidetur) nihil de sententia decedunt. nō em̄ ipsi
us rei natura, sed ipsorum peruersa consuetudo in cau
sa est. cuius uitio fit, ut amara pro dulcibus amplectan
tur. Nō aliter ac mulieres gravidæ picem & seuum, cor
rupto gustu, melle mellitius arbitrantur. Nec cuiusq;
tamen aut morbo, aut consuetudine deprauatum iudi
cium, mutare naturam, ut non aliarum rerum, ita nec
uoluptatis potest. Voluptatum quas ueras fatentur,
species diuersas faciunt. Siquidem alias animo, corpo
ri alias tribuunt. Animo dant intellectum, eamq; dulce
dinem quam uerī contemplatio pepererit. Adhæc sua
uis additur bene actæ uitæ memoria, & spes nō dubia
futuri boni. Corporis uoluptatem in duas partiuntur
formas, quarū prima sit ea, quæ sensum perspicua sua
uitate perfundit, quod alias earum instauratione par
tium fit, quas insitus nobis calor exhauferit. Nam hæ
cibo potuq; redduntur, alias dum egeruntur illa, quo
rum copia corpus exuberat. hæc suggeritur, dum exce
metis intestina purgamus, aut opera liberis datur, aut
ullius prurigo partis frictu scalpituue lenitur. Interdum
uero uoluptas oritur, nec redditura quicquā quod me
bra nostra desyderent, nec ademptura quo labore ne
ceterum quæ sensus nostros tamen uī quadam occul
ta, sed illustri motu titillet afficiatq;, & in se conuertat
qualis ex

qualis ex musica nascitur. Alteram corporeæ uolupta
tis formā, eam uolunt esse, quæ in quieto, atq; æquabili
corporis statu consistat, id est nimirum sua cuiusq; nul
lo interpellata malo sanitas. Hæc siquidē, si nihil eā do
loris oppugnet, per se ipsa delectat, etiā si nulla extrin
secus adhibita uoluptate moueat. Quæq; em̄ sese mi
nus effert, minusq; offert sensui, q; tumida illa edēdi bi
bēdiq; libido, nihilo tamen secius multi eam statuūt
uoluptatū maximā, omnes ferē Vtopiensēs magnā &
uelut fundamentū omnium acbasim fatentur, ut quæ
uel sola placidam & optabilem uitæ conditionem red
dat, & qua sublata, nullus usq; reliquus sit cuiq; uolu
ptati locus. Nā dolore prorsus uacare, nisi adsit sanitas,
stuporē certe nō uoluptatē uocant. Iamdudum explo
sum est apud eos decretū illorū, qui stabilem & trāquil
lam sanitatē (nam hæc quoq; quæstio gnauiter apud
eos agitata est) ideo nō habendā pro uoluptate cense
bant, quod præsentem nō posse dicerēt, nisi motu quo
piam extrario sentiri. Verū cōtra nūc in hoc propē uni
uersi cōspirant, sanitatem uel in primis uoluptati esse.
Etem̄ quū in morbo, inquiunt, dolor sit, qui uoluptati
implacabilis hostis est, nō aliter, ac sanitati morbus, qd
ni uicissim insit sanitatis tranquillitati uoluptas, nihil
tūc ad hāc rem referre putāt, seu morbus dolor esse, seu
morbo dolor inesse dicat. Tātūdē em̄ utrōq; modo ef
fici. Quippe si sanitas, aut uoluptas ipsa sit, aut necessa
rio uo/

Valcat
possessor
oportet.

112 V T O P I A E T H O M A E M O R I
 rio uoluptatem pariat, uelut calor igni gignitur, nimirum utrobique efficitur, ut quibus immota sanitas adest, his uoluptas abesse non possit. Præterea dum uescimur, inquiunt, quid aliud quam sanitas quæ labefactari coeperat, aduersus esurientem (cibo commilitone) depugnat, in qua dum paulatim inualefcit, ille ipse profectus ad solitum uigorem suggerit illam, qua sic reficimur, uoluptatem. Sanitas ergo quæ in conflictu lætatur, eadem non gaudebit adepta uictoriam? Sed pristinum robur, quod solum toto conflictu petiuerat tandem, felicitate affecuta, protinus obstupescet: nec bona sua cognoscet, atque amplexabitur? Nam quod non sentiri sanitas dicta est, id uero per quam procul à uero putant. Quis enim uigilans, inquiunt, sanum esse se non sentit, nisi quando non est? quæ ne tætus, aut stupor, aut lethargus adstrinxerit, ut sanitatem non iucundam sibi fateatur ac delectabilem? at delectatio quid aliud quam alio nomine uoluptas est? Amplectuntur ergo in primis animi uoluptates, (eas enim primas omnium principesque ducunt) quarum potissimam partem censent ab exercitio uirtutum bonæque uitæ conscientia proficisci. Earum uoluptatum, quas corpus suggerit, palmam sanitati deferunt. Nam edendi, bibendique suauitatem, & quicquid eandem oblectamenti rationem habet, appetenda quidem, sed non nisi sanitatis gratia statuunt. Neque enim per se iucunda esse talia, sed quatenus aduersæ ualitudini clanculum

surrependi

surrepenti resistunt. ideoque sapienti, sicuti magis deprecandos morbos, quam optandam medicinam, & dolores profligandos potius, quam adsciscenda solatia, ita hoc quoque uoluptatis genere non egere quam deliniri præstiterit, quo uoluptatis genere si quisque se beatum putet, is necesse est fateatur, se tum demum fore felicissimum, si ea uita contigerit, quæ in perpetua fame, siti, pruritibus, esu, potatione, scalpitu, frictibusque, traducatur: quæ quam non foeda solum, sed misera etiam sit, quis non uidet? Infimæ profecto omnium hæ uoluptates sunt, ut minime synceræ, neque enim unquam subeunt, nisi contrariis coniunctæ doloribus, Nempe cum edendi uoluptate copulatur esuries, idque non satis æqua lege. Nam ut uehementior, ita longior quoque dolor est, quippe & ante uoluptatem nascitur, & nisi uoluptate unam commoriente, non extinguitur. Huiusmodi ergo uoluptates, nisi quatenus expetit necessitas, haud magni habendas putat. Gaudet tamen etiam his, gratique agnoscunt naturæ parentis indulgentiam, quæ foetus suos ad id quod necessitatis causa tam assidue faciendum erat, etiam blandissima suauitate pelliceat. Quanto enim in tedio uiuendum erat, si ut cæteræ agritudines quæ nos infestant rarius, ita hi quoque cotidiani famis ac sitis morbi, ueneris ac pharmacis amaris essent abigendi? At formam, uires, agilitatem, hæc ut propria, iucundaque naturæ dona libenter fouent. Quin eas quoque uoluptates, quæ per

p aures,

aures, oculos, ac nares admittunt, quas natura proprias ac peculiares esse homini uoluit (neque enim aliud animalium genus, aut mundi formam pulchritudinemque suspicit, aut odorum: nisi ad cibi discrimen, ulla commo- uetur gratia: neque consonas inter se discordesque sonorum distantias internoscit) & has inquam ut iucunda quædam uitæ condimenta persequuntur. In omnibus autem hunc habet modum ne maiorem minor impediatur, neque dolorem aliquando uoluptas pariat, quod necessario sequi censent, si inhonesta sit. At certe formæ decus contemnere: uires deterere, agilitatem in pigritiam uertere, corpus exhaurire ieiunijs, sanitati iniuriam facere: & cetera naturæ blandimenta respuere: nisi quis hæc sua commoda negligat, dum aliorum publicam uel ardentius procurat, cuius laboris uice maiorem a deo uoluptatem expectet: alioquin ob inanem uirtutis umbram nullius bono, semet affligere: uel quo aduersa ferre minus moleste possit: nuncque fortasse uentura. hoc uero putant esse dementissimum, animique & in se crudelis: & erga naturam ingratis: cui tanquam debere quicquid dedignetur omnibus eius beneficijs renunciat. Hæc est eorum de uirtute ac uoluptate sententia: qua nisi sanctius aliquid inspiret homini: cælitus immissa religio: nullam inuestigare credunt humana ratione ueriores: qua in re recte ne an secus sentiant, excutere nos, neque tempus patitur, neque necesse est. quippe qui narranda eorum instituta.

Annotan/
dū & hoc
diligenter.

non etiam

non etiam tuenda suscepimus. Ceterum hoc mihi certe persuadeo, ut ut sese habeant hæc decreta: nusquam neque præstantiorem populum, neque feliciorem esse reipublicam. Corpore sunt agili uegetoque: uirum amplius quam statura promittat. nec ea tamen improcera: & quum neque solo sint usqueque fertili: nec admodum salubri cælo: aduersus aerem ita sese temperantia uictus muniunt: terræ sic medentur industria: ut nusquam gentium sit frugis, pecorisque proventus uberior: aut hominum uiuaciora corpora: paucioribusque morbis obnoxia. Itaque non ea modo quæ uulgo faciunt agricola: diligenter ibi administrata conspicias: ut terram natura maligniorem, arte atque opera iuuent: sed populi manibus alibi radicitus euulsam syluam, alibi consitam uideas: qua in re habita est non ubertatis: sed uecturæ ratio: ut essent ligna, aut mari, aut fluuijs, aut urbibus ipsis uiciniora, minore enim cum labore terrestri itinere, fruges quam ligna longius afferuntur. Gens facilis ac faceta, solers, ocio gaudens, corporis laborum (quum est usus) satis patiens, Ceterum alias haud quam sane appetens: animi studijs infatigata. Qui quum a nobis accepissent de literis & disciplina Græcorum (Nam in latinis præter historias ac poetas nihil erat quod uidebant magnope probaturi) mirum quanto studio contenderunt, ut eas liceret ipsis: non solum interpretatiōe perdiscere. Cœpimus ergo legere, magis adeo primum, ne recusare laborem uideremur, quam quod

Felicitas
Vtopiæ
ac deserti
ptio.

Utilitas lin-
guæ græcæ

Docilitas
Vtopiæ
mira.

p 2 fructu

fructū eius aliquē speraremus. At ubi paulum processimus, ipsorum diligentia fecit, ut nostrā haud frustra impendā animo statim praeceperemus. Si quidē literarū formas, tam facile imitari, uerba tam expedite pronuciare, tam celeriter mandare memoriā, & tanta cum fide reddere cœperunt, ut nobis miraculi esset loco, nisi quod pleraque pars eorum, qui non sua solum sponte accensi, uerū senatus quoque decreto iussi, ista sibi discenda sumpserunt: E numero scholasticorum, selectissimis ingenijs, & matura ætate fuerunt. Itaque minus quam triennio nihil erat in lingua, quod requirerent boni autores, nisi obster libri menda, inoffense perlegerent. Eas literas ut equidem conijcio ob id quoque facilius arripuerunt, quod non nihil illis essent cognatae. Suspicio enim eam gentem a graecis originē duxisse: propterea quod sermo illorum cætera fere Persicus, non nulla graeci sermonis uestigia seruet in urbium ac magistratuum uocabulis. Habent ex me, (Nam librorum sarcinā meo diocrem loco mercium quarto nauigaturus in nauem conieci quod mecum planē decreueram nunc potius redire quā cito) Platonis opera pleraque, Aristotelis plura, Theophrastū item de plantis, sed pluribus, quod doleo, in locis mutilum. In librum enim dum nauigabamus negligentius habitum, cercopithecus incidit, qui lasciuiēs ac ludibundus, paginas aliquot hinc atque inde euulsas lacerauit. Ex hijs qui scripsere grammaticam,

At nunc si
pites & cau
dices dicā
literis: felici
cissima in
genia uolu
ptatib⁹ cor
rumpunt.

cam, Lascarem habent tantum, Theodorum enim non aduexi mecum, nec dictionarium aliquem praeter Hesychium, ac Dioscoridem: Plutarchi libellos habet charissimos, & Luciani quoque facetijs ac lepore capiuntur. Ex poetis habent Aristophanem, Homerum, atque Euripidem: tum Sophoclem minusculis Aldi formulis. Ex historicis Thucydidem atque Herodotum: necnon Herodianum. Quin in re medica quoque sodalis meus Triarius Apinatus aduexerat secum parua quaedam Hippocratis opuscula, ac Microtechnen Galeni, quos liberos magno in precio habent: siquidem & si omnium ferē gentium, re medica minime egent, nusquam tamen in maiore honore est, uel eo ipso quod eius cognitionem numerat inter pulcherrimas atque utilissimas partes philosophiae: cuius ope philosophiae dum naturae secreta scrutantur, uidentur sibi non solum admirabilem inde uoluptatem percipere: sed apud autorem quoque eius, atque opificem summam inire gratiam: Quae cæterorum more artificum arbitratur: mundi huius uisendam machinam homini (quem solum tantae rei capacem fecit) exposuisse spectandam: eoque chariorem habere: curiosum ac sollicitum inspectorem, operisque sui admiratorem: quā eum qui uelut animal expers mentis: tantum ac tam mirabile spectaculum, stupidus immotusque neglexerit. Vtopiensium itaque exercitata literis ingenia mire ualent ad inuentiones artium, quae faciant aliquid

Medicina
utilissima.

Contempla
tio naturae.

ad commoda: uitæ compēdia. Sed duas tamen debent nobis Chalcographorū & faciendæ chartæ, nec solis tamen nobis sed sibi quoq; bonam eius partem. Nam quum ostenderemus eis libris chartaceis impressas ab Aldo literas, & de chartæ faciendæ materia, ac literas imprimendi facultate loqueremur: aliquid magis q̄ explicaremus (neq; enim quisq; erat nostrum qui alterutram calleret) ipsi statim acutissime coniecerunt rem: & quum ante pellibus corticibus ac papyro tantū scriberent, iam chartam ilico facere, & literas imprimere retarunt: quæ quum primo non satis procederēt, eadem sæpius experiēdo, breui sunt utrūq; consecuti, tantūq; effecerunt, ut si essent Græcorū exemplaria librorum: codices deesse nō possent. At nūc nihil habēt amplius, q̄ à me cōmemoratū est, id uero quod habēt impressis iam libris in multa exemplariorū millia propagauerunt. Quisquis eo spectādi gratia uenerit, quem insignis aliqua dos ingenij aut longa peregrinatione usum: multarum cognitio terrarum cōmendat (quo nomine gratus fuit noster appulsus) pronis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid ubiq; terrarum geratur. Ceterum mercandi gratia non admodum frequenter appellitur. Quid enim ferrent: nisi aut ferrum, aut quod quisq; referre mallet, aurum argētūue? Tum quæ ex ipsis exportanda sint, ea consultius putant ab se effici quam ab alijs illinc peti, quo & exteras undiq; gentes exploratiores

explorationes habeant, neq; maritimarū rerum usum ac peritiā oblitum eant.

DE SERVIS.

PRO seruis neq; bello captos habent nisi ab ipsis gesto, neq; seruorum filios: neq; deniq; quē apud alias gentes seruiemtem possent comparare, sed aut si cuius apud se flagitium in seruitium uertitur, aut quos apud exteras urbes (quod genus multo frequentius est) admissum facinus destinauit supplicio. Eorum enim multos, interdum æstimatos uili, sæpius etiā gratis impetratos, auferunt. Hæc seruorum genera non in opere solum perpetuo: uerum etiam in uinculis habet: sed suos durius quos eo deploratiores, ac deteriora meritos exempla censent, quod tam præclara educatione ad uirtutem egregie instructi: contineri tamen ab scelere non potuerint. Aliud seruorum genus est: quum alterius populi mediastinus quispiā laboriosus ac pauper elegerit apud eos sua sponte seruire. Hos honeste tractant ac nisi quod laboris: ut pote consuetis, impo- nitur plusculum non multo minus clementer ac ciues habent: uolentem discedere (quod non sæpe fit) neq; retinent inuitum, neque inanem dimittunt. Egrotantes: ut dixi, magno cum adfectu curant, nihilq; prorsus omittunt quo sanitati eos, uel medicinæ uel uictus obseruatione, restituant. Quin insanabili morbo laborantes

Mira huius gentis æquitas.

De agro-
tis.

Mors spon-
tanca.

bo laborantes assidendo, colloquendo, adhibendo demum quæ possunt leuamenta solantur. Cæterum si non immedicabilis modo morbus sit uerū etiam perpetuo uexet atque discrutietur: tum sacerdotes ac magistratus hortantur hominem, quandoquidem omnibus uitæ munijs impar alijs molestus ac sibi grauis morti iam suæ superuiuat, ne secū statuatur pestem diutius ac luem alere, neue quum tormentum ei uita sit mori dubitet, quin bona spe fretus acerba illa uita uelut carcere atque aculeo uel ipse semet eximat: uel ab alijs eripi se sua uoluntate patiat: hoc illum quum non commoda, sed supplicium abrupturus morte sit prudenter facturum, quoniam uero sacerdotum in ea re consilij, id est interpretum dei sit obsecuturus, etiam pie sancteq; facturū. Hæc quibus persuaferint: aut inedia sponte uitā finit, aut sopiti sine mortis sensu soluuntur. Inuitum uero neminem tollunt nec officij erga eum quicquid imminutum persuasos hoc pacto defungi honorificū. Alioqui qui mortem sibi consciuerit causa non probata sacerdotibus & senatui: hunc neque terra neque igne dignantur: sed in paludem aliquam turpiter insepultus abijcitur. Decon-
iugijs. Fœmina non ante annum duodeuicesimū nubit. Mas non nisi expletis quatuor etiā amplius. Ante coniugium mas aut fœmina si conuincatur furtiue libidinis, grauius in eū eamue animaduertit: coniugioque illis in totū interdicitur, nisi uenia principis noxam remiserit, sed & pater

pater & materque familias cuius in domo admissum flagitium est: tanque suas partes parum diligenter tutati magne obiacent infamiae: id facinus ideo tam seuerè uindicant, quod futurum prospiciunt, ut rari in conjugale amorem coalescerent: in quo ætatem omnem cum uno uideant exigendā: & perferendas insuper quas ea res affert molestias, nisi à uago concubitu diligenter arceantur. Porro in deligendis coniugibus ineptissimū ritum (uti nobis uisum est) adprimeque ridiculum, illi serio ac seuerè obseruant. Mulierem enim seu uirgo seu uidua sit, grauis & honesta matrona proco nudam exhibet, ac probus aliquis uir uicissim nudum puellæ procum sistit. Hunc morem quum uelut ineptum ridentes improbaremus, illi contra cæterarum omnium gentium insignem demirari stultitiam, qui quū in equuleo comparando, ubi de paucis agitur nummis, tam cauti sint, ut quis ferè nudū nisi detracta sella tamen, omnibusque reuulsis ephippijs recusent emere, ne sub illis operculis hulus aliquod delitesceret, in deligenda coniuge, quæ ex re aut uoluptas, aut nausea sit totā per uitam comitatura, tam negligenter agant, ut reliquo corpore uestibus obuoluto, totam mulierē uix ab unius palmæ spatij (nihil enim præter uultum uisitur) æstiment adiungantque sibi non absque magno (si quid offendant postea) male cohæredi periculo. Nam neque omnes tam sapientes sunt ut solos mores respiciant, & in ipsorum quoque
q sapientum

Et si parū
uerēcūde
haud tam
men in-
caute.

Diuortiu.

sapientum coniugijs, ad animi uirtutes non nihil addi-
tamenti corporis etiam dotes adiungunt, certe tam foeda
deformitas, latere sub illis potest inuolucris ut aliena-
re prorsus animū ab uxore queat, quum corpore iam
seungi non liceat: Qualis deformitas si quo casu con-
tingat post contractas nuptias, suam quisq; sortem ne-
cesse ferat, ante uero ne quis capiatur insidijs, legibus
caueri debet, idq; tanto maiore studio fuit curandum
quod & soli illarū orbis plagarū singulis sunt contenti
coniugibus: & matrimoniū ibi haud saepe aliter, q̃ mor-
te soluitur: nisi adulterium: in causa fuerit, aut morū nō
ferenda molestia. Nempe alterutri sic offenso facta ab
senatu coniugis mutadi uenia: alter infamem simul ac
cælibem perpetuo uitam ducit. Alioquin inuitam con-
iugē, cuius nulla sit noxa repudiare, quod corporis ob-
gerit calamitas, id uero nullo pacto ferunt: nam & cru-
dele iudicant, tum quenq; deserī, cum maxime eget so-
latio, & senectuti, quum & morbos afferat & morbus
ipsa sit: incertam atq; infirmā fidem fore. Cæterum ac-
cidit interdum ut quum non satis inter se coniugum
conueniant mores repertis utriq; alijs quibus cum spe-
rent se suauius esse uicturos amborum sponte separa-
ti: noua matrimonia cōtrahant, haud absq; senatus au-
toritate tamen, qui nisi causa per se atq; uxores suas di-
ligenter cognita: diuortia non admittit. Imo ne sic qui-
dem, facile, quod rem minime utilem sciunt firmandæ
coniugum

coniugum charitati, facilem nouarū nuptiarum spem
esse propositam. Temeratores coniugij grauissima
seruitute plectuntur, & si neuter erat cælebs, iniuriam
passi (uelint modo) repudiatīs adulteris cōiugio in-
ter se ipsi iunguntur alioquin quibus uidebitur. At
si læsorum alteruter erga tam male merentem con-
iugem: in amore persistat: tamen uti coniugij lege
non prohibetur si uelit in opera damnatum sequi:
acciditq; interdum ut alterius pœnitentia alterius of-
ficiofa sedulitas miserationem commouens principi,
libertatem rursus impetret. Cæterum ad scelus iam
relapso nex infligitur. Cæteris facinoribus nullam cer-
tam pœnam lex ulla præstituit: sed ut quodq; atrox,
aut contra uisum est: ita supplicium senatus decer-
nit. Vxores mariti castigant, & parentes liberos: ni-
si quid tam ingens admiserint: ut id publice puniri,
morum intersit. sed ferè grauissima quæq; scelera ser-
uitutis incommodo puniuntur, id siquidem & scele-
ratis non minus triste: & reipublicæ magis commo-
dum arbitrantur, quàm si mactare noxios & protu-
sus amoliri festinent. Nam & labore quàm nece ma-
gis prosunt, & exemplo diutius alios ab simili flagitio
deterrent. quod si sic habitī rebellent atq; recalcitrent,
tum demum uelut indomita beluæ. quos cohercere
carcer & catena non potest, trucidantur. At patientibus
nō adimit omnis omnino spes: quippe longis domiti
q 2 malis

Aestima-
tio suppli-
cij penes
magistra-
tum.

malis si eam poenitentiam prae se ferant, quae peccatum
 testetur magis eis displicere quam poenam, principis in
 terdum prerogatiua: interdum suffragijs populi, aut mi-
 tigatur seruitus aut remittitur. Sollicitasse ad stuprum
 Stupri sol-
 licitati poe-
 na.
 nihil minus quam stuprasse periculi est. In omni siqui-
 dem flagitio certum destinatumque conatum aequant
 facto. neque enim id quod defuit ei putant prodesse de-
 bere: per quem non stetit: quo minus nihil defuerit. Mor-
 riones in delictijs habentur, quos ut affecisse contume-
 Voluptas
 e morio-
 nibus.
 lia magno in probro est, ita uoluptatem ab stultitia ca-
 pere non uetant. Si quidem id morionibus ipsis maxi-
 mo esse bono censent, cuius qui tam seuerus ac tristis
 est ut nullum neque factum neque dictum rideat ei tutan-
 dum non credunt, ueriti ne non satis indulgenter cure-
 tur ab eo, cui non modo nulli usui, sed ne oblectamen-
 to quidem (qua sola dote ualent) futurus esset. Irride-
 re deformem aut mutilum, turpe ac deforme non ei, qui
 ridetur, habetur, sed irrisori qui cuique quod in eius po-
 testate non erat ut fugeret, id uitij loco stulte exprobrat.
 Ut enim formam naturalem non tueri segnis atque inertis
 Fucata
 forma.
 ducunt, sic adiuumentum ab fucis quaerere infamis apud
 illos insolentia est. Vsu enim ipso sentiunt, quam non
 ullum formae decus uxores aequae ac morum probitas
 & reuerentia commendat maritis. Nam ut forma non ul-
 li sola capiuntur, ita nemo nisi uirtute atque obsequio re-
 tinetur. Non poenis tantum deterrent a flagitijs, sed
 Et praemij
 inuitandi ei
 ues ad offi-
 cium.
 propositis

propositis quoque honoribus ad uirtutes inuitat, ideoque
 statuas uiris insignibus & de republica praedare meritis
 in foro collocant, in rerum bene gestarum memoriam,
 simul ut ipsorum posteris maiorum suorum gloria cal-
 car & incitamentum ad uirtutem sit. Qui magistratum
 ullum ambierit exspes omnium redditur. Conuiuunt
 amabiliter, quippe nec magistratus ullus insolens, aut
 Damnat
 ambitus.
 Honor ma-
 gistratu.
 Dignitas
 principis.
 terribilis est: patres appellantur: & exhibent. iisdem de-
 fertur: ut debet: ab uolentibus honor: non ab inuitis exi-
 gitur. Ne principem quidem ipsum, uestis aut diadema,
 sed gestatus frumenti manipulus discernit, ut pontifi-
 cis insigne est praelatus cereus. Leges habent per quam
 Leges
 pauca.
 paucas. sufficiunt enim sic institutis paucissimae. Quin
 hoc in primis apud alios improbant populos, quod le-
 gum interpretumque uolumina, non infinita sufficiunt.
 Ipsi uero censent iniquissimum: ullos homines his obli-
 gari legibus: quae aut numerosiores sint, quam ut perle-
 gi queant: aut obscuriores quam ut a quouis possint
 intelligi: porro cauidicos: qui causas tractent callide:
 Aduocato-
 rum inuti-
 listurba.
 ac leges uasae, disputent: prorsus omnes excludunt. cen-
 sent enim ex usu esse: ut suam quisque causam agat: ea-
 demque referat iudici: quae narraturus patrono fuerat.
 Sic & minus ambagum fore & facilius elici ueritatem.
 dum eo dicente: quem nullus patronus fucum docuit:
 iudex solerter expendit singula: & contra uersutorum
 calumnias simplicioribus ingenijs opitulatur. haec apud
 q 3 alias

alias gentes: in tanto perplexissimarum aceruo legum difficile est obseruari. Cæterum apud eos unusquisq; est legis peritus. Nam & sunt (ut dixi) paucissima: & interpretationum præterea ut quæc; est maxime crassa: ita maxime æquam censent. Nempe quum omnes leges (inquiunt) ea tantum causa promulgentur: ut ab hijs quisq; sui commonefiat officij: subtilior interpretatio paucissimos admonet (pauci enim sunt qui assequantur) quum interim simplicior ac magis obuius legum sensus: omnibus in apto sit: alioquin quod ad uulgus attinet: cuius & maximus est numerus & maxime eget admonitu: quid referat utrum legem omnino non condas: an conditam in talem interpreteris sententiam: quam nisi magno ingenio & longa disputatione nemo possit eruere: ad quam inuestigandâ neq; crassum uulgi iudicium queat attingere: neq; uita in comparando uictu occupata sufficere. Hijs eorum uirtutibus incitati finitimi: qui quidem liberi sunt & suæ spontis (Multos enim ipsi iam olim tyrannide liberauerunt) magistratus sibi: ab illis alijs quotannis: alijs in lustrum impetrant: quos defunctos imperio, cum honore ac laude reducunt: nouosq; secum rursus in patriâ reuehunt. Atq; hi quidem populi optime profecto ac saluberrime reipublicæ suæ consulunt: cuius & salus & perniciēs, quum ab moribus magistratuum pendeat: quos nam potuissent elegisse prudentius, quam qui neq;

neq; ullo precio queant ab honesto deduci (utpote quod breui sit remigraturis inutile) ignoti ciuibus, aut prauo cuiusq; studio aut similitate flecti. Quæ duo mala, affectus atq; auaritiæ, sicubi incubuere iudicijs, illico iustitiam omnem, fortissimum reipublicæ neruum dissoluunt. Hos Vtopiani populos, quibus qui impellent ab ipsis petunt, appellant socios, cæteros quos beneficijs auxerunt amicos uocant. Fœdera quæ reliquæ De fœderibus. inter se gentes toties ineunt: frangunt ac renouant, ipsi nulla cum gente feriunt. Quorsum enim fœdus inquit: quasi non hominem homini satis natura conciliet quàm qui contempserit, hunc uerba scilicet putes curaturum. In hanc sententiam eo uel maxime trahuntur, quod in illis terrarum plagis, fœdera pactaq; principum solent parum bona fide seruari. Etenim in Europa idq; his potissimum partibus quas CHRISTI fides & religio possidet, sancta est & inuiolabilis ubiq; maiestas fœderum, partim ipsa iustitia & bonitate principum, partim summorum reuerentia metuq; pontificum, qui ut nihil in se recipiunt ipsi: quod non religiosissime præstant. ita cæteros omnes principes iubent, ut pollicitis omnibus modis immorentur, tergiuersantes uero pastoralis censura & seueritate compellunt. Merito sane censent turpissimam rem uideri si illorum fœderibus absit fides: qui peculiari nomine fideles appellantur. At in illo nostro orbe terrarum, quæ circulus æquator uix tam longe q 4 ab hoc

ab hoc nostro orbe semouet: quæ uita moresque dissident: foederum nulla fiducia est: quorum ut quoque plurimis ac sanctissimis ceremoniis innodatum fuerit: ita citissime soluitur inuenta facile in uerbis calumnia, quæ sic interim de industria dictant callide: ut nunquam tam firmis adstringi uinculis queant: quin elabantur aliqua, foedusque & fidem pariter eludant. Quam uafriem, imo quam fraudem dolumque: si priuatorum deprehenderet interuenisse contractui: magno supercilio rem sacrilegam: & furca dignam clamitarent, hi nimirum ipsi: qui eius consilij principibus dati: semet gloriatur Autores. Quo fit ut iustitia tota uideatur, aut non nisi plebea uirtus & humilis, quæque longo interuallo subsidat infra regale fastigium: aut uti saltem duæ sint quarum altera uulgus deceat, pedestris & humirepa: neue usque sepra transilire queat, multis undique restricta uinculis, altera principum uirtus, quæ sicuti sit quam illa popularis augustior: sic est etiam longo interuallo liberior, ut cui nihil non liceat nisi quod non libeat. Hos mores ut dixi principum: illic foedera tam male seruantium puto in causa esse: ne ulla feriant Vtopienses: mutaturi fortasse sententiam si hic uiuerent. Quamquam illis uidetur ut optime seruentur: male tamen inoleuisse foederis omnino sancienti consuetudinem qua fit, ut (perinde ac si populum populo: quos exiguo spacio, collis tantum aut riuus discriminat: nulla naturæ societas copularet) hostes

hostes atque inimicos inuicem sese natos putent, meritoque in mutuam grassari perniciem, nisi foedera prohibeant, quin his ipsis quoque initis, non amicitiam coalescere, sed manere prædandi licentiam, quatenus per imprudenciam dictandi foederis, nihil quod prohibeat satis caute comprehensum in pactis est. At illi contra censent, neminem pro inimico habendum, à quo nihil iniuriæ profectum est. Naturæ consortium, foederis uice esse, & satius, ualentiusque homines inuicem beneuolentia, quam pactis, animo quam uerbis connecti.

DE RE MILITARI.

Bellum utpote rem planè beluinam, nec ulli tamen beluarum formæ in tam assiduo, atque homini est usu, summopere abominantur, contraque morem gentium sermè omniū nihil æque ducunt inglorium, atque petitam è bello gloriam. eoque licet assidue militari sese disciplina exerceant, neque id uiri modo, sed foeminae quoque, statis diebus, ne ad bellum sint, quum exigat usus, inhabiles: non temere capeffunt tamen, nisi quo aut suos fines tueatur, aut amicorum terris, infusos hostes propulsent, aut populum quempiam tyrannide pressum, miserati, (quod humanitatis gratia faciunt) suis uiribus Tyranni iugo, & seruitute liberent. Quamquam auxilium gratificantur amicis non semper quidem, quo se defendant, sed interdum quoque illatas retolliant,

130 V T O P I A E T H O M A E M O R I
 lient, atq; ulciscantur iniurias. uerum id ita demum fa-
 ciunt, si re adhuc integra consulantur ipsi, & probata
 causa, repetitis ac non redditis rebus belli autores infer-
 rendi sint, quod non tunc solum decernūt, quoties ho-
 stili incurſu abacta est praeda. uerum tum quoque mul-
 to infestius, quum eorum negotiatores usquam gen-
 tium, uel iniquarum prætectu legum, uel sinistra deri-
 uatione bonarum, iniustam subeunt, iustitiæ colore, ca-
 lumniam. Nec alia fuit eius origo belli, quod pro Ne-
 phelogetis aduersus Alaopolitas, paulo ante nostram
 memoriam, Vtopienſes gessere, quàm apud Alaopoli-
 tas Nephelogetarum mercatoribus illata prætectu iu-
 ris (ut uisum est ipsis) iniuria certe, siue illud ius, siue ea
 iniuria fuit, bello tam atroci est uindicata, quàm ad pro-
 prias utriusq; partis uires, odiq; circūiectarum etiam
 gentium studia atque opes adiungerentur, ut floren-
 tissimis populorum alijs concussis, alijs uehementer af-
 flictis, orientia ex malis mala, Alaopolitarum seruitus
 demum, ac deditio finierit, qua in Nephelogetarum
 (neq; enim sibi certabant Vtopienſes) potestatem con-
 cessere, gentis, florentibus Alaopolitarum rebus, haud
 quaquam cum illis conferendæ. Tam acriter Vtopien-
 ſes amicorum, etiam in pecunijs, iniuriam persequun-
 tur, suas ipsorū, non item, qui sicubi circumscripsi bonis
 excidant, modo corporibus absit uis hætenus irascun-
 tur, uti quoad satisfactio fiat, eius cōmercio gētis absti-
 neant.

LIBER SECVNDVS. 131
 neant. Non quod minoris sibi curæ ciues, q̃ socj sint,
 sed horum tamen pecuniam intercipi, ægrius q̃ suam
 ferunt, propterea quod amicorum negotiatores, quo-
 niam de suo perdunt priuato, graue uulnus ex iactura
 sentiunt. At ipsorum ciuibus nihil nisi de publica perit,
 præterea quod abundabat domi, ac ueluti supererat,
 alioqui non emittendum foras. Quo fit uti intertri-
 mentum citra cuiusquàm sensum accidat. Quo circa ni-
 mis crudele censent id damnum multorum ulcisci mor-
 tibus, cuius damni incommodum nemo ipsorum, aut
 uita, aut uictu persentiscat. Cæterum si quis suorū usq;
 per iniuriam debilitetur, aut occidat, siue id publico fa-
 ctum consilio, siue priuato sit, per legatos re comperta,
 nisi deditis noxijs placari nō possunt, quin ilico bellum
 denuncient. Noxæ deditos, aut morte, aut seruitio pu-
 niunt. Cruentæ uictoriæ non piget modo eos, sed pu-
 det quoq; reputantes inscitiam esse quālibet preciosas
 merces nimio emisse, arte doloq; uictos, oppressos ho-
 stes impendio gloriantur, triūphumq; ob eam rē publi-
 citus agunt, & uelut re strennue gesta, tropheū erigunt.
 tunc enim demum uiriliter sese iactant, & cum uirtu-
 te gessisse, quoties ita uicerint, quomodo nullum ani-
 mal præter hominē potuit, id est ingenij uiribus. Nam
 corporis inquit ursi, leones, apri, lupi, canes, cæteraq;
 beluæ dimicant, quarum ut pleræq; nos robore ac fero-
 da uincunt, ita cunctæ ingenio, & ratione superantur.

Magno
 empti uil-
 loria.

12 Hoc

Hoc unum illi in bello spectant, uti id obtineant, quod si fuissent ante consequuti, bellum non fuerant illaturi, aut si id res uetet, tam seueram ab his uindictam expectant, quibus factum imputant, ut idem ausuros in posterum terror absterreat. Hos propositi sui scopos destinant, quos mature petunt, at ita tamē, uti prior uitandi periculi cura, quā laudis aut famae cōsequendae sit. Itaq; protinus indicto bello, schedulas ipsorum publico signo roboratas, locis maxime cōspicuis hosticæ terræ, cū uno tempore multas appendi procurant, quibus ingentia pollicentur præmia, si quis principem aduersarium sustulerit, deinde minora quancū illa quoq; egregia decernunt, pro singulis eorum capitibus, quorum nomina in iisdem literis proscribūt, hī sunt quos secundum principem ipsum, autores initi aduersus se consilij ducunt. Quicquid percussori præfiniunt, hoc gemināt ei, qui uiuū ē proscriptis aliquē ad se pduxerint, quum ipsos quoq; proscriptos, præmijs iisdem, addita etiam impunitate, contra socios inuitant. Itaq; fit celeriter, ut & ceteros mortales suspectos habeant, & sibi inuicem ipsi, neq; fidentes satis, neq; fidi sint, maximūq; in metu & non minore periculo uersentur. Nam sæpe numero constat euenisse, uti bona pars eorum & princeps in primis ipse ab his proderentur, in quibus maximam spem reposuerunt. Tam facile quoduis in facinus impellūt munera, quibus illi nullum exhibent modum.

dum. Sed memores in quantum discrimen hortantur, operam dant, uti periculi magnitudo beneficiorū mole compensetur. eōq; non immensam modo auri uim, sed prædā quoq; magni reddit⁹ in locis apud amicos tutissimis, propria ac perpetua pollicitantur, & summa cū fide præstant. Hunc licitandi mercandiq; hostis morē, apud alios improbatum, uelut animi degeneris crudele facinus illi magnæ sibi laudi ducunt, tanq; prudentes, qui maximis hoc pacto bellis, sine ullo prorsus prælio defungantur, humaniq; ac misericordes etiam, qui paucorum nece noxiorum, numerosas innocentium uitas redimāt, qui pugnando fuerint occubituri. Partim ē suis, partim ex hostibus, quorum turbam, uulguq; non minus feruē quam suos miserantur, gnari nō sua sponte eos bellum capessere, sed principum ad id furij agi. Si res hoc pacto non procedat, dissidiorum semina iaciunt, aluntq; fratre principis, aut aliquo ē nobilibus in spem potiundi regni perducto. Si factiones internae languerint, finitimas hostibus gētes excitāt, committuntq; eruto uetusto quopiam titulo, quales nuncq; regibus desunt, suas ad bellum opes polliciti, pecuniā affluenter suggerunt. Ciues parcissime, quos tam unice habent charos, tantiq; sese mutuo faciunt, ut neminem sint ē suis cum aduerso principe libenter commutaturi. At aurum, argentumq; quoniam unū hunc in usum omne seruant, haud grauatim erogant, utpote non mi-

nus comode uicturi, etiam si uniuersum impenderent. Quin præter domesticas diuitias est illis foris quoque infinitus thesaurus, quo plurimæ gentes, uti ante dixi, in ipsorum ære sunt. ita milites undiq; conductos ad bellum mittunt, præsertim ex Zapoletis. Hic populus quingentis passuum millibus ab Vtopia distat, orientem solem uersus, horridus, agrestis, serox, syluas montesq; asperos, quibus sunt innutriti, præferunt. Dura gens, æstus, frigoris, & laboris patiens, deliciarum expers omnium, neque agriculturæ studens, & cum ædificiorum tum uestitus indiligens, pecorum duntaxat curam habent. Magna ex parte uenatu & rapto uiuunt. Ad solum bellum nati, cuius gerendi facultatem studiose quarunt, repertam cupide amplectuntur, & magno numero egressi, cuius requirenti milites uili semet offerunt. Hanc unam, uitæ artem nouerunt, qua mors quaeritur, sub quibus merent, acriter pro hijs & incorrupta fide dimicant. Verum in nullum certum diem sese obstringunt, sed ea lege in partes ueniunt, ut posteriore die, uel ab hostibus, oblato maiore stipendio sint staturi, hñdem perendie rursus inuitati plusculo remigrant. Rarum oritur bellum, in quo non bona pars illorum in utroq; sint exercitu. itaq; accidit quotidie, ut sanguinis necessitudine, coniuncti, qui & hñdem in partibus conducti familiarissime semet inuicem utebantur, paulo post in contrarijs distracti copias, hostiliter concurrant. & infestis animis.

mis, obliti generis, immemores amicitiae, mutuo sese confodiant, nulla alia causa in mutuam incitati perniciem, quam quod à diuersis principibus exigua pecuniola conducti, cuius tam exactam habent rationem, ut ad diurnum stipendium unius accessione assis facile ad commutandas partes impellantur. Ita celeriter imbiberunt auaritiam, quæ tamen nulli est eis usui. Nam quæ sanguine quaerunt, protinus per luxum, & eum tamen miserum consumunt. Hic populus Vtopiensibus aduersus quosuis mortales militat, quod tanti ab hijs eorum conducatur opera quanti nusquam alibi. Vtopienses si quidem ut bonos quaerunt quibus utantur ita hos quoque homines pessimos quibus abutantur. quos quum usus postulat, magnis impulsos pollicitationibus, maximis obijciunt periculis, unde plerumq; magna pars nunquam ad exigenda promissa reuertitur, superstitibus, quæ sunt polliciti bona fide, persoluunt, quoad similes ausus incendantur. Neque enim pensi quicquam habent, quam multos ex eis perdant. rati de genere humano maximam merituos gratiam se, si tota illa colluie populi tam tetra, ac nepharia orbem terrarum purgare possent. Secundum hos eorum copijs utuntur, pro quibus arma capiunt, deinde auxiliaribus cæterorum amicorum turmis. Postremo suos ciues adiungunt, e quibus aliquem uirtutis probatæ uirum, totius exercitus summæ præficiunt. Huic duos ita substituunt, uti eo incolumi, ambo

ambo priuati sint, capto aut interempto, alter è duob⁹ uelut hæreditate succedat, ei⁹ ex euentu tertius. ne (ut sunt bellorum sortes uariæ) periditante duce totus perturbetur exercitus. E quaq³ ciuitate delectus exercetur ex his, qui sponte nomen profitentur. neque enim inuitus quisquàm foras in militiam truditur, quod persuasum habeant, si quis sit natura timidior, nō ipsum modo nihil facturum strennue, sed metum etiam comitibus incussurum. Cæterum si quod bellum ingruat in patriam, ignauos huiusmodi, modo ualeant corpore, in naues mixtos melioribus collocat: Aut in moenibus sparsim disponunt. unde non sit refugiendi locus. ita suorum pudor, hostis in manibus, atq³ adempta fugæ spes, timorem obruunt, & sæpe extrema necessitas in uirtutem uertitur. At sicuti ad externū bellum ex ipsis nemo protrahitur nolens, ita scæminas uolentes in militiam comitari maritos, adeo non prohibent, ut exhortentur etiam, & laudibus incitent, profectas cum suis quamq³ uiro, pariter in acie constituunt. cum sui quemq³ liberi affines cognati circumsistunt, ut hi de proximo sint mutuo sibi subsidio, quos maxime ad ferendas inuicem suppetias natura stimulat. In maximo probro est coniunx absq³ coniuge redux, aut amisso parente reuersus filius. quo sit, uti si ad ipsorū manus uentū sit modo perstet hostes, longo & lugubri pralio ad interitionem usque decernatur. Nempe ut omnibus curant

rant modis ne ipsis dimicare necesse sit, modo bello possint uicaria conductitiorum manū defungi. ita quū uitari non potest quin ipsi ineant pugnam, tam intrepide capeffunt, quàm quoad licuit prudenter detrectabant, nec tam primo ferociunt impetu quàm mora sensim & duratione inualescunt, tam affirmatis animis ut interim citius quàm auerti queant: Quippe uictus illa securitas quæ cuiq³ domi est, ademptaq³ de posteris anxia cogitandi cura (Nam hæc solitudo generosos ubique spiritus frangit) sublimem & uinci dedignantē facit. Ad hæc militaris disciplinæ peritia fiduciam præbet, postremo rectæ opiniones (quibus & doctrina & bonis reipublicæ institutis imbuti à pueris sunt) uirtutē addunt. qua neq³ tam uilem habent uitam, ut temere prodigant, neq³ tam improbe charam, ut quum honestas ponendam suadeat, auare turpiterq³ retineat. Dū ubiq³ pugna maxima feruet, lectissimi iuuenes coniurati, deuotiq³ ducem sibi deposcūt aduersum, hūc aperte inuadunt, hunc ex insidijs adoriuntur, idem eminus idem cominus petitur, longoq³ ac perpetuo cuneo, summissis assidue in fatigantium locum recentibus, oppugnatur. raroq³ accidit (ni sibi fuga prospiciat) ut non intereat aut uiuus in hostium potestatem ueniat. Si ab ipsis uictoria sit, haud quaquàm cæde grassantur, fugatos enim comprehendunt, quàm occidunt libentius. neq³ unquàm ita persequuntur fugientes, ut non unā

Dux potissimum impetendus, quo citius finiatur bellum.

138 V T O P I A E T H O M A E M O R I
interim sub signis instructam aciem retineant, adeo
uisi cæteris superati partibus, postrema acie sua uictor-
riam adepti sint, elabi potius hostes uniuersos sinant,
quàm insequi fugiētes perturbatis suorum ordinibus
insuescant. memores sibimet, haud semel usu uenisse,
ut mole totius exercitus uicta profligataq, quū hostes
uictoria gestientes, hac atq, illac abeuntes persequere-
tur, pauci ipsorum in subsidijs collocati ad occasiones
intenti, dispersos ac palantes illos & præsumpta securi-
tate negligentes derepente adorti, totius euentum præ-
lii mutauerunt. extortaq, è manibus tam certa & indu-
bitata uictoria, uicti uictores inuicem uicerunt. Haud
facile dictu est, astutiores instruendis insidijs, an cautio-
res ad uitandas sient. fugam parare credas, quum ni-
hil minus in animo habent, contra quum id consilij ca-
piunt, nihil minus cogitare putes. Nam si nimium sese
sentiunt, aut numero, aut loco premi, tunc aut noctu
agmine silente, castra mouent, aut aliquo stratagemate
te eludunt, aut interdum ita sensim sese referunt, tali se-
uato ordine, ut non minus periculi sit cedentes quàm
instantes adoriri. Castra diligentissime communium
fossa prealta lataque, terra quæ egeritur introrsum teie-
cta, nec in eam rem opera mediaſtinorū utuntur, ipso-
rum manibus militum res agitur, totusq, exercitus in
opere est, exceptis qui pro uallo in armis ad subitos ca-
sus excubant. Itaq, tam multis adnitentibus, magnū
multumq,

multumq; amplexa loci munimenta, omni fide citius
perficiunt. Armis utuntur ad excipiendos ictus, fir-
mis, nec ad motum gestumue quemlibet ineptis, adeo
ut ne natando quidem molesta sentiant. Nam armati
natari inter militaris disciplinæ rudimēta consueſcūt,
tela sunt eminus sagittæ, quas acerrime simul & certissi-
me iaculantur non pedites modo, sed ex equis etiam,
cominus uero nō gladij, sed secures uel acie letales, uel
pondere seu cæsim, seu pūctim feriant. Machinas exco-
gitant solertissime, factas accurratissime cælant ne ante
peditæ quàm res postulet. Ludibrio magis quàm usui
sint, in quibus fabricandis hoc in primis respiciunt, uti
uectu faciles & habiles circumactu sint. Initas cum
hostibus inducias tam sancte obseruant, ut ne laceſſiri
quidem uiolent. Hostilem terram non depopulan-
tur, neque segetes exurunt, imo ne hominum equo-
rumue pedibus, conterantur, quantum fieri potest pro-
uident, rati in ipsorum usus crescere. Inermem nemi-
nem lædunt, nisi idem speculator sit. Deditas urbes
tuentur, at nec expugnatas, diripiunt, sed per quos de-
ditio est impedita eos enecant, cæteris defensoribus in-
seruitutem addictis. Imbellem turbam omnem relin-
quunt intactam. Si quos deditiōem sualisse compere-
rint, his ē damnatorum bonis aliquam partem impar-
tiunt, reliqua sectione auxiliares donant. Nam ipsorū
nemo quicquā de præda capit. Caterum confecto
bello,

Formæ ar-
morum.

De indu-
cijs.

At hodie
Victores
maximam
partem de-
pendunt.

bello, non amicis impensas in quos insumpsere, sed uictis imputant, exiguntque eo nomine, partim pecuniam quam in similes bellorum usus reseruant, partim prædicia quæ sint ipsis apud eos perpetua non exigui census. Huiusmodi redditus nunc apud multas gentes habent, qui uarijs ex causis paulatim nati, supra septingenta ducatorum millia in singulos annos excreuerunt, in quos e suis ciuibus aliquos emittunt quæstorum nomine, qui magnifice uiuant, personamque magnatam, illic præ se ferant, at multum tamen superest quod inferatur ærario, nisi malint eidem genti credere, quod sæpe tantisper faciunt, quoad uti necesse sit uixque accidunt unquam, ut totam reposcant. Ex his prædijs partem assignant illis, qui ipsorum hortatu tale discrimen, adeunt quale ante monstraui, si quis princeps armis aduersus eos sumptis, eorum ditionem paret inuadere, magnis illico uiribus extra suos fines occurrunt: nam neque temere in suis terris bellum gerunt, neque ulla necessitas tanta est, ut eos cogat aliena auxilia in insulam suam admittere.

DE RELIGIONIBVS VTOPIENSIVM.

RELIGIONES sunt non per insulam modo: uerum singulas etiam urbes uariæ, alijs Solem, Lunam alijs, alijs aliud errantium syderum dei uice

uenerantibus, sunt quibus homo quispiam, cuius olim aut uirtus aut gloria enituit, non pro deo tantum, sed pro summo etiam deo suspicitur. At multo maxima pars, eademque longe prudētior, nihil horum, sed unum quoddam numen putant, incognitum, æternum, immensum, inexplicabile, quod supra mentis humanæ captum sit, per mundum hunc uniuersum, uirtute non mole diffusum, hunc parentem uocant. Origines, auctus, progressus, uices, finesque rerum omnium, huic acceptos uni referunt, nec diuinos honores alij præterea ulli, applicant. Quin cæteris quoque omnibus, quam diuersa credentibus, hoc tamen cum istis conuenit, quod esse quidem unum censent summum, cui & uniuersitatis opificium, & prouidentia debeat, cumque communiter omnes patria lingua Mythram appellant, sed eo dissentiant, quod idem alius apud alios habetur. Autumate quoque quicquid id sit, quod ipse summum ducit, eandem illam prorsus esse naturam, cuius unius numini ac maiestati, rerum omnium summa, omnium consensu gentium tribuitur. Cæterum paulatim omnes ab ea superstitionum uarietate desciscunt, atque in unam illam coalescunt religionem, quæ reliquas ratione uidetur antecellere. Neque dubium est quin cæteræ iam pridem euanuissent, nisi quicquid improspere cuiquam inter mutandæ religionis consilia fors obieciisset, non id accidisset casu, sed cælitus immissum inter-

pretaretur timor, tanq̃ numine, cuius relinquebatur cultus, impium contra se propositum uindicante. At posteaq̃ acceperunt à nobis CHRISTI nomen, doctri nam, mores, miracula, nec minus mirandam tot marty rum constantiam, quorum sponte susus sanguis, tam numerosas gentes in suam sectam longe lateq̃ traduxit, non credas quàm pronis in eam affectibus etiã ipsi concesserint, siue hoc secretius inspirante deo, siue quod eadem ei uisa est hæresi proxima, quæ est apud ipsos potissima, quanquàm hoc quoq̃ fuisse non paulum momenti crediderim, quod CHRISTO cõmunem suorum uictum audierant placuisse, & apud germanissimos Christianorũ conuentus adhuc in usu esse. *Canobia* te quoquo id momento accidit, haud pauci nostram in religionem coierunt Lymphæq̃ sacra sunt abluti. Verum quoniam in nobis quatuor (totidem enim duntaxat supereramus, nam duo satis concesserant) nemo id quod doleo, sacerdos erat. Cæteris initiati, ea tamẽ adhuc sacramenta desyderant, quæ apud nos non nisi sacerdotes conferunt, intelligunt tamen, optantq̃ ita ut nihil uehementius, quin hoc quoq̃ sedulo iam inter se disputant an sine Christiani pontificis missu quisq̃ suo numero delectus sacerdotij consequatur charactere. & electuri, sanẽ uidebãtur. uerum quum ego discederem, nondum elegerant. Quia hi quoque religio
ni Christianæ

ni Christianæ, qui non assentiunt, neminem tamen absterrent, nullum oppugnant imbutum. Nisi quod unus è nostro cœtu me præsente coercitus est. Is quum recens ablutus, nobis contra suadentibus, de CHRISTI cultu publice maiore studio, quàm prudentia differeret, usque adeo cœpit incallescere, ut iam nostra modo sacra cæteris anteferet, sed reliqua protenus uniuersa damnaret. Prophana ipsa, cultores impios ac sacrilegos, æterno plectendos igni uociferaretur. Talia diu concionantem comprehendunt, ac reum non spretæ religionis, sed excitati in populo tumultus agunt, peraguntque, damnatum, exilio mulctant, siquidem hoc interim antiquissima instituta numerant, ne sua cuiquàm religio fraudi sit. Vtopus enim iam inde ab initio, quum accepisset incolas ante suum aduentum de religionibus inter se assidue dimicasse, atque animaduertisset eam rem, quod in comune dissidentes, singulæ pro patria sectæ pugnant, occasionem præstitisse sibi uincendarum omnium, adeptus uictoriam in primis sanxit, uti quàm cuique religionem libeat sequi liceat, ut uero alios quoque in suam traducat, hactenus niti possit, uti placide, ac modeste suam rationibus astruat, non ut acerbè cæteras destruat, si suadendo non persuadeat, neque uim ullam adhibeat, & conuictis temperet, per
tulantius

Laude tra
hendi sunt
hoies ad re
ligionem.

144 V T O P I A E T H O M A E M O R I
 tulantius hac de re contendente exilio, aut seruitute
 mulctant. Hæc Vtopus instituit non respectu pacis mo-
 do quam assiduo certamine, atque inexpressibili odio fundi-
 tus uidit euertere, sed quod arbitratus est, uti sic decerneret,
 ipsius etiam religionis interesse, de qua nihil est ausus
 temere definire, uelut incertum habens, an uarium ac mul-
 tiplicem expetens cultum deus, aliud inspiret alij, certe
 ui ac minis exigere, & quod tu uerum credis idem omni-
 bus uideatur, hoc uero & insolens & ineptum censuit,
 tum si maxime una uera sit, ceteræ omnes uanæ, facile
 tamen præuidit (modo cum ratione ac modestia res
 agatur) futurum denique: ut ipsa per se ueri uis emergat
 aliquando atque emineat, sin armis & tumultu certetur,
 ut sint pessimi quique maxime peruicaces, optimam ac
 sanctissimam religionem ob uanissimas inter se super-
 stitiones, ut segetes inter spinas ac frutices obrutum iri.
 Itaque hanc totam rem in medio posuit, & quid creden-
 dum putaret liberum cuique reliquit. Nisi quod sanctæ
 ac seueræ uetuit, ne quis usque adeo ab humanæ naturæ
 dignitate degeneret, ut animas quoque interire cum cor-
 pore, aut mundum temere ferri, sublata prouidentia pu-
 tet, atque ideo post hanc uitam supplicia uitij decreta, uitæ
 premiæ constituta credat. contra sentientem, ne in ho-
 minum quidem ducunt numero, ut qui sublimem ani-
 mæ suæ naturam, ad pecuini corpusculi uilitatem de-
 iecerit, tantum abest ut inter ciues ponant, quorum
 instituta

LIBER SECVNDVS. 145
 instituta, moresque (si per metum liceat) omnes, stoccifa-
 cturus sit. Cui enim dubium esse potest, quin is publi-
 cas patriæ leges, aut arte clauis eludere, aut uincatur in-
 fringere, dum suæ priuatim cupiditati seruiat, cui nul-
 lus ultra leges metus, nihil ultra corpus spei superest
 amplius. Quamobrem sic animato nullus communica-
 tur honos, nullus magistratus committitur, nulli publi-
 co muneri præficitur. Ita passim uelut inertis, ac iacen-
 tis naturæ despicitur. Cæterum nullo afficiunt supplicio,
 quod persuasum habeant, nulli hoc in manu esse, ut quic-
 quid libet, sentiat. sed nec minis adigunt ullis, animum
 ut dissimulet suum, nec fucos admittunt, & mendacia,
 quæ uelut proxima fraudi, mirum quam habent inuisa.
 Verum ne pro sua disputet sententia prohibent, atque
 id duntaxat apud uulgus. Nam alioquin apud sacer-
 dotes, grauesque uiros seorsum, non sinunt modo, sed
 hortantur quoque, confisi fore, ut ea tandem uesania
 rationi cedat. Sunt & alij, nec hi sane pauci, nempe im-
 prohibiti, ueluti neque ratione penitus pro se carentes,
 neque mali, qui uitio longe diuerso, brutorum quoque
 æternas esse animas opinantur. At nostris tamen neque
 dignitate comparandas, neque ad æquam natus felicitate
 tem. hominum enim cuncti ferè tam immensam fore
 beatitudinem pro certo atque explorato habent, ut mor-
 bum lamententur omnium, mortem uero nullius, nisi
 quæ uident anxie e uitæ, inuitumque diuelli. Nempe hoc
 pro

Mira opti-
 nio de ani-
 mabus bru-
 torum.

pro pessimo habet augurio, tanquam anima exspes ac male conscia, occulto quopiam imminentis poenae praesagio, reformidet exitum. Ad hoc haudquaquam gratum deo, eius putat aduentum fore, qui quum sit accersitus, non accurrit libens, sed inuitus ac detrectans pertrahitur. Hoc igitur mortis genus, qui intuentur horrent, itaque defunctos, mcesti ac silentes efferunt, precati propitiis manibus deum, uti eorum clementer infirmitatibus ignoscat, terra cadauer obruunt. Contra, quicumque alacriter ac pleni bona spe decesserint, hos nemo luget, sed cantu prosequuti funus, animas deo, magno commendantes affectu, corpora tandem reuerenter magis quam dolenter concremant, columnamque loco insculptis defuncti titulis erigunt, domum reuersi, mores, actaque eius recensent, nec ulla uitae pars, aut sapius, aut libentius, quam latus tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam, & uiuis efficacissima rentur incitamenta uirtutum, & gratissimum defunctis cultum putant, quos interesse quoque de se sermonibus opinantur, quamquam (ut est hebes mortalium acies) inuisibiles. Nam neque felicium sorti conueniat, libertate carere migrandi quo uelint, & ingratorum fuerit prorsus abiectis desiderium amicos inuisendi suos, quibus eos dum uiuerent, mutuus amor, charitasque deuinxerat, quamquam bonis uiris, ut caetera bona, auctam post fata potius, quam imminutam coniectant. Mortuos ergo uersati inter

inter uiuentes credunt, dictorum factorumque spectatores, eoque res agendas fidentius aggrediuntur, talibus ueluti freti praesidibus, & ab inhonesto secreto deterret eos, credita maiorum praesentia. Auguria, caeterasque superstitionis uanae diuinationes, quarum apud alias gentes magna est observatio, negligunt prorsus, atque irrident. Miracula uero, quae nullo naturae proueniunt adminiculo, uelut praesentis opera, testesque numinis uenerantur, qualia & ibi frequenter extare ferunt, & magnis interdum ac dubijs in rebus publica supplicatione, certa cum fiducia procurant, impetrantque. Gratum deo cultum putant naturae contemplationem, laudemque ab ea. sunt tamen, hi quoque haud sane pauci, qui religione ducti, literas negligunt, nulli rerum cognitioni student, neque ocio prorsus ulli uacant, negocijs tantum, bonisque in caeteris officijs statuunt, futuram post fata felicitatem promereri. Itaque alij agrotis inseruiunt, alij uias reficiunt, purgant fossas, pontes reparant, cespites, arenas, lapides effodiunt, arbores demoliuntur ac discerant, bigisque ligna, fruges, item alia in urbes important, nec in publicum modo, sed priuatim quoque ministros, ac plus quam seruos agunt. Nam quicquid usquam operis est asperum, difficile, sordidum, a quo plerisque labor, fastidium, desperatio deterreat, hoc illi sibi totum libentes, hilaresque desumunt, caeteris ocium procurant, ipsi perpetuo in opere ac labore uersantur,

Vita actiua.

santur, nec imputant tamen, nec aliorum sugillant uitā,
nec suam efferunt. Hī quo magis sese seruos exhibent,
eo maiore apud omnes in honore sunt. Eorum tamen
hæreses duæ sunt, Altera cælibum, qui nō Venere mo-
do in totum abstinent, sed carniū esu quoq; quidam
animalium etiā omnium, reiectisq; penitus tāquā
noxīs uitæ præsēntis uoluptatibus, futuræ duntaxat,
per uigilias ac sudores inhiāt, eius propediem obtinen-
dæ spe. alacres interim, uegetiq;. Altera laboris haud
minus appetens, coniugium præfert, ut cuius nec asper-
nantur solatium, & opus, naturæ debere se, & patriæ li-
beros putant. Nullam uoluptatem refugiūt, quæ nihil
eos ab labore demoretur. Carnes quadrupedū uel eo-
nomine diligunt, quod tali cibo se ualidiores ad opus
quodq; censeant. Hos Vtopiani prudentiores, at illos
sanctiores reputant. Quos quod cælibatū anteferunt
marrimonio, asperamq; uitam placidæ anteponunt, si
rationibus niterentur irriderent, nunc uero quum se fa-
teantur religione duci suspiciunt ac reuerentur. Nihil
enim sollicitius obseruant, quā ne temere quicquā
ulla de religione pronuncient. Huiusmodi ergo sunt
quos illi peculiari nomine sua lingua Buthrescas uo-
cant, quod uerbum latine religiosos licet interpretari.
Sacerdotes habent eximia sanctitate, eōq; admodum
paucos. neq; enim plus quā tredecim in singulis ha-
bent urbibus pari templorum numero, nisi quum iux-
ad

ad bellum. tunc em̄ septem ex illis cū exercitu profectis
totidem sufficiuntur interim, sed illi reuersi, suū quisq;
locum recuperat, qui supersunt, hī quoad decedenti-
bus illis ordine succedant, comites interea sunt Pontifi-
cis. Nam unus reliquis præficitur. Eliguntur à populo,
idq; cæterorum ritu magistratuum, occultis, ad studia
uitanda, suffragiis. electi à suo collegio consecrātur. Hī
rebus diuinis præsumt, religiones curant, ac morum ue-
luti censores sunt, magnōq; pudori ducit ab hīs quen-
quā tanquā uitæ parum probatæ accersi, compella-
riue. Cæterum ut hortari atque admonere illorum est,
ita coercere atque in facinorosos animaduertere prin-
cipis, atque aliorum est magistratuum, nisi quod sacris
interdicunt, quos improbe malos comperiunt. nec ul-
lum ferē supplicium est quod horreant magis. Nam
& summa percellūtur infamia, & occulto religionis me-
tu lacerantur, ne corporibus quidem diu futuris in tu-
to. quippe ni properam pœnitentiam sacerdotibus ap-
probent, comprehensi impietatis pœnam Senatui per-
soluunt, pueritia iuuentusq; ab illis eruditur, nec prior
literarū cura, quā morum ac uirtutis habetur, namq;
summam adhibet industriam, ut bonas protenus opi-
niones, & conseruandæ ipsorum reipublicæ utiles, tene-
ris adhuc, & sequacibus puerorum animis instillent,
quæ ubi pueris penitus infederint, uiros per totam ui-
tam comitantur, magnamq; ad tuendum publicæ rei
statum

Foeminae
sacerdotesExcomuni-
catio.At apud
nos quanta
turba est.

statum (qui non nisi uirgines dilabatur, quæ ex peruersis nascuntur opinionibus) afferunt utilitatem. Sacerdotibus (ni foeminae sint, nam neque ille sexus excluditur, sed rarius, & non nisi uidua, natuque grandis eligitur) uxores sunt popularium selectissimæ. Neque enim ulli apud Vtopienses magistratui maior habetur honos usque adeo, ut si quid etiam flagitij admiserint, nulli publico iudicio subsint, deo tantum, ac sibi relinquuntur. Neque enim fas putant illum, quantumuis scelestum, mortali manu contingere, qui Deo tam singulari modo uelut anathema dedicatus est. Qui mos illis facilius est obseruatu, quod sacerdotes & tam pauci, & tanta cura deliguntur. Nam neque temere accidit, ut qui ex bonis optimus ad tantam dignitatem, solius respectu uirtutis euehitur, in corruptelam & uitium degeneret, & si iam maxime contingeret, ut est mortalium natura mutabilis, tamen qua sunt paucitate, nec ulla præter honorem potestate præditi, ad publicam certe perniciem nihil magni ab his momenti pertimescendum sit. Quos ideo tam raros atque infrequentes habent, ne dignitas ordinis, quem nunc tanta ueneratione prosequuntur, communicato cum multis honore uilesceret, præsertim quum difficile putent frequentes inuenire tam bonos, ut ei sint dignitati pares, ad quam gerendam non sufficit mediocribus esse uirtutibus. Nec eorum aestimatio apud suos magis, quam apud exteras etiam gen-
tes

tes habetur, quod inde facile pater, unde etiam natum puto. Nempe decernentibus prælio copijs, scorsum illi non admodum procul confidunt in genibus, sacras induti uestes, tensis ad cælum palmis, primum omnium pacem, proxime, suis uictoriam, sed neutri cruentam partem comprecantur, uincens suis decurrunt in aciem, saeuientesque in profligatos inhibent, uidisse tantum atque appellasse præsentem ad uitam satis, disfluentium contactus uestium, reliquas quoque fortunas ab omni belorum iniuria defendit. Qua ex re apud omnes undique gentes, tanta illis ueneratio, tantum ueræ maiestatis accessit, ut sæpe ab hostibus non minus salutis ad ciues reportarint, quam ab ipsis ad hostes attulissent. siquidem aliquando constat, inclinata suorum acie, desperatis rebus, quum ipsi in fugam uerterentur, hostes in eadem ac prædam ruerent, interuentu sacerdotum interpellatam stragem, ac diremptis inuicem copijs, pacem æquis conditionibus esse compositam atque constitutam. Neque enim unquam fuit ulla gens tam fera, crudelis ac barbara, apud quos ipsorum corpus non sacrosanctum, atque inuiolabile sit habitum. festos celebrant initialem atque ultimum cuiusque mensis diem, & annum, quem in menses partiuntur, circuitu lunæ finitos, ut solis ambitus annum circinat. Primos quosque dies Cyncimernos, postremos ipsorum lingua Trapemernos appellant, quæ uocabula perinde sonant, ac si primifesti

O sacerdo-
tes nostris
longe san-
ctiores.Festorum die-
rum apud
Vtopienses
obseruatio

Templa eu
iusmodi.

misefsti & finisefsti uocentur. Delubra uisuntur egregia, utpote nō operosa modo, sed quod erat in tanta ipsorum paucitate necessarium, immensi etiam populi capacia. Sunt tamen omnia subobscura, nec id aedificandi inscitia factum, sed consilio sacerdotum ferunt, quod immodicam lucem cogitationes dispergere, partiore ac uelut dubia colligi animos, & intendi religionem putant. quæ quoniam non est ibi apud omnes eadem, & uniuersæ tamen eius formæ quanquam uariæ ac multiplices, in diuinæ naturæ cultum uelut in unum finem diuersa uia commigrant. idcirco nihil in templis uisitur, auditurue, quod non quadrare ad cunctas in commune uideatur. Si quod proprium sit cuiusquam sectæ sacrum, id intra domesticos quisque parietes curat, publica tali peragunt ordine, qui nulli prorsus ex priuatis deroget. Itaque nulla deorum effigies in templo cōspicitur, quo liberum cuiq; sit, qua forma deum uelit è summa religione concipere. nullū peculiare dei nomen inuocant, sed Mythræ duntaxat, quo uocabulo cuncti in unā diuinæ maiestatis naturam, quæcunq; fit illa, conspirant, nullæ concipiuntur preces, quas non pronunciare quiuis inoffensa sua secta possit. Ad templum ergo in finisefstis diebus uespere conueniunt, ad huc ieiuni, acturi deo de anno, mēseue cuius id festum postremus dies est, prospere acto gratias, postero die, nam is primisefstus est, mane ad templa confluitur, ut insequentis

insequentis anni, mensisue, quem ab illo auspicaturi festo sint, faustum felicemq; successum comprecetur. At in finisefstis antea quam templum petūt uxores, domi ad uirosum pedes, liberi ad parentum prouoluti, peccasse fatentur sese aut admissio aliquo, aut officio indiligenter obito, ueniamq; errati precatur, ita si qua se nebecula domesticæ simultatis offuderat, tali satisfactio ne discutitur, uti animo puro ac sereno sacrificijs intersint. nam interesse turbido, religio est. eoque odi, iræue in quencq; sibi conscij, nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacrificia non ingerunt sese, uindictæ celeris, magnæq; metu. Eo quum ueniunt, uiri in dextram delubri partem, foeminae seorsum in sinistram commeant, tum ita se collocant, ut cuiusq; domus masculi ante patrem familias consideant, foeminarum materfamilias agmen claudat. Ita prospicitur, uti omnes omnium gestus foris ab his obseruetur, quorum autoritate domi ac disciplina reguntur, quin hoc quoq; sedulo cauent, uti iunior ibi passim cū seniore copuletur, ne pueri pueris crediti, id temporis puerilibus transigant ineptijs, in quo deberent maxime religiosum erga superos metū, maximum, ac propè unicum uirtutibus incitamentum cōcipere. Nullum animal in sacrificijs mactant, nec sanguine rentur, ac cædibus diuinam gaudere clemētiam, qui uitam animantibus ideo est elargitus, ut uiuerent. Thus incendunt & alia item odoramenta, ad hæc ce-

Confessio
Vtopiæ.

At apud
nos q sunt
inquinatiss
imi, aris
pximi esse
cōtendūt.

reos

reos numerosos præferunt, non quod hæc nesciant nihil ad diuinam conferre naturam, quippe ut nec ipsas hominum preces, sed & innoxium colendi genus placeat, & his odoribus luminibusque, ac cæteris etiam ceteri monij nescio quomodo sese sentiunt homines erigi, atque in dei cultum animo alacriore consurgere. Candidis in templo uestibus amicitur populus, sacerdos uersicolores induitur, & opere & forma mirabiles materia non perinde preciosa. neque enim auro intextæ, aut raris coagmentatæ lapidibus, sed diuersis auium plumis, tam scite, tantoque artificio laboratæ sunt, ut operis præcium nullius æstimatio materiæ fuerit æquatura. Ad hoc in illis uolucrum pennis, plumisque, & certis earum ordinibus, quibus in sacerdotis ueste discriminantur, arcana quædam dicunt contineri mysteria, quorum interpretatione cognita (quæ per sacrificos diligenter traditur) diuinorum in se beneficiorum, suarumque uicissim pietatis in deum, ac mutui quoque inter se officij admo-
 neantur. Quum primum sacerdos ita ornatus ex adyto sese offert, cuncti protinus in terram uenerabundi procumbunt, tam alto ab omni parte silentio, ut ipsa rei facies, terrorem quædam uelut præsentis cuiuspiam numinis incutiat. Tellure paulum morati, dato ab sacerdote signo, erigunt sese, tum laudes deo canunt, quas musicis instrumentis interstingunt, alijs magna ex parte formis, quam quæ nostro uisuntur orbe. Ex illis ple-

Musica
 Vtopiæ suæ.

raque sicuti quæ nobis in usu sunt, multum suauitate uincunt. ita quædam nostris ne conferenda quidem sint. Verum una in re haud dubie longo nos interuallo præcellit, quod omnis eorum musica, siue quæ personatur organis, siue quam uoce modulatur humana, ita naturalis affectus imitatur & exprimit, ita sonus accom-
 modatur ad rem, seu deprecantis oratio sit, seu læta, placabilis, turbida, lugubris, irata, ita rei sensum quendam melodiæ forma repræsentat, ut animos auditorum mirum in modum afficiat, penetret, incendat. solenes ad ultimum conceptis uerbis preces, sacerdos pariter populusque percensent, ita compositas, ut quæ simul cuncti recitant, priuatim quisque ad semet referat. In his deum & creationis, & gubernationis, & cæterorum præterea bonorum omnium, quilibet recognoscit auctorem, tot ob recepta beneficia gratias agit. nominatim uero quod deo propitio in eam rempublicam inciderit quæ sit felicissima, eam religionem sortitus sit, quam speret esse uerissimam. Qua in re, si quid erret, aut si quid alterutra melius, & quod deus magis approbet, orare se eius bonitas efficiat, hoc ut ipse cognoscat. paratum enim sequi se quaquam uersus ab eo ducatur, sin & hæc Reip. forma sit optima, & sua religio rectissima, tum uti & ipsi constantiam tribuat, & cæteros mortales omnes ad eadem instituta uiuendi, in eandem de deo opinionem perducat, nisi inscrutabile eius uoluntatem etiam sit, quod in hac religio-

religionum uarietate delectet. Denique precatur, ut facile defunctum exitu ad se recipiat, quam cito, seroue prae finire quidem non audere se. Quanquam quod inoffensa eius maiestate fiat, multo magis ipsi futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad deum peruadere, quam ab eo diutius, persperimo uitae cursu distineri. Hac praecedente dicta rursus in terram praeconi, pauloque post erecti, discunt pransum, & quod superest diei, ludis & exercitio militaris disciplinae percurrunt. Descripsi uobis quam potui uerissime eius formam Reip. quam ego certe non optimam tantum, sed solam etiam censeo, quae sibi suo iure possit Reip. uendicare uocabulum. Siquidem alibi, de publico loquentes ubique commodo, priuatum curant. Hic ubi nihil priuati est, serio publicum negotium agunt, certe utrobique merito. Nam alibi, quotus quisque est qui nesciat, nisi quid seorsum prospiciat sibi, quantum uis florente Rep. semet tamen fame periturum, eoque necessitas urget, ut sui potius, quam populi id est aliorum habendam sibi rationem censeat. Contra hic, ubi omnia omnium sunt nemo dubitat (curetur modo, ut plena sint horrea publica) nihil quicquam priuati cuiquam defuturum. Neque enim maligna rerum distributio est, neque inops, neque mendicus ibi quisquam. & quum nemo quicquam habeat, omnes tamen diuites sunt. Nam quid ditius esse potest, quam adempta prorsus omni solitudine, laeto ac tranquillo animo uiuere? non de suo uictu trepidum,

dum, non uxoris querula flagitatione uexatum, non paupertatem filio metuentem, non de filiae dote anxium, sed de suo, suorumque omnium, uxoris, filiorum, nepotum, pronepotum, abnepotum, & quam longam posterorum seriem suorum, generosi praesumunt, uictu esse, ac felicitate securum. Quid quod nihilo minus his prospicitur, qui nunc impotes olim laborauerunt, quam his qui nunc laborant. Hic aliquis uelim cum hac aequitate audeat aliarum iustitiam gentium comparare, apud quas dispeream, si ullum prorsus comperio, iustitiae, aequitatisque uestigium. Nam quae haec iustitia est, ut nobilis quispiam, aut aurifex, aut scenerator, aut denique alius quisquam eorum, qui aut omnino nihil agunt, aut id quod agunt, eius generis est, ut non sit Reip. magis opere necessarium, lautam ac splendidam uitam, uel ex ocio, uel superuacuo negotio consequatur, quum interim mediastinus, auriga, faber, agricola, tanto, tamque assiduo labore, quam uix iumenta sustineant, tam necessario, ut sine eo ne unum quidem annum possit ulla durare Resp. uictum tamen adeo malignum parant, uitam adeo miseram ducunt, ut longe potior uideri possit conditio iumentorum, quibus nec tam perpetuus labor, nec uictus multo deterior est, & ipsis etiam suauior, nec ullus interim de futuro timor. At hos & labor sterilis, atque infructuosus, in praesenti stimulat, & inopis recordatio senectutis occidit, quippe quibus parcior est u diurna

diurna merces, quàm ut eidem possit diei sufficere, tantum abest ut excreseat, & supersit aliquid quod quoti die queat in senectutis usum reponi. An non hæc iniqua est & ingrata res publica, quæ generosis ut uocant & aurificibus, & id genus reliquis, aut ociosis, aut tantum adulatoribus, & inanium uoluptatum artificibus, tanta munera prodigit. agricolis cōtra, carbonarijs, merdianis, aurigis & fabris, sine quibus nulla omnino Resp. esset, nihil benigne prospicit. Sed eorum florentis ætatis abusa laboribus, annis tādē ac morbo graues, omnium rerum indigos, tot uigiliarum immemor, tot ac tantorum oblita beneficiorum miserrima morte repensat ingratissima. Quid quod ex diurno pauperū demenso diuites cotidie aliquid, nō modo priuata trahunt, sed publicis etiam legibus abradunt, ita quod anteuidebatur iniustum, optime de Rep. meritis pessimam referre gratiam, hoc isti deprauatum etiā fecerunt, tum prouulgata lege iustitiam. Itaq; omnes has quæ hodie usquā florent Resp. animo intuenti ac uersanti mihi, nihil sic me amet deus, occurrit aliud quàm quiddam conspiratio diuitum, de suis commodis Reip. nominatim titulōq; tractantium. comminiscunturq; & excogitant omnes modos atque artes quibus, quæ malis artibus ipsi congefferunt, ea primum ut absque perdendi metu retineant, post hoc ut pauperum omnium opera, & laboribus quam minimo sibi redimant, eisque abutuntur.

Hæc anno
ta lector.

tur. Hæc machinamenta, ubi semel diuites publico nomine hoc est etiam pauperum, decreuerunt obseruari, iam leges fiunt. At homines deterrimi cum inexplebili cupiditate, quæ fuerant omnibus suffectura, ea omnia inter se partiuerint, quàm longe tamen ab Vtopiensium Reip. felicitate absunt? è qua cum ipso usu sublata penitus omni auaritia pecuniæ, quanta moles molestiarum recisa, quanta scelerum seges radicitus euulsa est? Quis enim nescit fraudes, furta, rapinas, rixas, tumultus, iurgia, seditiones, cædes, prodiones, ueneficia, cotidianis uindicta potius quàm refrenata supplicijs, interempta pecunia commori, ad hæc metum sollicitudinem, curas, labores, uigilias, eodem momēto quo pecunia perituras, quin paupertas ipsa, quæ sola pecunijs uisa est indigere, pecunia prorsus undiq; sublata, protinus etiam ipsa decresceret. id quo fiat illustrius, reuolue in animo tecum annū aliquem sterilem atq; infœcundū, in quo multa hominū millia, fames abstulerit, contendo planè in fine illius penuriæ excussis diuitū horreis, tantum frugum potuisse reperiri, quantū si fuisset inter eos distributum, quos macies ac tabes absumpsit illam cæli, soli q; parcitatem, nemo omnino sensisset. tam facile uictus parari posset, nisi beata illa pecunia, quæ prædare scilicet inuēta est, ut aditus ad uictum per eam patesceret, sola nobis ad uictum uiam interduderet. Sentiant ista, non dubito, etiam diuites, nec ignorāt quantū

Mire dictū

to potior esset illa conditio nulla re necessaria carere, quam multis abundare superfluis, tam numerosis ^{cri-}pi malis, quam magnis obsideri diuitijs. Neque mihi quidem dubitare subit, quin uel sui cuiusq; commodi ratio, uel CHRISTI seruatoris autoritas (qui neq; pro tanta sapientia potuit ignorare quid optimum esset, neq; qua erat bonitate id consulere, quod non optimū sciret) totum orbem facile in huius Reip. leges iam dudum traxisset, nisi una tantum belua, omnium princeps parensq; pestium superbia, reluctaretur. hac non suis comodis prosperitatem, sed ex alienis metitur incommodis. hac ne Dea quidē fieri uellet, nullis relictis miseris quibus imperare atque insultare possit. Quorum miserijs præfulgeat ipsius comparata felicitas, quorum suis explicatis opibus, angat atque incendat inopiam. Hac auerni serpens mortalium pererrans pectora, ne meliorem uitæ capeffant uiam, uelut remora retrahit ac remoratur. quæ quoniam pressius hominibus infixæ est, q̃ ut facile possit euelli, hanc Reip. formā, quam omnibus libenter optarim, Vtopiensibus saltem commigisse gaudeo, qui ea uitæ sunt instituta sequuti, quibus Reip. fundamenta iecerunt non modo felicissime, uel rumetiam quātum humana prælagiri coniectura contigit, æternum duratura. Extirpatis enim domi cum æteris uitijs ambitionis, & factionum radicibus, nihil impendet periculi, ne domestico dissidio laboretur, quæ una

una multarum urbium egregie munitas opes pessumdedit. At salua domi cōcordia, & salubribus institutis, non omnium finitimorum inuidia principum (quæ sæpius id iam olim semper reuerberata tentauit) concutere illud imperium, aut commouere queat. Hæc ubi Raphaël recensuit, quanquā haud pauca mihi succurrebant, quæ in eius populi moribus, legibusq; perquam absurde uidebātur instituta, non solum de belli gerendi ratione, & rebus diuinis, ac religione, alijsq; insuper eorum institutis, sed in eo quoque ipso maxime, quod maximum totius institutionis fundamentum est uita scilicet, uictūque communi, sine ullo pecuniæ commercio, qua una re funditus euertitur omnis nobilitas, magnificētia, splendor, maiestas, uera ut publica est opinio decora atq; ornamenta Reipub. tamen quoniam defessum narrando sciebam, neque mihi satis exploratum erat, posset ne ferre, ut contra suam sententiam sentiretur, præsertim quod recordabar, eo nomine quosdam ab illo reprehensos, quasi uererentur, ne non satis putarentur sapere, nisi aliquid inuenirent, in quo uellirent aliorum inuenta possent, idcirco & illorum institutione, & ipsius oratione laudata, manu apprehendens intro cœnatum duco, præfatus tamen aliud nobis tempus, iisdem de rebus altius cogitandi, atque uberius cum eo conferendi fore. Quod utinam aliquando contingeret interea quemadmodum haud possum omnibus

bus assentiri quæ dicta sunt, alioqui ab homine citra
controuersiam eruditissimo simul & rerum humanaru
peritissimo, ita facile confiteor permulta esse in Vtopi-
ensium republica, quæ in nostris ciuitatibus optari
uerius, quam sperari.

SECUNDI LIBRI FINIS.

SERMONIS POMERIDIANI RAPHAËLIS HY-
THLODAEI, DE LEGIBVS ET INSTITV-
TIS VTOPIENSIS INSVLAE PAVCIS
ADHVC COGNITAE, PER CLA-
RISSIMVM ET ERVDITISSI-
MVM VIRVM D. THOMAM
MORVM CIVEM ET VI-
CECOMITEM LON-
DINENSEM,
FINIS.

HIERONYMVS

BVSLIDIVS THOMAE
MORO S. D.

NON SAT FVIT ORNATISSIME
More, olim omnem curam, operam,
studium, intulisse in rem & comodū
singulorū, nisi uel ea (quæ tua pietas
& liberalitas est) conferres in uniuersū,
sum, ratus hoc (tuū qualecunq; foret)
beneficium, eo maiorem hinc mereri fauorem, uenari
gratiam, aucupari gloriam, quāto illud & latius propa-
gatum, & in plures distributum, pluribus esset profutu-
rum. Quod & si aliās semper præstare contenderis, ta-
men id maxime es nuper mira felicitate adsecutus, scili-
cet pomeridiano illo sermone abs te in literas relato.
Quem de recte & bene cōstituta (ab omnibus expeten-
da) Vtopiēsiū Rep. adidisti. In cuius pulcherrimā in-
stituti felici descriptiōe nihil est, in quo uel summa eru-
ditio, uel absoluta rerum humanarū peritiā desyderari
possit. Quando ea quidē ambo in illo tanta paritate &
æquabili congressu cōcurrunt, ut neutro alteri herbam
porrigente, utrunq; æquo Marte de gloria contendat.
Tam siquidē multifaria polles doctrina, Rursum tam
multa, cāq; certa rerū peritiā, ut prorsus expertus affir-
mes

mes quicquid scripseris, doctissime scribas, quicquid affirmandum destinaueris. Mira profecto, raraque felicitas, ac plane eo rarior, quo magis ipsa sese inuidens plurimis, non præbet nisi raris. Maxime ijs, qui sicut cando- re uelint, ita eruditione sciant, fide queant, autoritate possint, tam pie, recte, prouide, in comune consulere, sicut tu iam facis probe, qui quod non solum tibi, uerum etiam toti te gentium orbi existimas, operæ precium duxeris, hoc tuo pulcherrimo merito, uel totum ipsum orbem demereri, quod præstare alia ratione neque rectius, neque melius potuisses, quam ipsis mortalibus ratione pollentibus, eam Reip. ideam, eam morum formulam, absolutissimamque simulacrum præscribere, quo nullo unquam in orbe uisum sit, uel salubrius institutum, uel magis absolutum, uel quod magis expetendum uideatur, utpote multo quidem præstante, atque longo post se interuallo relinquente, tot celebratissimas, tantopere decantatas Lacedæmoniorum, Atheniensium, Romanorum, respublicas. Quæ si ipsæ essent auspicijs auspicate, ipsæ (quibus hæc tua Resp.) institutis, legibus, decretis, moribus, moderata. Profecto hæc nodum labefactata & solo æquata. Iam prohi- dolor citra spem omnem instaurationis extinctæ iacerent. Sed contra, incolumes adhuc, beatæ, felices, fortunatissime agerent. Interim rerum dominæ, suum late imperium terra marique fortitæ. Quarum quidem rerum publicarum, tu miseranda miseratus sorte, ne alia itidem (quæ hodie

hodie rerum potitæ summum tenent) parem sustinerent uicem, prospicere uoluisti, scilicet hac tua absolutissima republica, quæ non tam in condendis legibus, quam uel probatissimis magistratibus formandis, maxime elaborauit. Nec id quidem ab re, quando alioqui sine illis omnes (uel optimæ) leges, si Platoni credimus, mortuæ censerentur, præsertim ad quorum magistratuum simulacrum, probitatis specimen, exemplar morum, iustitiæ imaginem, totus status, & rectus tenor cuiusuis absolutæ Reip. sit effingendus. In quo in primis concurrant, prudentia in optimatibus, fortitudo in militibus, temperantia in singulis, iustitia in omnibus. quibus quum tua (quæ tantopere celebras) respublica sit tam pulcherrime, ut liquet, composita. Non mirum si hinc ueniat non solum multis timenda, sed & cunctis gentibus ueneranda, simul omnibus sæculis prædicanda. Idcirco eo magis, quod in ea omnis proprietatis contentione sublata, nulli sit quippiam proprium. Cæterum in rem ipsam communem, communia sunt omnibus omnia, Adeo ut omnis res, quæuis actio seu publica, seu priuata, non ad multorum cupiditatem, non ad paucorum libidinem spectet, sed ad unam iustitiam, æquabilitatem, communionem sustinendam (quantulacumque sit) tota referat. Quo illa integre relata, omnis materies, fax & fomes, ambitus, luxus, inuidentiæ, iniuriæ facessat necesse est. In quæ nonnunquam, aut priuata rerum possessio, aut ardens habendi sitis, omniumque miserri-
ma rerum

ma rerum ambitio, mortales (uel reluctantes) protrudit,
maximo suo, idque incomparabili malo. Quando hinc
sapenumero dissensiones animorum, motus armorum,
& bella pluresque ciuilia derepente oriantur. Quibus non
solum florentissimus status beatissimarum Rerum, fun-
ditus pestundatur, uerum illarum olim parta gloria,
acti triumphi, clara trophea, totiesque opima spolia, de
uictis hostibus relata, penitus obliterantur. Quod si in
his hac nostra pagina minorem forte, ac uelim, fidem fe-
cerit, certe in promptu aderunt testes ad quos te relegere,
locupletissimi, uidelicet tot & tanta olim uastatae urbes,
dirutae ciuitates, prostratae Respublicae, incensi & consumpti uici,
quorum uti hodie uix ullae tantae calamitatis reliquiae, aut
uestigia uisuntur, ita nec nomina illorum ulla quantumuis
uetus, & longe deducta historia, sat probe tenet. Quas
quidem insignis clades, uastationes, euerisiones, ceterasque
belli calamitates, nostrae (si quae sint) Respublicae, facile
euaferint, modo ad unam Vtopiesium reipublicae nor-
mam sese adamussim componentes, ab ea ne transuer-
sum quidem, ut aiunt, unguem recedant. Quod sic demum
praestantes, tandem re ipsa cumulatissime agnoscent,
quantum hoc tuum in se collatum beneficium profuerit,
maxime quo accedente, didicerint, suam Respublicam saluam
incolumem, triumphantem seruare. Proinde tantum tibi suo
praesentissimo seruatori debitum, quantum is haud inui-
ria promeretur, qui non tantum aliquem e reipublica ciuem,
sed

AD THO. MORVM EPISTOLAE
sed uel ipsam totam Respublicam seruauit. Interea Vale, ac felici-
ter perge non nihil usque meditari, agere, elaborare, quod
in Respublicam collatum, illi perpetuitatem, tibi immortalita-
tem addat. Vale doctissime, & idem humanissime Mo-
re, tuae Britanniae, ac nostri huius orbis decus. Ex aedibus
nostris Mechliniae. M. D. XVI.

GERARDVS NOVIOMAGVS
DE VTOPIA.

Dulcia lector amas? sunt hic dulcissima quaeque.
Vtile si quaeris, nil legis utilius.
Siue utrumque uoles, utroque haec insula abundat,
Quo linguam ornes, quo doceas animum.
Hic fontes aperit, recti prauique disertus
Morus, Londini gloria prima sui.

CORNELIVS GRAPHEVS AD LECTOREM
Vis noua monstra, nouo dudum nunc orbe reperto?
Viuendi uaria uis ratione modos?
Vis qui uirtutum fontes? uis unde malorum
Principia? & quantum rebus inane latet?
Haec lege, quae uario Morus dedit ille colore,
Morus Londinae nobilitatis honos.

BASILEAE APVD IOANNEM PROBE-
NIUM MENSE MARTIO.
AN. M. D. XVIII.

ကျေးဇူးတင်စွာ ဖတ်ရှုပါ။

Prudens simplicitas amatorq; recti.

ကျေးဇူးတင်စွာ ဖတ်ရှုပါ။

ကျေးဇူးတင်စွာ ဖတ်ရှုပါ။

IN INCLYTA GERMANIAE BASILEA.
M. D. XVIII.

EPIGRAM-
MATA CLA-
RISSIMI DI-
SERTISSIMI-
QVE VIRI
THOMAE
MORI BRI-

TANNI, PLERAQVE E GRAE
CIS VERSA.

BEATVS RHE-

NANVS BILIBALDO PIRCHEIMERO,
MAXIMILIANI CAESARIS A CON-
SILIO, ET SENATORI NV-
RENBERGENSI S. D.

BELLE prorsus conuenire mihi uisum fuit, clarissime Bilibalde, si THOMAE MORI illius Britaniæ decoris Epigrammata, quæ nuper ERASMVS noster Roterodamus ad me misit, tibi nominatim inscriberem. Siquidem multis adeo rebus similes inter uos estis. Vterque iuris peritus, uterque cum Romane, tum Græce doctus, Vterque non in publicis modo suæ ciuitatis functionibus uersans, sed & ob singularem negotiorum explicandorum dexteritatē, & in dandis cōsilijs prudentiam, suo quisque principi charissimus, ille potentissimo Britannorum regi Henrico, tu sacratissimo Cæsari MAXIMILIANO. nam quid de fortunis attinet cōmemorare, quas utriusque possidetis amplissimas, ut uel hoc quicquid est ornamenti, quod ex diuitijs accedere putatur, neutri desit. quin potius ædendis uirtutum maxime liberalitatis exemplis abunde supersit materia. Sed & utriusque pater oblitigit non minus literis, quam senatoria familia clarus. Itaque cū amicitia similitudo sit autor & æqualitas, hanc Mori

BEATI RHENANI AD BILIBALDVM EPIST. 167

MORI fœturam tibi nuncupare congruentissimū dixi, ut quem multis alioqui nominibus amore prosequeris, de his etiam Epigrammatis impensius completaris, ames, magnificias. Huc adde quod nemini rectius mitti poterant hi lepidissimi lusus, quàm ei, qui in hanc, quod aiunt, harenam aliquando sit descendere solitus. Nam is demum nouerit, quàm sit egregia res doctum epigramma, quisquis ipse fuerit, suum non nunquam ingenium in hoc exercitationis genere perclitatus. Sed enim, id quod te non latet, argutiam habet epigramma cum breuitate cōiunctam, sit festiuum, & acclamatunculis, quæ ἐπιφωνήματα Græci uocant, subinde claudat. Quas sanè dotes omneis cumulatissime licet in his Moricis Epigrammatibus reperire, præsertim in his quæ ipse genuit. nā in cæteris, quæ e Græcis uersa sunt, inuentionis laus priscis tribuitur. Quamquam hic quoque non minus magni fieri meretur cōmode reddes ex aliena lingua, quàm scribens, labor certe uertentis sæpe maior. Siquidem qui scribit, liber est, & inuentioni libere uacat. at qui trāsfert, ad aliud subinde respicere cogitur, nimirum ad id quod uertendū desumpsit, quod quoties sit, multo plus sudat ingenium, quàm cum suū aliquid progignit. Utrobique sanè mirus est THOMAS MORVS, nam elegantissime cōponit, & felicissime uertit. Quàm fluūt suauiter huius carmina? Quàm est hic nihil coactum? Quàm sunt omnia facilia? Nihil hic durum, nihil

rum, nihil scabrum, nihil tenebricosum. Candidus est argutus, latinus. Porro gratissima quadam festiuitate sic omnia temperat, ut nihil unquam uiderim lepidius. Crediderim ego Musas quicquid usquam est iocorū, leporis, salium, in hunc cōtulisse. Quam ludit eleganter ad Sabinum alienos pro suis tollentem liberos? Quam false Lalum ridet, qui uideri Gallus tam ambitiose cupiebat? Sunt autem huius sales nequaquam mordaces, sed candidi, melliti, blandi, & quiduis potius quam amarulenti. Locatur enim, sed ubiq; citra dentem, rider, sed citra cōtumeliam. Proinde quemadmodum Syrus Therentianus Demeam belle prædicans, Tu quantus quantus, inquit, nil nisi sapientia es, ita de MORO dicere licebit, Quantus quantus est, nil nisi iocus est. Iam inter epigrammatographos Pontanum & Marullum inter primis hodie miratur Italia. at dispeream, si non tantundē in hoc est naturæ, utilitatis uero plus, nisi si quis inde magnopere se credit iuuari, dum suam Nearam celebrat Marullus, & in multis αινέται Heraditū quodam agens, aut dum Io. Pontanus ueterum nobis Epigrammatistarum nequitias refert, quibus nihil sit frigidius, & boni uiri lectione magis indignum, ne dicam Christiani. Scilicet usq; adeo uetustatem istis æmulari cordi fuit, quā ne cōtaminarent, sic à sacris abstinerūt, ut à Græcis olim Pōponius Lætus ne Romanæ linguæ castimoniam uiolaret, homo superstitiose Romanus. Caterū

Caterū quemadmodū hi lusus MORI ingeniū ostendunt, & insignem eruditionem, sic iudicium nimirum acre, quod de rebus habet, ex VTOPIA cumulatissime eluxerit. De qua paucis obiter meminero, quod hāc accuratissimus in literis BVDEVs, incōparabilis ille melioris eruditionis antistes, & ingens, atq; adeo unicum Galliarum decus, ita ut decebat, luculenta præfatione laudauit. Habet ea hoc genus decreta, qualia nec apud Platonem, nec apud Aristotelem, aut etiam Iustiniani uestri Pandectas sit reperire. Et docet minus forsitan philosophice, quā illi, sed magis Christiane. Quāq; (audi per Musas bellam historiam) cum hic nuper in quodam grauium aliquot uirorum confesso, Vtopiæ mentio orta fuisset, & illam ego laudibus ueherem, negabat quidam pinguis plus habendū MORO gratiæ, quā actuario cuipiam scribæ, qui in curia aliorū sententias dūtaxat enotet, doriphorematis ritu (quod aiūt) interim assidendo, nihil ipse censens. quod diceret hāc omnia ex Hythlodai ore excepta, & à MORO tantū in literas missa. Proinde MORVM nullo laudandum aliqui nomine, nisi quod hāc commode retulisset. Et nō deerant, qui hominis iudicio uelut rectissime sentientis album adijcerent calculum. ἄρα οὐ σὺ τούτῳ τῷ μᾶλλον χαριεντισμῷ δέχῃ, τοιούτους ἀνδρας οὐ τοὺς τυχόντας ἀλλὰ τοὺς δοκίμους παρὰ τοῖς πολλοῖς, κατὰ ἅτα θεολόγους, πλάτυσαντος; Postremo si hoc quoq; scire cupis, Guil. Lilius.

170 BEATI RHENANI AD BILIBALDVM EPIST.
 MORI sodalis, cum quo uertendis Græcis epigramma
 tibus iam olim collusit, quæ Progymnasmatum titulo
 sunt inscripta, Britannus, est, uir omnifariam doctus,
 non modo Græcos autores, sed & eius nationis mores
 uernaculos domestice notos habens, ut qui in insula
 Rhodo fuerit aliquot annos comoratus. is nunc ludū
 literarium, quem Londini Coletus instituit, magna cū
 laude exercet. Quod superest, cum tibi per occupatio-
 nes licebit, quibus in obeundis legationibus admini-
 strandaq; Republica, laboriosissime distra-
 heris, hoc libelli in manum cape, lege. &

MORO, cuius os, ut puto, nondum
 uidisti, sed ex scriptis iam pri-
 dem cognitū habes, faue.

Bene Vale clarissime

uir. Basileæ, VII

Cal. Mar-

tias.

ANNO M. D. XVIII.

571
 PROGYMNAS

MATA THOMAE MORI, ET GVII

LIELMI LILII SODALIVM.

ΔΟΥΚΙΑ ΛΙΟΥ

Τῷ Ἀσκληπιάδῃ ὁ φιλάργυρος εἶδεν ὅτι καὶ
 καὶ τί ποιεῖ φησὶ φίλτατε μὴ παρ' ἐμοί,
 ἡδὺ δ' ὁμῶς γελάσας, μηδὲν φίλε φησὶ φοβέσθαι
 οὐχὶ τροφῆς παρὰ σοὶ χεῖρομεν, ἀλλὰ μόνως.

T. MORI IN AVARVM.

Murem Asclepiades ut apud se uidit auarus,

Mus quid in æde facis dixit amice mea?

Mus blande arridens, tolle inquit amice timorem,

Hic ego non uictum quaero, sed hospitium.

G. LILII.

Murem Asclepiades in tecto uidit auarus,

Et quid apud me o mus, inquit, amice facis?

Mus ridens inquit, nihil o uerearis amice,

Non abs te uictum, sed mihi quaero domum.

ΠΑΛΛΑΔΑ.

Πλουτοῦ μὴ πλουτοῦτος ἔχῃς, ψυχὴν δὲ πένητος.

ὦ τοῖς κληρονόμοις πλάστε, σοὶ δὲ πένητος.

G. LILII IN AVARVM.

Diuitias locupletis habes, animam sed egeni.

Hæredi o diues, sed tibi solus egens.

T. Mori.

Diuitias locupletis habes, inopis tibi mens est.
O miser hæredi diues, inopsq; tibi.

Αγρὸς ἀχαιμενίδου γενόμεν ποτὲ, νῦν δὲ μενίππου,
καὶ πάλιν ἐξ ἑτέρου, ἐκδομαι εἰς ἕτερον.
καὶ γὰρ ἐκένος ἔχαμ με ποτ' ὤτετο, ὅτι πάλιν οὗτος
οἰεταί. εἰ μὴ δ' ὅλως οὐδενός, ἀλλὰ τύχης.

G. LILII. DE POSSESSIONIBVS INCERTIS.
Nuper Achemenidæ, sed nunc sumus arua Menippi.

Et nunc hunc rursus, nunc alium petimus.
Ille etenim nuper, nunc & nos alter habere
Se putat, at nobis nil nisi casus inest.

Nuper Achemenidæ fueram, nunc ecce Menippi,
Adq; alium rursus deueniam ex alio.
Me proprium nunc iste putat, proprium ille putabat.
Ast ego nullius sum, nisi sortis ager.

Σώματα πολλὰ τρέφω, καὶ δώματα πολλὰ ἀμεγίστην,
ἀτραπὸς εἰς πενίην ὅστις ἐτοιμοτάτη.

T. MORI. DE LVXV IMMODICO.
Multas ædificare domos, & pascere multos.
Est ad pauperiem semita recta quidem.

Corpora multa alere, & complures ponere sedes.
Ipsa est

Ipsa est ad summam semita pauperiem.

ὡς τεθνηζόμενος, τῷ σῶμ ἀγαθῶν ἀπολαβεῖ,
ὡς δὲ βιωσόμενος, φείδεο σῶμ κτεάνων.
ὅστις δ' ἀνὴρ σοφὸς οὗτος, ὅς ἀμφω ταῦτα νοήσας,
φασὶν οἱ, καὶ δ' ἀπάνη μέτρον ἐφημερότα.

G. LILII. DE MODERATO SVMPTV.
Diuitijs utare tuis tanquàm moriturus.

Tanquàm uicturus, parcito diuitijs.
Vir sapiens est ille quidem, qui hæc ambo uolutans
Parcit, quicq; modum sumptibus applicuit.

Tanquàm iam moriturus partis utere rebus.
Tanquàm uicturus denuo parce tuis.
Ille sapit, qui perpen sis hjs rite duobus,
Parcus erit certo munificusq; modo.

ὅστις καὶ σὺ τύχη, μέγα χαίρει. τὸν λιμὲν εὖρομε
οὐδὲν ἐμοί, χῦμ' ἡμῖν. παύετε τοὺς μετ' ἐμὲ.

T. MORI. DE CONTEMPTV
FORTVNÆ.

Iam portum inueni, Spes & Fortuna ualete.
Nil mihi uobiscum est. ludite nunc alios.

Inueni portum, Spes & Fortuna ualete.
Nil mihi uobiscum. ludite nunc alios.

ΠΑΛΛΑΔΑ.

τῆς ἐπέβην γυμνός, γυμνός δ' ὑπὸ γὰρ ἄπειμι,
καὶ τι μάτηρ μοχλῶ, γυμνὸν ὄρω τ' ἐλθ'.

G. LILII. DE MORTE.

Ingredior nudus terram, egredior quoq; nudus,
Quid frustra studeo, funera nuda uidens.

T. MORI.

Nudus ut in terram ueni, sic nudus abibo.
Quid frustra sudo, funera nuda uidens.

ΑΔΗΛΟΝ.

οἶνθ', καὶ τὰ λουτρὰ, καὶ ἡ περὶ κύνειν ἔρων,
ὅξυ τέρεν πέμπει πλὴν ὁδὸν εἰς ἀνδ' ἱρ.

T. MORI. DE LVXV

ET LIBIDINE.

Si quis ad infernos properet descendere manes,
Huc iter accelerant, balnea, uina, Venus.

G. LILII.

Nos caligantis rapiunt ad tecta tyranni,
Præcipiti cursu, balnea, uina, Venus.

οὐχ οὕτω βλάπῃ μισθὸν ὁ λέγων ἀναφανδὸν
ὥσπερ ὁ πλὴν καθαράν ψυδόμενθ' φιλίαν.
τὸν μὲν γὰρ μισοῦντα, προσεδότεις, ἐκτρέπομεθα,
τὸν δὲ λέγοντα φίλῃ, οὐ προσφυλασσόμεθα.
ἐχθρὸν ἐγὼ κείνον κρίνω βαρύν, ὅς ποτε λάθῃ
πλὴν ἀπ' αὐτῆς φιλίης πίσιμ' ἔχωμ, ἀδ' ἱκέ.

T. Mori

T. MORI. DE FICTO AMICO.

Non æque nocet hic, qui sese odisse fatetur,
Atq; hic qui puram fingit amicitiam.
Osorem monitus fugio. fugisse sed illum
Quomodo qui se me fingit amare, queo?
Pessimus hic certe est inimicus, quisquis amicus
Creditus, occulta subdolos arte nocet.

G. LILII.

Non is tam lædit, liquide qui dixerit, odi,
Quàm qui sinceram fingit amicitiam.
Vitabis certe quem noueris esse nocentem,
Ast illum nunquam qui tibi dixit, amo.
Ille mihi grauis est hostis, qui clam nocuisse
Gaudet, quicq; fidem fert in amicitia.

ΕΙΣ ΛΑΚΑΙΝΑΝ ΑΔΗΛΟΝ.

γυμνὸν ἰδὼν Λακωνα παλιντροπομ' ἐκ πολέμοιο
παῖδ' ἐὸν εἰς πάτραν ὠκύν' ἵεντα πόδα,
αὐτὴν αἰξάσθ', δ' ἡπατθ' ἤλασε λόγχῃ
ἄρρενα ξηξαμένη φθόγγον ἐπὶ κταμένῳ.
ἄλλοτ' ἰορ' αὐάρας εἶπερ γένθ', ἔρρε πόδ' ἄδ' αρ,
ἔρρε ἐπεὶ ἐφύσω πατρίδα, καὶ γενέτασ.

T. MORI. DE MILITE SPARTANO.

In patriam amissis celeri pede dum redit armis,
Conspiciens gnatum sæua Lacæna suum.
Obuia sublata corpus transuerberat hasta,
Hæc super occisum mascula uerba loquens.

y 2 Degener

Degenero Spartes genus, ito in Tartara tandem,
Itō degeneras, & patria, & genere.

GVIL. LILII.

Quum nudum è bello gnatum remeare Lacœna
Vidit, & in patrios accelerare lares.
Insultans contra, pectus traiecerat hasta,
Horrida in extinctum uoce uirago furens.
Spartanam quando es patriam mentitus, auosq;
Ad manes tandem degener inquit, abi.

ΑΓΑΘΙΟΥ.

κωλόμεν ἔχαστος τὸ νομίζω πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸν γένεσιν.
εἰκόνα τ' ἐν τῷ στήθεϊ φέρει ἐκ τῶν ἑχαστῶν.

T. MORI. IN CLAVDVM ET STVPIDVM
Clauda tibi mens est, ut pes. natura notascq;
Exterior certas interioris habet.

GVIL. LILII.

Tardus es ingenio, ut pedibus. natura etenim dat
Exterius specimen, quod latet interius.

ΑΔΗΛΟΝ.

εἰ μὴ ἡ μάθησις αἰετὶ παρῶσα,
καὶ μὴ παρῶσα, καλὸν ἡ τῆς μάθησις.
εἰ μὴ παρῶσα αἰετὶ παρῶσα,
τὴν αἰετὶ παρῶσαν καλὸν γὰρ ἔστι.

T. MORI. THEOPHRASTI APVD
AVLV M GELLIV M DILEMMA.
Si uitare queas, quæ sunt patiēda, sciēdo.

Scire quidem pulchrum, quæ paterere, foret.
Sin quæ præscieris uitandi est nulla potestas,
Quid præscire iuuat, quæ patiēre tamē?

G. LILII.

Si posset casus quisquā præscire futuros,
Et uitare simul, scire suaue foret.
Sin patiēda tibi prorsus quæ scire requiris,
Quid præscisse iuuat? namq; necesse pati.

T. MORI. CARMINE IAMBICO TRIMETRO.

Præscire si queas, quæ oporteat pati,
Queasq; non pati, bonum est ut præscias.
At si te oporteat, licet scias, pati,
Præscire quid iuuat? necesse enim est pati.

ΠΑΛΛΑΔΑ.

Δις δ' ὁ ἀδελφόνες ὧν ἐπέχεται τὰ φρονέειν γὰρ ἐπέχεται
ἡμᾶς καὶ γενεῆς οἱ δ' ὅσοι θανάτου.

T. MORI. IN DVOS FRATRES, VNO
ET NATOS ET MORTVOS DIE.
Quatuor hic tumulus fratres complectitur. ex his
Lux simul una duos & parit, & perimit.

G. LILII.

Quatuor hic tumulus fratres habet. una duobus
Lux & natalis, mortis & una fuit.

Ζεὺς, κύκνος, ταῦρος, σάτυρος, χυσοὶ δ' ἐρωτα
λῆδ' ἡς, ἐν ὧ πῆς, ἀντιόπῆς, δ' ἀνάνης.

y ; T. Mori

T. MORI. DE IOVE MUTATO.

Taurus, olor, satyrusq; ob amorē & Iuppiter aurū est
Europes, Ledes, Antiopes, Danaes.

G. LILII.

Taurus, olor, satyrus, per amorem Iuppiter aurum
Europæ, Ledes, Antiopæ, Danaes.

ΑΔΗΛΟΝ.

ΕΝΝΕΑ τὰς μούσας φασὶν τινες, ὡς ὀλιγώρως

ἢνὶ δ' ἐκτὸς σαπφῶ λεσβοῖδ' ἢ δ' ἐκείνῃ.

T. MORI. IN SAPPHO.

Musas esse nouem referunt, sed prorsus aberrant,
Lesbica iam Sappho Pieris est decima.

G. LILII.

Quam temere dixere nouem quidam esse sorores
Musarum, en Sappho Lesbis adest decima.

ΑΓΑΘΟΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΙ.

ἢ σάτυρος ἢ χαλκὸς ὑπέδραμνεν, ἢ διὰ τέχνης

χαλκὸς ἀναγκαθίει, ἀμφοτέρω σατύρῳ.

G. LILII. IN AEREAM SATYRI STATVAM.

Aut Satyrus fusus circum æs, aut arte coactum

Illud idem circum fustum erat æs Satyro.

T. MORI.

Prorsum admiranda dum circumflectitur arte,

Aut Satyrum hoc tegit æs, aut Satyro æs tegitur.

EIVSDEM.

Aut isti Satyrus iam circumflectitur æri,

Aut isto

Aut isto Satyrus iam circumflectitur ære.

ΕΙΣ ΑΓΑΛΜΑ ΝΙΟΒΗΣ.

Εκ τῶν μεθεοὶ τέυξαι λίθον. ἐκ δὲ λίθοιο

ζωὸν πρᾶξι τέλῃς ἔμπαλιν εἰργάσατο.

G. LILII. IN STATVAM NIOBES.

Ex uita saxum Dī me fecere, sed ipse

Ex saxo uitam denuo Praxiteles.

T. MORI.

Dī ex uiua lapidem fecere, at quum lapis essem,

Me uiuam fecit denuo Praxiteles.

ΣΙΜΩΝΙΔΟΥ.

Δῖμ' ἄθλων ὅλῳ σὲ νεοπτόλῃ μ' εἰκόνι τῇδε

τίμησ' ἐννοίῃς ἐνσεβίῃς δ' ἐνεκα.

T. MORI. IN STATVAM NEOPTOLEMI.

Cecropis urbs te tota Neoptoleme hac statua ornat.

Vt faciat, faciunt hinc amor, hinc pietas.

G. LILII.

Hoc te donarat propter pietatem & amorem,
Signo Cecropidum turba Neoptoleme.

PINIS PROGYMNASMATON THO

MAE MORI, ET GVILIELMI

LILII SODALIVM.

Epigrammata

EPIGRAMMA

TA CLARISSIMI, DISERTISSIMIQUE VI
RI THOMAE MORI BRITAN
NI, PLERAQVE E GRAE-
CIS VERSA.

EREOR illustrissime prin-
ceps, dum more uirginum,
quæ satis formæ suæ non si-
dūt, picturæ lenocinio gra-
tiam illepidis uersiculis cō-
parare studeo, ne eos qua
maxime dote placere poru-
issent, id est ipsius rei noui-
tate, fraudarim. Nam quū
ilico in præsentem coronationem tuam conscriptos eos
pictori exornādos dedissem, effecit certe podagra, qua
protinus quàm opus inchoauit, incōmodissime tētarus
est, ut eos nunc tandem, serius aliquanto quàm res po-
stulare uidebatur, exhibeam. Itaq; (si tecum pro insira
humanitate tua liberius agi sinis) haud scio, maiorem
ne gratiā uersiculis nostris pictoris manus adiecerint,
an pedes ademerint. Quippe quibus effectum est, ut
mihi uerendum sit, ne nō minus sera, ac proinde intem-
pestiua uideri tibi possit hæc nostra gratulatio, quàm
olim

olim Tiberio principi uisa est. Iliensium illa consolatio,
qua eum de morte filij, iamdiu defuncti, consolaban-
tur, quam ille faceta dicacitate delusit, respondens se eo-
rum quoq; uicem dolere, quod bonum militem amisiss-
sent Hectorem, uerum eorum officium, ad luctum nō
senescentem modo, sed planè præmortuum, non po-
tuit esse non ridiculum. meum uero ab hoc uitio uendi-
cat immēsa illa de celebri coronatione tua lætitia. quæ
quum pectoribus omniū tam efficacem sui uim ac præ-
sentiam impresserit, ut senescere uel integra ætate non
possit, effecit nimirum, ut hoc meum officium non sero
re peracta atq; euanida, sed præsens in rem præsentem
peruenisse uideatur. Vale princeps illustrissime, & (qui
nouus, ac rarus regum titulus est) amatissime.

IN SVSCEPTI

DIADEMATIS DIEM HENRICI OCTAVI,
ILLVSTRISSIMI AC FAVSTISSIMI BRI-
TANNIARVM REGIS, AC CATHERI-
NAE REGINAE EIVS FELICIS-
SIMAE, THOMAE MORI
LONDONIENSIS CAR-
MEN GRATVLATORIVM.

I qua dies unq̃, si quod fuit Anglia tēpus,
Gratia quo superis esset agenda tibi.
z Hæc est

Hæc est illa dies niueo signanda lapillo,
 Læta dies fastis annumeranda tuis.
 Metæ hæc seruitij est, hæc libertatis origo,
 Tristitiæ finis, lætitiæq; caput.
 Nam iuuenem sæcli decus o memorabile nostri
 Vngit, & in regem præficit ista tuum.
 Regem qui populi non unius usq; sed orbis
 Imperio dignus totius unus erat.
 Regem qui cunctis lachrymas detergat ocellis,
 Gaudia pro longo substituat gemitu.
 Omnia discussis arrident pectora curis,
 Vt solet excussa nube nitere dies.
 Iam populus uultu liber præcurrit amœno,
 Iam uix lætitiâ concipit ipse suam.
 Gaudet, ouat, gestit, tali sibi rege triumphat,
 Nec quicquam nisi rex quolibet ore sonat.
 Nobilitas, uulgi iam dudum obnoxia feci,
 Nobilitas, nimium nomen inane diu.
 Nunc caput attollit, nunc tali rege triumphat,
 Et merito causas unde triumphet, habet.
 Mercator uarijs deterritus ante tributis,
 Nunc maris insuetas puppe resulcat aquas.
 Leges inualidæ prius, imo nocere coactæ,
 Nunc uires gaudent obtinuisse suas.
 Congaudent omnes pariter, pariterq; rependunt
 Omnes uenturo damna priora bono.

Iam quas abdiderat cæcis timor ante latebris,
 Promere quisq; suas gaudet & audet opes.
 Iam iuuat o, potuit tot surum si qua tot uncas
 Tam circumspectas fallere præda manus.
 Non iam diuitias ullum est (magnum esse solebat)
 Quæsitâ nullo crimen habere dolo.
 Non metus occultos insibilat aure susurros,
 Nemo quod taceat, quod uerba susurret, habet.
 Iam delatores uolupte est contemnere, nemo
 Deferri, nisi qui detulit ante, timet.
 Conueniunt igitur simul ætas, sexus, & ordo,
 Causaq; non ullum continet ulla domi.
 Quo minus intersint, dum sacris rite peractis,
 Rex inît auspicijs regna Britannia bonis.
 Quacunq; ingreditur, studio conferta uidendi
 Vix finit angustam turba patere uiam.
 Opplenturq; domus, & pondere tecta laborant,
 Tollitur affectu clamor ubiq; nouo.
 Nec semel est uidisse satis, loca plurima mutant,
 Si qua rursus eum parte uidere queant.
 Terspectare iuuat, quid ni hunc spectare iuuaret,
 Quo natura nihil sinxit amabilius?
 Mille inter comites excelsior omnibus extat,
 Et dignum augusto corpore robur habet.
 Nec minus ille manu est agilis, quàm pectore fortis,
 Seu res districto debeat ense geri.

z z Seu quâ

Seu quum protentis auide concurritur hastis,
 Seu petat oppositum missa sagitta locum.
 Ignea uis oculis, Venus insidet ore, geniscq;
 Est color, in geminis qui solet esse rosis.
 Illa quidem facies alacri ueneranda uigore
 Esse potest teneræ uirginis, esse uiri.
 Talis erat, Nympham quū se simulauit Achilles.
 Talis, ubi Aemoniꝯ Hectora traxit equis.
 O si animi præstans unā cum corpore uirtus.
 Cerni, natura non prohibente, queat.
 Imo etiam uultu uirtus pellūcet ab ipso,
 Est facies animi nuncia aperta boni.
 Quā matura graui sedeat prudentia mente,
 Quā non solliciti pectoris alta quies,
 Quoꝝ modo sortem ferat, & moderetur utranq;
 Quanta uerecundæ cura pudicitia,
 Quā tranquilla fouet placidum clementia pectus.
 Quā procul ex illo fastus abest animo,
 Principis egregius nostri (quas fingere non est)
 Præ se fert certas uultus & ipse notas.
 At qua iustitia est, regnandi quas habet artes,
 Prosequitur populum qua pietate suum,
 Hæc facile ex uultu fiunt illustria nostro,
 Hæc sunt ex nostris conspicienda bonis.
 Quod sic afficimur, quod libertate potimur,
 Quodꝝ abiire timor, damna, pericla, dolor, Quod

Quod rediere simul, pax, commoda, gaudia, risus,
 Eximiꝯ uirtus principis inde patet.
 Eneruare bonas immensa licentia mentes,
 Idꝝ etiam in magnis assolet ingenꝯ.
 At quāuis erat ante pius, mores tamen illi
 Imperium dignos attulit imperio.
 Nam bona quæ pauci sera fecere senecta,
 Protinus in primo præstitit ille die.
 Illico correptos inclusit carcere, quisquis
 Consilio regnum læserat ante malo.
 Qui delator erat, uinclis constringitur arctis,
 Ut mala quæ multis fecerat, ipse ferat.
 Ad mercatores aperit mare, si quod ab illis
 Durius exactum est ante, remisit onus.
 Despectusꝝ diu magnatum nobilis ordo,
 Obtinuit primo pristina iura die.
 Ille magistratus & munera publica, uendi
 Quæ sueuere malis, donat habenda bonis.
 Et uersis rerum uicibus feliciter, ante
 Quæ tulit indoctus præinia, doctus habet.
 Legibus antiquam (nam uersæ euertere regnum
 Debuerant) subito uimꝝ decusꝝ dedit.
 Omnis cumꝝ prius prorsus descisceret ordo,
 Protinus est omnis redditus ordo sibi.
 Quid quod in his etiam uoluit rescindere quædam,
 Ut populo possit commodus esse suo.

Quæ tamen ante suo nouit placuisse parenti?
 Sic patriam, ut decuit, prætulit ille patri.
 Nec miror, quid enim non principe fiat ab illo,
 Cui cultum ingenuis artibus ingenium est?
 Castalio quem fonte nouem lauere sorores,
 Imbuit & monitis Philosophia suis.
 Nominibus populus multis obnoxius omnis
 Regi erat, hoc unum pertimuitq; malum.
 At rex, hinc metui quum posset, posset & inde
 Congerere immensas, si uoluisset, opes.
 Omnibus ignouit, securos reddidit omnes.
 Sollicitiq; malum substulit omne metus.
 Ergo alios populi reges timuere, sed istum,
 Per quem nunc nihil est quod timeatur, amant.
 Hostibus o princeps multum metuende superbis.
 O populo princeps non metuende tuo.
 Illi te metuunt, nos te ueneramur, amamus.
 Illis, noster erit, cur metuaris, amor.
 Sic te securum, demptoq; satellite tutum,
 Vndiq; præstabunt, hinc amor, inde timor.
 Extera bella quidem, coëat si Gallia Scotis,
 Sit tantum concors Anglia, nemo timet.
 At procul intestina aberunt certamina, namq;
 Semina, quas causas unde oriantur, habent.
 Primum equidem de iure tuæ tituloq; coronæ
 Quæstio iam non est ulla, nec esse potest.

Quæ

Quæ certare solet iam tu pars utraq; solus.
 Nobilis hanc litem soluit uterq; parens.
 Ast magis abs te etiam est populi procul ira, tumultus
 Impia civilis quæ solet esse caput.
 Ciuibus ipse tuis tam charus es omnibus unus,
 Vt nemo possit charior esse sibi.
 Quod si forte duces committeret ira potentes,
 Soluetur nutu protinus illa tuo.
 Tanta tibi est maiestatis reuerentia sacra,
 Virtutes merito quam peperere tuæ.
 Quæ tibi sunt, fuerant patrum quæcunq; tuorum,
 Sæcula prisca quibus nil habuere prius.
 Est tibi namq; tui princeps prudentia patris.
 Estq; tibi matris dextra benigna tuæ.
 Est tibi mens auia, mens religiosa paternæ.
 Est tibi materni nobile pectus aui.
 Quid mirum ergo, nouo si gaudeat Anglia more,
 Cum qualis nunquam rexerat ante, regat?
 Quid quod lætitia hæc, quæ uisa est non potuisse
 Crescere, coniugio creuit adaucta tuo?
 Coniugio, superi quod decreuere benigni,
 Quo tibi, quoq; tuis consulere bene.
 Illa tibi coniunx, lætus communia tecum
 Quam uidit populus sceptrā tenere tuus,
 Cuius habent tantam cælestia numina curam,
 Vt thalamis ornent, nobilitentq; tuis.

Illa est

Illa est, quæ priscas uincat pietate Sabinas.
 Maiestate sacras uicerit heroidas.
 Illa uel Aestes castos æquarit amores,
 Vel prompto superet consilio Tanaquil.
 Illo ore, hoc uultu, forma est spectabilis illa,
 Quæ talem ac tantam sola decere potest.
 Eloquio fecunda cui Cornelia cedat,
 Incepit maritali Penelopeia fide.
 Illa tibi princeps multos deuota per annos,
 Sola tui longa mansit amore mora.
 Non illam germana soror, nec patria flexit,
 Non potuit mater, non reuocare pater.
 Vnum te matri, te prætulit illa sorori.
 Te patriæ, & charo prætulit illa patri.
 Illa tibi felix populos, hinc & inde potentes
 Non dissoluenda iunxit amicitia.
 Regibus orta quidem magnis, nihilque minorum est
 Regum, quam quibus est orta, futura parens.
 Hactenus una tui nauem tenet ancora regni.
 Vna, sat illa quidem firma, sed una tamen.
 At regina tibi sexu fecunda uirili
 Vndique firmatam perpetuamque dabit.
 Proueniunt illi magna ex te commoda, rursus
 Ex illa ueniunt commoda magna tibi.
 Non alia ulla fuit certe te digna marito.
 Illa non alius coniuge dignus erat.

Anglia

Anglia thura feras, sacrumque potentius omni
 Thure, bonas mentes innocuasque manus.
 Connubium ut superi hoc, sicuti fecere, secundent,
 Ut data cælesti sceptrâ regantur ope.
 Utque ipsis gestata diu hæc diademata, tandem
 Et natus nati gestet & inde nepos.

EIVSDEM, IN SVBITVM IMBREM, QVI
 IN POMPA REGIS AC REGINAE
 LARGE OBORTVS, NEC SO-
 LEM ABSTVLIT, NEC
 DVRAVIT.

Dum peterent sacras rex & regina coronas,
 Pompa qua nunquam pulchrior ulla fuit.
 Aureus explicuit late se Phœbus, eratque
 Lata dies populi consona pectoribus.
 At ubi iam mediam celebris peruenit in urbem,
 Tota statim æthereis pompa rigatur aquis.
 Nulla tamen Phœbi subduxit lumina nubes,
 Et minima nimbus perstetit ille mora.
 Res bene contra æstus cecidit, rem siue quis ipsam
 Spectet, siue omen, non potuit melius.
 Principibus nostris uberrima tempora spondent,
 Et Phœbus radijs, & Iouis uxor aquis.
 EIVSDEM AD REGEM.
 Cuncta Plato cecinit tempus quæ proferat ullum,
 Sæpe fuisse olim, sæpe aliquando fore.
 A Ver fugit,

Ver fugit ut celeri, celeriq; reuertitur anno.
 Bruma pari ut spacio quæ fuit ante, redit.
 Sic inquit rapidi post longa uolumina cæli
 Cuncta per innumeras sunt reditura uices.
 Aurea prima fata est ætas, argentea post hanc.
 Aerea post illam, ferrea nuper erat.
 Aurea te princeps redierunt principe sæcla.
 O possit uates hætenus esse Plato.

EIVSDEM AD REGEM DE SPECTACV
 LIS EQVESTREBVS PER EVM
 AEDITIS, EPODON
 IAMBICVM.

Quæcunq; reges adiderunt hætenus
 Equestrium spectacula,
 Lugubris illa semper aliqua reddidit
 Calamitas insignia.
 Aut tabido transuerberati militis
 Madens harena sanguine.
 Aut lanceis icta ungulisue sonipedum
 Obtrita plebs ferocium,
 Turbam ue comprimens simul miserrimam
 Lapstæ ruina machinæ.
 Verum tua hæc spectacula o rex omnium
 Quæ uidimus pulcherrima,
 Non ulla clades, sed tua digna indole
 Insignit innocentia.

Eiusdem

EIVSDEM, DE VTRAQVE ROSA
 IN VNVM COALITA.

Purpureæ uicina fuit rosa candida. utranq;
 Vtraq; dum certant, sit prior utra, premit.
 Vtraq; sed florem rosa iam coaleuit in unum.
 Quoq; potest uno lis cadit illa modo.
 Nunc rosa confurgit, nunc pullulat una. sed omneis
 Vna habet hæc dotes, quas habuere duæ.
 Scilicet huic uni species, decor, atq; uenustas,
 Et color, & uirtus, est utriusq; rosæ.
 Alterutram ergo rosam uel solam quisquis amauit.
 Hanc in qua nunc est, quicquid amauit, amet.
 At qui tam ferus est, ut non amet, ille timebit.
 Nempe etiam spinas flos habet iste suas.

IN RHETOREM INDOCTVM.
 E GRAECO.

Quinq; Solæcismis donauit Rhetora Flacchum.
 Quinq; statim decies reddidit ille mihi.
 Nunc numero hos, inquit, paucos contentus habeto.
 Mensura accipies quando redibo Cypro.

IN SVSPICIONEM. E GRAECO.

Magnâ habet in rebus uim ac pondus, opinio. non uis
 Lædere, uelle tamen si uideare, peris.
 Sic & Philolaum quondam occidere Cretenses,
 Quem falso credunt uelle tyrannum agere.

A 2 In rhetorē

IN RHETOREM INFANTEM SCITE
PICTVM. E GRAECO.

Ipsē tacet Sextus, Sexti meditatur imago.
Ipsa est rhetor imago, ab imaginē rhetor imago est.
IN CAECVM ET CLAVDVM MENDICOS.
Claudipedem gestat cæcis uicinus ocellis,
Conducitq; oculos arte, locatq; pedes.

ALITER.

Cæcus claudipedem gestat, prudenter uterq;
Rem gerit. atq; oculos hic locat, ille pedes.

ALITER.

Cæcus fert claudum, atq; opera conducit eadem,
Istius ille oculos, illius iste pedes.

ALITER.

Claudum cæcus onus graue, sed tamen utile uectat.
Prospicit atq; oculos, huic regit ille pedes.

IDEM FVSIVS.

Tristis erat nimium miseris Fortuna duobus.
Huic oculos, illi dempsit iniqua pedes.
Sors illos copulat similis, claudum uehit alter.
Sic sua communi damna leuant opera.
Hic pedibus quouis alienis ambulat, itur
Huic recta alterius semita luminibus.

IDEM ALITER.

Vtilius nihil esse potest, quàm fidus amicus.
Qui tua damna suo leniat officio.

Fœdera

Fœdera contraxere simul mendicus uterq;
Cum daudo solidæ cæcus amicitiaë,
Claudo cæcus ait, collo gestabere nostro.
Rettulit hic, oculis cæce regere meis.
Alta superbiorum fugitat penetralia regum,
Inq; casa concors paupere regnat amor.

ALITER.

Cum daudo cæcus sic lege paciscitur æqua, ut
Hic ferat illum humeris, hunc regat ille oculis.

PINVS NAUTICA LOQVITVR
VENTO SVBVERSA.
E GRAECO.

Pinus ego uentis facile superabilis arbor,
Stulte quid undiuagam me facis ergo ratem?
An non augurium metuis? quum persequitur me
In terra, Boream qui fugiam in pelago?

IDEM ALITER.

Ventis pinus humo sternor, quid mittor in undas?
Iam nunc passa prius quàm nato naufragium.

IN NAVIM EXVSTAM.

Iam ratis æquoreas oneraria sugerat undas,
Matris at in terræ deperiit sinibus.
Corripitur flammis, atq; ardens auxiliares
Quas maris hostiles sugerat, oprat aquas.

A 3 Cunicula

CYNICVLA LOQVITVR, QVAE ELAPSA
MVSTELAE INCIDIT IN DISPO-
SITA VENATORVM RETIA.

Mustelam obliquo dilapsa foramine fugi,
Sed seror humanos heu misera in laqueos.
Hic ego non uitam celerem, non impetro mortem.
Seruor ut heu rapidis obijciar canibus.

Qui mea dum laniant scelerato uiscera morfu,
Spectat, & effuso sanguine ridet homo.
O durum genus, atq; fera truculentius omni.
Nex cui crudelem praebet acerba iocum.

INNOCENTIAM OBNOXIAM ESSE
INIVRIAE. E GRAECO.
Ausus etit mordere malum uel mus, uetus hoc est
Verbum. sed longe res habet ipsa secus.
Innocuos audet uel mus mordere. nocentem
Tangere non audet tercitus ipse draco.

IN EFFLATVM VENTRIS. E GRAECO.
Te crepitus perdit, nimium si uentre retentes.
Te propere emissus seruat item crepitus.
Si crepitus seruare potest & perdere, nunquid
Terrificis crepitus regibus aqua potest:
DE MORTIS AEQUALITATE.

E GRAECO.
Victor ad Herculeas penetres licet usq; columnas
Te terræ cum alijs pars manet aqua tamen, 190

Iropar moriere, obolo non ditior uno,
Et tua te (sed non iam tua) soluet humus.
IN SORDIDVM. E GRAECO.
Te ditem appellant omnes, ego planè inopem te.
Nam facit usus opes, testis Apollophanes.
Si tu utare tuis, tua fiunt, sin tua serues
Hæredi, tua iam nunc aliena facis.

VENATVS ARANEAE.
Insidiata uagam comprehendit aranea muscam,
Et lentis trepidam cassibus implicuit.
Iamq; hiat in morsum. sed sæpe os inter & offam,
Vt uerbum uetus est, multa uenire solent.
Sors muscæ miseretur, & aduersatur Arachnæ,
Inq; malam è misera transtulit exitium,
En stimulante fame properans inuadis utramq;
Sturne, ruunt casses, hæc fugit, illa perit.
Sic misero spes est plerunq; secure sub ipsa,
Inter & armatos mille malo metus est.

IN CYNICVM STVLTE ABSTI-
NENTEM. E GRAECO.
Barbati Cynici, baculoq; uagantis egeni
In cœna magnam conspiciamus sôphiam.
Scilicet hic raphanis Cynicus primum atq; lupino,
Ne uirtus uentri seruiat, abstinuit.
At niueum postq; bulbum conspexit ocellis,
Iam rigidum & sapiens excutit ingenium.

Flagitat

Flagitat atq; auide spem præter deuorat omnem.
Virtuti bulbus, nil ait officiet.

EPITAPHIVM MEDICI. E GRAECO.

Theſſalus Hippocrates, Cous genere, hac iacet urna
Phœbi immortalis ſemine progenitus.
Crebra trophæa tulit morborum armis medicinæ,
Laus cui magna, nec id ſorte, ſed arte fuit.

IN SERVVM MORTVVM. E GRAECO.

Hic ſeruus dum uixit, erat. nunc mortuus idem
Non quàm tu Dari magne minora poteſt.

IN ANCILLAM MORTVAM.

Ante fuit ſolo Soſime corpore ſerua,
Nunc ſato pars eſt hæc quoq; miſſa manu.

IN PISCATOREM ADAMATVM. E GRAECO.

Piſces dum captat piſcator, diuitis illum
Nata uidet, uifi flagrat amore uiri.

Deinde uiro nubit. ſic illi ex paupere uita,

Magna ſuperbarum copia uenit opum.

Adſtetit & ridens Fortuna ait, heu Venus haud iam

Mars erat iſte tuus, Mars erat iſte meus.

ALITER.

Mars erat iſte meus, Venus, inquit, uerba retorqueſ.

Illico Sors eadem, Mars erat iſte meus.

IN REPENTE FELICEM E MISERO. E GRAECO.

Non tibi quod faueat, ſicte Fortuna leuauit.

Vel de te liqueat, uult ſibi, quid liceat.

In mediocri

IN MEDIOCRITATEM. E GRAECO.

Inuidia eſt peior miſeratio, Pindarus inquit.

Felici inuidiam ſplendida uita facit.

At nimium miſeros miſeramur, Pindarus inquit.

Hei nimium felix, nec miſerandus ego.

ſcilicet extremis longe mediocria præſtant.

Infima calcantur, ſumma repente ruunt.

NIHIL PRODESSE TORQVERI METV

MALI VENTVRI. E GRAECO.

Cur patimur ſtulti, nanq; hæc uacordia noſtra,

Vrat ut indomitus pectora noſtra metus.

Seu mala non uenient, iam nos metus urit inanïs.

Sin uenient, aliud ſit metus ipſe malum.

Ipſe quidem cecini, ſcripſit diuinus Homerus.

IN RIDICVLVM IVDICIVM. E GRAECO.

Lis agitur, ſurdusq; reus, ſurdus fuit actor.

Ipſe tamen iudex ſurdus utroq; magis.

Pro ædibus hic petit æs, quinto iam menſe peracto.

Ille refert, tota nocte mihi acta mola eſt.

Aspicit hos iudex, & quid contenditis, inquit.

An non utriq; eſt mater? utriq; alite.

AD LVCERNAM NOCTVRNAM.

Lychne reuerſuram ter te iurauit amica.

Hæc redit, o pœnas det tibi, ſi deus eſ.

Ludenti cum nocte places, extinguer. & aufer

Tam ſacra tam ſacris lumina luminibus.

B Lais

THOMAE MORI
LAIS ANVS AD SPECVLVM.
E GRAECO.

Nequiter arrisi tibi, quæ modo gratia, amantum
Turbam in uestibulis Lais habens iuuenum,
Hoc Veneri speculum dico. nam me cernere talem
Qualis sum nolo, qualis eram nequeo.

IN MORTIS DIEM OMNIBVS INCERTVM.
Non ego quos rapuit mors, defleo. defleo uiuos,
Quos urunt longo fata futura metu.

Fleres si scires unum tua tempora mensem.
Rides quum non sit, forsitan una dies.

IN APVM INDVSTRIAM. E GRAECO.
Mellis apes fluuios ipsæ sibi in æthere singunt.

Ipsæ quos habitant ædificant thalamos.
Grata apibus humanæ frugesque facillima uitæ est.

Non bouis aut curuæ falcis egebit ope.
Tantum opus hic situla est, ubi dulcia pocula mellis
Vbertim paruo fundat ab alucolo.

Congaudete sacra, uarios & pascite flores.
Aetherei uolucres nectaris artifices.

IN ANVM FVCIS FRVSTRA
VTENTEM.

Sæpe caput tinguis, nuncque tinctura senectam,

Aut tensura genis quæ tibi ruga tuis.

Desine iam faciem stibio perfundere toram,

Ne persona tibi hæc sit modo, non facies.

Quum

EPIGRAMMATA.

Quum nihil assequeris fucō stibioque, quid amens
Vis tibi? nunquam Hecuben hæc faciet, Helenen.

IN HOMINIS NATIVITATEM. E GRAECO.

Heus homo si memor es, quid te dum gigneret, egit

Tum pater, ex animo iam tumor ille cadet.

At Plato te factum dum somniat, inflat, inani

Aeternumque uocat semen & æthereum.

Pactus es ecce luto, quid suspicis alta? sed istud

Plasmate, qui te ornat, nobiliore feret.

Quin si uera uoles audire, libidine scæda

Natus es ex coitu, guttula & est misera.

DE ASTROLOGO RIDICVLO.

Non Cumæa sacro uates correpta furore,

Certius afflata mente futura uidet.

Quam meus astrologus diuina clarus in arte

Præuidet inspecto sydere præterita.

ALIUD IN ASTROLOGVM VXORIS

IMPVDICAE MARITVM.

Astra tibi æthereo pandunt sese omnia uati,

Omnibus & quæ sint fata futura, monent.

Omnibus ast uxor quod se tua publicat, id te

Astra, licet uideant omnia, nulla monent.

IN EVNDEM IAMBICVM.

O chare nobis syderum cælestium

Inspector astris, ipse nunc Phœbus tibi

Optem libenter indicare clanculum

B 2

Quiddam

Quiddam, quod ad te pertinens quàm maxime,
 Dum cuncta lustrò, deprehendi pridie.
 Sed territat Venus, minatur & mihi
 Secundum amorem, qui nihilo secundior
 Mihi sit futurus, quàm fuit Daphnes prior,
 Quicquàm cuius garrulus si deferam
 Dese marito, quale detuli prius.
 Nescibis ergo hoc, ceteras rerum uices
 Docebo te. nuptæ sed in rebus tuæ
 Si quid tua non cedat ex sententia,
 Hoc omnibus prius patebit, quàm tibi.

ALIVD IN EVNDEM.

Quid inter alta stulte quæris sydera
 In humo manentis coniugis mores tuæ?
 Quid alta spectas? infiet, id est cui tu times?
 Dum iam tu, agat quid illa, quæris in polo,
 Hæc quæ libebat, interim egit in solo.

ALIVD IN ASTROLOGVM EVNDEM.

Sydera uestigans inter cælestia demens,
 Cur dubia semper mente quid uxor agat?
 Si nescis qualis tibi sit, crede esse pudicam.
 Quod tibi persuades si bene, iam bene habes.
 Quid cognoscere uis, quæ non nisi cognita lædunt?
 Quid fieri studio uis miser ipse tuo?
 Hic furor haud dubie est, quum iam desistere possis.
 Quærere sollicite quod reperire times,

Aliud

ALIVD IN ASTROLOGVM.

Saturnus procul est, iamq; olim cæsus, ut aiunt,
 Nec prope discernens à puero lapidem.
 Luna uerecundis formosa incedit ocellis,
 Nec nisi uirgineum uirgo uidere potes.
 Iuppiter Europen, Martem Venus, & Venerem Mars,
 Daphnen Sol, Hyrcen Mercurius recolit.
 Hinc factum astrologe est, tua quum capit uxor amâtes,
 Sydera significant ut nihil inde tibi.

DE FORMA, DILEMMA IAMBIS

TRIMETRIS SCAZONTIBVS.

Quid forma confert, Hercules nihil cerno.
 Si ferueas, deformis ecce formosa est.
 Sin frigeas, formosa iam sit informis.
 Quid forma confert, Hercules nihil cerno.

DE ASTROLOGO DE QVO SVpra.

Sæpe suam inspectis uxorem Candidus astris,
 Prædicat en uates omnibus esse bonam.
 Inspectis iterum postquàm uxor adultera fugit,
 Prædicat uates omnibus esse malam.

PARAENESIS AD VIRTUTEM VERAM.

Heu miseris quicquid misero blanditur in orbe,
 Illico marcescens ut rosa uerna cadit.
 Nec quenquàm usq; adeo placidis complectitur ulnis
 Sors, ut non aliqua parte molesta premat.

B ; Imbibe

Imbibe uirtutes, & inania gaudia sperne.
 Sunt animi comites gaudia uera boni.
 AD CONTEMPTVM HVIVS VITAE.
 Nos uelut instabiles uentus quatit omnis aristas,
 Quolibet impellunt spes, dolor, ira, metus.
 Nil habet in rebus pondus mortalibus ullum.
 Momento pudor est si mouere leui.
 MORTEM NON ESSE METVENDAM,
 CVM SIT FINIS MALORVM.

È GRAECO.

Non stultum est mortem matrem timuisse quietis?
 Quam fugiunt morbi, mœstaq; pauperies?
 Sola semel miseris sese mortalibus offert,
 Nec quisquam est ad quem mors iterum redijt.
 At reliqui morbi uarij, multiq; uicissim
 Nunc hunc, nunc illum, terq; quaterq; premunt.
 IN EPISCOPVM QVENDAM SOR-
 DIDVM AC PERPARCVM.
 Vita Sibyllinos mea si duraret in annos,
 Non bonitas unquam præsulis excideret.
 Iugera multa soli locat, amplas possidet urbes,
 Centum stipatus progreditur famulis.
 Me tamen exigui census, quum nuper adirem,
 Excipit, & uere comiter alloquitur.
 Quin abiens nigri gustarem ut pocula uini,
 È loculo dauem liberat ipse suo.

De uiciss

DE VICISSITVDINE FORTVNAE. È GRAECO.
 Lubrica non seruat certum Fortuna tenorem,
 Sed rotat instabilem cæca subinde rotam.
 Sternere summa libet, libet infima tollere. rerum
 Inq; uicem nulla uertere lege uices.
 Maxima quū bona sunt, iā sunt mala proxima. rursus
 Maxima quū mala sunt, proxima iam bona sunt.
 Forti animo mala fer, nec bis miser esto dolore,
 Nec cito uenturis præmoriare bonis.

VITA BREVIS.

Non tibi uiuacem furor est spondere senectam?
 Quum non sit uitæ certa uel hora tuæ.
 Finge age Nestorium sis peruenturus in æuum,
 Longa tument multis tempora fœta malis.
 Omnia ut effugias uiridis quibus angitur ætas,
 Tedia longa tibi curua senecta feret.
 Tu tamen ad seros (nulli quod contigit) annos
 Ut uenias, nullo percitus ante malo.
 Hoc tamen exiguum est. ubi nunc tot Nestoris anni?
 Ex tanto superest tempore nulla dies.

PATIENTIA.

Tristia qui pateris perfer, Sors tristia soluet.
 Quod si non faciat Sors, tibi mors faciet.
 VITA IPSA CVRSVS AD MORTEM EST.
 Nugamur, mortemq; procul procul esse putamus.
 At medijs latet hæc abdita uisceribus.

Scilicet

Scilicet ex illa, qua primum nascimur hora,
 Prorepunt iuncto uitae morsq; pede.
 Partem aliquam furtim qua se metitur, & ipsam
 Surripit è uita quaelibet hora tua.
 Paulatim morimur, momento extinguimur uno,
 Vt lampas oleo deficiente perit.
 Vt nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est.
 Quin nunc, interea dum loquimur, morimur.
 DIVES AVARVS, PAUPER EST SIBI. È GRAECO
 Diuitias animi solas ego iudico ueras.
 Qui rebus pluris se facit ipse suis,
 Hunc adeo ditem, hunc opulentum rite uocamus.
 Magnarum quis sit qui uidet usus opum.
 Calculus at si quem misere numerandus adurit,
 Qui misere semper diuitias cumulet.
 Hic ut apes paruo crebroq; foramine fosso,
 Sudat in alueolo, mel alij comedunt.

DILEMMA EPICURI.

Deiciat miseram tibi nulla molestia mentem.
 Si longa est, leuis est. si grauis est, breuis est.

CONTRA.

Deicit heu miseram, prosternit & utraq; mentem.
 Longa nec ulla leuis, nec grauis ulla breuis.

DE MORTE.

Somniat, hic ditem qui se putat esse, uidetq;
 Morte experrectus illico quam sit inops.

Sola

SOLA MORS TYRANNICIDA EST.

Duriter es quicumq; uiris oppressus iniquis,
 Spem cape. spes luctus leniat alma tuos.
 Versilis in melius uel te Fortuna reponet,
 Vt solet excussa nube nitere dies.
 Aut libertatis uindex frendente tyranno,
 Eruet iniecta mors miserata manu.
 Auferet hæc (quo plus tibi gratificetur) & illum,
 Afferet atq; tuos protinus ante pedes.
 Ille opibus tantis, fastuq; elatus inani,
 Ille ferox crebris ante satellitibus,
 Hic neq; toruus erit, uultu nec ut ante superbo,
 Sed miser abiectus, solus, inermis, inops.
 O quid uita tibi dedit unquam tale? uicissim
 Iam ridendus erit, qui metuendus erat.
 O Cor triste malis misere immersumq; profundis
 Rumpere. sit pœnæ terminus iste tuæ.
 Sanguinolenta tuæ dominæ tua uulnera pande.
 Illa breui est, quæ nos diuidet una duos.
 Quam miser ergo diu sic heu lachrymabo, querarq;
 Mors ades, & tantis horrida solue malis.
 IN AMICAM FOEDIFRAGAM IOCOSVM.
 Dij melius, uenere in hac quæ somnia nocte?
 Tota semel mundi machina uersa ruit.
 Nec sua lux Phœbo constabat, nec sua Phœbe
 Iamq; tumens omnem strauerat æquor humum.

C

Maius

Maius adhuc mirum, uox en mihi dicere uisa est,

Heus tua iam pactam fregit amica fidem.

DE CVNICVLO BIS CAPTO:

È rete extrahor, è digitis in rete relabor.

Heu semel heu fugi, bis miser ut caperer.

IN VIRGINEM MORIBVS HAVD VIRGINEIS

Blanda, salax, petulans, audax, uaga, garrula uirgo,

Si uirgo est, uirgo est bis quoq; quæ peperit.

IN VXORES.

Hoc quisq; dicit, rebus in mortalibus

Quod tristius sit, ac magis uiros grauet,

Natura nil produxit his uxoribus.

Hoc quisq; dicit, dicit, at ducit tamen.

Quin sex sepultis, septimam ducit tamen.

IN EASDEM.

~~Res uxor~~ grauis est, poterit tamen utilis esse,

Si sua det propere se moriente tibi.

IN IMAGINEM DISSIMILEM. È GRAECO

Hæc tua quam nuper pinxit Diodorus imago,

Cuiusuis magis est, quàm tua Menodote.

IN EANDEM.

Sic se totum isthac expressit imagine pictor,

Vt nulli tam sit, quàm tibi dissimilis.

CHORIAMBICVM DE VITA SVAVI

È GRAECO.

Non est cura mihi Gygis,

Qui rex Sardibus imperat.

Aurum non ego persequor,

Reges non miser æmulor.

Curæ est, barba suauibus

Vnguents mihi perfluat,

Curæ est, ut redolentibus

Cingam tempora floribus.

Curæ sunt hodierna mi,

Nam quis crastina nouerit?

Tornato bene Mulciber

Argento mihi poculum.

Iam nunc effice concuum,

Et quantum potes imbibum.

Et fac illud ut ambiant

Non currus, neq; sydera,

Orion neq; flebilis.

Vites fac uirides mihi.

Botti fac mihi rideant

Pulchro cum Dionysio.

IN MEDICVM IMPOSTOREM, QVI

GVTTVLAM FICTI BALSAMI

MAGNO VENDIDIT.

Febre laboranti medicus, feret o tibi certe

Aut nihil, aut tantum balsamus, inquit, opem.

Sed nemo me præter habet, per paululum & ipse,

Gutta emitur libris non minus una decem.

C 2 Nunc

Nunc mihi quinque dabis, reliquas mihi quinque daturus
 Sanus, ut has nunquam te moriente, petam.
 Nunquam rem facies, tanto in discrimine qui uis
 Tam charæ guttæ ponere dimidium.

Pacta placent, minimoque è uitro & sindone tecto,
 Lacta petit gladij cuspide gutta merum.

Abluat ut uino mucronem, æger obsecrat, absit,
 Inquit, adhuc libras bis habet ille decem.

Gutta, ait, una sat est, & erat satis, unica tantum
 Gutta potest, unam uix bibit, & moritur.

O nimis aduerso contractum sydere pactum.
 Hinc guttæ, hinc uitæ dimidium perijt.

IN FVCATAM. È GRAECO.

Tinguis capillos scemina, at qui scis, rogas?
 Nigri fuere quum referres è foro.

IN IMAGINEM MALE PICTAM.

Effigie studuit tua in hac ostendere pictor,
 Expressisse queat quam tibi dissimilem.

IN EANDEM.

Hactua, tam uere est facies expressa tabella,
 Ut iam non tabula hæc sit tibi, sed speculum.

IN EANDEM.

Quam mihi monstrasti demiror Posthume pictor
 Effigiem quanta sinxerat arte tuam.
 Inspicit hanc quisquis, si te conspexerit unquam,
 Si non artificis tangitur inuidia.

Tam similem hic ouo non esse fatebitur ouum,
 Effigies hæc est quam tibi dissimilis.

IN ANGLVM, GALLICAE LIN-
 GVÆ AFFECTATOREM.

Amicus & sodalis est Lalus mihi,
 Britanniaque natus, altusque insula.

At cum Britannos Gallia cultoribus
 Oceanus ingens, lingua, mores, dirimant,

Spernit tamen Lalus Britannica omnia.
 Miratur, expetitque cuncta Gallica.

Toga superbit ambulans in Gallica,
 Amatque multum Gallicas lacernulas.

Zona, locello, atque ense gaudet Gallico,
 Filtro, bireto, pileoque Gallico,

Et calceis, & subligare Gallico,
 Toroque denique apparatu Gallico.

Nam & unum habet ministrum, eumque Gallicum.
 Sed quem (licet uelit) nec ipsa Gallia

Tractare quiret plus (opinor) Gallice,
 Stipendij nihil dat, atque id Gallice.

Vestitque tritis pannulis, & Gallice hoc.
 Alit cibo paruo, & malo, idque Gallice.

Labore multo exercet, atque hoc Gallice.
 Pugnisque crebro pulsatur, idque Gallice.

In coetu & in uia, & foro, & frequentia
 Rixatur, obiurgaturque semper Gallice.

C 3 Quid?

Quid? Gallice illud? imo semigallice.
 Sermonem enim (ni fallor) ille Gallicum
 Tam callet omnem, quàm Latinum Psyracus.
 Crescit tamen, sibiq; nimirum placet,
 Verbis tribus si quid loquatur Gallicis.
 Aut Gallicis si quid nequit uocabulis.
 Conatur id, uerbis licet non Gallicis,
 Sonoq; saltem personare Gallico,
 Palato hiant acutulo quodam sono,
 Et foeminæ instar garrientis molliter,
 Sed ore pleno, tanquàm id impleant fabæ,
 Balbutiens uidelicet suauiter
 Pressis quibusdam literis, Galli quibus
 Ineptientes abstinent, nihil secus,
 Quàm uulpe gallus, rupibusq; nauita.
 Sic ergo linguam ille & Latinam Gallice,
 Et Gallice linguam sonat Britannicam.
 Et Gallice linguam refert Lombardicam.
 Et Gallice linguam refert Hispanicam.
 Et Gallice linguam sonat Germanicam,
 Et Gallice omnem, præter unam Gallicam.
 Nam Gallicam solam sonat Britannice.
 At quisquis insula satus Britannica,
 Sic patriam insolens fastidiet suam,
 Ut more simiæ labore fingere,
 Et æmulari Gallicas ineptias,

Ex amoc

Ex amne Gallo ego hunc opinor ebrium.
 Ergo ex Britanno ut Gallus esse nititur.
 Sic Dñi iubete, fiat ex gallo capus.

IN NICOLAVM MALVM
 MEDICVM.

Nunc uideo haud rerum tantum, sed & ipsa uirorum
 Nomina, non temere, sed ratione dari.
 Nicolaus nomen medici est, qui conuenit? inquis,
 Hoc potius nomen debuit esse ducis.
 Dux populos armis uincit, sed & iste uenenis
 Et populum, & forteis sternit ubiq; duces.
 Sæpe ducem bello repetunt, bis nemo rebellat.
 Huic medico, uero est nomine Nicolaus.

IN IMAGINEM ELEGANTEM,
 SED DEFORMISSIMI.

Ipsam iudice me Venerem superabat Apellis,
 Hæc tua quæ uisa est nuper imago mihi.
 Pictor in hanc omnes unam consumpserat artes,
 Spectari hac una quid ualuit, uoluit.
 Qualia in re decor, qui nasus, qualia labra,
 O quales oculi, qualis ubiq; color.
 Tam fuit ex omni longe pulcherrima parte,
 Quàm fuit à nulla parte tibi similis.

IN IMAGINEM DISSIMILEM.
 Nuper ut ingredior pictoris forte tabernam,
 Effigies oculis est tua uisa meis.

Ex te

Ex te dum pictor sic exprimat omnia, uultum
Immotum credo te tenuisse diu.

Sic te totum inspecta refert, intelligo cuius est
Protinus ut pictor rettulit esse tuam.

IN PARCVM MORIENTEM.

Ghrysalus heu moritur diues, dolet, ingemit, unquam
Nemo magis tristi pectore fata tulit.

Non quoniam ipse perit, cui nil se uilius ipso est,
Sed nummi pereunt quatuor in tumulum.

IN GRAMMATICVM PVTIDVM.

Quū mihi grammaticus mentem subit Heliodorus
Nostra Solæcismos illico lingua timet.

IN PROGNOSTEN RIDICVLVM.

Hoc anno in regno rex nobilis ille quiescet
Gallorum, celebris scripserat astrologus.

Rex ubi uix cœpto uita defungitur anno,
Iam nil se uates quo tucatur, habet.

Rem quidam prorsum cœpit defendere, uerum est
Augurium, rex iam nonne quieuit? ait.

Latius hoc uerbum prorepit, & undiq; ridens

Id populus, rex iam nonne quieuit? ait.

Audit ut in populo hoc uates, iam serio uerum est
Augurium, rex iam nonne quieuit? ait.

IN VEHEMENTER NASVTVM. È GRAECO.

Nunquam Prode manu nates emungere possis.

Nam tua nare manus, magna licet, minor est.
Quando

Quādo Iouem indamas sternutans, quippe nec audis
Tam procul ab nasus prominet aure tuus.

IN POETAM FVRIOSVM.

Sunt etiam in Musis furia, quibus ipse poeta
Fis, per quas temere carmina multa facis.

Ergo age plurima scribe precor, tibi nempe furorem
Non ego maiorem quem precer inuenio.

IN PERPVSVILLVM. È GRAECO.

Grus ne te rapiat Pygmeo sanguine gaudens,
Si sapias, media tutus in urbe mane.

NEGLIGENDOS VVLGI RV-
MORES. È GRAECO.

Tu te ipsum oblectes, & uulgi uerba loquacis
Sperne, bene hic de te dicet, & ille male.

IN FATVVM. È GRAECO.

Quem mordent pulices extinguit Morio lychnon,
Non me inquit cernent amplius hī pulices.

DE SOMNO. È GRAECO. SEN-
TENTIA ARISTOTELIS.

Fermè dimidium uitæ dormitur, in illo
Aequales spacio diues, inopsq; iacent,

Ergo Cræse tibi regum ditissime, uitæ
Fermè dimidio par erat Irus egens.

ALIVD.

Non es dum in somno es, dum nec te uiuere sentis,
Felix, at somnus ni ueniat miser es.

D Qui

Qui felix igitur sorte indulgente superbit,
Inflatusq; leui prosperitate tumet,
Nox quoties uenit, aut toties iam desinit esse
Felix, aut toties incipit esse miser.

QVID INTER TYRANNVM
ET PRINCIPEM.

Legitimus immanissimis
Rex hoc tyrannis interest.
Seruos tyrannus quos regit,
Rex liberos putat suos.

SOLLICITAM ESSE TYRANNI VITAM.
Magna diem magnis exhaurit cura tyrannis,
Nocte uenit requies, si tamen ulla uenit.
Nec tamen hi pluma requiescunt mollius ulla,
In dura pauper quam requiescit humo.
Ergo tyranne tibi hæc pars felicissima uitæ est,
In qua mendico par tamen esse uelis.

BONVM PRINCIPEM ESSE PATREM,
NON DOMINVM. IAMBICVM.
Princeps pius nunquam carebit liberis,
Totius est regni pater.
Princeps abundat ergo felicissimus
Tot liberis, quot ciuibus.

DE BONO REGE ET POPVLO.
Totum est unus homo regnum, idq; coheret amor.
Rex caput est, populus cætera membra facit. *Rex*

Rex quot habet ciues (dolet ergo perdere quenq;) *(dolet ergo perdere quenq;)*
Tot numerat parteis corporis ipse sui.
Exponit populus sese pro rege, putatq;
Quilibet hunc proprii corporis esse caput.
BONA NON COGNOSCI, NISI
DVM AMITTUNTVR.
Perdendo bona nostra ferè cognoscimus omnes.
Dum possidemus, spernimus.
Sic populo quoq; saepe malus, sed sero benignum
Commendat hæres principem.
TYRANNVM IN SOMNO NIHIL
DIFFERRE A PLEBEIO.
Erigit ergo tuas insane superbia cristas,
Quod flexo curuat se tibi turba genu.
Quod populus nudo surgat tibi uertice, quod sit
Multorum in manibus uitæq; morsq; tuis.
At somnus quoties artus adstringit inertes,
Hæc tua iam toties gloria dic ubi sit?
Tunc ignaue iaces trunco non impar inani.
Aut paulo functis ante cadaueribus.
Quod nisi conclusus timide intra tecta lateres,
In cuiusq; foret iam tua uita manu.
DE PRINCIPE BONO
ET MALO.
Quid bonus est princeps, canis est custos gregis inde
Qui fugat ore lupos, quid malus, ipse lupo.

D 2 In raptore

T H O M A E M O R I
IN RAPTOREM ET PATRONVM.

Raptam se queritur uirgo, crimenq; negari
Non potuit, raptor iam periturus erat.
Callidus at subito patronus protrahit ipse
Membrum deducta ueste uirile rei,
Hocine uirgo tua membrum fuit, inquit, in aluo?
Illa uerecundo mota pudore negat.
Vicinus o iudex clamat patronus. ea ipsa est.
Id negat en sine quo se negat ipsa rapi.

IN FVREM ET PATRONVM.
Dum furti metuit damnari Clepticus, amplo
Non sine consuluit munere caufidicum
Sic ubi saepe diuq; immensa uolumina uoluit
Spero ait effugies Cleptice, si fugias.
IN ASTROLOGVM QVI FACTVM
PRAEDIXIT. E GRAECO.

Sæpe patri frater quod debuit esse superstes,
Hoc uelut uno omnes astrologi ore canunt.
Ast Hermocles obiturum præ patre solus
Dixit, sed dixit postquam obijisse uidet.

IN HVIVS VITAE
VANITATEM.
Damnati ac morituri in terræ claudimur omnes
Carcere, in hoc mortem carcere nemo fugit,
Carceris in multas describitur area partes.
Inq; alijs alijs partibus ædificant,

Non

Non aliter quàm de regno de carcere certant.
In cæco cupidus carcere condit opes,
Carcere obambulat hic uagus, hic uincitur in antro,
Hic seruit, regit hic, hic canit, ille gemit.
Iam quoq; dum carcer non tanquàm carcer amatur,
Hinc alijs alijs mortibus extrahimur.

REGEM NON SATELLITVM.

SED VIRTVS RED-
DIT TVTVM.

Non timor inuisus, non alta palatia regem,
Non compilata plebe tuentur opes,
Non rigidus uili mercabilis ære satelles
Qui, sic alterius fiet ut huius erat.
Tutus erit populum, qui sic regit, utiliore
Ut populus nullum censeat esse sibi.

POPVLVS CONSENTIENS REGNVM
DAT ET AVFERT.

Quicumq; multis uir uiris unus præest,
Hoc debet his quibus præest.
Præesse debet neutiquàm diutius
Hi quàm uolent quibus præest.
Quid impotentes principes superbiunt?
Quod imperant precario?

IN PERPVSIILLVM. E GRAECO.
Ex atomis Epicurus totum fabricat orbem.
Alchime, dum nihil his credidit esse minus,

D 3 Ex te

T H O M A E M O R I

Ex te fecisset si tum Diophante fuisses,
 Nempe atomis multo es tu Diophante minor.
 Aut forte ex atomis iam cætera scriberet esse,
 Ast ipsas ex te scriberet esse atomos.

IN AMOREM CASTVM ET IN-
 CESTVM. È GRAECO.

Hi duo detraxere duos incestus & almus,
 Dum contra occurrunt hinc amor, inde pudor.
 Phedram amor Hippolyti cōsumperat igneus, ipsum
 Interimitq; sacer pro pudor Hippolytum.

IN VRBEM ROMAM. È GRAECO.
 Gradiui genus Hector aue, si quid sub humo audis.

Respira, & patriæ nomine cresce tuæ.
 Ilios urbs colitur, nunc inclyta, gens colit illam,
 Quam tu Marte minor, Martis amica tamen.
 Mirmydones periere, ades & dic Hector Achilli,
 Esse sub Aeneadis undiq; Thessaliam.

DE MEDIOCRITATE. È GRAECO.
 Ingratū est quicquid nimium est, sic semper amatū est,
 Vt uerbum uetus est, mel quoq; si nimium est.

IN VEHEMENTER INFELI-
 CEM. È GRAECO.

Nunquā uixisti o pauper nunquā morieris.
 Nempe miser uisus uiuere mortuus es.
 At quibus immensa est fortuna, pecunia multa,
 His uitæ finem mors aliquando facit.

In Pythagoræ

E P I G R A M M A T A.

IN PYTHAGORAE ECHEMY-
 THIAM. È GRAECO.

Rebus in humanis magna est doctrina tacere,
 Testis erit sapiens hic mihi Pythagoras.
 Nempe loqui doctus, reliquos docet ille tacere.
 Magnū hoc ad requiem pharmacon inueniens.

RIDICVLVM IN
 GELLIAM.

Quid modo sæclorum miremur monstra priorum,
 Quod loquitur taurus, quod cadit imbre lapis.
 Monstra antiqua nouum superat, surrexerat ecce,
 Ante tenebrosū Gellia uesper heri,
 Plus dicturus eram, nisi me ridere putares,
 Surrexit mediam, sed tamen ante diem,
 Mira licet sæpe illa tamen uidere priores,
 Sæpe potest forsan cernere posteritas,
 Istud at hesternam nemo unquā uiderat ante,
 Et post hanc poterit nemo uidere diem.

IN PALLADEM, VENEREM,
 QVE. È GRAECO.

Cur ita me lædis Venerem tritonia uirgo,
 Corripis in digitos, cur mea dona tuos?
 Scilicet Idæis memor esto in rupibus olim.
 Me non te pulchram censuit esse Paris.
 Hasta tua est, ensisq; tuus, mihi uendico malum.
 Mars modo sit malo pristinus ille satis.

Vitam

Nos tenuem strictis spirantes aëra fibris,
 Viuimus & Phœbi lampada conspiciamus.
 Quotquot uiuimus hic sumus omnes organa, quæ
 Viuificis animat flatibus aura leuis,
 Quot tua si tenuem restringat palma uaporem
 Eripiens animam miseris usq; stygem.
 Sic sumus ergo nihil. Plutoni pascimur omnes.
 E flatu minimo nos leuis aura fouet.

Plumbeus hic mucro tuus est obtusus, ebesq;
 Mucro aciem ingenij fert tuus iste tui.

Maxima pars hominum fama sibi plaudit inani.
 Atq; leuis uento fertur in astra leui.
 Quid populi tibi uoce places? sæpe optima cæcus,
 Dat uicio. & temere deteriora probat.
 Sollicitus pendes alieno semper ab ore.
 Ne laudem cerdo quam dedit, eripiat.
 Fors tamen irridet quo tu laudante superbis.
 Ex animo laudet: laus tamen illa fugit.
 Quid tibi fama facit? toto lauderis ab orbe,
 Articulus doleat, quid tibi fama facit?

Ridiculum

Muscas è cratere tulit conuiuia priusquam
 Ipse bibit, reddit rursus, ut ipse bibit.
 Addidit & causam muscas ego non amo dixit,
 Sed tamen è uobis nescio num quis amet.

Os canis implet anas alium capturus hiabat.
 Non capit, at quam iam ceperat ore fugit.
 Sic miser interea dum rem captas alienam,
 Sæpius & merito perdis auare tuam.

In præsepe canis sceno nec uescitur ipse,
 Nec sinit ut scenum qui cupit edat equus.
 Seruat auarus opes, opibus non utitur ipse,
 Atque alios uti qui cupiunt, prohibet.

Quâ gladium intrudes per uentremne an ne papillas?
 Te peperit uenter, te lactauere papillæ.

Da bona siue rogere deus, seu nulla rogere,
 Et procul à nobis mala quæq; petentibus aufer,
 Et mala siue petare nega, seu nulla petare.

E In

IN DIGAMOS. È GRAECO.

Qui capit uxorem defuncta uxore secundam,
Naufragus in tumido bis natat ille freto.

IN FATVM. È GRAECO.

Si ferris ferre & fer. sin irasceris, & te
 Læseris, & quod fert te feret, immo trahet.
 DE SOMNO AEQVANTE PAV
 PEREM CVM DIVITE.

Somne quies uitæ spes & solamen egenis,
 Diuitibus noctu, quos facis esse pares.
 Tristia demulcens lethæo pectora rore,
 Excutis & sensum totius inde mali.

Lata benignus opes inopi per somnia mittis.
 Quid falsas rides diues opes inopis?

Diuitibus uere curas, tormenta, dolores,
 Pauperibus false gaudia uera ferunt.

IN DEFORMEM ET IMPROBVM. È GRAECO
 Pingere difficile est animum, depingere corpus.

Hoc facile est, in te sunt tamen am. o secus.
 Nam prauos animi mores natura reuelans,
 Fecit ut emineant undiq; perspicui.

Sed formæ portenta tuæ deformia membra
 Quis pingat? quando hæc cernere nemo uelit?

IN CAPPADOCEN VIRVLEN
 TVM. È GRAECO.

Vippera Cappadocæ mordens mala protinus trausto,
 Tabifico periit sanguine Cappadocis.

In statnam

IN STATVAM FERREAM. È GRAECO.

Effigiem statuere tibi rex perditor orbis
 Ex ferro, ut longe uilius ære foret.

Hoc fecere fames, cædes, furor æris, egestas,
 Hæc tua, quis omnes perdit auaritia.

VERSUS IAMBICI DIMETRI BRACHY-
 CATALECTICI AD CANDI-
 DVM, QVALIS VXOR
 DELIGENDA.

Iam tempus id petit
 Monetq; Candide,
 Vagis amoribus
 Tandem renuncies,
 Tandemq; desinas
 Incerta Cypridis
 Sequi cubilia.
 Quærasq; uirginem,
 Quam rite iam tibi
 Concorde uincias
 Amore coniugem,
 Quæ iam genus tuum,
 Quo nil beatius,
 Fœcunda dulcibus
 Natis adaugeat,
 Pater tibi tuus
 Hoc ante præstitit

Quod a prioribus
 Prius receperis
 Non absq; fœnore
 Repende posteris.
 Non sit tibi tamen
 Hæc cura maxima
 Spectare Candide
 Quid dotis afferat,
 Quam sit ue candida,
 Infirmitas amor,
 Quem stultus impetus
 Decore concitus
 Parit, uel improbus
 Ardor pecunia.
 Quicumq; amauerit
 Propter pecuniam
 Amatur huic nihil

E 2 Præter

Præter pecuniam. Ratione consule
 Capta pecunia Prudens iniuerit.
 Vanescit ilico, Et quem bono omine
 Item fugax amor, Virtutis inclytæ,
 Ferèq; iam prius Quæ certa permanens
 Perit quàm nascitur. Non febre decedit,
 At nec pecunia, Annis ue deperit,
 Quam avarus antea Respectus efficit.
 Miser cupiuerat, Primum ergo quam uoles
 Iuuare postea Amice ducere.
 Quicquàm potest, ubi Quibus parentibus
 Quam non amauerit Sit orta perspice.
 Inuitus, attamen Vt mater optimis
 Omnino cogitur Sit culta moribus.
 Tenere coniugem. Cuius tenellula
 Quid forma? nunqd hæc Mores puellula
 Vel febre decedit? Insugat, exprimat.
 Annis ue deperit? Tum qua sit indole,
 Vt sole flosculus Quam ducis, hoc uide,
 Tum defluentibus Vt ore uirginis
 Genæ coloribus. Insit serenitas,
 Amor ligauerant Ab ore uirginis
 Quem hæc sola uincula Absitq; toruitas.
 Solutus aufugit. At rursus ut tamen
 At uerus est amor, Sit in genis pudor,
 Quem mente perspicax, Nec ore uirginis

Insit

Insit procacitas, Prostrata casibus
 Et sit quieta, nec Iucunda sic erit
 Cingat salacibus Semper, nec unquam erit
 Viros lacertulis, Grauis, molestaue
 Vultu modesta sit, Vitæ comes tuæ.
 Nec spectet undiq; Quæ docta paruulos,
 Vagis ocellulis, Docebit & tuos
 Proculq; stulta sit Cum lacte literas
 Paruis labellulis Olim nepotulos.
 Semper loquacitas, Iam te iuuauerit
 Proculq; rusticum Viros relinquere,
 Semper silentium, Doctæq; coniugis
 Sit illa uel modo Sinu quiescere.
 Instructa literis, Dum grata te fouet,
 Vel talis ut modo Manuq; mobili.
 Sit apta literis, Dum plectra personat,
 Felix, quibus bene Et uoce qua nec est
 Præcis ab optinis Progne sororculæ
 Possit libellulis Tuæ suauior.
 Vitam beantia Amœna cantilat,
 Haurire dogmata, Apollo quæ uelit
 Armata, cum quibus Audire carmina.
 Nec illa prosperis Iam te iuuauerit
 Superba turgat, Sermone blandulo
 Nec illa turbidis Docto tamen, dies
 Misella lugeat Noctesq; ducere.

E 3 Notare

Notare uerbula
 Mellita maximis
 Non absq; gratijs
 Ab ore melleo
 Semper fluentia,
 Quibus coherceat.
 Si quando te leuet
 Inane gaudium,
 Quibus leuauerit,
 Si quando deprimat
 Te mœror anxius
 Certabit, in quibus
 Summa eloquentia.
 Iam cum omnium graui
 Rerum scientia.
 Talem olim ego putem,
 Et uatis Orphei
 Fuisse coniugem.
 Nec unquam ab inferis
 Curasset improbo
 Labore fœminam
 Referre rusticam,
 Talemq; credimus
 Nasonis indytam,
 Quæ uel patrem queat
 Acquare carmine,

Fuisse filiam.
 Talemq; suspicor
 Qua nulla charior
 Vnquam fuit patri.
 Quo nemo doctior
 Fuisse Tulliam.
 Talisq; quæ tulit
 Gracchos duos, fuit
 Quæ quos tulit, bonis
 Instruxit artibus.
 Hoc profuit minus.
 Magistra quàm parens.
 Quid prisca sacula,
 Tandem reuoluimus?
 Vtuncq; rusticum,
 Vnam tamen tenet
 Nostrumq; uirginem
 Tenet, sed unicam.
 At sic ut unicam
 Plerisq; præferat.
 Cuiq; conferat
 Ex hijs fuisse, quæ
 Narrantur omnibus
 Tot retro saculis,
 Quæ nunc & ultimam
 Monet Britanniam

Perlata

Perlata penulis
 Fame uolucris.
 Laus atq; gloria
 Orbis puellula
 Totius unica,
 Ac non modo suæ
 Cassandra patriæ.
 Dic ergo Candide,
 Si talis & tibi
 Puella nuberet,
 Quales ego tibi
 Supra recensui.
 Desit licet queas
 Formam requirere.
 Dotis ue quod parum
 Lucrere conqueri,
 Hic sermo uerus est,
 Quæcunq; sit satis
 Est bella quæ placet,
 Nec quisq; habet magis,
 Quam qui sibi satis
 RIDICVLVM IN MINACEM.
 Thraſonis uxorem Bubulcus rusticus
 Absente co uitiauerat,
 Domum reuersus miles ut rem comperit,
 Armatus & ferus insilit.

Quodcunq; habet, putat.
 Sic nunc me amet mea,
 Vt nil ego tibi
 Amice mentiar.
 Cuicunq; gratiam
 Formæ negaucrit
 Natura uirgini.
 Certe licet fiet
 Carbone nigrior.
 Foret tamen mihi hac
 Virtutis indole
 Olore pulchrior.
 Cuicunq; lubrica
 Dotem negauerit.
 Fortuna uirgini
 Certe fiet licet
 Vel Iro egentior
 Foret tamen mihi hac
 Virtutis indole
 Te Crœse ditior.

Tandem

Tandem assequutus solum in agris rusticum,
 Heus clamat heus heus Furcifer.
 Restat bubulcus, saxaq; in sinum legit.
 Ille ense stricto clamat.
 Tu coniugem meam attigisti carnifex?
 Respondit imperterritus,
 Feci, fateris, inquit. At ego omnes deos,
 Deasq; testor o scelus,
 In pectus hunc enssem tibi capulo tenus,
 Ni fastus esses, abderem.

DE MEDIOCRITATE.

E GRAECO.

Agros ego haud porrectiores appeto
 Non auream aut Gygis beatitudinem.
 Quæ sit satis sibi, uita sat eadem est mihi,
 Illud nihil nimis, nimis mihi placet.

HECTOR MORIENS. E GRAECO.

Proicitote meum Danaï post fata cadauer.
 Nam metuunt lepores occisi membra leonis.

IN STULTVM POETAM.

Scripserat Aeneam nulli pietate secundum,
 Vates secundus nemini.
 Quidam igitur regem dum uult laudare, Maronem
 Pulchre æmulatus scilicet,
 Hic hic est, inquit, princeps cui nemo secundus.
 Hac laude rex indignus est,

Ipse sed

EPIGRAMMATA.

Ipse sed est uates dignissimus. ergo age demus
 Vtriq; laudem debitam.
 Hic hic est igitur uates, cui nemo secundus.
 Rex qui secundus nemini.

IN QVENDAM QVI SCRIPSERAT HY-
 MNOS DE DIVIS PARVM DOCTE,
 TESTATVS IN PRAEFATIONE
 SE EX TEMPORE SCRI-
 PSISSE, NEC SER-
 VASSE LEGES
 CARMINVM,
 ET ARGVMEN-
 TVM NON RECIPE-
 RE ELOQVENTIAM.

Hic facer Andream cunctos ex ordine fastos
 Perstringit mira cum breuitate liber.
 Ipsos quos cecinit superos dum scriberet omneis,
 Credibile est uati consuluisse suo.
 Nam subito scripsit, sed sic ut scribere posset
 Quantumuis longo tempore non melius.
 Et pia materia est, priscisq; intactus ab ipsis
 Seruatus fato est huic operi iste stilus,
 Sed q; ad numeros non anxius obligat omnes,
 Hoc quoq; non uitio, sed ratione facit.
 Maiestas operis metro esse obnoxia non uult,
 Nempe ibi libertas est, ubi spiritus est,

F Ipsa

T H O M A E M O R T I

Ipsa operis pietas indocto sufficit. At tu
 Castalio quisquis fonte bibisse soles.
 Singula si trutines, erit hinc tibi tanta uoluptas.
 Quanta tibi ex alio non fuit ante libro.
 IN STRATOPHONTA PVGILEM
 IGNAVVM. È GRAECO.
 Dux Ithacus patria bis denos absuit annos.
 Quum redijt, celeri cognitus usq; canis est.
 Te pugilo Stratophon, certantem quatuor horas.
 Et canis & populus dediticere simul.
 Quin etiam speculum de te si consulis ipse.
 Iuratus Stratophon te Stratophonta neges.
 IN PVGILEM IGNAVVM.
 È GRAECO.

Nesimus ecce pugil uatem consultat Olympum.
 An uentura sibi sera senecta foret.
 Fors ride donatus uiues ait ille, minatur
 Certanti gelidus sed tibi falce deus.
 IN PARASITVM. È GRAECO.
 Stare putes stadio Eutyrides quum curreret, ac quum
 Curreret ad coenam, nempe uolare putes.
 IN BIBONEM. È GRAECO.
 Serta, unguenta, meo ne gratificare sepulchro.
 Vina, focus, lapidi sumptus inanis erit.
 Hæc mihi da uiuo, cineres miscere falerno.
 Nempe lutum facere est, non dare uina mihi.
 In bibonem.

EPIGRAMMATA.

IN BIBONEM. È GRAECO.

Et terra genitus, sub terram morte recondar,
 Ergo lagena mihi terrea, plena ueni.
 IN MYLIEREM FOEDAM.
 È GRAECO.

Te speculum fallit, speculum nam Gellia uerum,
 Si semel inspiceres, nunquam iterum inspiceres.
 IN FOEDAM. È GRAECO.

Fugerit ad Parthos, uel ad Herculis usq; columnas.
 Visa semel, positis uestibus, Antipatra.
 IN FOEDAM. È GRAECO.

Qui miser uxorem deformem duxit, habebit
 Vespere, iam accenso lumine, adhuc tenebras.
 IN BARBA TANTVM PHILO-
 SOPHVVM. È GRAECO.

Si promissa facit sapientem barba, quid obstat
 Barbatus possit quin Caper, esse Plato?
 DE LICENTIA.

Ultra concessos indulta licentia fines
 Prouehitur celeri, non reuocanda, gradu.
 Si patiare pedem calcet tibi uespere coniunx,
 Calcabit surgens hæc tibi mane, caput.
 EPITAPHIVM ABYNGDONII
 CANTORIS.

Attrahat huc oculos, aures attraxerat olim
 Nobilis Henricus cantor Abyngdonius.

F 2 Vnus

Vnus erat, nuper mira qui uoce sonaret,
 Organa qui scite tangeret, unus erat.
 Vellenfis primo templi decus, inde sacellum
 Rex illo uoluit nobilitare suum.
 Nunc illum Regi rapuit deus, intulit astris.
 Iphis ut noua sit gloria caelitibus.

ALTERVM DE EODEM.

Hic iacet Henricus, semper pictatis amicus.
 Nomen Abyngdon erat, si quis sua nomina quarat.
 Vuellis hic ecclesia fuerat succentor in alma.
 Regis & in bella cantor fuit ipse capella.
 Millibus in mille cantor fuit optimus ille.
 Præter & hæc ista, fuit optimus orgaquisista.
 Nunc igitur Christe quoniam tibi seruijt iste
 Semper in orbe soli, da sibi regna poli:

IN IANVM HAEREDEM ABYNGDONIJ.

Scripsi elegum carmen, Iano me hærede rogante,
 Quod tumulum Henrici signet Abyngdonij.
 Displicet, & doctis bene displicuisset, at illi
 Displicet hoc tantum si quid inest melius.
 Non resonant isti uersus ait, ilico sensi
 Qualeis lactucas talia labra petant.
 Ridendos ergo ridens effutio uersus.
 Hos uorat applaudens Ianus utraq; manu.
 Hos tumulo insculpsit, sub eundem protinus obdi.
 Atq; ipsdem dignus uersibus ipse legi.

Ante.

Ante, retróq; bifrons Ianus deus omnia uidit.
 Talpa, effrons uidet hic Ianus utrinq; nihil.

AD AVLICVM.

Sæpe mihi iactas faciles ad principis aures
 Liber, & arbitrio ludis ut ipse tuo.
 Sic inter domitos sine noxa sæpe leones,
 Luditur, ac noxæ non sine sæpe metu.
 Infremit incerta crebra indignatio caussa.
 Et subito mors est, qui modo ludus erat.
 Tuta tibi non est, ut sit secunda uoluptas
 Magna tibi est, mihi sit dummodo certa, minor.

IN TYNDALVM

DEBITOREM.

Ante meos quàm crediderā tibi Tyndale nummos,
 Quum libuit, licuit te mihi sæpe frui.
 At nunc si tibi me fors angulus offerat ullus,
 Haud secus ac uiso, qui pauet angue, fugis.
 Non fuit unq; animus mihi crede reposcere nummos
 Non fuit, at ne te perdere cogar, erit.
 Perdere te saluo nummos uolo, perdere utrunq;
 Nolo, sat alterutrum sit perisse mihi.
 Ergo tibi nummis, aut te mihi redde, retentis.
 Aut tu cum nummis te mihi redde meis.
 Quod tibi si neutrum placeat, nummi mihi saltem
 Fac redeant, at tu non rediture, Vale.

E : In

THOMAE MORI
IN MENDICVM GERENTEM
SE PRO MEDICO.

Tu te fers medicum, nos te plus esse fatemur.
Vna tibi plus est litera, quàm medico.

IN VXOREM IMPVDICAM,
Est fœcunda mei fœcunda est uxor Arati,
Nempe suo genuit ter sine fœta uiro.

IN PERPVSVILLVM. È GRAECO.
Vt fugeret miseræ Diophantus tedia uitæ,
Vfus Arachneo est stamine, pro laqueo.

DE PVELLA QVAE RA-
PTVM FINXIT.

Conspiceret solam iuuenis cum sorte puellam,
Et sibi opportunum crederet esse locum,

Improbis inuitam cupidis amplectitur ulnis,
Basiacq; & plusquàm basia ferre parat.

Illa reluctata est, legemq; irata minatur.
Qua miser effuso sanguine raptor, obit.

Instetit ille tamen iuuenili ardore proteruus,
Nunc precibus satagit, nunc superare metu.

Non precibus, non illa metu superata, reclamatione,
Calce petit, mordet dente, manûq; ferit.

Ira subit iuuenem iam penè libidine maior,
Et ferus o demens siccine pergis, ait,

Per tibi ego hunc ensem iuro, simul extulit ensem,
Commoda ni iaceas, ac taceas, abeo.

Ilico

Ilico succubuit tam tristi territa uerbo

Atq; age, sed quod agis, ui tamen, inquit, agis.

IN CHRYSALVM.

Chrysalus in syluis loculos quum conderet, hæsit.

Certa loci possent, quæ sibi signa capi.

At super ut summa raucum uidet arbore coruum,

Hic mihi conspicua est, inquit, abitq; nota

Capti sola scopi redeuntem copia lusit,

Nam sua iam in quauis arbore signa uidet.

IN ASTROLOGVM.

Dum tua quos noster celebrat pro uatibus error,

Fata cient positu syderis Astrologi,

Hæc dum stella fauet, dumq; hæc tibi stella minatur,

Pendula mens inter spernq; metumq; tua est.

Prospera seu uenient, uenient reticentibus illis,

Assolet & subitum lætius esse bonum.

Seu uenient aduersa, diu nescire iuuabit.

Vsura & medijs temporis usq; frui.

Quin iubeo fatis etiam prohibentibus ipsis

Fac tibi mens hilares transigat æqua dies.

IN CRUCE DIGNVM. È GRAECO.

Massauron elementa tibi duo subtrahe prima,

Nemo te reliquis dignior esse potest.

EPITAPHIVM. È GRAECO.

Quatuor hic tumulus fratres complectitur, ex his

Prohdolor una duos lux parit, ac perimit.

Egræco.

È GRAECO.

Fortis erat bello Timocritus, hic iacet ergo.
Fortibus haud parcis Mars ferè, sed timidis.

È GRAECO.

Ista Neodida: gnatos habet urna gemellos
Seruitio hic patriam liberat, hic uitio.

AD QVENDAM CVI Vxor
MALA DOMI.

Vxor amice tibi est semper mala, quum male tractas
Fit peior, sed fit pessima, quando bene.
Sed bona si moriatur erit, melior tamen id si
Te faciat uiuo, ast optima si propere.

DE NAVTIS EIICIENTIBVS MONA-
CHVM IN TEMPESTATE, CVI
FVERANT CONFESSI.

Cum tumida horrifonis insurgeret unda procellis,
Et maris in lassam ferueret ira ratem,
Religio tumidis illabitur anxia nautis,
Heu parat exclamant hoc mala uita malum.
Vectores inter Monachus fuit, huius in aurem
Se properant uitij exonerare suis.
Ast ubi senserunt nihilo sibi mitius aquor,
Sed rapido puppim uix superesse freto.
Quid miri est ait unus, aqua si uix ratis extat,
Nostrorum scelerum pondere adhuc premitur.

Quia

EPIGRAMMATA.

Quin monachū hūc, in quē culpas exhausimus om̄eis,
En̄cite, & secum hinc crimina nostra ferat.

Dicta probant, rapiuntq̄ uirū, simul in mare torquēt,
Et lintrem leuius quā prius isse ferunt.

Nin̄ hinc quā grauis est peccati sarcina, disce,
Cuius non potuit pondera ferre ratis.

AD CANDIDVM, PAROCHVM
VITAE IMPROBAE.

Factus es o populi pastor mi Candide magni,
Ter tibi, terq̄ tuo gratulor ergo gregi.

Aut mihi iudicium minuit fauor, aut tuus usquā
Non potuit talem grex habuisse patrem.

Non tibi uanarum est fastosa scientia rerum,
Quippe nec in populum est utilis illa tuum.

At rarae tibi sunt uirtutes, sic tibi raros
Patribus ex priscis credo fuisse pares.

Quid faciant, fugiant ue tui, quo cernere possint.
Vita potest claro pro speculo esse tua.

Tantum opus admonitu est, ut te intueantur, & ut tu
Qua facis, haec fugiant. qua fugis, haec faciant.

È GRAECO.

Naufragus hac situs est, iacet illa rusticus urna.
Ad styga siue solo par uia, siue salo.

IN POSTHVMM EPISCOPVM.
Praesul es, & merito praefectus Posthume sacris,
Quo magis in toto non erat orbe sacer.

G. Gaudeo

Gaudeo tam magnum, tam sanctum gaudeo munus,
 Tandem non temere nunc, uelut ante dari.
 Nempe errare solet temerarius impetus, at te
 Delectum magna sedulitate patet.
 Namq; ubi de multis tantummodo sumitur unus,
 Sæpe malus casu, pessimus arte uenit.
 At te, de multis legitur si millibus unus,
 Stultior haud possit, deterior uē legi.

DE BOLLANO.

Vrticis lectum Bollano urentibus omnem
 Insternunt socij, quum cubiturus erat.
 Se tamen urticis ustum negat, haud negat illas
 In tenebris nudum se reperisse tamen.
 Vnguibus aut, igitur uitata carne necesse est,
 Aut nudis tantum dentibus inciderint.
 Cum tamen in tenebris illæsus repperit herbas,
 Vrticas qua nam repperit esse nota.

DE VULPE AEGROTA ET
LEONE APOLOGVS.

Dum iacet angusta uulpes ægrota cauerna,
 Ante fores blando constitit ore Leo.
 Ecquid amica uales? cito me lambente ualebis,
 Nescis in lingua uis mihi quanta mea.
 Lingua tibi medica est, uulpes ait. at nocet illud
 Vicinos quod habet tam bona lingua malos.

De leone

DE LEONE ET LYSIMACHO.

Dum domitus placido Leo lamberet ore magistrum,
 Prouocat exemplo quemlibet ipse suo.
 Cumq; diu ex tanta prodiret nemo corona,
 Prosilijt forti pectore Lysimachus.
 Ipse, ait, audebo leoninam tangere linguam,
 Sed tam uicinis dentibus haud faciam.

IN FABIANVM ASTROLOGVM.

Vno multa die de rebus fata futuris,
 Credula quum de te turba frequenter emat,
 Inter multa unum si fors mendacia uerum est,
 Illico uis uatem te Fabiane putem.
 At tu de rebus semper mentire futuris.
 Si potes hoc, uatem te Fabiane putem.

IN IACOBVM REGEM

SCOTORVM.

Dum pius Henricus uictoricibus asserit armis
 Romano te iterum Gallia pontifici,
 Scotorum Iacobus regnum rex ecce Britannum
 Occupat, infestis impius agminibus.
 Fœdera non illum toties iurata morantur,
 Coniugis in fratrem quin serat arma suæ.
 Quin Gallo fidei comitem se adiungeret hosti,
 Quin cuperet Petri mergere nauiculam.
 Nec mirum est, scelera hæc si uir conceperit, infans
 Cæde patris teneras imbuit ante manus.

G 2 Ergo

Ergo uolente Deo, periit cum strage suorum.
Exitus & scelerum qui solet esse, fuit.
IN REGEM SCOTIAE, QVI ARCEM NOR-
HAMAM PRODITAM SIBI TAMEN
OPPUGNAVIT, DISSIMVLANS
PRODITAM ESSE.

Score quid oppugnas Norhamam uiribus arcem?
Ante tibi falsa prodicione datam.
An fraudis pudet? at tam multis, & tot apertis
In uitis non est illa pudenda tuis.
Artibus ergo malis capta fuit arce, uoluptas
Magna tibi forsan, sed breuis illa fuit.
Teq; tuisq; mala (merita sed) morte peremptis,
Arx intra est paucos capta, recepta dies.
Proditor inq; tuo peteret cum pramia regno,
Mors sceleri est merces reddita digna suo.
Proditor ut pereat, pereat cui proditur hostis.
Inuicta in fatis arx habet ista suis.

EPITAPHIUM IACOBI RE-
GIS SCOTORVM.

Scotorum Iacobus princeps, regno hostis amico
Fortis & infelix hac ego condor humo.
Quanta animi fuerat, fidei uis tanta fuisset.
Cetera contigerant non inhonesta mihi.
Sed pudet heu iactare, queri piget, ergo tacebo.
Garrulaq; o utinam fama tacere uelis.

Vos

Vos tamen o reges moneo, rex nuper & ipse,
Ne sit (ut esse solet) nomen inane fides.

IN MALVM PICTOREM.

Exprimit egregia pictor mirabilis arte,
Dra canis pauitans ut fugit ora lepus.
Intima naturae scrutatus uiscera fingit,
In cursu leporem retro metu aspicere.
Tam bene qui leporem fugientem expresserit, opto
Sit lepus, & fugiens ipse retro aspiciat.

IN EVNDEM.

Cum cane sic pictus lepus est, ut dicere nemo
Effet uter ue canis posset, uter ue lepus.
Pictor ubi hoc didicit, quod inertis defuit arti,
Suppleuit miro callidus ingenio.
Res ut aperta foret, longeque facesseret error,
Subscripsit tantum, est hic canis, iste lepus.

DE TYNDARO.

Non minimo insignem naso dum forte puellam
Basiat, en uoluit Tyndarus esse dicax.
Frustra ait ergo tuis mea profero labra labellis,
Nostra procul nasus distinet ora tuus.
Protinus erubuit, tacitaq; incanduit ira,
Nempe parum falso tacta puella sale,
Nasus ab ore meus tua si tenet oscula, dixit,
Qua nasus non est hac dare parte potes.

G 3 In Brixium

THOMAS MORI
IN BRIXIVM GERMANVM FALSA SCRIBENTEM DE CHORDIGERA, NAVE GALLORVM, ET HERVEO EIVS DVCE.

Heruea dum celebras Brixii, tua carmina damnas.
Nam tibi scripta mala est res bene gesta, fide.
Historiam spondes illa Germane poesi,
Quæ modo quum non sit uera, nec historia est.
Aut odio incipiant, aut indulgere fauori,
Et quisnam historijs qui modo credit, erit?
Iamq; nec ipse tuus per te laudem Herueus ullam
Sublata rerum possit habere fide.

IN EVNDEM. DE EODEM HERVEO,
ET EADEM NAVE, QVAE IN PVGNA NAVALI CONFLAGRAVIT.

Brixius immerita quod sustulit Heruea laude,
Quod merito aduersum fraudat honore ducem.
Quod de Chordigera mendacia mille carina,
Contra quam sese res habuere, canat.
Non equidem miror, neq; prauo falsa fauore,
Quod uoluit prudens scribere, credo tamen.
Sed de Chordigera, uatem qui uera doceret,
Quiuit adhuc reducem nemo referre pedem.
Ipse tamen (sciret quo certius omnia) dignus,
Qui media praesens naue fuisset, erat.

Versus

EPIGRAMMATA.

VERSUS EXCERPTI E CHORDIGERA
BRIXII, AD QVOS ALLVDVNT
QVAEDAM EPIGRAMMA,
TA SEQVENTIA.

Circumeunt unum dextra, leuaq; Britanni
Heruea, tela uolant brumali grandine plura
In caput unius Heruei, quæ fortiter heros
Excuteus clypeo, contraria in agmina uertit.

POSTEA DE EADEM CHORDIGERA.

Ipsè suos Herueus comites hortatur, & instat,
Atq; inter primos audax magno impete in hostes
Inuehitur, ferit hos misso per tempora telo.
Transigit huic gladio costas, huic ilia nudat.
Decutit his caput, impacta per colla bipenni.
His latus, his humeros hasta perstringit acuta.

EPIGRAMMA MORI, ALLVDENS
AD VERSVS SUPERIORES.

Quod ferit hos Herueus misso per tempora telo,
Iliaq; & costas transigit huic gladio.
Decutit his caput impacta per colla bipenni.
His humeros hasta perforat, atq; latus.
Tum clypeo aduersa quod tela uolantia parte
Fortiter excuteus unde uolant, regerit.
Effugit hoc sensum, tot telis pugnet ut unus,
Isq; cui clypeo est altera onusta manus.

Fortis

Fortis hunc pugnae rerum natura repugnat,
 Præteritum quiddam est hac puto parte tibi.
 Namque ubi magnanimum produxeris Heruea, telis
 Pugnantem pariter quatuor, det clypeo.
 Forte tibi exciderat, sed debuit ante moneri
 Lector, tunc Herueo quinque fuisse manus.

ALIVD DE EODEM.

Miraris clypeum, gladium, hastam, tela, bipennem,
 Herueus quoque gerat belligeretque modo.
 Dextera crudeli manus est armata bipenni,
 Instructa est gladio saeva sinistra suo.
 Iam relum, telique uicem quæ præbeat, hastam
 Fortiter (impressis dentibus) ore tenet.
 At quia tela caput brumali grandine plura
 Inuolitant, clypeum collocat in capite.
 Duritia capitis draco cesserit, ungue Celeno,
 Sic elephas illi dentibus impar erat.
 Ergo nouum aduersos monstrum procurrit in hostes,
 Terribilis rictu, terribilisque manu.

HIC PRIMVS VERSVS BRIKII EST, QVO
 HERVEA IAM MORITVRVM DE
 SE FACIT VATICINANTEM.

Inter Phœbeos non aspernandus alumnos
 Heruei magna canit Brixius acta ducis.
 Inter Phœbeos non aspernandus alumnos,
 Herueum, hostes, socios, concremat atque rates.

Inter

Inter Phœbeos non aspernandus alumnos,
 Vnde igitur uates, quæ cecinit, didicit?
 Inter Phœbeos non aspernandus alumnos,
 Phœbeo reliquum est audiat ex tripode.

IN EVNDEM, VERSVS POETARVM SVFFVRANTEM.

Priscos poetas nemo te colit magis,
 Legit uel diligentius.
 Nam nemo priscis est poetis omnibus
 Est, cuius ipse ex uersibus,
 Non hinc & inde flosculos, & gemmulas
 Manu capaci legeris.
 Vatem redonans tanto honore protinus,
 Scriptis tuis ut inferas.
 Beasque uatem, nempe quæ tu congeris,
 Suos parentes indicant,
 Magisque resplendent tua inter carmina,
 Quam nocte lucent sydera.
 Tantum decus uati inuidere nemini
 Soles, amicus omnium,
 Ne quis, decus prioris olim sæculi,
 Neglectus abs te defleat.
 Ergo sacri ne poetarum modi
 Longo situ obsolescerent.
 Iniuria tu uindictas temporis
 Nouo nitore percolis.

H Hoc est

Hoc est uetustis arte nouitatem dare,

Qua re nihil felicius.

Ars o beata, quisquis arte isthac tamen

Vetusta nouitati dabit,

Is arte nulla (quamlibet sudet diu)

Nouis uetustatem dabit.

ALLVSIO AD CENOTA-

PHIVM HERVEI.

Heruea cum Decijs unum conferre duobus,

Aetaste Brixi iudice nostra potest.

Sed tamen hoc distant, illi quod sponte peribant,

Hic periit, quoniam non potuit fugere.

PHOEBVS BRIXIVM ALLOQVITVR.

Vis de grandifono quid sentio scire libello,

Qui arma, necemq; Heruci bellipotentis habet.

Ergo sacer Phoebo sacra hac oracula uates

Accipe Phoebeo reddita de tripode.

Vna opere in toto deest syllaba, mille supersunt.

Plenū opus est, nam quid posset abesse minus?

Vna uno hac legitur, sed non legitur tibi mense,

Mens. Et plus quam medium syllaba mensis habet.

AD SABINVM, CUI VXOR

ABSENTI CONCEPIT.

Subsidium uitae, serae spes una senectae,

Nata tibi est soboles, curre Sabine domum.

Curre,

Curre, salutanda est uxor foecunda, uidenda est.

Chara tibi soboles, curre Sabine domum.

Curre inquam, ac propera, nimiumq; uidebere lentus,

Quantumuis properes, curre Sabine domum.

Iam queritur coniunx de te tua, iam tua de te

Conqueritur soboles, curre Sabine domum.

Nunquam ingratus ades, neq; cū soboles tibi nata est,

Sed neq; cum genita est, curre Sabine domum.

Curre, ut adeste, puer sacro dum fonte lauatur,

Nunc saltem possis, curre Sabine domum.

AD CANDIDVM, LAUDANTEM SAN-

CTOS VIROS, CVM IPSE

ESSET MALVS.

Saepe bonos laudas, imitaris Candide nunquam.

Laudo, inquis, posita Candidus inuidia.

Nam quicumq; bonos imitatur, & æmulus idem est,

O lacte, o niuib; Candide candidior.

QVIS OPTIMVS REIPVB. STATVS.

Quæris uter melius, Rex ne imperet, an uic Senatus.

Neuter (quod saepe est) si sit uterq; malus.

Sin sit uterq; bonus, numero præstare Senatum,

Inq; bonis multis plus reor esse boni.

Difficile est numerum forsan reperire bonorum,

Sic facile est unum sapius esse malum.

Et fuerit medius saepe inter utrunq; Senatus,

Sed tibi uix unquam Rex mediocris erit.

H 2 Consilioq;

Consilioq; malus regitur meliore Senator,
 Rex consultores sed regit ipse suos.
 Alter ut eligitur populo, sic nascitur alter.
 Sors hic cæca regit, certum ibi consilium.
 Illeq; se factum populo, populum sibi factum
 Scilicet hic ut sint quos regat ipse putat.
 Rex est in primo semper blandissimus anno,
 Omni anno consul rex erit ergo nouus.
 Rex cupidus longo populum corroserit æuo.
 Si consul malus est, spes melioris adest.
 Nec me nota mouet quæ pastam fabula muscam
 Ferre iubet, subeat ne male pransa locum.
 Fallitur expleri regem qui credit auarum,
 Nunquam hæc non uacuam mittet hirudo curæ.
 At patrum consulta grauis dissensio turbat,
 Regi dissentit nemo, malum hoc grauius.
 Nam quum de magnis uaria est sententia rebus,
 Quæstio sed tamen hæc nascitur unde tibi:
 Est ne usquam populus, cui regem siue Senatum
 Præficere arbitrio tu potes ipse tuo?
 Si potes hoc, regnas, nec iam cui, consule, tradas
 Imperium, prior est quæstio, an expediat.

DE FUSCO POTORE.

Potando medicus perituros dixit ocellos
 Fusco, qui cum se consulisset, ait,

Perdere

Perdere dulcius est potando, quam ut mea seruem
 Erodenda pigris lumina uermiculis.

AD AMICVM.

Litera nostra tuis quantum mihi colligo scriptis,
 Sera tibi ueniet, nec tibi sera tamen.
 Nec bello ueniunt intempestiua peracto,
 Quæ bello poterant tela iuuare nihil.

DE REGE ET RVSTICO.

Rusticus in syluis nutritus uenit in urbem.
 Rusticior Fauno, rusticior Satyro.
 En populus plena stetit hinc, stetit inde platea,
 Vnaq; uox tota, Rex uenit, urbe fuit.
 Rusticus insolita uocis nouitate mouetur,
 Quidnam ita respectet turba, uidere cupit.
 Rex subito inuehitur, celebri præeunte caterua,
 Aureus excelsus conspiciendus equo.
 Tum uero ingeminant, uiuat rex, undiq; regem
 Attonito populus suspicit ore suum.
 Rusticus, o ubi rex? ubi rex est? clamat, at unus,
 Ille, ait, est illo qui sedet altus equo.
 Hicne rex? puto me derides, rusticus inquit.
 Ille mihi picta ueste uidetur homo.

IN EPISCOPVM ILLITERATVM, DE
 QVO ANTE EPIGRAMMA EST
 SVB NOMINE POSTHVMI.

Magne pater damas, occidit litera, in ore
 H 3 Hoc unum

Hoc unum, occidit littera semper habes.
 Cauisti bene tu, ne te ulla occidere possit
 Littera, non ulla est littera nota tibi.
 Nec frustra metuis ne occidat littera, scis non
 Viuificet qui te spiritus esse tibi.

DE SACERDOTE RIDICVLE ADMONEN-
 TE POPVLVM DE IEIVNIO, CVM
 DIES IAM PRAETERISSET.

Admonuit populum noster cum forte sacerdos,
 Proxima quos fastos afferat hebdomada,
 Martyris Andreae magnum & memorabile festū est,
 Scitis, ait, charus quā sūt ille deo.
 Squalida lasciuam macerent ieiunia carnem.

Hoc suctum est, sancti hoc instituere patres.
 Praemonco ergo omneis, in martyris huius honorem,
 Quod ieiunari debuit, inquit, heri.

DE QVODAM MALE CANTANTE,
 ET BENE LEGENTE.

Tam male cantasti, possis ut episcopus esse.
 Tam bene legisti, ut non tamen esse queas.
 Non satis esse puto, si quis uitabit utrumuis.
 Sed fieri si uis praesul, utrunq; caue.

AD SABINVM.

Quos ante coniunx quattuor
 Natos Sabine protulit
 Multum ecce dissimiles tibi,

Tuos

Tuos nec ipse deputas.
 Sed quem tibi puellulum
 Enixa iam nuperrime est,
 Solum tibi simillimum
 Pro quatuor complecteris.
 Adulterinos quatuor
 Vocas, repellis, abdicas.
 Hunc unicum ceu γυναικα,
 Qui sit tibi haeres, destinas.
 Hunc ergo in ulnis gestiens,
 Exosculandum ab omnibus
 Vt filium fert simia,
 Totam per urbem baiulas.
 Atqui graues tradunt Sophi,
 Quibus laborq; studiumq; id est,
 Secreta quicquid efficit
 Natura perfruturier.
 Ergo graues tradunt Sophi,
 Quodcunq; matres interim
 Imaginantur fortiter,
 Dum liberis datur opera.
 Eius latenter & notas,
 Certas & indelebileis,
 Modoq; inexplicabili
 In semen ipsum congeri.
 Quibus receptis intime,

Simulq;

Simulq; concreſcentibus
A mente matris inſitam
Natus reſert imaginem.
Quum tot abeſſes millibus,
Dum gignit uxor quatuor.
Quod eſſet admodum tui
Secura, diſſimiles parit.
Sed unus omnium hic puer
Tui reſert imaginem,
Quod mater, hunc dum concipit,
Sollicita de te plurimum,
Te tota cogitauerat,
Dum pertimeſcit anxia,
Ne tu Sabine incommodus
Velutq; Lupus in fabulam
Superuenires interim.

DE PRINCIPE ET RVSTICO
SELANDO, RIDICVLVM.

Quum ſpectaret aquas princeps, in ponte reſedit.
Primoresq; ſuos ante ſteterē pedes.
Ruſticus adſedit, modico tamen interuallo.
Ciuilemq; dato ſe putat eſſe loco.
Suſcitāt hunc quidam, & cum principe, dixit, eodem
Ponte ſedere audeſ ruſtice? non ne pudet?
Ille reſert, ſcelus eſt in eodem ponte ſedere?
Quid ſi pons longus millia dena foret?

De Aulico

EPIGRAMMATA.
DE AVLICO RIDICVLVM.

Quum deſcendit equo de circumſtantibus uni
Aulicus hunc teneas quiſquis eſ inquit equum.
Ille ut erat pauidus dixit, domine ergo ferocem,
Hunc rogo qui teneat ſufficit unus equum?
Vnus ait potis eſt retinere, ſubintulit ille.
Si potis eſt unus, tu poteſ ipſe tuum.

IN MILITEM FVGACEM
ET ANVLATVM.

Aureus iſte manus miles cur annulus ornat
Iure tuos ornet qui meliore pedes?
Vtilior nuper, meliorq; in Marte feroci
Planta tibi palmis una duabus erat.

IN BRIXIVM POETAM.

Brixī tale tuo natum eſt ænigma libello
A Sphinge opponi poſſit ut Oedipodi.
Cordigera eſt tibi tota frequens, tibi nō tamē uſq; eſt.
Cordigera in toto ſyllaba prima libro.

Cor.

IN TVSCVM POTOREM.

Perdis ait Tuſco Medicus tua lumina uino,
Conſultat ſecum quid uelit ergo ſequi.
Sydera, terra, fretumq; ſolent quecunq; uideri,
Omnia ſunt inquit uiſa reuiſa mihi.
Multa mihi ſed uina tamen guſtanda ſuperſunt,
Multa reſert annus quum noua muſta nouus.

I lam

Iam certus, firmusq; ualebitis inquit ocelli
Nempe satis uidi, non satis usq; bibi.

IN ARNUM PERIVRVM.

Iurasti satis Arne diu, tandem obtinuisti,
Iurare ut posthac iam tibi non sit opus.
Ccepit ubiq; tuo uir iuratissime uerbo
Quam iuramento non minor esse fides.

IN EVNDEM.

Te semper iuras, & cunctis Arne minaris,
Vis scire utilitas quæ uenit inde tibi.
Sic iuras, ut nemo tibi iam deniq; credat,
Sic minitaris, ut has nemo minas metuat.

IN EVNDEM.

Arno nemo magis pedibus ualet usq; sed olim
Frigore contractas perdidit ille manus.
Optat bella tamen, cui pes citus, utraq; manca est
Cui manus, in bello, scis puto quid faciet.
At cui lingua procax, manus est ignaua, procax est
Huic non ignaua lingua secanda manu.

DE MARVLLO.

Admonuit Medicus lippum Theodore Marullum
Ne uinum (cæcus ni uelit esse) bibat.
Pareat ut medico (quanq; ægre) abstemius esse
Ecce duos totos sustinet usq; dies.
Post, sitit assueti reuocatus imagine uini,
Iamq; foras Medico uera minante ruit.

Ventum

Ventum erat ad uinum, quum sic sua lumina moestus
Affatur, posito iam peritura mero.
Huc iter est, huc me fidi duxistis ocelli.
Hunc bibite, & dulces ambo ualete duces.
Gustus, odorq; manent, miratur abire colorem,
In nigras subeunt lumina dum tenebras.
Hoc tamen aduersum letit solamine casum,
Dote meri minima quod cariturus erat.

IN RISCVM EQVITEM
IMBELLEM.

Riscus eques prudens longq; peritus ab usu
Dissimiles, causa non sine, pascit equos.
Nanq; alit ille duos, uolucrum præuerterit alter,
Alter sed pigro, pigrior est Asino,
Hic ergo non festinantem ad prælia desert,
Ille prius tuba q; danxerit, inde refert.

IN GELLIAM.

Mentitur qui te dicit mea Gellia fuscam
Iudice me non es Gellia fusca, nigra es.

IA EANDEM.

Candida sum dicis, fateor, sed candida quum sis,
Cur tibi candorem hunc obtegat atra cutis?

IN EUPARYPHVM VESTE, OPPIGNE/
RATO FVNDQ, EMPTA.

Non miror sudare tuæ te pondere uestis,

I 2 Quatuor

Quatuor hæc terræ iugera uestis habet.
Quantum uiuenti tibi terræ ingesseris usq̃
Tam magnum tumulū, nec tumulatus habet.

IN GAREMANVM VENDI-
TIS AGRIS PAV-
PEREM.

En patrios nuper Garemanus uendidit agros,
Nunc subito fama uiuere fertur inops.
Non illi ingenium, non illi industria deficit,
Verum inimica uiro fata, nocere puto.
Nam putres fuluo glebas mutauerat auro
Callidus, & nuncq̃ rem tamen ille facit.

AD SABINVM.

Interiere duæ, coniunx tibi tertia nupsit
Nec tibi fida tamen de tribus ulla fuit.
Non tantum ergo tuas, sed damnas improbe totum
Foemineum irata mente Sabine genus.
Si tamen hanc æqua rem uis expendere lance,
Fies erga ipsas mitior ipse tuas.
Nam tres quum fuerint iisdem tibi moribus omnes,
Astra hæc nascenti fata dedere tibi.
Si genesis tua te semper iubet esse cucullum
Scilicet expectas uxor ut astra regat?
Casta futura alij fuerat, quod adultera tecum est
Hoc merito fati imputat illa tuis.

In nauis

EPIGRAMMATA.
IN NAVFRAGVM MORSVM A
VIPERA IN LITTORE,
E GRAECO.

Aequoris insanas euasit naufragus undas,
Tristius Afra salo præbet harena solum.
Dum iacet ecce graui pressus prope littora somno,
Nudus, & infesto fessus abusq̃ freto,
Vipera trux perimit, frustra fugis æquora frustra,
Heu miser, in terris debita fata tibi.

DE CHIRVRGO ET ANV.
Vnixit anus ægros uelans chirurgus ocellos
Vtile persuadens hoc fore quinq̃ dies.
Interea mappas, pelues, mortaria, discos,
Quicquid onus tutum non facit, inde rapit.
Quum sanata oculos circumtulit illa reuinctos
Instrumenta suæ sentit abesse domus.
Mercedem ergo exacta, tua contingeret inquit
Vberior pactum est, ut mihi uisus ope.
At uideo nunc q̃ ante minus, quorum usus in æde est,
Vidi multa prius, nunc uideo inde nihil.

AD QVENDAM.
Quam tibi mens leuis est, tibi si ~~per am~~ leuis esset,
In medio leporem posses prauertere campo.

DE HERODE ET HERODIADE.
Coram Herode Herodiadis dum filia saltat
Dum quo debuerat displicuisse placet,

I 3 Ebrius

Ebrius affectu rex coniugis, ebrius illo
 Fortuna: luxu, præterea q; mero.
 Opta ait o uirgo, dabitur, iurauimus, huius
 Dimidium regni poscere si libeat.
 Impia suggestu scelerata: filia matris,
 Inquit, Baptista: da precor ergo caput.
 Dona petis uirgo (si saltatricula uirgo est)
 Quæ uix lustineas cernere dona petis.
 O funesta parens, o nata: dira nouerca,
 Saltare, atq; homines quam iugulare, doces,
 Rex dolet, & tristis concedit, nempe coactus
 Iurisiurandi religione sui.
 O regem fidum, sed tunc tantummodo fidum,
 Maius perfidia est quum scelus, ipsa fides.

AD QVENDAM EBRIOSVM.

Tecum in colloquium quod non properantius iui
 Segniciem incufas, conquererisq; meam,
 Confiteor uere, tibi non in tempore ueni,
 Senior, aut citior debuit hora legi.
 Aut utinam eiusdem uenisssem mane diei,
 Aut tibi uenisssem mane sequente die.
 Nunc res luce nimis tractari cæpit adulta,
 Quando tua factum est ebrietate nihil.

IN PICTVRAM HERODIANAE MENSÆ.
 Sanguine funesta est Herodis mensa uirili,
 Sanguine funesta est, mensaq; Flammini.

Tam

Tam similes cædes, similes fecere puellæ,
 Illam saltatrix obtinet, hanc meretrix.
 Id tamen intererat, meretrici uita nocentis,
 At saltatrici penditur innocui.

IN EANDEM PICTVRAM.

Ora uiri fædo sancti fluitantia tabo,
 Decussumq; gerit regia mensa caput.
 Corpora sic regi rex Atreus ambo Thyesti
 Natorum apposuit frater edenda patri:
 Sic regi Odrysis natum regina peremptum
 Fida soror, genitrix perfida ponit Itim,
 Talia regales ornant bellaria mensas.
 Crede mihi non est pauperis iste cibus.

IN VEHEMENTER NASV-
TVM È GRAECO.

Si tuus ad solem statuatur nasus, hiant
 Ore, bene ostendas dentibus hora quora est.

IN FVCATVM È GRAECO.

Quur emitur fucus, coma, dens, mel, ceraq; posset
 Quum persona tibi tota minoris emi?

IN HISTRIONEM È GRAECO.

Cætera ad historiam, quid dā tamen, id quoq; magnū
 Iam tibi saltatum contra erat historiam.
 Dum Nioben ageres, stabas tanq; lapis esses,
 Quum fieres Canapcus ecce repente cadis.

At

At Canacem gladio referens, quum uiuus abisti,
Hoc tibi saltatum contra erat historiam.

IN HISTRIONEM E GRAECO.
Saltauit Nioben, saltauit Daphnida Memphis
Ligneus ut Daphnen, saxeus ut Nioben.

IN EBRIOS E GRAECO.
Vespere quū bibimus homines sumus, atq; benigni
Mane homini siccus trux sera surgit homo.

IN ANDREAM IN MARE
VOMENTEM.
Gratus es Andrea, dignusq; cui bene fiat
Nam pisces toties qui te pauere, repascis.

DE EODEM.
Acquoris edisti pisces, irascitur æquor.
Ecq; tuo factus exigit ore suos.

IN PVELLAM DIVARICATIS TI-
BIIS EQVITANTEM.
Ergo puella uiri quis te negat esse capacem,
Quum tua tam magnum circūdāt crura caballum?

AD GALLVM SVBLEGENTEM VE-
TERVM CARMINA.
Vatibus idem animusq; & uere spiritus idem,
Qui fuit antiquis est modo Galle tibi.
Carmina nanq; eadem, uersusq; frequenter eodē
Quos fecere illi, tu quoq; Galle facis.

De histrione

IN SCVRRAM PAVPEREM.
Scurra ubi iam fures totam sibi nocte uideret
Scrutanteis magna sedulitate domum,
Risit, & o media quid uos hic nocte uidetis
Miror ait, media nil ego cerno die.
DE SOLLICITA POTENTVM VITA.
Semper habet miseras immensa potentia curas,
Anxia perpetuis sollicitudinibus.
Non prodit, multis nisi circumseptus ab armis,
Non nisi gustato uescitur ante cibo.
Tutamenta quidem sunt hæc, tamen hæc male tutum
Illum, aliter tutus qui nequit esse, docent.
Nempe satellitium, metuendos admonet enses,
Toxica prægustans esse timenda docet.
Ergo timore locus quisnam uacat hic? ubi gignunt,
Hæc eadem pellunt, quæ metuenda, metum.
IN PRIVIGNVM COLLAPSA NOVERCAE
STATVA OPPRESSVM. E GRAECO.
Flore nouercalem cingis priuigne columnam,
Morte ratus mores interiisse malos.
Te tamen illa premit subito inclinata, nouerca
Si priuigne sapis, ipsa sepulchra fuge.
AD QVENDAM POETAM
EXTEMPORALEM.
Hos quid te scripsisse mones ex tempore uersus?
Nam liber hoc loquitur, te reticente, tuus.

K In nouercas.

IN NOVERCAS. E GRAECO.
 Priuigno uel amans infortunata nouerca est.
 Hippolyto grauis, hoc Phædra docere potest.
 IN QVENDAM QVI DICEBAT
 CARMINIBVS SVIS NON
 DEFVTVRVM GE-
 NIVM.

Hoc habet Hispani festiuum epigramma poetæ,
 Victurus Genium debet habere liber.
 Dum legis hunc uersum, iam tu quoq; scribere uersus
 Tota mente paras, sed sine mente tamen.
 Quæ ue canas, quali ue modo contemnīs, ea est spes
 Victura hæc Genio qualiacunq; suo.
 Namq; tuis Genium uir tam geniose Camœnis,
 Non dubitas aliquem mox alicunde fore.
 Tu tamen (& cariturus erit) tuus hic liber, opta
 Ut careat Genio, qui caret ingenio.
 Cui Genius uitam producat si quis, erit quis
 Ex Genijs, adsunt qui tibi mille, malis.
 Sed neq; sic uiuet, uati si credis eīdem,
 Nam non uiuere, sed uita ualere bene est.
 Quod si uita libri est iugi languescere probro,
 Detur & æterna uiuere morte tibi.

DE CVPIDITATE REGNANDI.
 Regibus ē multis regnum cui sufficit unum,
 Vix Rex unus erit, si tamen unus erit.

Regibus

Regibus ē multis regnum bene qui regat unum.
 Vix tamen unus erit, si tamen unus erit.
 DE DEDITIONE NERVIAE HENRI-
 CO VIII ANGLIAE REGI.
 Belliger inuictam domuit te Neruia Caesar,
 Non tamen extremis absq; utriusq; malis.
 Te capit Henricus, capit & sine sanguine, princeps
 Magno tam maior Caesare quam melior.
 Sensit honorificum sibi Rex coepisse, tibiq;
 Vtile sensisti non minus ipsa capi.

DE FABVLLA ET ATTALO.

Fabulla nuper nescio quid Attalo
 Irata, & illum commouere gestiens,
 Ostendereq; quam prorsus hunc nihili putet,
 Iurauit illi, si sibi centum forent
 Membra, mulier quibus fit, ē centum tamen
 Præstare dignaretur haud unum Attalo.
 Non inquit ille: quæ, malum, est isthæc noua
 Frugalitas tibi: quæ ue parsimonia?
 Certe solebas esse liberalior.
 Vnum ne de centum grauareris modo
 Auara commodare: at aliquando unicum
 Tantum quum haberes, unicum tamen, uiris
 Centum solebas dare benigna centies.
 Hec metuo ne quid ista portendat tibi
 Monstruosa tandem parcitas, magni mali.

K 2 De febrī

DE FEBRICITANTE ET
MEDICO BIBACI.

Febre laboraret mihi quum puer Hemitritæo,
 Forte ibi Sauromatæ posco medentis opem.
 Sensit ut admoto salientem pollice uenam,
 Fortis, ait, calor est, sed calor ille cadet.
 Flagitat ergo cyphum, fundumq; exhaurit ad imum.
 Quantum nec Bitias ebibiturus erat.
 Haurit, ad æqualeis ægrotum prouocat haustus.
 Et facere hoc temere ne uideatur, ait,
 Aestuat hic ualde, ualde bibat ergo necesse est.
 Non paruo obruitur magna liquore pyra.

DE HESPERO CONFITENTE.

Ex more sacro dum sacerdoti Hesperus
 Commissa fassus expiaret crimina,
 Explorat huius ille conscientiam,
 Et cautus omne examinat scelerum genus,
 Interq; multa quærit, an unquam malos
 Ritu prophano crediderat in dæmonas.
 Vah ego ne credam in dæmones, inquit, pater.
 Multo labore uix adhuc credo in Deum.

DE OCCASIONE DEO. E GRAECO.

Vnde erat hic plastes? Sicyonius, at quis erat, dic.
 Lycippus, tu quis? tempus ego omne domans.
 Cur summis instas digitis? roto semper, at alas
 Cur pedibus gestas? ut leuis aura feror.

At dextra

At dextram cur armat acuta nouacula? signum est,
 Quod conferri acies non potis ulla mihi est.
 Cur coma fronte iacet? quod qui me prendere captat,
 Præueniat, caluum est cur tibi retro caput?
 Quod postq; leuibus præceps effugero pennis,
 Nil ager à tergo qui reuocare uolet.
 Vnde igitur posses documentum sumere, talem
 Artificis posuit me tibi docta manus.

DE PHYLLIDE ET PRISCO IM/
PARITER AMANTIBVS.

Clam Phyllis cupido bene nubet candida Prisco,
 Quam bene spumanti uitrea lymphæ mero.
 Phyllida Priscus amat calido feruentius igne,
 Frigidius gelida Priscus amatur aqua.
 Iungetur tuto, nam si simul ardeat illa,
 Sustineat flammæ quæ domus una duas?

DE NUMMIS ANTIQVIS APVD
HIERONYMVM BVSLIDIA,
NUM SERVATIS.

Roma suis olim ducibus quam debuit, illi
 Tam debent omnes Buſlidiane tibi.
 Roma suis ducibus seruata est, ipse reſeruas
 Romanos Roma præmoriente duces.
 Nam quæ Cæsareos antiqua nomismata uultus,
 Aut referunt claros tum ue prius ue uiros,

K 3 Hæc

Hæc tu sæclorum studio quæsitâ priorum
 Congeris, & solas has tibi ducis opes.
 Cunctæ triumphaleis densus cinis occulat arcus,
 Ipse triumphantum nomen, & ora tenes.
 Nec iam Pyramides procerum monumenta suorum
 Tam sunt, quàm pyxis Bustidiane tua.

AD EVNDEM.

Ecquid adhuc placidam mi Bustidiane Camœnam
 Tua coerces capsula?
 In tenebras abdis cur dignam luce, quid illi?
 Quid inuides mortalibus?
 Musæ fama tuæ toto debetur ab orbe.
 Quid huic repellis gloriam?
 Gratus ab hac fructus toti debetur & orbi
 Quid unus obstitas omnibus?
 An tibi casta procul cœtu cohibenda uirili
 Cohors uidetur uirginum?
 Sunt hæc uirginibus fateor metuenda, sed illis
 Deuarginari quæ queunt.
 Aede tuam intrepidus, pudor est inflexilis illi.
 Nec ille rudis, aut rusticus.
 Vt tua non ipsi cessura est uirgo Dianæ
 Pudore grata lacteo,
 Sic tua non ipsi cessura est uirgo Minervæ
 Sensu, lepore, gratia.

Ad Bustidiana

EPIGRAMMATA.

AD BVSLIDIANVM DE AEDIBVS
 MAGNIFICIS MECHLINIAE.

Culta modo fixis dum contemplabar ocellis,
 Ornamenta tuæ Bustidiane domus,
 Obstupui quonam exoratis carmine fatis
 Tot rursus ueteres nactus es artifices?
 Nam reor illustreis uaftris ambagibus ædes,
 Non nisi Dædaleas ædificasse manus.
 Quod pictum est illic pinxisse uidetur Apelles,
 Quod sculptum credas esse Myronis opus.
 Plastica quum uideo Lysippi suspicor artem,
 Quum statuas, doctum cogito Praxitelem.
 Disticha, quodcunque notant opus, at quæ disticha ueller,
 Si non composuit, composuisse Maro.
 Organa tam uarias modulis imitantia uoces,
 Sola tamen ueteres uel potuisse negem.
 Ergo domus tota est, uel sæcli nobile prisca,
 Aut quod prisca nouum sæcula uincat opus.
 At domus hæc noua nunc, tarde, seroque senescat
 Tunc uidear dominum, nec tamen usque senem.
 DE PHILOMENO ET AGNA, CON-
 IUGATIS MALA FIDE.
 En redeunt nostro Veneris miracula sæclo
 Qualia nec prisco tempore facta reor.
 Flos iuuenes inter Philomenus, & Agna puellas.
 Iunguntur Paphiæ rite fauore Deæ.

K 4 Ille

Ille sed heu nimium laudata uoce superbit.
 Illa tumet placidi laudibus ingenij.
 Ergo coniugium uotis tam saepe petitum
 Non Veneri acceptum, sed retulere sibi.
 Ingratis adimit formam Dea, neue coirent
 Mutati, dispar indit utriq; genus.
 Mox Philomenus enim quauis aestate canentem
 In cuculum, inq; auis uertitur Agna lupam.
 MEDICINAE AD TOLLENDOS FOETORES
 ANHELITVS PROVENIENTES
 A CIBIS QVIBVS DAM.

Seetile ne tetros porrum tibi spiret odores,
 Protinus a porro fac mihi cepe uores.
 Denuo foetorem si uis depellere cepe,
 Hoc facile efficient allia mansa tibi.
 Spiritus at si post etiam grauis allia restat,
 Aut nihil, aut tantum tollere merda potest.
 AD LECTOREM DE NOVO TESTAMEN-
 TO VERSO AB ERASMO
 ROTERODAMO.

Sanctum opus, & docti labor immortalis ERASMI
 Prodit, & o populis commoda quanta uehit.
 Lex noua nam ueteri primum est interprete lesa
 Scribentum uaria post uitiata manu.
 Sustulerat forsitan mendas Hieronymus olim,
 Sed periire pigro tam bona scripta situ.

Tota

Tota igitur demptis uersa est iam denuo mendis,
 Atq; noua CHRISTI lex noua, luce nitet.
 Nec tamen ambitiose singula uerba notauit,
 Sanctum habuit quicquid uel mediocre fuit.
 Quo fit ut haec celeri si quis prateruolet ala,
 Huic nihil hic magni forte putetur agi.
 Idem si pressio relegat uestigia gressu,
 Censebit maius commodius ue nihil.

AD REVERENDISSIMVM &c. THOMAM
 CARDINALEM ET ARCHIEPISCO-
 PVM EBORACENSEM, IN LI-
 BRVM NOVI TESTAMEN-
 TI EI AB ERAS-
 MO DATVM.

Vnice doctorum pater, ac patrone uirorum,
 Pieridum pendet cuius ab ore chorus,
 Cui populus quantum defert accedit honore,
 Virtutes infra est tantum honor ipse tuas.
 Ab liber iste tuo longe tibi uenit ERASMO.
 Hunc precor hoc animo quo dedit ipse, cape.
 Nec dubito, capies, operi nam iure fauorem
 Autor, & auctori conciliabit opus.
 Ille tui cultor semper fuit, est opus ipsum
 Lex CHRISTI, studium quae fuit usq; tuum.
 Illa paratur ab hac prudens tibi lege facultas,
 Qua Momo coram reddere iura potes.

Namq;

Namq; ita perplexas populo mirante querelas
 Discutis, ut uictus non queat ipse queri.
 Non humana tibi facit hoc sollertia, sed lex
 CHRISTI, iudicij unica norma tuis.

Ergo opus hoc placido Præsul dignissime uultu
 Excipe, & auctori (quod facis) usq; faue.

AD REVERENDISSIMVM &c. ARCHI-
 EPISCOPVM CANTVARIENSEM.

Quod bene sunt collata tuo pie præsul ERASMO
 Tanta tua toties munera prompta manu,

Quàm non ducat iners, quæ tu facis ocia, monstrant
 Multa, sed in primis indicat istud opus.

Aediderit quàmuis numerosa uolumina, fructu
 Non sine, uincit opus cuncta priora nouum.
 Cunctorum utilitas, sed honor te est inter, & illum.

Præstitit ille operam, tu bone præsul opem.
 At partem ille suam toto tibi pectore cedit,

Quicquid agit, meritis imputat omne tuis.
 Hunc petit ille sui fructum pater alme laboris.
 Charus ut hoc tu sis omnibus, ille tibi.

EPITAPHIVM IN SEPVLCHRO IOHANNÆ
 OLIM VXORIS MORI, DESTINANTIS

IDEM SEPVLCHRVM ET SIBI ET
 ALICIAE POSTERIORI VXORI.
 Chara Thomæ iacet hoc Iohanna uxorcula Mori.
 Qui tumulum Aliciæ hunc destino, quicq; mihi.

Vna

Vna mihi dedit hoc coniuncta uirentibus annis,
 Me uocet ut puer, & trina puella patrem.

Altera priuignis (quæ gloria rara noueræ est)
 Tam pia, quàm gnatis uix fuit ulla suis.

Altera sic mecum uixit, sic altera uiuit,
 Charior incertum est, hæc sit, an hæc fuerit.

O simul o iuncti poteramus uiuere nos tres
 Quàm bene, si fatum relligioq; sinant.

At societ tumulus, societ nos obsecro cælum:
 Sic mors, non potuit quod dare uita, dabit.

EPIGRAMMATVM CLARISSIMI DISERTIS-
 SIMI'QVE VIRI THOMAE MORI,
 CIVIS ET VICECOMITIS
 LONDINENSIS, FINIS.

BASILEAE, APVD IOANNEM FRO-
 BENIVM, MENSE MARTIO,
 AN. M. D. XVIII.

EPIGRAM MATA

DES. ERASMI ROTE
RODAMI.

APVD INCLYTAM
GERMANIAE BA
SILEAM.

κρατῆρας ἢ περὶ τὸν χρόνον
αὐτῶν νεκταρίους, δῖος
πᾶσα τῶ μεγίστη, ποιητοὶ
φρῶν ἢ διὰ καὶ δελφίνους,
ἀμβροσίαν εἰς ἥν συμποτῶν
παρνασσῶν φιλοπονήσας
φορῶσα. τῇ δ' ἡπιό-
ο ζεύς. τέκνον ἀγῶ παρθεμόν
καὶ μοῖ μέλα, τοῦ ξανίου,
τῶν συμποτῶν παρνασσῶν.
ἐνδύμεθα δ' αὖ τὴν δ' ὡρεῖται
τὸ φη ἀμαλθείης κείρας,
ερασμικῶν τῶν ἀνδρῶν,
τῶν ἡρώδων, λάβε,
συμφῶν θυσιᾶς οὐρανῶν.
οἷς ὡκεανὸς τῶ νεκταρῶν
καὶ ἀμβροσίας ἐβή πλοσυρόν.
ἔσω δ' οὐ μελιδόγγοις, δρόσῳ
μυσῶσι, τέρπνισον πόμα,
καλοῖς τέρψιν, κίμει,
καὶ ταῖς χάρισις ἐπισκόποις.
ἀλλ' ἴδ' ἀλλὰ τῶ κείρας
ερασμικῶν τὰ λείρια
σεφῆ θεοῖς. τὰ τ' ἰδὸς
παρνασσῶν ἀγγέλλει
περὶ τῶ. διότι δ' ἐ συμποταί
χαίρουσι. τέρπονται κείρας
τῶν ἀνδρῶν ερασμικῶν.

Tubingæ XIII. Calend. Septemb.
Anno. M. D. XVI.

IOANNES FRO-

BENIVS CANDIDO LRCTO

RI S. D.

CCBPIMVS iam pridem, Erasmi Ro-
terodami compatriis nostri Epigram-
mata à studiosis summo opere flagita-
ri. Proinde dedimus operam, ut quic-
quid illius versiculorū aut apud Bea-
tum nostrum Rhenanū esset, aut Bru-
tionem Amorbacchiū, id omne uno complexi libello
typis nostris excuderemus. Quanquā intelligebamus,
plurimum nos hac re studiosis, Erasmo uero minimū
gratificaturos. Nam magnam horum Epigrammatum
partem non in hoc scripsit ut æderentur, sed ut amicu-
lis suis (ut est minime morosus) obsequeret. Quin ipsi
uidimus cum abhinc sesquiannum apud nos ageret
Euāgelica & Apostolica monumēta, partim latine uer-
tens, partim recognoscens, & doctissimas illas in nouū
instrumētum Annotationes, nec non in diuum Hiero-
nymū scholia scriberet, deum immortalem, quā laborio-
sis lucubrationibus, quā pertinaci studio, quantum su-
doris illi cotidie exhauriebatur? ipsi inquam uidimus
nō defuisse è magnatibus, qui uirum occupatissimū (si
quisquā in literis unquā fuit occupatus) interpella-
L 2 re de

re de nugis auderent, aliquot epigrammation aut epistolum eblandientes. Sed enim quid ageret uir suauissima morum facilitate præditus, negaret, inciuile hoc ex gentibus uideretur. scriberet, at animus alijs cogitationibus impediatur. nec ab inceptis laboribus quicquam respirare licebat. Nihil secius scribebat, sed ex tempore & obiter ad Musarum sacra diuertens. Quamquam huius extemporalia plane talia sunt, ut aliorum diu meditationis anteponi mercantur. Et ueniet nunc triobolaris aliquis pædagogulus, qui instar Momus, tantum carpendi studio singulis curiosissime exploratis, uerbulum aliquod reperiet, quod sibi non probeatur, ut non Baptistinicum aut Faustinum, aut denique si dijs placet Marullianum. hic statim succlamabit, o uirum carminis indolentum. Regererem in illum ego, si quem superbe scientientem audirem, o nebulonem, o furciferum, Tu ne tantum tibi tribuis, ut tanti uiri censorem agas. De cem totis mensibus non posses uel unum uersiculum scribere, caput scabens & arrosus ante digitis, quod genus hic multos. (ut Horatius inquit) stas pede in uno minima parte horæ amanuensi suo dictat. Sed hæc in malignos istos. Candidi uel infeliciora boni consulant. Bene Vale. tantum abest ut quæ docta sunt, uellicent. Bene Vale. Basileæ Cal. Martij. Anno M. D. XVIII.

Des. Erasmi

DES. ERASMI RO.

277

TERODAMI RHYTHMVS IAMBICVS
IN LAUDEM ANNAE AVIAE
IESV CHRISTI.

Alue parens sanctissima.

Sacro beata coniuge,

Sacratione filia,

Nepote sacratissimo.

Domo quid hac illustrius?

Ornatiusue? Quæ altera

Tam multiplex habuit decus?

Tantum una monstrorum tulit?

Hic hic maritum annis grauem

Effecta anus facit patrem.

Est uirgo sancta filia

Nepos dei uerbum, ac deus.

Gener pudicus se negat

Partus parentem uxoris.

At integram iurat, neque

Riuale pallet suspicax.

Ergo Anna mater optima.

Cumulatus multo tuas

Lachrymas deus solatus est,

Quam uel Rebecca, uel Sara.

L: Vd

Vel illius, quæ te tefert
 Et rebus, & uocabulo.
 Quæ dum silenter anxij
 Proferret æstus pectoris,
 Visa est Heli multo mero
 Amens, paruinq; sobria.
 At te pio cum coniuge
 Amore prolis annua
 Templis ferentem munera
 Procax sacerdos reppulit.
 Heus, inquit, hinc mihi ocyus
 Prophana uota tollite,
 Ipsi simul procul procul
 Aris sacris absistite.
 Vestran' deo donaria
 Futura grata creditis?
 Quorum pudenda: nuptiæ
 Præter libidinem nihil
 Luxum & senilem scilicet
 Tanto tulere tempore?
 Quo se locorum uerterent
 Vultus pudentum coniugum,
 Repulsa quos tam fœda, tam
 Insignis exanimauerat?
 Ioachim pudorem non ferens
 Gregum ad suorum pascua

Se proripit

Se proripit. tristis suam
 Recepit Anna se domum.
 Largis uterq; fletibus
 Votisq; pertinacibus
 Orare non cessat deum
 Ut probe probum tolleret.
 Cælum penetrarunt preces
 Adest ab astris Angelus
 Qui prole promissa, graues
 Luctus iuberet ponere.
 Surgunt alacres, inuicem
 Narrare uisa gestiunt,
 Porta maritus aurea
 Se queritantem coniugem
 Offendit, hic lætus stupor,
 Dulces utriq; lachrymas
 Excussit, hinc modicos lares
 Iunctis reuifunt gressibus,
 Haud uana uox oraculi
 Lulsi piam senum fidem.
 Bis Luna nata quinquies
 Anum uidet puerperam.
 Tanto quidem felicius,
 Fœcunda quanto serius,
 Fit Anna filia parens,
 Nec filia cuiuslibet.

Sed filia,

Sed filia, quæ fertilis
Eademq; uirgo gigneret.
At quem beata gigneret?
Summi parentis filium.

Qui sceptræ terræ & ætheris
Cum patre habet communia,
Qui deus & idem homo, necis
Autore, uicto per necem,

Vitam reduxit mortuis,
Aperuit in cælos iter.
O terq; quaterq; & amplius
Parens beata, Nam potes

Iuua preces mortalium
Tuo uacantum cultui,
Nam te patrona quidlibet
Speramus assequi. modo

Voles, uoletq; & filia.
Nec huic petenti pusio
Negare quicquam nouerit.
Amat parentem filius

Neq; filio negat pater
Amans & ipse filium.

Amen.

Ad Guilielmum

DES. ERASMI ROTERODAMI CARMEN AD
GVILIELMVM COPVM BASILEIENSEM
DE SENECTVTIS INCOMMODIS,
HEROICO CARMINE, ET IAM/
BICO DIMETRO CATA
LECTICO.

Nica nobilium medicorum gloria Cope,
Seu quis requirat artem,
Siue fidē spectet, seu curā, in quolibet ho-
rum
Vel iniquus ipse nostro
Præcipuos tribuit Guilielmo liuor honores.
Cedit fugitq; morbi
Ingenio genus omne tuo. Teterima porro
Senecta morbus ingens,
Nullis arceriue potest, pelliue medelis.
Quin derepente oborta,
Corporis epotet succos, animiq; uigorem
Hebetet, simul trecentis
Hinc atq; hinc stipata malis, quibus omnia carptim
Vellitq; deteritq;
Commoda, quæ secum subolefcens uexerit ætas,
Formam, statum, colorem.
Partem animi memorē, cum pectore, lumina, somnos
Vires, alacritatem,
Autorem uitæ igniculum, decerpit, & huius
Nutricium liquorem,

m Vitales

Vitaleis adimit flatus, cum sanguine corpus,
 Ritus, iocos, lepores.
 Denique totum hominem paulatim surripit ipsi.
 Neque de priore tandem
 Praterque nomen, titulumque relinquit inanem.
 Cuiusmodi tuemur
 Passim marmoreis insculpta uocabula bustis.
 Vtrum hæc senecta quaeso,
 An mors lenta magis dicenda est: inuida fata, &
 Impendio maligna,
 Vt quæ deteriora labantis stamina uitæ,
 Pernicitate tanta
 Accelerare uelint, rapidisque allabier alis.
 At floridam iuventam
 Usque adeo male præcipiti decurrere filo,
 Vt illius priusquam
 Cognita sat bona sint, iam nos fugitiua relinquunt.
 Et citius atque nosmet
 Planè uiuere senserimus, iam uiuere fracti
 Repente desinamus.
 At cerui uolucres, & cornix garrula, uiuunt
 Tot sæculis, uigentque.
 Vni porrò homini post septima protinus, idem
 Vix dum peracta lustra,
 Corporeum robur cariota senecta fatigat.
 Neque id satis, sed ante

Quam

Quam decimum lustrum uolitans absoluerit ætas,
 Tentare non ueretur
 Immortalem hominis, ductamque ex æthere partem.
 Et hanc laceffit audax,
 Nec timet ingenij sacros inceslere nervos,
 Sua si fides probato
 Constat Aristoteli, sed quorsum opus obsecro tanto
 Autore, quando certam
 Ipsa fidem, heu nimium facit experientia certam.
 Quam nuper hunc Erasmum
 Vidisti media uiridem florere iuuenta?
 Nunc is repente uersus,
 Incipit urgentis senij sentiscere damna,
 Et alius esse tendit,
 Dissimilisque sui, nec adhuc phœbeius orbis
 Quadragies reuexit
 Natalem lucem, quæ bruma ineunte Calendas
 Quinta anteit Nouembreis.
 Nunc mihi iam raris sparguntur tempora canis,
 Et albicare mentum
 Incipiens, iam præteritis uernantibus annis,
 Vitæ monet cadentis
 Aduentare hyemem, gelidamque instare senectam.
 Eheu fugacis, ohe
 Pars ueluti melior, sic & properantior aui
 O sæculi caduci

M 2 Flos

Flos nimium brevis, & nulla reparabilis arte,
 Teneræ o uiror iuuentæ,
 O dulces anni, o felicia tempora uitæ
 Ut danculum excidistis,
 Ut sensum fallente fuga, lapsuq; uolucris
 Furtim auolastis, ohe
 Haud simili properant undosa relinquere cursu,
 Virideis fluente ripas.
 Impete nec simili, fugiunt caua nubila, siccis
 Quoties aguntur curis.
 Sic sic effugiunt tacitæ uaga somnia noctis
 Simul auolante somno,
 Quæ desiderium, curas & præter inaneis,
 Sui nihil relinquunt.
 Sic rosa, quæ tenero modo murice tincta rubebat
 Tenui senescit haustro.
 Atq; ita, me miserum, nucibus dum ludo puellus,
 Dum literas ephebus
 Ardeo, dum scrutor, pugnasq; uiasq; sophorum,
 Dum rhetorum colores,
 Blandaq; mellifluæ deamo signa poësis,
 Dum necto syllogismos,
 Pingere dum meditor tenuis sine corpore formas,
 Dum sedulus per omne
 Autorum uoluo genus, impiger undiq; carpo,
 Apis in modum Matinæ,

Pædias

Pædias solidum cupiens absolvere cyclum,
 Sine fine gestienti.
 Singula correptus dum circumuector amore,
 Dum nil placet relinqui,
 Dumq; prophana sacris, dum iungere græca latinis
 Studeoq; moliorq;
 Dum cognoscendi studio, terraq; mariq;
 Volitare, dum niuofas
 Cordi est, & iuuat & libet ereptare per alpeis,
 Dulceis parare amicos
 Dum studeo, atq; uiris iuuat innotescere doctis,
 Furtim inter ista pigrum
 Obrepsit senium, & subito segnescere uireis
 Mirorq; sentioq;
 Vixq; mihi spatium iam defluxisse ualentis
 Persuadeo iuuentæ.
 Quir adeo circumspecte parcēq; lapillis,
 Quir purpuris & ostro
 Mortales utuntur, & atas aurea, tanto
 Preciosior lapillis,
 Et quouis auro, quouis preciosior ostro,
 Prodigitur, inq; nugis
 Conteritur miseris nullo uecorditer usu,
 Siniturq; abire frustra?
 Adde quod illa queant sarciri perdita, Crassos
 Speres tibi licebit,

m 3 Et Lydos

Et Lydos speres Cræfos, iam Codrus, & Irus
 Sed quod semel seuera
 Pensilibus fufis Clotho deuoluerit æuum.
 Id nec uenena Circes.
 Nec magicum Maia nati gestamina, sceptrum
 Neq; dira Thessalorum.
 Medæ succis reuocare precamina possint.
 Non si uel ipse diuum
 Nectare te saturet pater, ambrosiôq; liquore.
 Nanq; his ali iuuentam
 Arceri senium scripsit nugator Homerus.
 Non si tibi efficaci
 Rore riget corpus Tithoni Lutea coniunx.
 Non si ter, octiesq;
 Phaon per Chîas Venerem transuexeris undas.
 Non si tibi ipse Chiron
 Omneis admoueat, quas tellus proserit, herbas.
 Nec anulus, nec ulla
 Pharmaca, cum neruis annos remorantur cunctis.
 Atqui ferunt Magorum
 Monstrifico sisti torrentia flumina cantu.
 Iisdem ferunt relabi
 Præcipientes amnes, uerso in contraria cursu.
 Et Cynthia uolucres,
 Et rapidas Phœbi sisti, sigiq; quadrigas.
 Sed ut hæc stupenda possint

Carmina.

Carmina, non speres tamen improbus, ut tibi quondam
 Aut iam peracta uitæ
 Sæcla, iterum referant, aut prætereuntia sistant.
 Sol mergitur, uicissimq;
 Exoritur nouus, & nitido redit ore serenus.
 Extincta luna rursus
 Nascitur, incipit uices nunc decrescente minuta
 Sensim senescit orbe.
 Nunc uegeta arridet tenero iuueniliter ore.
 Redit ad suam iuuentam.
 Bruma ubi consenuit, zephyris redeuntibus annus.
 Et post gelu, niueisq;
 Ver nitidum, floresq; reuersa reducit hirundo.
 At nostra posteaquàm
 Feruida præterijt sædis labentibus æstas,
 Vbi tristis occupauit
 Corpus hyems, capitisq; horrentia tempora, postq;
 Niue canuere densa,
 Nulla recursuri spes, aut successio ueris,
 Verum malis supremum
 Imponit inors una, malorum maxima, finem.
 More Phrygum inter ista
 Incipimus sero sapere, & dispendia uitæ
 Incogitanter actæ
 Ploramus miseri, & consumptos turpiter annos.
 Horremus, excramur.

Quæ

Que quondā heu nimiū placuere, & quæ uehementer
 Mellita uisa dudum,
 Tum tristi cruciant recolentia pectora selle
 Frustraq; macramur
 Tam rarum sine fruge bonum fluxisse, quod omni
 Bene collocare cura
 Par erat, & nullam temere disperdere partem,
 At nunc mihi oscitanti
 Qualibus heu nugis, quanta est data portio uitæ.
 Satis hætenus miselle
 Cessatum, satis est dormitum, pellere somnos
 Nunc tempus est Erasme
 Nunc expergisci & tota resipiscere mente
 Velis dehinc, equisq;
 Et pedibus, manibusq; & totis deniq; neruis
 Nitendum, ut antea acti
 Temporis, & studio iactura uolubilis æui
 Vigilante sarcatur
 Dum licet, ac dum tristis adhuc in limine primo
 Consistimus senectæ,
 Dum noua canicies, & adhuc numerabilis, & dum
 Pilis notata raris
 Tempora, duntaxat spatium effluxisse uirentis
 Iam clamitant iuuentæ,
 Nectam præsentem iam testificantur adesse
 Quam nunciant citatum

Ferre

Ferre gradum, & sterilem procul aduentare senectam.
 Cuiusmodi uidetur
 Tum rerum facies, quum autumnī frigore primo,
 Iam uernus ille pratis
 Decessit decor, ac languescunt lumina florum.
 Iam iam minus nitentis
 Herbas affirmes, Borcasq; gelūq; nocentis
 Iam prætimere brumæ.
 Ergo animus, dum totus adhuc constatq; uigetq;
 Et corporis pusillum
 Detrimenda nocent, age iam meliora sequamur.
 Quicquid mihi deinceps
 Fata æui superesse uolent, id protinus omne
 CHRISTO dicetur uni.
 Quo, cui uel solidam decuit sacrariæ, ut cui
 Bis, terq; debeat,
 Principio gratis donata, hinc reddita gratis,
 Totiesq; uindicata,
 Huic saltem pars deterior, breuiorq; dicetur.
 Posthac ualete nugæ,
 Fucataq; uoluptates, risusq; iociq;
 Lusus, & illecebræ,
 Splendida nobilium decreta ualete sophorum,
 Valete syllogismi.
 Blandæ Pegasides, animosq; trahentia Pithūs
 Pigmenta, flosculiq;.

N Pectore

Pectore iam soli toto penitusq; dicato,

Certum est uacare CHRISTO.

Hic mihi solus erit studium, dulcesq; Camœnæ,

Honos, decus, uoluptas.

Omnia solus erit, neq; quicq; ea cura (quod aiunt)

Mouebit Hippolidem.

Terrea si moles, compagóq; corporis huius

Marcescet obsolescens,

Mens modo pura mihi, sceleraq; ignara, per illum

Niteatque, floreatque,

Donet summa dies pariter cum corpore mentem

Ad pristinum nouata

Conuictum reuocabit, & hinc iam uere perenni

Pars utraq; fruatur.

Hæc facito, ut rata sint uitæ exorabilis autor,

Vitæque restitutor.

Quo sine nil possunt unquam mortalia uota, &

Vires labant caduca.

ERASMVVS AD IOANNEM SAPI

DVM SVVM, IN DISCESSV.

Quando distrahimur absens absentis amici

Candide Ioannes hoc tibi pignus, habe.

Quocq; magis spatium sciunget corpora nostra,

Mutuus hoc propius pectora iungat amor.

Illustrissimo

ILLVSTRISSIMO

PVERO DVCI HENRICO ERASMVVS
ROTODAMVS S. P. D.

Eminisse debes Henrice Dux illustris-
sime, eos qui te gemmis, auroue ho-
norant, dare primum aliena, quippe
fortunæ munera, præterea caduca, de-
inde qualia q; plurimi mortales pos-
sint largiri, postremo quæ tibi ipsi
domi abudent, quæq; donare alijs q; accipere, magno
principi longe sit pulchrius. At qui carmē suo ingenio,
suis uigilijs elucubratum, nomini tuo dicat: is mihi nō
paulo præstantiora uidetur offerre: utpote qui non ali-
ena, sed propria largiatur, nec paucis annis intermoritu-
ra: sed quæ gloriā etiam tuam immortalem queant
efficere, tum ea quæ perq; pauci possint donare (neq;
enim pecuniosorum & bonorum poetarum par copia)
deniq; quæ non minus sit regibus pulchrum accipere,
q; remunerari. Et opibus quidē nemo non regum abū-
dauit, nominis immortalitatem nō ita multi sunt asse-
quuti, quam quidem illi pulcherrimis facinoribus eme-
reri possunt, at soli uates eruditis carminibus præsta-
re. Siquidem & ceras & imagines, & stemmata, & aure-
as statuas, & incisos in æs titulos, & operosas pyrami-
das, longa annorū series demolitur. Sola poetarū mo-
numenta

N 2

numēta, ipsa ætate, quæ res omnis debilitat inualescunt. Quod prudēter intelligens, Alexander ille cognomēto Magnus, à Cherylo poeta, nō admodū sanè bono, singulos uersiculos tolerabileis, singulis Philippicis ex pacto redimebat, prospiciebat nimirū & Apellis tabulas, & Lysippi statuas, paucis annis interituras, nec quicquid omnino fortium uirorum memoriā æternā posse reddere: præter immortalitate dignas, eruditorum hominum literas, nec ullū esse gloriæ genus syncerius, ac præstantius, quod à posteris uirtuti datur hominū, non fortunæ, non ab amore, non à metu, non ab assentatione, sed libero iudicio profectū. Age iā qui malos uersus tā charē prodigus emir, nōne optet Homericos non singulis aureis, sed singulis urbibus emercari? Quē quidē poetā, & in delitijs habuisse, & Achilli inuidisse legitur, beatum illū pronuncians, nō solū uirtute, sed potissimū tali uirtutū suarū præcone. Quanquā nō me clam est, hac nostra memoriā, principes plerosque literis tā non delectari, quā eas nō intelligunt, qui utrumque iuxta ineptū existimant, imo pudendū, optimatē uirū, uel scire literas, uel à literatis laudari, quasi uero sint ipsi, uel cū Alexandro, uel cū Cæsare, uel omnino cū ullo ueterū, aut grauitate, aut sapientia, aut benefactorū gloria conferendi. Ineptū putant à poeta laudari, quia desierūt facere laudanda, nec tamen à gnatonibus suis laudari refugiant, à quibus rideri se, aut sciunt, aut id si nesciūt, stultissimi

sint oportet. Quos quidē ego uel ipso Mida stolidiores iudico, qui asininis auriculis deturpatus est, nō quod carmina contēneret, sed quod agrestia præferret eruditis. Mihi itaque nō tā animus defuit, quā iudiciū. at his nostris utrumque. A quorum stultitia quū intelligere generosam tuā indolē uehementer abhorrere, dux clarissime, eoque iā nunc à puero tuos conatus spectare, ut non tā tuorum temporū, quā ueterū similis euadere cupias, non ueritus sum hunc qualēcunque panegyricū nomini tuo nūcupare, Qui si tuæ celsitudini, longe impar (ut est) uidebitur, memineris facito & Artaxersem regem præstantissimū aquā à rusticano quodā operario, quā ille manu utraque haustā, obequitati obtulerat, hilarē, subridētēque accepisse, & eiusdē nominis aliū (ut opinor) pro malo, à pauperculo quopiā allato, perinde, ut pro magnificentissimo munere gratias egisse, ratū uidelicet, nō minus esse regale parua prompte accipere, quā magna munifice elargiri. Quid? nonne etiā superi ipsi, qui nullis mortalium opibus egent, ita muneribus huiusmodi delectantur, ut cōtempta interim diuitū Hecatombe, rusticana mica, & thursculo paupere placentur, animo nimirū offerentis nō rerū precio, nostra donaria metiētes. Et hæc quidē interea tāquam ludicra munuscula tuæ pueritiæ dicauimus, uberiora largituri, ubi tua uirtus unā cum ætate accrescens uberiore carminū materiā suppedietabit. ad quod equidē te adhortarer, nisi & ipse iā dudū sponte

N 3 tua

tua uelis, remisq; (ut aiunt) cōtenderes, & domi haberes Skeltonum, unum Britannicarum literarum lumen ac decus, qui tua studia possit, nō solum accendere, sed etiam consummare. Bene uale, & bonas literas splendore tuo illustra, autoritate tuere, liberalitate fove.

ODE ERASMI ROTERODAMI DE LAV
dibus Britannia; Regisq; Henrici septimi, ac
regionum liberorum, carmine hexa-
metro, & Iambico trimetro
acatalectico.

BRITANNIA LOQVITVR.

Iactare licet magnorū munera diuū,
Sibiq; ueris fas placere dotibus,
Quur mihi nō uidear fortunatissima tellus?
» Digna est malis, bona quæ parū nouit
(sua.

India, ex-
trema.
Arabia.
Panchaia.
Hispania.
Tagus.
Aegypti
Nilus.
Vina Rhe-
ni.
Aphricæ
fertilitas.

Vltima lanigeris animosa est India lucis,
Suis superbus est Arabs odoribus,
Thuriferis gaudet Panchaia diues harenis
Ibera flumen terra iactat aureum.
Aegypto faciunt animos septem ostia Nili,
Laudata Rhēni uina tollunt accolae.
Lata nec uberibus sibi displicet Africa glebis,
Hæc portubus superbit, illa mercibus.

At mihi

At mihi nec fontes, nec ditia flumina defunt.
Sulciue pingues, prata nec ridentia.
Fœta uiris, fœcunda feris, fœcunda metallis.
Ne gloriar, quod ambiens largas opes.
Porrigit Oceanus, neu quod nec amicus ulla
Cælum, nec aura dulcius spirat plaga.
Serus in occiduas mihi Phœbus conditur undas.
Sororq; nocteis blanda ducit lucidas.
Possem ego laudati contemnere uellera Beti,
Vbi uillus albis mollior bidentibus?
Et tua non nequeam miracula temnere Memphi.
Verum illa maior, iustiorq; gloria,
Quod Latijs, quod sum celebrata Britannia Graijs,
Orbem uetustas, quod uocauit alterum.
Non tamen hæc iactō, nam sunt antiqua, sed inde
Attollo cristas, ac triumpho serio,
Quod mihi rex pulchri pars est pulcherrima regni.
Rex unicum huius sæculi miraculum.
Instructus pariter Martisq; & Palladis armis,
Belli peritus, pacis est amantior.
Indulgens alijs, sibi nil permittit, habenas
Suis relaxans ciuibus, stringit sibi.
Hoc regnum ille putat, patriæ charissimus esse,
Blandus bonis, solis timendus impijs.
Non Decijs sua Roma, suo non Attica Codro,
Pluris fuit, fatis redempta mutuis.

Numinis

Angliæ
dotes.

Temperi-
es Angliæ.

Lōgi dies.
Noctes lu-
cidæ.
Lana An-
gliæ.

Miracula
Angliæ.

Alter mūt
dus An-
gliæ.

Regis Hen-
rici laudes

Artes belli
& pacis.
Regis mo-
deratio.
Regis cle-
mentia.

Regis in
patriam
pietas.

Regis reli/ Numinis ac cæli tanta est reuerentia, quanta
gio. Nec erat Metello, nec marito Aegeriæ.
Regis sacū/ Non mellita inagis Pyllo facundia regi.
dia. Nec Cæsari mens maior, aut sublimior.
Regis libe/ Nec Meccenati, uel dextra benignior unq̃
ralissimi Vel sanguinis tam magna parsimonia.
sūma san/ Creditus Aeneas Veneris de semine cretus.
guinis par/ Dictus parente Scipio satus Ioue.
sūmonia. Quid si prisca meum uidissent sæcula regem.
Hoc ore tam decente, tali pectore?
Nonne Iouem humanis ipsum succurrere rebus.
Nostro latentem credidissent corpore?
Atq; hic semper erit magni mihi numinis instar.
Meus hic Apollo sæculi pater aurei.
Alludit ad/ Hoc oriente meis gens ferrea cessit ab oris.
assertū im/ Fraudes reuersa Astrea distulit malas.
perium. Non secus, ac toto uanescunt sydera cælo
Alludit ad/ Simul ore Titan emicauit igneo.
uictū eum/ Claudere iam Ianum fas est, iam ducere longas
qui se rei/ Custode rerum tam potente ferias.
gis filiū e/ Me miseram, quur huic æternos Iuppiter annos
mētiebat. Non addidisti, cuncta quum donaueris?
Pax An/ Nolunt nostra suis æquari numina regnis.
glia. At si qua magnos uota tangunt cælites,
Optat regi/ Serus sydercas certe referatur in arces,
immortali/ Fatale sera stamen amputet Atropos.

Finis

Finis Alcides speciosos morte labores,
Debetur altum regibus cælum bonis.
Hunc repetant superi, sed tum, quum Nestoris auū,
Vbi senectam uicerit Tithoniam
Et uiuet tamen usq; mihi, dum regia proles
Referet parentis nomen, os, & indolem.
Quæ mihi purpureis iam quina adolescit in aulis
Regum futuri tres patres, matres duæ.
Non aliter pictis Pesti uernantis in hortis,
Almo nitentis rore pubescunt rosæ.
Formosæ Veneri flos acceptissimus, & quo
Nec spirat alter, aut renidet blandius,
Nec cū nexilibus sit gratia tanta coronis,
Ambire solus regiam dignis comam.
Hic ubi cultoris lasciua industria docti,
Miscere gaudet punicanteis candidis.
Plurimāq; in spina rutilat rosa, & albicat, unā
Vt lacteum si murici iungas ebur.
Omnibus idem odor est, ros omneis educat idem.
Eadem iuuenta, forma par, idem frutex.
Atq; eadem tellus succo nutrit eodem.
Fouentur auris isdem, eodem sydere.
Sunt duo, quæ uariant, cognatāq; germina pulchros,
Aetas, colorq; diuidunt discrimine.
Hac modo nata, later prope cortice tota uirenti,
Tenuiq; rima tenera lucet purpura.

Laus qnq;
regis libe/
rorum.Cōparatio
de rosis pe/
statis.
Rosæ laui/
des.Rubra ro/
sa & alba.Rosa Ed/
mundi.

O Hac

Rosa Ma- Hæc niuei tantum fastigia protulit oris,
 rix. Sensim at dehiscens turgidos rumpit sinus.
 Rosa Hen- Exerit hæc totum discissa ueste mucronem,
 rici. Clausas minata iam comas euoluere.
 Rosa Mar- Illaq; lacteolos nondum exinuauit amictus,
 garita. Vix credit auris tam rudeis adhuc opes.
 Candida sed tenui suffunditur ora rubore,
 Seu fratris hic est, siue syderis color.
 Maxima ter seno foliorum gaudet honore,
 Tyrio micantes explicans ostro comas.
 Rosa Ar- Non sic lana rubet bis Concha imbuta marina,
 cturi. Non sic Eois phœbus emergens aquis.
 Nec solum arridet pulchro uenientibus ore,
 Luteola sed iam pollicetur semina.
 Arcturi Hic meus Arcturus qui nominis omine felix,
 laus. Virtute reddet, quem refert uocabulo.
 Arcturi in Aspice quod specimen generosæ frontis in illo est,
 doles. Ut lucet oculis uiuidus mentis uigor.
 Arcturi Præcoqua nec tardam expectat sapientia pubem,
 præmaru- Præuertit annos indoles ardens suos.
 ra pruden- Talis Iesides, illiq; simillima proles.
 tia. Hic quum timendas dissecat puer feras,
 David pu- Hæc quando ancipitem potuit dissoluere licem,
 er. Mala inq; fraudem, fraude docta prodere.
 Salomon puer. Proxima consequitur Nymphe quæ nomina ducit
 Margarita laus. Ab unione, Persici fœtu maris.
 Vnionis natura.

Omine

Omine delector, blando candore lapillus
 Placet, pudore Margarita lacteo.
 Hic teres est, nec inæquali leuore rotundus.
 In Margaritæ moribus scabrum nihil.
 Est noua cum liquido gemmæ cognatio cælo.
 Claret sereno sole, pallet nubilo.
 At mea uirgo pijs est addictissima diuis,
 Cælumq; mauult, quàm uagum pelagus sequi.
 Hanc qui cum socijs uidisset ludere Nymphis,
 Habiliq; fratrem tela torquentem manu.
 Aureus hic Phœbus, soror hæc argentea Phœbi est.
 Per ipsa iuret alma Phœbi lumina.
 Iam puer Henricus genitoris nomine latus,
 Monstrante fonteis uate Skeltono sacros.
 Palladias teneris meditatur ab unguibus arteis.
 Quàm multus illi lucet in uultu pater,
 Talis in Ascanio renitebat imago parentis,
 Sic pulchram Achilles ore reddebat Thetin.
 Nescio quid Maria præclari spondet ab ipso
 Nunq; occidentis syderis cognomine.
 Sed cunas Edmonde tuas quo carmine dicam?
 Adeste plectris huc sorores aurcis
 Et puero fidibus placidos accersite somnos,
 Ac Fesceninis insonate uersibus.
 Muneribus blandis cunabula spargite Nymphæ.
 Aggerite, quicquid est odori graminis.
 Q 2 Ambrosiam,

Henrici
laus.Maria
laus.Edmond
laus.

Ambrosiā, Castiā, Calthamq; Thymumq; Crocumq;
 Et Syra Amōma, nec insuauem Amaracum.
 Tum florum mille species, ac mille colores,
 Sed plurima omneis inter ardeat rosa.
 Hanc turbam, hanc niueam pulchris miscete corollis
 Gaudet paternis parua proles floribus.
 Vos precor o puero date uellera candida Parcæ,
 Eatq; fausto molle stamen pollice.

DES. ERASMI ROTERODAMI AD GAGVINUM
 NUM NON DVM VISVM, CARMEN
 HENDECASYLLABVM.

ALLOQVITVR MVSAS SVAS.

Vid dum mittimini uerenda ad ora
 Gaguini, laceræ ac leues Camœnæ.
 Restatis trepidæq; pallidæq;
 Nec non Parmeno uti Terentianus

Causas nectitis, ecquis? ecquid? ecquo?
 Vos solas adeo, fugit Roberti
 Nomen, scripta diserta cuius ingens
 Nouit, suspicit, ac adorat orbis?
 Ergo nos humilesq; barbaræq;
 Ad tanti patris irruemus, altas
 Docti, nobilis, ac potentis ædes?
 Magna est rusticitas, nihil pudere,
 Summa est rusticitas nimis pudere,

Ecquem

Ecquem fingitis obsecro Robertum?
 Personam Tragicam? cauete cultum
 Tam raris studijs, & expolitum,
 Vulgi moribus æstimare pectus.
 Sunt fastidia tetra barbarorum,
 Sunt commercia gratijs solutis
 Cum blando Aonidum choro sororum.
 Vanum ponite pectoris timorem,
 Et doctum celeres adite uatem.
 Vos quamuis humilesq; barbarasq;
 Blando comiter ille, candidoq;
 Exceptabit (ut est benignus) ore.
 Si dictaq; salute, redditaq;
 Percontabitur, illico, unde, cuiæ?
 Ne crassum pudeat solum fateri.
 Obscuriue uocabulum magistri
 Si quid ueneritis rogabit, hoc ora-
 tum carminis huius ut Poëtam
 Commendatum habeat, suumq; scribat.

IN ANNALES GAGVINI, ET EGLOGAS
 FAVSTINAS, EIVSDEM CARMEN
 RVRI SCRIPTVM, ET
 AVTVMNO.

Vper quā uiridis nemoroso in margine ri
 Irrigua spatiarer in herba. (pæ
 O ; Errabam

Errabam tacitæ per amica silentia syluæ,
 Dulci tactus corda furore.
 Iam nemora & fontes, iam rustica uita placebat,
 Turbam, & fumida tecta peroso.
 Curnq; Marone meo, gelidis in uallibus Hemi
 Sisti terq; quaterq; precabar.
 Quum subito affulgens, Veneriq; simillima pulchra
 Obuia fit tua Fauste Thalia.
 Protinus illa oculis est eminus agnita nostris,
 Comi arrisit molliter ore.
 Ut coram stetit, ecquid, agit meus, occupo, Faustus?
 Quid uæ decus commune Gaguinus?
 Viuit uterq; & uterq; suo deuinctus Erasmo.
 Aut eadem, aut meliora precatur.
 Gaudco, uerum age dic, quidnam molitur uterq;
 Quod cantet schola Franca, legatue?
 Quæ reor à tam ditibus atq; feracibus aruis,
 Iamdudum annua munera sperat,
 Autumnusq; suum? primum tuus ille Robertus
 Exæquat sermone soluto
 Stemmata Francorum, & decus, & fera prælia regum.
 Iam nihil est, quod Gallia docto
 Inuideat Latio, suus ipsi contigit alter
 Liuius, ac Salustius alter.
 Quid tuus ille parat uates? quonam monumento
 Faustum nigris inuidet umbris?

An file

An file, alterna cupiens recreare quiete
 Longis hausta laboribus arua?
 Ille quidem felix agit ocia, qualia quondam
 Scipia des agitare solebat.
 Vrbe procul, tacitis, solus, neq; solus, in agris
 Ocra pulchri plena negoci.
 Quippe inter colles, uinetq; Gallica solus,
 Parrisijs uagus errat in agris.
 Sunt comites pingui gaudentes rure Camœnæ,
 Illic raptus Apolline toto,
 Et sese, & Musis dignum, Phœboq; poema
 Agresti meditatur auena.
 Quale nec æquari doleat sibi Tityrus ipse,
 Qui patulæ sub tegmine fagi,
 Syluestrem tenui tentabat arundine musam.
 Quale trahat, camposq; pecusq;
 Quale queat rigidas deducere montibus ornos,
 Sistere flumina, flectere saxa,
 Reddere quale queat placidos tigresq; luposq;
 Quale feros euincere manes.
 Deniq; (quod proprie tecum latabere) castum
 Nulla hic Liua, nulla Columba.
 Nusquam hic formosum Corydon ardebit Alexin.
 Phyllis toto in carmine nulla.
 Quod neq; Sorbonæ nequeat censura probare.
 Et multos habet illa Catones.

Quod

Quod neq; grammaticus teneræ dictare iuventæ,
 Plagosa uereatur in antro,
 Nec tetrico Hippolytum pudeat recitare parenti
 Felicem ter & amplius illum,
 Quisquis Faustina dicitur arundine Gallus,
 Vel Varus, uel Pollio quisquis,
 Viuet, & æternum pulchro cum carmine notus.
 Quadrifido cantabitur orbe.

EIVSDEM IN MORBO DE FATIS
 SVIS QVERELA.

Iror, quæ mihi sydera
 Nascenti implacido lumine fulserint,
 O Gaguine meum decus,
 Nam seu iure aliquo nostra negotia
 Ignes ætherei regunt,
 Me primum teneras lumen ad insolens
 Audentem querimonias,
 Nec mitis rutilo sydere Iuppiter
 Aspexit, neq; prospera
 Arrisit radijs mi Venus aureis.
 Tantum Mercurius celer
 Adfulgens nitidis eminens ignibus.
 Adflarat sua munera.
 Sed stella uetuit falcifer inuida,
 Vulcanicæ minax rubens.

Riualis.

Riualis, calidus cum gelido senex.
 Seu tres terrigenum deæ
 Fortunas triplici numine temperant,
 Sum durissima stamina
 Sortitus, Volucrum, seu potius deam
 Versare omnia credimus,
 Hanc in perniciem certe ego deierem
 Coniurasse meam miser.
 Felicis mihi nec fata Polycratis.
 Nec Scyllæ precor improbus.
 Arpinas toties consul, iniquus
 Fortunam insimulat suam,
 Quæ tot prospera, tot dulcia, paululo
 Fermento uitiauerit.
 Ingrate ille quidem rusticus, ac foro
 Rerum nescius utier,
 Alterius dominæ qui queritur uices.
 Sat felicem ego iudico,
 Qui præsentia lenire potest mala.
 Actis prosperius memor,
 Ac sperare iterum iam fore, quod fuit.
 At me matris ab ubere
 Fati persequitur tristis & asperi
 Idem ac perpetuus tenor,
 In me crediderim proruit improbi
 Pixis tota Promethei,

P Et quicquid

Et quicquid stabulat triste uel asperum,
 Nigri in limine tartari.
 Heu quid simplicibus uatibus inuidum
 Numen, quis Genius malus?
 Quæue infesta nouem Iuno sororibus
 Sic nostrum caput impetit?
 O fatis genite prosperioribus
 Bis Gaguine meum decus.
 Hunc si tu minime temnis amiculum,
 Non totus fuero miser,
 Nec cedent grauibz pectora casibus.

ARX VVLGO DICTA
 HAMMENSIS.

Ega sim nō magna, caue cōtēpseris hostis.
 Arx Tarpeia Remi nō mage tuta fuit.
 Qz bene defensat primū hicq̃ sustinet ag-
 Tū q̃ me cingit nō inamecna pal⁹. (geti)
 Ista quidem omnigenos mihi cōmoda seruit in usus.
 At subito infusis, quum uolo stagnat, aquis.
 Iam uero, ut cesset, uigilum custodia pernox.
 Stertat ut aërea Lynceus in specula.
 Attamen excubias Grus officiosa diurnas
 Intus, nocte foris peruigil Anser agit.
 Grus neq̃ docta, nec admonita, speculantis ad ara
 Responsans, acri clangit in astra tuba.

Et procul

Et procul insidias (nam præsentiū uidetur)
 Fida, sono uigili prodit & arcet auis.
 Anser item non doctus, obit sua munia, quum fas
 Pabulat, & nota ad symbola rursus adest.
 Ast ubi uicino se condidit æquore Titan,
 Milite tum denso mœnia nostra subit.
 Partiturq̃ aliquis mira arte locosq̃, uicesq̃
 Quiue atate prior sortēue lectus erit.
 Nec cedunt statione sua, dum rursus ab undis
 Emicet, & clarum lux agat alma diem.
 Adde quod hic miles tam fidus & impiger, annos
 Complures, nullo iam meret ære mihi.

EPITAPHIUM ODILIAE FIGEN-
 DVM IN CIMITERIO
 SVB SIGNO
 CRVCIFIXI.

Epulta uiuum te salutat Odilia.
 Quid ad sepultæ uerba mox fugit color?
 Viuum saluto uiua, quur lubitum est rei
 Placidæ bonæq̃ dira dare uocabula?
 Mala uita mors est, & sepulchrum, & inferi.
 Vna hæc tibi timenda, si mortem times.
 Nam quod uocant mori, est pijs renascier.
 Nostri peribit nihil, & haud pilus, nisi

P 2 Perit

Perit, feraci semen abditum scrobe,
 Mox se benigno redditurum scœnore.
 Si rem putaris, quid mori est, nisi seri?
 Condi sepulchro, quid? nisi occari sata?
 Iamq; in propinquo est ille fatalis dies,
 Quum uere nostro flantibus Fauonijs
 Rediuiua putri pullulabunt e cauo.
 Moxq; emicabit lata corporum seges.
 Quorum uiror perennis, haud unq; amplius
 Marcescet, hanc in spem fidelis interim
 Sopita gremio terra seruat fragmina.
 At mens caducis expedita uinculis
 Inuisa quanquam, uiuit, ac te cominus
 Sentit, uidetq; triplici discrimine
 Vitæ anteaactæ merita carpens præmia,
 Messerinq; pro semente quam fecit metens.
 Bona pars relictis artubus circumuolans
 Captat, pias hæc commeantium preces.
 Ut a luendis expiata noxijs,
 Quas terreo contraxit e contagio
 Iam pura purum adire possit æther.
 Has flagitato subleua precamine,
 Memor, uices te mox manere mutuas.
 Pendentis alto uictimæ de stipite
 Mors obsecranda est, obsecranda uulnera.
 Hoc fonte, si quod efficax piaculum,

Viuisq;

Viuisq; manat, manat hinc & mortuis.
 Si porro properas, tum precatus uerbulo
 Lucem & quietem, perge cursum, te quoq;
 Para sepulchro, mox sequuturus. uale.

EIVSDEM QVERELA DE FI-
 LIO SUPERSTITE.

Idtū erat ad sacras mihi nomē Odilia lym
 Idq; mei solū, iā superesse uides. (phas.
 Cætera mors rapuit, cineres atq; arida tan
 Terra parēs gremio cōfouet ossa suo. (tū
 Quid tibi te dignum, nisi te mors sæua precemur
 Scindere cui cordi est, quæ bene iunxit amor?
 Iam nihil est charam à membris discerpere uitam
 Quiddam etiam dulci dulcius est anima.
 Tu potes à gnato dilectam auellere matrem,
 Impia, uel centum rumpere uincla potes,
 Quos natura potens, te præter in omnia uictrix
 Mutua quos pietas, quos ita rara fides.
 Quos mores placiti, & dulcis concordia uitæ
 Tam bene, tam multis nexibus unierant,
 Hostu ut distraheres tollis, sine pignore matrem
 Atq; ita pars melior orba relicta mei est.
 Sed bene, qd' mors nostra scidit, tua CHRISTE resar-
 Plusq; boni reddit, q̃ dedit ista mali. (cit
 P ; Respondet

310 DES. ERASMI ROT.
RESPONDET FILIVS SVB PI-
CTVRA CHRISTI CRV/
CIFIXI MOYSI ET
SERPENTIS.

Ita fugax haud longa dedit diuortia nostri,
En mors æqua tibi, qd' tulit ipsa refert.
Vna duos pietas uiuos bñ iūxerat, ut nūc
Amborū cineres una recondit humus.
Amborum, uultus tabula uisuntur eadem,
Subripuit leto hoc ingeniosa manus.
At tu spectator, sortis memor omnibus æquæ,
Hæc saltem ex animo fundito uota sitis.
CHRISTE necis domitor ac uitæ perpetis autor,
Iugem animis uitam morte reponere tua.
Tu sacra illa silex, teretis quæ uerbere uirgæ
Vitaleis scatebras gentibus icta dedit.
Tuq; salutiferum serpentis in arbore signum,
Quod ueteris colubri cuncta uenena domat.
Quin hodièq; pñs uitæ fons ille perennis
Pectore defosso sanguis & unda scatet.
Ille dat exanimes reduci recalescere flatu
Hæc animæ maculas abluat omnigenas.
His age muneribus dulci cum pignore matrem
In dextrum referens assere *CHRISTE gregem.*
In filiam

311 EPIGRAMMATA.
IN FILIAM BEKAE QVOD SONAT
RIVVM LINGVA NOSTRATE.

Vm Gulielma, pñe Arnolde cognomine
Iuris fons gemini, nō mō riu⁹ erat. (Beka, is
Cui gener Antoni placuisti ex omib⁹ un⁹,
Isbrandum referens ore animoq; patrē.
Nec minus est mea uita tibi, quàm forma probata,
Templa, domus, proles, hæc mea cura fuit.
Quatuor enixam pueros totidemq; puellas,
Mors rapit, intra æui septima lustra mei.
Lector age huic requiem, cineriq; , animaq; precatus,
Viue diu, imo diu est hic nihil, ergo bene.
EPITAPHIVM MARGARETAE HONORAE.
Hic sita Margareta est, merito cognomine Honora,
Fiscini tedis digna Guihelme tuis
Quàm bene congruerant, & forma, & pectus, & anni,
Et ne morte quidem dissoluendus amor.
Rapta sed est uiridis primæuo in flore iuuentæ,
Vt rosa lacteolis semadaperta comis.
Dimidius superest dulci sine coniuge coniunx
Mœrens, ut uiduus compare turtur aue.
EPISCOPO TRAIECTENSI DAVID
NOTHO PHILIPPI DVCIS
BORGONDIONVM.
Ic situs est præsul, nō tātū nomine Daud,
Digna patre, ples magne Philippe tua.
Iste

Iste gregem plusq̃ patria pietate fouebat,
Pacis amans, uirtuti ingenijq; fauens.

EIDEM.

Hic David ille duci proles iactanda Philippo,
Commissum patrio fouit amore gregem.

IACOBO BATTO, græco dimetro iambico.

Ἰάκωβε βάττε δάριστο

καλῶς θανῶν παλιμφύα.

IIDEM LATINI VERSVS.

Iaco be Batte ne time,
Bene moriens renascitur.

IN TERGO CODICIS BATTICI.

Sum Battí, qui me manibus subduxerit uncis
Huic ne quo Battus defuat opto loco.

DVO SALINA ARGENTEA ABBATI CUI
dam dono missa, à monialibus, monasterij,
uulgo dicti, uallis uirginum.

Virginea de ualle, duo sine labe salilla
Adsumus, hanc mensam non nisi pura decent.

IN ALTERO SALINO.

Virginitas nitor argenti, sapientia sal est.

Virgo dat argentum, tu pater adde salem.

IN SEX TINTINABVLA RESTITVTA,
quæ fulmine conflagrant.

Concinimus sex æra, at ego cui maxima uox est

Alpha & ω Triadi rite dicata uocor.

Nos

Nos, ædemq; sacram, Scaſti pia cura Girardi,
Præſulis, abſumptam fulmine reſtituit.

IN TINTINABVLVM MARIAE SACRVM.

Ænea mi uox eſt, ac ſic nulla ænea uox eſt.

Vt par Chriſtiparæ iaudibus eſſe queat.

IN IDEM.

Maria nomen inditum eſt mihi mutuum,
Qua trinitati nil ſedet uiciniuſ.

TERTIVM BAPTISTAE SACRVM.

Vox clamantis erat, cuius gero nomina plebem
Ad Chriſti cultum nocte dieq; uoco.

QVARTVM PETRO SACRVM.

Petro ſacra fugo cacodæmonas, arceo fulmen,
Funerâq; & feſtos cantibus orno dies.

QVINTVM MAGDALENÆ
SACRVM SCAZON.

Sum Magdalena, iuuit impium fulmen,
Meliora quando cuncta dat pius præſul.

SEXTVM OMNIBVS SANCTIS SACRVM.

Exilis mihi uox, ſed quæ ferit eminus aures,
Dat mihi cælicolûm nomina tota cohors.

ALITER.

Non mihi Dodones, non ara prophana Corinthi
Certent, nam cunctis tinnio cælitibus.

IN AVLICVM QVENDAM CLE
RO INFESTVM.

Viſalus ecce Midas, ſed Lydo ſtultior illo
Se properat quouis nobilitare modo.

Q Et furie

Et furit in clerum, capit hinc exordia famæ,
 Ecq̃ Mida subito uertitur in Phalarim.
 Sic quondam exusto peperit sibi nomina templo
 Credo autor generis graculus ille mali.
 Tam stolidam mentem nullis aboleueris undis.
 At rabiem solus tollere mucro queat.

IN EVNDEM.

Tam stolidum credo, nec te Mida pectus habebat
 Malce nec in clerum tam uiolentus eras.
 Quàm quidam, non est sententia dicere nomen.
 Nam famam affectat qualibet ille uia.
 Huic utinam aut aliquis asininas addat Apollo
 Aut ambas Petrus demetat auriculas.
 Aut certe crepet ipse magis, faciatq̃ paterni
 Quod cognomenti syllaba prima monet.

IN EVNDEM.

Bacchanti in clerum tibi dixerat Vrsale quidam
 Et ius Cæsareum lædier atq̃ sacrum.
 Hictu ridebas hominem multumq̃ diuq̃
 Et merito, quid enim hoc stultius ac leuius?
 Qui præter tibi iura coqui notissima iuris
 Auditum nomen crederet esse aliud.

IN PICTVRAM FABVLAE GIGANTEAE.
 En stolidi sine patre sati tellure Gigantes
 Montibus accumulanti montes, ipsumq̃ minantur
 Cælicolum regem supera detrudere ab arce.

Sed

Sed male uasana cedent sine pectore uires:

IN EOSDEM FVLGINE DEPVLLOS.
 Iuppiter extructas disturbat fulmine moles
 Ignibus inuoluens rapidis, monteisc̃ uirosq̃.
 Sic sic uis sine consilio, sic impia facta
 Præcipitata ruunt superis ultoribus usq̃.

IN TABVLAM PENTHEI TRVCIDATI.
 Penthea cernis Echioniden.
 Hospitis Orgia qui Bromij
 Spreuerat, impius ecce deo
 Vindice iam malefacta luit.
 Matris enim, Orgiadumq̃ manu,
 Dum fera creditur esse, perit.
 Quàm sceleri bene pœna suo
 Congruit, & mala digna malis.

IN PICTVRAM EVROPÆ STVPRATÆ.
 Hic qui à monte boues ad proxima littora uertit,
 Aurea te, quis sit, uirga monere potest.
 Tum testes alæ, neq̃ non talaria, testis
 In flauo bicolor crine galerus erit.
 Si rogitas quid agat, patrio subseruit amori,
 Inscius, obsequio, furta dolosa regens,
 Raptor enim niuei latitat sub imagine tauri
 Improbis, ac prædam per freta longa uehet.
 Ut Cretam attrigerit, mox taurus desinet esse
 Iuppiter, & uirgo non erit ista diu.

Q .

Quid

Quid non cæcus amor mortalia pectora cogat,
 Si taurum athereum non piget esse Iouem?
 Aut quæ formosis satis est cautela puellis,
 Hic quoq; stuprator si metuendus erat?

IN FRONTE LIBELLI DONO MISSI ^{EPI}
 SCOPO ATREBATENSI. SCAZON.

Auibus sequundis uade chartæ munus.
 Exile quanq; te breuis dicat uates.
 Liceat modo placere Præsuli docto.
 Precio lapillos uiceris & Erithreos.

IN FRONTE LIBELLI DE IMPERA
 TORIA MAIESTATE.

Christianum orbem tuenti qui fauetis Cæsari,
 Huic fauebitis libello, qui tuetur Cæsarem.

IN FRONTE ODARVM GVILIELMI.
 Huc, siquidem pia, si pudica Musa
 Delectat, nihil hic uel inquinatum.
 Vel quod melle nocens regat uenenum.
 CHRISTVM tota sonat chelis Guihelmi.

IN FRONTE LIBELLI BVSLIDIO
 DONO MISSI.

Non ego Bvslidiæ decus adfero bibliothecæ,
 Sed decus apponit bibliotheca mihi.

IN FRONTE ALTERIVS:
 Non equidem ornabis tu Antoni bibliothecam.
 Te magis ornabit bibliotheca liber.

In cæcum

IN CAECVM TRAGOEDIARVM
 CASTIGATOREM.

Quur adeo lector crebris offendere mendis?
 Qui castigauit, lumine captus erat.

SVB PICTVRA VVLTVS CHRISTI.
 Hic intuetur & intimos mentis sinus.
 Fac tota niteant pectoris penetralia.

AGIT CARMINE GRATIAS PRO
 MISSO MVNERE.

Antistes sacer elegantiorum, ac
 Princeps Carmiliane literarum,
 En uersus tenuis tibi Poeta
 Hos pro munere splendido rependit.
 Hoc est scilicet, ære mutat aurum.
 At quid tandem aliud deis uel ipsis,
 Gratus sed tenuis referre uates
 Possit, quàm numeros modosq; uerum
 Largiri numeros tibi Petre, hoc est
 Syluæ ligna, uago mari addere undas.

IN FRONTE ENCHIRIDII:
 Nil moror aut laudes, leuis aut conuicia uulgi,
 Pulchrum est uel doctis, uel placuisse pijs.
 Spe quoq; maius erit mihi si contingat utrunq;
 Cui CHRISTVS sapit, huic si placeo, bene habet.
 Vnicus ille mihi uenæ largitor Apollo,
 Sunt Helicon huius mystica uerba meus.

Q; Libellus

Mittere quur uerear magno leue munus amico
 Quum capiant summos thuscula pauca deos.

IOANNI OKEGO MVSICO SVM-
 MO, EPITAPHIVM.

Ergo ne conticuit
 Vox illa quondam nobilis,
 Aurea uox Okegi:
 Sic musicae extinctum decus:
 Dic age, dic fidibus
 Tristes Apollo nannias.
 Tu quoque Calliope
 Pullata cum sororibus
 Funde pias lachrymas.
 Lugete, quotquot musicae
 Dulce rapit studium,
 Virumque ferte laudibus.
 Artis Apollinae
 Sacer ille Phoenix occidit.
 Quid facis inuida mors:
 Obmutuit uox aurea
 Aurea uox Okegi,
 Vel saxa flectere efficax,
 Quae toties liquidis
 Et arte flexilibus modis
 Per sacra tecta sonans,

Demulsi

Demulsi aures calitum
 Terrigenumque simul
 Penitusque mouit pectora:
 Quid facis inuida mors:
 Vel hoc iniqua maxime,
 Aequa quod omnibus es.
 Sat erat tibi promiscue
 Tollere res hominum,
 Diuina res est Musica
 Numina quur uiolas:

HENRICI EPISCOPI CAMERACEN-
 SIS EPITAPHIVM.

Henricus hic est, Bergicae stirpis decus,
 Qui laude morum auita uicit stemmata.
 Gregis salute nil habuit antiquius,
 In quem pius paterna gessit uiscera.
 Hic incitatus amore miro calitum,
 Iacobe sedem uisit impiger tuam,
 Arcemque Petri uisit, & Solymas sacras.

DE EODEM.

Berganae stirpis septem de fratribus unum
 Condidit Henricum hoc inuida Parca loco.
 Ille gregis Cameracini praefulque paterque,
 Cui simul & patriae non sibi, natus erat,
 Bisque Iacobaeam uisit pius aduena sedem,
 Dehinc Roma, & Solymas uectus ad usque sacras,
 Sic

Sic pietate uagus, uirtute grauissimus, æuum
Exegit felix & sine labe suum.

IN MAGNATEM QVENDAM, SED
FICTO NOMINE, QVI LAVDES
SVAS EXIGVO MVNVSCV-
LO PENSARAT.

Orrexit errorem meum
Lepide Marullus. nam mihi
Laudatus æquo largius
Nimium pusillo prodigum

Vatem redonat munere.
O pectus, o memorabilem,
Huius modestiam uiri.
Non uult cani, quæ non facit,
Vult & sileri quæ facit.
Proin pudendis præmijs
Inuitat ad palinodiam.
Inuitat ad silentium.
Non suadet hoc frugalitas
Tenaxq; Parsimonia,
Quum sannionibus quoq;
Fœdisq; Morionibus
Prolixa donet munera.
Quod ista donat uatibus,
Quæ dare minus q; nil dare est.
Pudore non uitio facit.

Ode

ODE DICOLOS, DISTROPHOS, ALTERO
uersu Heroico Hexametro, altero Iambico
Dimetro. De casa natalitia pueri
IESV, deq; paupere puerperio
uirginis deiparæ Mariæ.

Cquid adhuc ueterū sequimur spectacula
Huc huc frequentes currite. (rerū?
Hæc casa, quæ lacera & stat agrestibus hor
Nouum dabit spectaculum. (rida culmis,
Quale nihil sædis proauui uidere uetustis,
Nihil uidebunt posteri.
Hic cuius tonitru tellusq; tremiscit & æther,
Teneris crepat uagitibus.
Hic orbis magni moderator maximus insans
Virginea mulget ubera.
His ego non stabulis augusta palatia Romæ
Feliciora iudicem.
Non (operosa licet) Solomonia templa, nec auream
Lydi tyranni regiam.
Salue clara domus, cæloq; beatior ipso,
Partus sacrati conscia.
Iure tibi Iouis inuideant Capitolia falsi,
Diuis superba saxeis.
Ægyptus sancta inuideat cunabula, monstros
finem datura turpibus.

R Nec

Nec minus apta deo es, quod hiantibus undiq; rimis
 Imbres & Euros accipis.
 Quod lodicis egens, rigidoq; incommoda sceno
 Foetus rubentis excipis.
 Talia nascentem decuere cubilia CHRISTVM, ut
 Qui dedocere uenerit
 Fastum, nullaq; non suadentem turpia luxum.
 Non hic renident purpuræ,
 Serta ue frondea, non imitantes fulmina tædæ,
 Non mensa sumptuosior,
 Nec strepit officijs domus ambitiosa, nec alti
 Fouent puerperam thori.
 Pannofus iacet in duris præsepibus infans.
 Diuinus attramen uigor
 Emicat, & patrios uagitu dispuat ignes.
 Sensere præsentem deum,
 (Quodq; licet) puero iumenta tepentibus auris
 Frigus decembre temperant.
 Vpilio calamis iisdem, quibus ante capellis,
 Agreste, sed pium canit.
 Aethereiq; chori uolitant cunabula circum,
 Vt mensibus uernis, apum
 Degenerem simul ac pepulere examina regem,
 Regi nouo, fauentibus
 Applaudunt alis, sublimemq; agmine tollunt.
 Sic turma cælitum duci

Circumfusa

Circumfusa suo, gaudens stupet, atq; iacentem
 Pronis adorat uultibus,
 Et natalitium sonat ad præsepia carmen.
 Coniux pudicus interim,
 Fusus humi, magnum trepidus ueneratur alumnum.
 Porro puella, nobilis
 Pars bona spectaclî, defixis hæret ocellis,
 Primumq; sese non capit,
 Sæq; suumq; stupens genitrix uirguncula partum.
 Nulli marito debitum.
 At simul eiecit pietas materna stuporem,
 Prædulce pignus corripit,
 Ac modo porrectis prohibet uagire papillis.
 Modo tepente frigidum
 Blanda fouet gremio, paruîsq; dat oscula labris.
 Nunc pectori adprimit suo,
 Nunc blefo teneros inuitat murmure somnos,
 Amabili inuicem modo.
 Lætam prole deo uideas gestire parentem,
 Prolem parente uirgine.

DES. ERASMI ROTERODAMI EXPOSTV/
 LATIO IESV CVM HOMINE SVA-
 PTE CVLPA PEREVNTE.

Vm mihi sint uni bona, quæ uel frondea tel
 Vel olympus ingens continet, (lus,
 R 2 Dicite

Dicite mortales, quæ uos dementia cepit?
 Hæc aucupari ut unde uis
 Malitis, quàm de proprio deposcere fonte,
 Adeo benigno, & obuio?
 Mendacesq; iuuat trepido, miseroq; tumultu
 Vmbras bonorum persequi?
 Pauci me, qui sum ueræ largitor & autor
 Felicitatis, expetant?
 Forma rapit multos, me nil formosius usquàm est,
 Formam ardet hanc nemo tamen.
 Suspiciunt ceras, antiquaq; stemmata multi,
 At me quid est illustrius?
 Ut qui sim genitore deo deus ipse profectus,
 Genitrice natus uirgine.
 Vnde sit, ut mecum uix gestiat unus & alter
 Affinitatem iungere?
 Maximus ille ego sum cælicq; soliq; monarcha,
 Seruire nobis cur pudet?
 Diues item, & facilis dare magna, & multa roganti,
 Rogari amo, nemo rogat.
 Sumq; uocorq; patris summi sapientia, nemo
 Me consulit mortalium.
 Ipse ego sum ætherei splendorq; decusq; parentis,
 Me nemo stupet, aut suspicit.
 Sum firmus iuxta, ac iucundus amicus amico,
 Me pariter, ac meas opes

Candidus

Candidus, atq; lubens charis impertio, nemo hanc
 Ambit necessitudinem.
 Sum uia qua sola cæli itur ad astra, tamen me
 Terit uiator infrequens.
 Cur tandem ignarum dubitat mihi credere uulgus?
 Aeterna cum sim ueritas.
 Pollicitis cur stulte meis diffidere perstas?
 Cum sit nihil fidelius.
 Autor ad hæc uitæ cum sim unicus, ipsaq; uita
 Cur sordeo mortalibus?
 Lux ego sum, cur huc uertunt sua lumina pauci?
 Dux, cur grauantur insequi?
 Viuendi recte certissima regula solus,
 Aliunde formas cur petunt?
 Ipse ego sum solus uera, & sine felle uoluptas,
 Quid est quod ita fastidior?
 Vnica pax animi, quin huc deponitis ægri
 Curas edaces pectoris?
 Si benefacta truces etiam meminere leones,
 Referuntq; beluæ uicem,
 Respondere feri merito didicere dracones,
 Si meminit officij canis,
 Si redamant aquilæ, redamant delphines amantem,
 Cur efferacior feris,
 Me me non redamas homo? cui semel omnia feci,
 Quem condidi, quem sanguine

R. Afferui

Asserui proprio, propriaq; à morte recepi
 Dispendio uitæ uolens,
 Si bos agnoscit dominum, si brutus asellus
 Agnoscit altorem suum.
 Cur me solus homo male gratus, nosse recusas,
 Et conditorem, & uindicem?
 Vnus ego hic tibi sum cunctorum summa bonorum?
 Quid est quod extra me petas?
 Quorsum distraheris per tot dispendia grassans
 Laboriosa inertia?
 Sum placabilis, & pronus miserescere, quin hoc
 Miser ad asylum confugis?
 Idem iustus, & implacabilis ultor iniqui.
 Cur non times offendere?
 Corpus ego, atq; animum nutu sub tartara mitto.
 Nostri metus uix ullum habet.
 Proinde mei desertor homo secordia si te
 Adducet in mortem tua,
 Præteritum nihil est, in me ne reſce culpam,
 Malorum es ipse autor tibi.
 Nam quid adhuc superest? si te neq; prouocat ardens,
 Suicq; prodiga charitas,
 O bis marmoreum pectus, neq; mitigat unquam
 Adco profusa benignitas,
 Si neq; rantarum uel spes certissima rerum
 Expergefacit, & allicit.
 Si neq; tartareæ cohibet formido gehennæ,

Ne

Nec ullus admonet pudor,
 Immo si durant magis hæc, adduntq; stuporem
 Tam multa, tamq; insignia,
 Ut facile immanesq; feras, chalybemq; petramq;
 Rigore uicto molliant.
 Quid faciat pietas, quibus artibus abstrahat ultro
 Deuota morti pectora?
 Inuitum seruare, nec est mentis, puto, sanæ,
 Et patria prohibet æquitas.

CARMEN IAMBICVM.

On inuenusto antiquitas ænigmate
 Studiū magistræ uirginem
 Finxit Mineruam, ac literarum præsides
 Finxit Camænas uirgines.
 Nunc ipse uirgo matre natus uirgine,
 Præsideo uirgineo gregi.
 Et sospitator huius, & custos scholæ.
 Adsunt ministri uirgines,
 Pueros meos mecum tuentes angeli.
 Mihi grata ubiq; puritas,
 Decetq; studia literarum puritas.
 Procul ergo sacro à limine
 Morum arceant mihi literatores luem,
 Nihil huc recipiant barbarum.
 Procul arceant illiteratas literas,
 Nec regna polluant mea.

Sapphicum,

SAPPHICVM.

Oeperit faustis auibus precamur.
Semper augescens meliore fato.
Hic nouæ sudor nouus officinæ.

Auspice IESV.

Hic rudis (tanquàm noua testa) pubes
Literas Graias, simul & Latinas,
Et fidem sacram, tenerisq; CHRISTVM

Combibet annis.

Quid fuit læta sobolem dedisse
Corporis forma: nisi mens & ipsa
Rite singatur, studijsq; castis
Culta nitescat.

Stirpe ab hac sensim noua pullulabit
Ciuum proles, pietate iuxta, ac
Literis pollens, breuiterq; regno
Digna Britanno.

Ludus hic syluæ pariet futuræ
Semina, hinc diues nemus undequaq;
Densius surgens decorabit Anglum
Latius orbem.

IMAGO PVERI IESV IN LVDO LITÆ
ratio, quem nuper instituit Coletus.

Discite me primum pueri, atq; effingite puris
Moribus, inde pias addite literulas.

Carm.

CARMEN PHALECIVM.

Sedes hæc puero sacra est IESV.
Formandis pueris dicata, quare
Edico, procul hinc faceffat, aut qui
Spurcis moribus, aut inerudita
Ludum hunc inquinat eruditione.

ALIVD.

Quin hunc ad puerum pueri concurritis omnes?

Vnus hic est uitæ regula, fonsq; piæ.

Hunc qui non sapiat, huius sapientia stulta est,

Absq; hoc uita hominis mors (mihi crede) mera est.

CHRISTIANI HO-

MINIS INSTITVTVM ERASMI

ROTHERODAMI.

Ad Galat. Quinto. Valet in CHRISTO fides,
quæ per dilectionem operatur.

FIDES.

CREDO. PRIMVS ARTICVLVS.

Confiteor primum ore pio, uenerorq; fideli
Mente deum patrem, uel nutu cuncta potentem.
Hunc, qui stelligeri spaciola uolumina cæli,
Et solidum omniparæ telluris condidit orbem.

S Et in

ET IN IESVM. II.

Eius item gnatum IESVM, cognomine CHRISTVM
Quem dominum nobis agnoscimus ac ueneramur.

QVI CONCEPTVS. III.

Hunc MARIA afflatu diuini numinis, aluo
Concepit uirgo, peperit purissima uirgo.

PASSVS SVB PONTIO. IIII.

Et graue supplicium immeritus damnante Pilato
Pertulit, infami suffixus in arbore mortem
Oppetit, tumulatus homo est, claususq; sepulchro.
Interea penetrat populator ad infera regna.

TERTIA DIE. V.

Mox ubi tertia lux mœsto se prompserat orbi.
Emersit tumulo, superas rediuius in auras.

ASCENDIT. VI.

Inde palam ætheream scandit sublimis in arcem
Illic, iam dexter patri assidet omnipotenti.

ITERVM VENTVRVS EST. VII.

Idem olim rediturus, ut omnem iudicet orbem,
Et uiuos pariter, uitâq; ac lumine cassos.

CREDO IN SPIRITVM. VIII.

Te quoq; credo fide simili spirabile numen
Halitus, afflatusq; dei sacer, omnia lustrans.

SANCTAM ECCLESIAM. IX.

Et te confiteor sanctissima concio, qua gens
Christigena arcano nexu coit, omnis in unum

Corpus.

Corpus, & unanims capiti sociatur IESV.
Hinc proprium nescit, sed habet communia cuncta.

REMISSIONEM PECCATORVM. X.

Hoc equidem in cœtu sancto, peccata remitti
Credo, uel ijs sacro fuerint qui fonte renati.
Vel qui diluerint ultro sua crimina fletu.

CARNIS RESVRRECTIONEM. XI.

Nec dubito, quin exanimata cadauera sursum
In uitam redeant, animas sortita priores.

VITAM AETERNAM. XII.

Vtraq; pars nostri corpusq; animusq; deinceps
Iuncta simul, uitam ducent sine fine perennem.

SACRAMENTA. VII.

Hoc quoq; persuasum est, ecclesia mystica septem
Munera dispensat, quæ sacramenta uocantur.
Hinc uariæ dotes, & gratia plurima menti
Cœlitus inseritur, si quis modo sumpserit apte.

ORDO. I.

Ordine nanq; sacro, confertur sacra potestas
Ut fungare ministerijs, CHRISTO auspice, sanctis.

MATRIMONIUM. II.

Munere coniugij nati hunc prodimus in orbem,
Vsq; adeo pulchri, pulcherrima portio, mundi.

BAPTISMVS. III.

Munere baptismi longe felicius hîdem
Q̃ prius, in te CHRISTE renascimur, atq; nouamur.

S. Confirmatio

CONFIRMATIO. III.

Deinde in amore dei, nos confirmatio sacra
Constabit, mentemq; inuicto robore durat.

EUCHARISTIA. V.

Mysticus ille cibus (Græci dixere synaxin)
Qui panis uiniq; palam sub imagine, CHRISTVM
Ipsum præsentem uere exhibet, intima nostri
Viscera, cælesti saginat, & educat esca,
Inq; deo reddit uegetos, & reddit adultos.

POENITENTIA. VI.

Si quem forte deo capitalis reddidit hostem
Noxia, continuo metanœa medebitur illi.
Restituet lapsum, rescissaq; fœdera rursus
Sarciet, offensi placabit numinis iram,
Commisli modo pœniteat, pigeatq; nocentem,
Isq; uolens peragat præscripta piamina culpa.

VNCTIO. VII.

Vnguini extremi munus nos munit, & armat,
Migranterq; animam per summa pericula, tuto
Transmitit patriæ, & superis commendat euntem.

AMOR DEI.

Hæc est indubitata fides, cui pectore certo
Nixus, amabo patrem super omnia cunctipotentem,
Qui me condideritq; & in hunc produxerit orbem.
Rursus amore pari dominum complectar IESVM,
Qui nos asseruit, precioq; redemit amico.

Spiritus

Spiritum item sanctum, qui me sine fine benigno
Afflatu fouet, atq; animi penetralia ditans.
Dotibus arcanis, uitali recreat aura.
Atq; hic ternio sanctus, & omni laude ferendus,
Toto ex corde mihi, tota de mente, supremis
Viribus, obsequio, meritoq; coletur honore.
Hunc unum reuerebor, & hoc semel omnis in uno
Spes mea figetur, hoc omnia metiar uno,
Hic propter sese mihi semper amabitur unus.
Post hunc haud alia ratione, ac nomine charus
Ipse mihi fuero, nisi quatenus omnis in illum
Ille mei referatur amor, fontemq; reuisat.

FUGA PECCATI

Culpam præterea fugiam pro uiribus omnem,
Præcipue capitale tamen uitauero crimen.
Quod necat atq; animam letali uulneret ictu.

SVPERBIA. INVIDIA. IRA.

Ne fastu tumeam, ne uel liuore maligno
Torquear, aut bili rapiar feruente, cauebo.

GVLA. LVXVRIA. PIGRITIA.

Ne uel spurca libido, uel insatiabilis aluus
Imperet, enitar, ne turpis inertia uincat.

AVARITIA.

Ne nunquam saturanda fames me uexet habendi,
Plus satis ut cupiam fallacis munera mundi.

S 3 Fuga

FUGA MALORVM HOMINVM.

Improba pestiferi fugiam commertia coetus
Omnia, summo animi conatu, proq; uirili.

STVDIVM PIETATIS.

Atq; huc incumbam neruis ac pectore toto,
Vt magis atq; magis superet mihi gratia, uirtus.
Augescatq; piæ diuina scientia menti.

ORATIO.

Orabo, superosq; precum libamine puro
Placare adnitar, cum tempore sedulus omni,
Tum uero eximie, quoties lux festa recurret.

FRUGALITAS VICTVS.

Frugales epulæ semper, mensæq; placebit
Sobria mundiciës, & auari nescia luxus.

IEIUNIUM.

Seruabo reuerens, quoties ieiunia nobis
Indicit certis ecclesia sancta diebus.

MENTIS CVSTODIA.

Sancta uti sint mihi secreta penetralia mentis,
Ne quid eò subeat scdum ue, nocens ue, studebo.

LINGVAE CVSTODIA.

Ne temere iuret, ne unquam mendacia promat,
Turpia ne dictu dicat mea lingua, cauebo.

MANVS CVSTODIA.

A furto cohibebo manus, nec ad ulla minuta
Viscatis mittam digitos, & si quid ademptum

Cuiq;

Cuiquam erit, id domino properabo reddere iusto.

RESTITVTIO REI. FORTE REPERTAE.

Id quoq; restituiam, si quid mihi forte repertum est.
Me penes haud patiar prudens aliena morari.

AMOR PROXIMI.

Nec fecus atq; mihi sum charus, amabitur omnis
Proximus, est autem (ni fallor) proximus ille
Quisquis homo est, ac sic ut amor referatur amici
In CHRISTVM, uitamq; piam, ueramq; salutem,
Huic igitur fuerit quoties opus, atq; necesse,
Sedulus officio corpusq; animuq; iuuabo,
Vt mihi succurri cupiam, si forsitan egerem.
Id tamen in primis præstabo utriq; parenti,
Per quos corporeo hoc nasci mihi contigit orbe,
Tum præceptor, qui me erudit, instituitq;
Morigerus fuero, ac merito reuerbor honore.
At rursusq; dulcisq; scholæ, studijq; sodales,
Semper (uti par est) sincero amplectar amore.

ASSIDVA CONFESSIO.

Si quando crimen fuero prolapsus in ullum,
Protinus enitar, pura ut confessio lapsum
Erigat, ac iusta tergatur noxia poena.

SVMPPTIO CORPORIS CHRISTI IN VITA.

Ast ubi sacrati me ad corporis atq; cruoris
Caelestes epulas pietasq; diesq; uocabit,
Illotis manibus metuens accedere, pectus

Ante

Ante meum, quanta cura, studiūq; licebit,
Purgabo maculis, uirtutum ornabo nitelis.

MORBVS.

Porro ubi fatalis iam terminus ingruet aui,
Extremūq; diem cum morbus adesse moncbit,
Mature sacramentis me armare studebo,
Atq; his muneribus, quæ ecclesia sancta ministrat
Christigenis, reteget confessio crimina uitæ
Sacrificio, sumam CHRISTI uenerabile corpus.

MORS.

Quod si uicina propius discrimina mortis
Urgebunt, supplex accersam qui mihi rite
Oblinat, ac signet sacro ceromate corpus.
Atq; his prælidis armatus, sic uti dignum est
Christicola, forti ac fidenti pectore, uita
Decedam, bonitate dei super omnia fretus.

HOC FAC ET VIVES.

IN LAUDEM MICHAELIS ET ANGE-
lorum omnium, Ode dicolos hendecasy-
laba Sapphica, suffigenda in tem-
plo Michaeli sacro.

Aelitem princeps Michael, & omnes
Spiritus sacri, libeat precamur
Supplicum uotis tribuisse pronas
Cælitus aures.

Sordida,

Sordidæ sed ne merito canentum
Sordeant odæ, citus huc ab arce
Deuolet fulgente, Seraph decoris
Igneus alis.

Qui foco sacro usq; calentis aræ
Calculum uiuum rapiens (ut olim)
Applicet nostris placidus labellis

Oraq; tergat.

Luridæ quicquid maculæ, perurat,
Desidem pellens animo teporem.
Igneas cantent acies (ut æquum est)

Ignea uerba.

Porro tu primas tibi uendicato
Carminis partes Michael beate,
Primipilari duce quo triumphant
Agmina cæli.

In quibus luces, itidem ut Pyropus
Nobiles inter radiat lapillos,
Vt ue formosus socia inter ardet

Lucifer astra.

Ius tibi summum necis atq; uitæ,
Tradidit magni moderator orbis.
Tu potes seruare probos, & idem
Perdere fontes.

Tu piorum tutor & aduocatus,
Tu dei in templo nitidas ad aras,

T Visus

Visus es dextra tenuisse plenam
Thuris acerram.

Inde surgens fumus odore multo,
Ibat ad summi solium tonantis.
Ac dei nares liquidi iuuabant

Dona uaporis.

Tu pias latis animas reponis
Sedibus, cantu procul audiendo
Squalidis olim gelida exciebis

Funera bustis.

Quàm dedit latos pia turba plausus,
Cum graui cælum quateret ruina,
Hostis & serpens ueterator, acri

Non sine pugna.

Illi sublimes subito sub auras
Emicans, septem (stupuere cuncti)
Ora tollebat, colubris tumebant

Colla trecentis.

Flammeis ardens oculis, auernum
Virus efflabat furiale monstrum,
Fulminisq; instar, piccos uomebat
Faucibus ignes.

Te nihil terret rabies minacis
Beluæ, sed ui domitam superna.
Cogis absorptam, superas ad auras
Reddere prædam.

Quæ

Quæ tuas fuluas sugitat sub alas
Lata, præsentis sed adhuc periclo
Palpitans, elapsa uelut rapaci
Ales ab ungui.

Ergo ne quid iam trepident, cadauer
Triste deturbas, labat ac labantis
Pondus exhorrens, aperit profunda
Tartara tellus.

Non secus, quàm si Siculo Peloro
Pendulum in fluctus abeat cacumen,
Territum cedit, refluxumq; late
Dissilit æquor.

Ferreis illic domitus catenis,
Horridum quassat caput, ac minatus
Multa nequicquàm, furibundus iras
Voluit inanes.

Te manet palma o Michael suprema.
Te noui plausus, tibi non iniquas
Impius pœnas dabit Antichristus,
Orbe leuato.

Lætus idcirco meritos uterq;
Orbis, en hymnos canit, altus æther
Indyto gaudet duce, gaudet æque
Præside tellus.

At meri cantus celebrantur isthic,
Hic (uti res sunt uariæ atq; mixtæ)
T 2 Reddimus

Reddimus proni querulis remixta
Carmina uotis.

En uides, quantis miseri premamur
Cladibus (nostro merito fatemur)
Tota proh cæci terimus nefandis
Sæcula bellis.

Si tibi haud frustra data cura nostri est,
Si tibi pax non temere uocablum
Mutuat, belli procul o cruentos
Pelle furores.

Fac tua lenis prece, rex olympi,
Vindicem condant miseratus ensem,
Ferias donet, referatq; fessis
Ocia terris.

DE SINGVLARI LAVDE GABRIELIS ANGELI.

E quibus digne recinemus odis
Gabriel, quem rite chorus supernus
Proximum primo colit? O tonantis
Armiger alti.
Illius tu strenuus administras
Bella, nec quisquam melior, piorum.
Castra tutari, & rabidas nocentum
Frangere uires.

Tu tenes:

Tu tenes oracula sacra, te olim
Nuncio, casus didicit futuros,
Ille quem infanti leo gaudet atrox
Lambere rictu.

Tu Zachariæ uetulo marito,
Thura dum festis adolet sacellis,
Pignoris feri subitus stupenti
Nuncius adstas.

Cuncta quid frustra sequimur canendo,
Illius dulce est meminisse nunci,
Latius quo nil lachrymosus unquam
Audijt orbis.

Nec salus olim, neq; spes salutis
Vlla erat, sed mors stygijs profecta
Sedibus, gentem rapiebat omnem,
Vindice nullo.

Tum nouas autor meditatus artes,
Ipse ut inuisat homo factus orbem,
Tere rei tantæ Gabriel, ministrum
Deligit unum.

Aduola terris, ait, & saluta
Virginem, matrem mihi mox futuram.
Fac sacramentum tege, ne ille sciscat
Callidus hostis.

Sic opus facto, neq; plura fatus
Ille, tu lapsu placido uolucres

T 3: Diffecas.

Dissecas nubes, decorasq; pictis
Aethera pennis.

Qualis aduersos feriente nimbos
Sole, resplendet (monumenta pacti
Iris antiqui) uarioq; caelum
Cingit amictu.

Vidit obliquis oculis uolantem
Dextero caelo, metuitq; latis
Incubans terris draco, luridoq;
Palluit ore.

Tecta tu pernix Nazara tangis,
Mox & illapsus thalamis pudice
Virginis, mandata refers sereno
Regia uultu.

Nostra cui primum hic lyra gratulatur,
Hæsitat, mundo ne malis leuato,
An deo foeta potius puella,
An tibi diue

Conscio mentis, meritoq; summis
Rebus accersi, tibi tam sacrato,
Tamq; felici licuit uel uni
Munere fungi.

Noster ò salue bone pacifer, qui
Surculum adportans oleæ uirentem,
Nuncias primus, meliora meritis
Sæcula terris.

De laude

DE LAVDE

RAPHAELIS.

Roxime primis Raphaël canere,
Ordinis pars non humilis superni,
Tute nam clarum comitem duobus
Tertius addis.

Ò salus, ac certa hominum medela
Rebus afflictis, ope cuius olim
Reddito uidit reducem Thobias
Lumine gnatum.

Nec modo saluum, sed & are largo
Diuitem, multa serie dientum
Diuitem, ac longis gregibus, nouaq;
Coniuge lætum.

Ethnici Phœburinq; genusq; Phœbi,
Saxeos olim coluere diuos,
Hos rati morbis dubijs rogatam
Ferre salutem.

Nos magis nos te colimus, potentem
Vel nigro manes reuocare ab Orco,
Rursus & pigris animam liquentem
Spargere uenis.

Tu simul membris, simul ò medere
Mentibus præsens opifer, luemq;
In tuos

In tuos euheu male fauientem
Exige terris.

DE OMNI

BVS ANGELIS.

Ec tacendi estis procures, ducesq;
Ceteri nobis, breuiterq; cuncti
Milites regis ditione late
Cuncta tenentis.

Ambitu quem ter triplici triformem
Dextera leuacq; frequentiores
Cingitis, quam nocte silente plenam
Sydera lunam.

O salutandi nouies beati,
Ocium quorum mala nulla terrent,
Certa quos diui beat intuentes
Copia uultus.

Inuidet uestræ miser ille sorti,
Eminus sedes quotiens ademptas
Suspiât frendens, & inauspicati
Pœnitet ausus.

Vespero quondam similis rubenti
Inter æternos rutilabat ignes.
At simul regis diadema miles
Ambijt audax,

Iam

Iam pares uoluens animo cathedras
Flammeo telo, grege cum sequaci
Ictus eiectusq; rudem ruina
Terruit orbem.

Excipit partim caua Styx ruentcis,
Abditur lucis bona pars opacis,
Curstat magnum per inane, multo
Plurima turba.

Densior, q̃ Cecropijs in hortis,
Tinnulos æris crepitus secuta,
Euolant examina, quamq; calo
Decidit imber.

Pugnat hoc unum hæc uigil, improboq;
Omnis incumbit studio, pios ut
Distrahat, tundat, geminocq; raptos
Funere perdat.

Ah nefas, quantum daret illa stragem?
Cui salus tandem? nisi frangeretur
Obuijs uobis furor, & nocendi
Dira libido?

Vestra nos tutela fidelis ortos
Excipit, nec luce prius relinquit.
Semper hac freti nihili furentem
Ducimus hostem.

Imus hac tuti tumidum per aquor,
Asperas tuti penetramus alpeis,

V

Viuius

Viuimus uestro, morimurq; demum
Munere tuti.

Vos parum firmis dare robur, ijdem
Anxios nostis gemitus leuare
Nuncijs felicibus, ac subinde
Visere castos.

Cælici ciues, adeone uobis
Exules cura sumus, ut uacet sic
Obsequi nobis, pigeatq; nunq;
Sortis iniquæ.

Nuncijs crebri uolitis, inter
Arduos cælos, humilesq; terras,
Hinc preces fertis querulas, at istinc
Dona refertis.

Porro nos tantis meritis (quod unum
Possumus) gratos memori camœna
Reddimus cantus, ferimusq; templis
Dona dicatis.

Ferias anno referente sacras,
Cælat hic festus simulacra sumus,
Hic chorus supplex manibus faceffit
Vota supinis.

Quæ patris summi penetrent ad aures
Semper, ac per uos rata sint precamur,
O patroni praesidiumq; felix
Christigenarum.

Erasm

ERASMI ROTERODAMI CARMEN IAMBI
cū, ex uoto dicatum uirgini Vualsingamicæ
apud Britannos.

ὦ χαῖρ' ἰησοῦ μητὴρ ἐνλογημένη,
μόνη γυναικῶν θεοτόκος καὶ παρθένος.
ἄλλοι μὲν ἄλλας σοὶ διδόντες δωρεάς
οὐ μὲν γε χρυσόν, ὃ δὲ πάλιν τὸν ἄργυρον.
οὐδὲ τιμίας φέρων χαρὶς λίαν.
ἀνδρῶν ἀπαύτως οἱ μὲν ὑγιαίνειν θέμεναι,
ἄλλοι δὲ πλεῖστον, καὶ τινες γυναικίς
κυνῶντ' ἐξαπὸν ὀνομαζέμεν παῖδες,
πολλὸν τινὲς γέροντ' αἰῶνας λαχόν.
αὐτὸς δ' αἰοιδὸς, ἐν μολῇ, πένης γ' ὅμως
στίχους ψέγγων, οὐ γὰρ ἐξεσθ' ἄλλοι
δόσεως ἀμοιβὴν ἐντελεσάτης, γέρας
μεγιστὸν αὐτῷ, δεοσέβῃ τὴν καρδίαν
πασῶν δ' ἅπασι ἀμαρτιῶν ἐλθόντ' ἔσθαι.
εὐχὴ τοι ἐγείσθαι.

EPITAPHIUM SCVRRVLAE temulenti. Scazon.
Pax sit uiator, tacitus hos legas uersus,
Vt sacra uerba mussitant sacerdotes,
Ne mihi suauem strepitus auferat somnum,
Repetatq; uigiles ilico sitis fauces.
Nam scurrula hocce sterto conditus saxo,
Quondam ille magni clarus Euij mystes,
Vt qui bis octo lustra perbibit tota,

V 2 Oculis

Oculis profundus, deinde somnus obrepfit,
 Ut fit, benigno membra cum madent Baccho.
 Atq; ita peractis suauiter bonis annis,
 Idem bibendi finis atq; uiuendi
 Fuit, sed etiam me aliquis ebrium credat,
 Aut somniare, qui ista dormiens dicam.
 Vale uiator, iam silenter abscede.

ENCOMIUM SELESTADII CARMINIS
 NE ELEGIAICO PER ERASMV
 ROTERODAMVM.

Obile Slestadiū, tua q; pomeria primus
 Signans, tam dextris cōdidit auspicijs.
 Vnde tibi Genius tā felix, tāq; benignus
 Sydera nascenti quæ micuere tibi.
 Cum uidearis enim, neq; muro insigne capaci.
 Plebe nec innumera diuitijsue scatens,
 Urbibus in cunctis, tamen haud felicior ulla est
 Quotquot Casarca sub ditioe uigent.
 Non ego iam memoro, quod fertilis undiq; campus
 Adiacet, & segetem prosperat alma Ceres.
 Quodq; hinc uitiferos monteis, hinc ditia Rheni
 Flumina prospectas, grata quod aura fouet.
 Cōmoda bella, sed hæc tecum cōmunia multis.
 Dotibus hisce simul uinceris, & superas.
 Illa tibi propria est, quod & una, & parua, tot ædis
 Virtute insignis ingenioq; uiros.

Tot pa

Tot pariter gemmas, tot lumina fundis in orbem,
 Quot multis alijs uix genuisse datum est.
 Doctrinæ proceres tot habes, quot proditor ille
 Vix belli proceres oculuisset equus.
 Quam nō Vuimphlingus, quā nō Spiegellius urbem,
 Quam non Kirherus nobilitare queat?
 Vnde tibi Sapidus, doctis quoq; dignus Athenis?
 Vnde sacer Phrygio, Storkius unde tibi?
 Vnde tibi Arnoldus, Musis excultus, & unde
 Matthias niueo pectore Schurerius?
 Ut sileam reliquos, non te satis ille Beatus
 Rhenanus, lingua doctus utraq; beat?
 Quæ tibi cum liquido tacita est cognatio cælo?
 Num quod Palladia numen ab urbe fauet?
 Corpora gignit humus, mens æthere manat ab alto.
 Membra aliæ pariunt, tu paris ingenia.
 Quis non inuideat tam splendida commoda, ni quod
 Non tibi, sed mundo fertilis, ista paris.
 Gloria te penes est unam, sed fructus ad omneis
 Peruenit, humanum quæ patet orbe genus.
 Hæc memor hospitij, tibi carmina panxit Erasmus
 Haud lepida, at grata qualiacunq; cheli.
 AD SEBASTIANVM BRANT ARCHIGRAM-
 mateum urbis Argentinæ. Phaleccium Erasmi.
 Ornarunt alios suæ Camœnæ,
 Ornas ipse tuas magis Camœnas.

V 3 Multos

Multos patria reddidit celebres,
 Urbem tu celebrem, celebriorem
 Multo constituisti Sebastiane,
 Lingua, moribus, eruditione
 Libris, consilio, seueritate.

Sic cum scenore plurimo rependis
 Acceptum decus, e tuo uicissim
 Illustrans, patriamq;, literasq;.

AD THOMAM DIDYMVM AVCVPA-
 RIVM POETAM LAVREA-
 TVM, ERASMI ROT.

CARMEN.

Quas mihi transcribis doctissime Didyme laudes,
 Vt sunt maiores, quam quas agnoscere possim,
 Ni prorsus frons nulla foret, sic rursus eadem
 Sunt adeo doctæ, talisq; e pectore nata,
 Vt minime libeat, quas das rescribere. Veras
 Esse perinde optans, quam sunt lepidæ, atq; uenustæ.
 His ego non sane placeo mihi. Tu mihi Vates
 Lauro digne places. nam dum me reddere magnum
 Carmine magnifico docte conniteris, ipsum
 Te ostendis uere magnum, uerèq; stupendum,
 Vt qui uiribus ingenij possis Elephantum
 Reddere de musca, nihilq; attollere tricas.
 Sed quo iudicium minus approbo, maxime Vates
 Hoc mage lætor amore tuo, candoreq; mentis.

Des.

DES. ERASMI ROTERODAMI CARMEN
 IAMBICVM AD ANDREAM AM-
 MONIVM LVCENSEM, INVI-
 CTISSIMI REGIS ANGLO-
 RVN A LIBELLIS.

Vicunq; dotes reputet Ammoni tuas,
 Oculisq; totum lustret admotis prope
 Oris decus, proceritatem heroicam,
 Vultuq; toto & uniuerso corpore
 Bene temperatam dignitate gratiam,
 Nitentium blandum uigorem luminum,
 Linguaq; plectrum tam suaue tinniens,
 Mores dehinc horas ad omnes commodos,
 Facileis, amicos, melle melleos magis,
 Veneres, lepores, gratias, risus, iocos,
 Mitem indolem, mentisq; candorem nouum,
 Mireq; mixtam simplicem prudentiam.
 His pectus adde sordido auersum lucro,
 Dextramq; quam pro sorte largiusculam.
 Iam quam benigni uena diues ingenij
 Quot animus unus expolitus literis?
 Ac rursus his par addita est facundia.
 Demum uniuersa hæc rara condit comitas,
 Et improbi liuoris arcet fascinum
 Modestiae iucunditas, cum dotibus
 In tam superbis, nil superbum in moribus.

V 4 Hæc

Hæc quisquis inquam pensitet, tot affatim
 Congesta in unum, nonne merito dixerit?
 Soli parentem fuisse naturam tibi,
 Contra nouercam cæteris mortalibus.
 Horum licet tibi ipse debes pleraq;
 Restant tuæ fortuna iam partes, uti
 Dotes ita amplas, opibus exæques tuis,
 Nisi uis uideri aut cæca planè aut inuida.

AD LVCAM PALIVRVM RVBEAQVEN
 SEM EPISCOPI BASILEIENSIS
 CANCELLARIVM, ERAS.
 ROT. CARMEN.
 LVCAE PALIVRO RVBEAQVENSIS
 ERASMVS ROTERODAMVS
 EX TEMPORE.

Exhaustum immodico nouale cultu
 Mentitur queruli spei coloni.
 Effæctum ingenium labore longo,
 Nil dignum parit hoc amore nostro
 Quo te prosequor unice, inter omneis
 Mellitissime Paliure amicos,
 Nec dignum meritis tuis, nec ipsi
 Quod respondeat eruditioni.
 Quod solum licet, hoc in omne tempus
 Præstabo, ex animo medullitusq;
 Nostrum (sic meritum est) amabo Lucam.

In fugam

IN FUGAM GALLORVM INSEQVBNTIBVS

Anglis apud Morinum, AN. M.D.XIII. Scazon

Des. Erasmi Roterodami. Alludit ad
 carmen Martialis de Catone.

Audiuit olim censor ille Romanus,
 Ludos iocosæ quando noueras Floræ
 Cur in theatrum Cato seuerè uenisti?
 An ideo tantum ueneras ut exires?
 At iure nunc imbellis audiat Gallus,
 Ludum cruenti quando noueras Martis,
 Animos ferocis quando noueras Angli,
 Quid quæso in aciem timide Galle prodisti,
 Ferro minaci splendida agens turmas?
 An ideo tantum ueneras, uti fœde
 Fugiens sequenti terga uerteres hosti?
 Ac si pedum certamen esset, haud dextræ.
 Cato fœminas uidere non potest, Gallus
 Viros. Cato mutare potest non uultum,
 Gallus nequit mutare pectus ignauum.
 CVM MVLTOS MENSES PERPETVO PLV-
 isset, & per unā modo dieculā se mundo sol osten-
 disset, rursusq; nō minus odiose q̃ antea plue-
 ret, ERASMVS Basileā repetēs, in itinere
 sic lussit in Iouem, AN. M.D.XV.
 Menses cum propè Iuppiter per octo
 Vota surdus ad omnium pluisset,

Agros

Agros iam male perdidisset omneis,
 Vexasset segetesq; uineasq;
 Tandem desierat, pudore credo.
 Et tandem licuit uidere solem,
 Quem migrasse polo, timebat orbis,
 Aeternam ratus imminere noctem.
 Vix dum sesquidicem nitere passus
 Obducit nebulisq; nubibusq;
 Totum quâ patet undequâq; mundum.
 Ac rursus similis sui esse pergit.
 Istoc si moderere pacto olympum,
 Nec quicq; es nisi nubium coactor,
 Quis non officium probet gigantum?
 Et cognomina consueta uertens,
 Pessimum uocet, infimumq; diuum?

EPITAPHIUM PHILIPPI COENO-
 BITAE CLUNIACENSIS.

Viator. Isti cur lubet assidere saxo,
 Cum toto Pietas choro sororum?
 Pietas. Hic noster iacet unicus cateruæ
 Vindex, ille Philippus, ille dudum
 Cœtus gloria prima Cluniaci.
 Viator. Luctum at pulla solet decere uestis,
 Vos albis uideo nitere totas.
 Pietas. Cuius tam niuei suere mores,
 Cui tam candida sit peracta uita,

Huius

Huius funera non puto decere
 Aut pulla, aut lachrymis nigrandum.

ERASMVVS ROTERODAMVS GVILIEL-
 MO NESENO CALAMVM DONO
 DEDIT CVM HOC EPI-
 GRAMMATE.

CALAMVS LOQVITVR.

Tantillus Calamus, tot, tanta uolumina scripsi
 Solus, at articulis ductus Erasmiacis.
 Aediderat Nilus, dederat Reuchlinus Erasmo,
 Nunc rude donatum, me Gulielmus habet.
 Isq; sacrum Musis seruat, Phœbocq; dicatum,
 Aeternæ charum pignus amicitia,
 Ne peream obscurus, per quem tot nomina noscet
 Posteritas, longo nunquam abolenda die.

EPIGRAMMATVM

DES. ERASMI

ROTERODA

MI, FINIS: